

Programmabegroting

2022

Gemeente Landgraaf

In de Bence
zwembad

Samenvatting		5
Hoofdstuk 1: Algemeen		8
1.1	Aanbieding	10
1.2	Leeswijzer	11
1.3	Ontwikkelingen begrotingssaldo	16
1.4	Formeel en Structureel meerjarig begrotingsevenwicht	24
1.5	Weerstandscapaciteit, -behoefte en -ratio's	26
1.6	Tarieven	27
1.7	Voorstel	27
Hoofdstuk 2: Programmaplan		28
2.1	Programma's	28
2.1.0	Programma 0 Bestuur en ondersteuning	30
2.1.1	Programma 1 Veiligheid	40
2.1.2	Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	47
2.1.3	Programma 3 Economie	57
2.1.4	Programma 4 Onderwijs	67
2.1.5	Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	76
2.1.6	Programma 6 Sociaal domein	88
2.1.7	Programma 7 Volksgezondheid en milieu	112
2.1.8	Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV)	129
2.2	Paragrafen	140
2.2.1	Lokale heffingen	142
2.2.2	Bedrijfsvoering	149
2.2.3	Financiering	166
2.2.4	Verbonden partijen	183
2.2.5	Onderhoud kapitaalgoederen	188
2.2.6	Grondbeleid	195
2.2.7	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	198
Hoofdstuk 3: Financieel		204
3.1	Overzicht van baten en lasten	206
3.2	Uitgangspunten van de ramingen	208
3.3	Financiële positie	210
3.3.1	Financiële gevolgen bestaand beleid	210
3.3.2	Overzicht geraamde incidentele lasten en baten	211
3.3.3	Investeringen	224
3.3.4	Reserves en voorzieningen	225
3.3.5	Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	225
3.3.6	Algemene baten en lasten	226
3.3.7	EMU-saldo/geprognosticeerde balans	228
3.3.8	Beoordeling financiële positie	229
Vaststellingsbesluit		230

Samenvatting

Voor u ligt de programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023–2025. Een begroting waarin we de voorlopige besluiten die de raad genomen heeft bij de vaststelling van de kadernota 2022 allemaal zijn verwerkt.

Financieel

Zoals geadviseerd bij de kadernota maken we financieel een pas op de plaats vanwege de grote toename van de lasten op de Wmo en de jeugd – een veelal landelijke trend – en de onzekerheden die er nog zijn ten aanzien van de lange termijneffecten van de Covid-19 pandemie op de uitvoering van de jeugdwet alsook het toekomstige Rijksbeleid o.a. op het terrein van de jeugd, Wmo, klimaat en niet te vergeten de herverdeling van het gemeentefonds. Inmiddels zijn er ten aanzien van de jeugd, mede op basis van de stevige conclusies van de Arbitragecommissie, in de zomerperiode 2021 budgettair grote toezeggingen gedaan door het Rijk. Die toezeggingen zijn met een opgelegde slag om de arm¹ verwerkt in deze begroting. Er zijn nog geen besluiten genomen over de herverdeling van het gemeentefonds maar de meest recente actualisatie van de mogelijke herverdeling op basis van de cijfers van 2019 valt voor ons naar nu blijkt verdergaand negatief uit².

Het is ons dankzij het deels toegezegde extra geld voor de jeugd wel gelukt om een structureel en reëel evenwicht te krijgen edoch niet eerder dan m.i.v. het laatste jaar 2025 van de meerjarenraming. Hierin is het te verwachten oplopend nadelige effect van de herverdeling van het gemeentefonds m.i.v. 2023 nog niet verwerkt. Dit is immers nog niet besloten. De definitieve herverdeling op basis van de actuele cijfers kan ook zomaar veel minder negatief uitpakken. Hopen op verstandige besluiten van het nieuwe Kabinet (afschaffen abonnementstarief en structureel meer middelen voor gemeenten) zal niet genoeg zijn om deze ontwikkeling te compenseren. Als gemeente zullen wij eerst **op eigen kracht** moeten trachten deze negatieve financiële ontwikkeling om te buigen. Het al in de kadernota aangekondigde advies om een ombuigingstraject op te starten is daarom overgenomen in deze begroting.

Sociaal domein

Om tot verantwoorde keuzes te komen mede naar aanleiding van bovengenoemde financiële ontwikkelingen is het noodzakelijk om af te stemmen met de partijen die mogelijk te maken krijgen met versoberingen. We bevinden ons daarmee midden in het proces van transformatie op zowel het gebied van de Wmo, de jeugdhulp alsook de participatie. In 2022 zetten we ons verder in om het voorliggend veld te verstevigen en kostenstijgingen van geïndiceerde hulp- en ondersteuning te beperken. We gaan verder aan de slag met de inhoudelijke doorontwikkeling van de transformatie Jeugdhulp, zowel op (sub)regionaal als op lokaal niveau. Daartoe zullen we samen met Heerlen en Voerendaal in 2022 een nieuwe aanbesteding basishulp jeugd doorlopen met als startdatum contract per 1 januari 2023. Ook op regionaal niveau lopen de jeugdhulpcontracten per 1 januari 2023 af en loopt dus reeds een nieuwe aanbesteding waarin we participeren. De inhoudelijke doorontwikkeling van de transformatie krijgt in bovengenoemde aanbestedingen nadrukkelijk een plek.

Vanuit het regionale gezondheidsbeleid 2020–2023, “Zuid Springt Eruit” op weg naar een Trendbreuk, werken we ook vanuit dit beleid in 2022 verder aan onze ambitie om de gezondheidsachterstand in 2030 terug te hebben gebracht tot het Nederlands gemiddelde. Met de inzet van Regiodeal en lokaal met het in 2021 gesloten Preventieakkoord zetten we door op interventies die bewezen effectief zijn. Het belang om in te zetten op de gezondheid en een gezonde levensstijl van onze inwoners is door de Covid-19 pandemie

---

¹ We mogen meerjarig slechts 75% van het te ontvangen Rijksbudget ramen omdat een nieuw kabinet dit moet besluiten.

² Nadeel loopt op tot ca. €50 negatief per inwoner, dat is bijna €2 miljoen minder baat.

alleen nog maar groter geworden. Daarom gaan we met het door ons opgestelde Perspectiefplan Covid-19 in 2022 gericht inzetten op het intensiveren en versnellen van voorgenomen interventies uit de Trendbreuk en het Preventieakkoord. De diverse interventies vinden daarnaast aansluiting bij de wijkgerichte aanpakken die onder andere vanuit de Regiodeal zijn opgezet. Daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor positieve gezondheid als middel ter bevordering van het welbevinden van onze inwoners.

Het jaar 2022 staat daarnaast in het teken van het activeren van inwoners met een wat grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Zo wordt het project WIJ(K) verder uitgevoerd waarbij 60 deelnemers de kans krijgen om een light-opleiding te volgen en stage te lopen in hun eigen wijk/ buurt. Dit op basis van een van de vijf door de deelnemers gekozen interessegebieden.

Ook met ons sportbeleid en vanuit de gemaakte afspraken in het Sportplatform Landgraaf geven we een verdere impuls aan de activering van inwoners om in het dagelijks leven meer te bewegen. We zetten samen met sportverenigingen en The MoveFactory, in op een meer structureel beweegaanbod voor alle doelgroepen.

Binnen de kaders van het landelijke Nationaal Programma Onderwijs, dat in het leven is geroepen om door Covid-maatregelen opgelopen onderwijsachterstanden weg te werken, hebben we in het najaar van 2021 samen met de onderwijspartners een plan met interventies opgesteld. Dit plan sluit aan op de interventies die scholen zelf op gaan starten vanuit hun eigen NPO-middelen. Daarnaast werken we aan de verdere uitrol en implementatie van het gedachtegoed van de Gezonde Basisschool van de Toekomst. En vanzelfsprekend gaan we in 2022 verder met de voorbereidingen voor de bouwstart van de nieuwbouw van het Eijkhagencollege.

Fysiek domein

In het fysieke domein blijven energietransitie, klimaatadaptatie en transformatie als gevolg van de demografische ontwikkelingen de belangrijkste opgaven. De invoering van de Omgevingswet is wederom uitgesteld tot 1 juli 2022. Landgraaf is tijdig klaar met alle voorbereidingen om de inwerkingtreding goed te laten verlopen. Om de klimaatdoelstellingen te realiseren is een Regionale Energie Strategie (RES) ontwikkeld die in mei 2021 is vastgesteld. Om de in de RES 1.0 gestelde ambitie in de praktijk om te zetten in concrete maatregelen en prestaties, zal in de vervolgfase worden overgegaan tot het uitwerken van een nieuw regionaal uitvoeringsprogramma PALET i.c. op het schaalniveau van Parkstad Limburg. Nederland moet uiterlijk in 2050 aardgasvrij zijn en zijn omgeschakeld naar een duurzame manier van verwarmen. Ook in Landgraaf denken we na over duurzame alternatieven én een tijdspad voor het terugdringen van het gebruik van aardgas in onze gemeente. De Transitievisie Warmte is eind 2021 vastgesteld en wordt beschouwd als een eerste stap. De geeft inzicht in de huidige kennis over de beschikbare duurzame warmtebronnen van Landgraaf en geeft aan in welk tempo we verwachten dat elke wijk zich ontwikkelt naar aardgasvrij. In 2021 zijn we in Landgraaf en in de rest van Zuid-Limburg opnieuw geconfronteerd met extreme regenval met veel overlast en schade tot gevolg. We gaan door met het klimaatadaptief maken van onze openbare ruimte. Om daarbij verantwoorde keuzes te maken zijn alle data over ons watersysteem op orde gebracht. Op basis daarvan stellen we een nieuw (verbreed) gemeentelijk rioleringsplan op (het Watertakenplan), dat in 2022 wordt vastgesteld.

De kwaliteit van het beheer van het publieke domein wordt met name bepaald door de staat van onze wegen, de onderhoudstoestand van het groen en de kwaliteit van ons maatschappelijk vastgoed. Voor het wegonderhoud kunnen we stellen dat de (deels) structurele middelen die vanaf de begroting 2019 zijn toegevoegd hun vruchten afwerpen: het achterstallig onderhoud neemt meer en meer af. Waakzaamheid is geboden omdat de snelheid waarmee dit achterstallig onderhoud afneemt wel vertraagt. Een en ander past wel nog altijd prima binnen de prognose die in 2018 is gemaakt: we liggen dus op schema.

Met betrekking tot het onderhoud van het groen volgen we eveneens de kwaliteitsniveaus die de raad heeft vastgesteld. De uitkomsten van de bestuursopdracht zijn in 2020 aan uw raad gepresenteerd. Daaruit volgde dat de geleverde beeldkwaliteit in het jaar van meting 2019, op basis van de daarbij

gehanteerde normen en uitgangspunten, paste binnen de raadskaders. Echter, door het sneller dan verwacht afnemen van het aantal SW-medewerkers zakt het kwaliteitsniveau niet alleen met een hoger tempo dan eerder ingeschat, maar komt het door de impact van het vochtige, groeizame jaar weer in 2021, op plaatsen zelfs onder het door de raad gestelde niveau. Omdat wij het beeld structureel op orde willen houden is in 2022 nieuw onderzoek nodig om voor de komende jaren de gevolgen voor de beheerkwaliteit en -kosten in beeld te brengen. De uitkomst van dit onderzoek zullen wij de raad voorleggen in de begrotingscyclus 2023. In afwachting van de resultaten van dit onderzoek sluiten wij niet uit dat we de raad al eerder om extra incidenteel budget zullen moeten vragen om de grootste knelpunten direct aan te kunnen pakken. Dit laatste mede ook omdat a.g.v. de nieuwe CAO van de SW-medewerkers de kosten zijn toegenomen. Naast wegen en groen is ook ons maatschappelijk vastgoed een visitekaartje in het publieke domein. In deze begroting hebben we geanticipeerd op besluitvorming door uw raad over de duurzame meerjarenonderhoudsplannen. Hiermee kunnen we ons vastgoed niet alleen adequaat onderhouden maar maken we ook nog eens een noodzakelijke verduurzamingsslag om ons aandeel in de grote verduurzamingsopgave te nemen.

Bestuur, veiligheid en openbare orde

Wij zullen vanuit de gemeente Landgraaf, die in 2022 40 jaar bestaat, onze bijdrage blijven leveren aan projecten waar we gezamenlijk in Parkstad Limburg voor staan, waarbij de burger centraal staat en we onze krachten bundelen. Dat betekent voor 2022 uiteraard dat veel tijd en energie gestoken zal worden in de projecten die voortvloeien uit de Regiodeal. Ook het slotjaar IBA dat loopt tot de zomer van 2022 kan een podium zijn om de opgaven en interventies van de regio verder op de kaart te zetten.

De dienstverlening aan de burger zullen we optimaliseren met als speerpunt de digitalisering. Dit echter met oog voor de minder digitaal actief of vaardige burger. In maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. In samenspraak met de griffie zal vanuit de verschillende afdelingen bijgedragen worden aan de inwerkprogramma's voor de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college.

Dankzij de extra formatiecapaciteit voor OOV waar u bij de kadernota mee heeft ingestemd en die dus in deze begroting is geborgd zullen we meer taken die horen bij ons ambitieniveau in 2022 kunnen oppakken. Dit zal met name gebeuren op de taken ondermijnende criminaliteit, aanpak van overlast door verwarde personen en jeugd en op de preventieve samenwerking op het snijvlak van zorg en veiligheid.

1. Algemeen

1.1 Aanbieding

1.2 Leeswijzer

1.3 Ontwikkelingen begrotingssaldo

1.4 Reëel en structureel evenwicht

1.5 Weerstandsratio en algemene reserve

1.6 Tarieven

1.1 Aanbieding

Landgraaf, 5 oktober 2021

Aan de gemeenteraad van Landgraaf

Conform artikel 190 Gemeentewet bieden wij u hierbij de programmabegroting 2022 aan.
De begroting omvat tevens de meerjarenramingen 2023 tot en met 2025

Wij stellen u voor deze begroting vast te stellen.

Burgemeester en wethouders van Landgraaf,
de secretaris, de burgemeester,

1.2 Leeswijzer

De inhoudelijke eisen waaraan de begroting dient te voldoen zijn vastgelegd in het Besluit begroting en Verantwoording (BBV). Artikel 7 van het BBV schrijft voor dat de begroting ten minste bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting die bestaat uit het programmaplan en de paragrafen hebben we ondergebracht in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 vormen, aangevuld met enkele bijlagen, de zogenaamde financiële begroting.

De lasten en de baten worden tenzij ander vermeld zonder + of - teken opgenomen in de tabellen. Een last is immers per definitie negatief en een baat positief. Saldi zijn voorzien van een - teken als het een negatief saldo is en een + teken indien het een positief saldo is.

Hoofdstuk 1 geeft de lezer inzicht in de financiële exploitatie 2022 inbegrepen de meerjarenraming 2023–2025. De cijfers worden daarbij opgebouwd vanaf de voorgaande primitieve begroting 2021, de kadernota 2022 en de meest recente ontwikkelingen. Hoofdstuk 1 geeft de raad direct inzicht in het nieuwe beleid dat is geborgd in deze begroting de autonome ontwikkelingen maar bovenal het formele en structurele meerjarige evenwicht van baten en lasten. Alleen indien sprake is van een structureel en reëel evenwicht van baten en lasten in 2022 behoudt de gemeente de status van repressief toezicht vanuit de provincie.

In Hoofdstuk 2 komen het **programmaplan** van deze begroting en **de verplichte paragrafen** aan de orde. Het programmaplan (2.1) vormt beleidsinhoudelijk het hart van de begroting. We volgen in deze laatste begroting van de huidige raads- en collegeperiode de thema- en verplichte taakveldindeling van het BBV. Welke producten van baten en lasten onder welk taakveld vallen is gedetailleerd omschreven in het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV). Afwijken binnen de taakvelden is niet toegestaan. Op taakveldniveau kunnen dus de directe baten en directe (kapitaal) lasten van gemeenten met elkaar worden vergeleken. Wij volgen net als in de begroting 2021 ook de groepering van de verschillende taakvelden per thema zoals ook aangedragen door het BBV. De BBV-thema's zijn dus onze programma's. Dat doen we om de vergelijkbaarheid en aansluiting tussen de achtereenvolgende begrotingen in deze raadsperiode te borgen. We hebben destijds voor die indeling gekozen in de verwachting dat veel gemeenten dat zouden doen. Bij start van de nieuwe raadsperiode kan een het college u een andere groepering van taakvelden voorstellen en die groepering vervolgens opnieuw gedurende de volgende raadsperiode vasthouden.

Programmasamenvatting

De programmasamenvatting start telkens met een korte toelichting over de reikwijdte en samenstelling van het programma. Waar gaat het programma over? Welke taakvelden vallen onder dit programma? Daarna volgt een beschrijvende toelichting op de beleidsmatige accenten die in het komende begrotingsjaar per taakveld worden gelegd.

Omgevingsanalyse

De omgevingsanalyse geeft zoals de naam al zegt een analyse van de omgeving aan de hand van (historische) kengetallen. De meeste kengetallen zijn of effecten die we niet of nauwelijks zelf kunnen beïnvloeden of het betreft slechts data die zonder analyse op zich geen tot weinig directe informatiewaarde hebben. Wat al deze gegevens samen wel doen is een beeld schetsen over de historische ontwikkelingen in die omgeving. Het is vooral van belang dat die data worden geanalyseerd. Waarom is de trend zo? Wat mogen we hieruit wel of juist niet afleiden? Zijn onze doelen reëel? Doen we de juiste dingen? Moeten we meer doen of juist minder? Lang niet alle beschikbare kengetallen en indicatoren zijn opgenomen in de begroting. Veel kengetallen kunt u ook zelf terugvinden op bijvoorbeeld www.parkstad-limburg.buurtmonitor.nl. Ook uit digitale bronnen als www.waarstaatjegemeente.nl, www.cbs.nl, www.LISA.nl en www.openspending.nl zijn veel gegevens te halen die inzicht kunnen geven in de omgeving. We constateren wel een steeds grotere wildgroei van al die databanken waarbij dezelfde

gegevens in de ene databank soms afwijken van de gegevens in een andere databank. Veelal zijn dit kleine definitie-verschillen. Reden dat we in 2021 een van de via de provincie ingehuurd trainees de opdracht hebben gegeven inzicht te brengen in die kluwen van diverse externe databronnen. Wij verwachten de resultaten van dit onderzoek eind 2021 te krijgen en zullen deze informatie meenemen in de nieuwe begroting 2023.

Beleidskader

Het beleidskader is een vast onderdeel van de beleidsteksten. We beperken het kader tot het Landgraafse beleidskader of het beleidskader van de Stadsregio Parkstad. Landelijke wet- of regelgeving nemen we dus in principe niet op. Door de actualiteit aan te geven per kader geven wij u direct een indicatie over de actualiteit van het vastgestelde beleidskader. De beleidsinhoudelijke doelen, beoogde maatschappelijke effecten en concreet te ontplooiën acties en prestaties in de beleidsnota's vormen idealiter het fundament voor de 4xW teksten in de begroting.

Wat willen we bereiken (1^e W)

De doelen zoals geformuleerd in deze begroting 2022 zijn in principe niet of nauwelijks afwijkend van de doelstelling van de afgelopen drie begrotingen. Uitgangspunt is dat we proberen bij start van een nieuwe raadsperiode de doelen opnieuw te formuleren dan wel te herijken waarna we dan achtereenvolgens weer vier begrotingen met activiteiten, prestaties en budgetten gebruiken om die doelen na te streven.

Effectindicatoren

De effectindicatoren maken de doelen meetbaar. We presenteren wederom de historische scores van de effectindicatoren in dezelfde tabel als de ambitie. De ambitie wordt uitgedrukt in een norm en een termijn. De norm is wat we nastreven. De termijn geeft de tijdshorizon aan waarin we deze norm willen halen. De raad dient zich bewust te zijn van het feit dat het halen van de norm in de meeste gevallen niet alleen afhankelijk is van de inspanningen van het college en de organisatie. Het behalen van die ambitie is vaak mede afhankelijk van omgevingsfactoren en andere actoren die het bestuur niet of hooguit indirect kan beïnvloeden. De score van de effectindicatoren nemen we mits beschikbaar op in het jaarverslag.

Wat gaan we daarvoor doen (2^e W)

De activiteiten die we gaan doen vormen de prestaties die wij, het college, u toezeggen te gaan realiseren in het komende begrotingsjaar. Over de voortgang van deze activiteiten leggen we tussentijds in de tussenrapportage, slotrapportage en het jaarverslag aan de raad verantwoording af. Bij de formulering van de activiteiten is het telkens de balans zoeken tussen hoofdlijn versus detailniveau. In een aantal gevallen nemen we de concreet te realiseren output op in de prestatie-indicatoren. Daar vindt u in dat geval de concreetheid terug die u als raad zoekt. In andere gevallen verbijzonderen we de activiteit door de belangrijkste "mijlpalen" binnen de uit te voeren activiteit op te nemen in de omschrijving van de activiteit zelf. De concreetheid waarmee dit lukt varieert per activiteit en per programma. Dit is onvermijdelijk. Een programma maatschappelijke voorzieningen is nu eenmaal minder eenvoudig te concretiseren dan een programma ruimtelijke structuur. We nemen in onze activiteiten ook de "politiek" minder aandacht vragende werkzaamheden op. Die werkzaamheden zijn daarom niet minder belangrijk. Het grootste deel van de organisatie is immers dagelijks aan de slag met die dienstverlenende activiteiten aan de burgers. U kunt hierbij denken aan het verlenen van vergunningen, verstrekken van persoonsdocumenten, onderhoud aan wegen en groen etc. In de tussenrapportage, slotrapportage en het jaarverslag zullen we aan de hand van de stoplichtmethodiek inzicht bieden in de voortgang van de activiteit. Staat een stoplicht in de tussen- of slotrapportage op groen dan verwachten we dat de activiteit en bijbehorende prestaties aan het einde van het jaar geleverd zal zijn. De stoplichtrapportage is m.i.v. de slotrapportage 2021 gekoppeld aan de activiteit en niet meer aan de prestatie-indicatoren. Dit is dus afwijkend van hetgeen u

gewend bent. Deze keus is een direct gevolg van de invoering van Pepperflow als nieuw digitaal systeem waarmee we begrotingen en rapportages opmaken.

Prestatie-indicatoren

De prestatie-indicatoren vormen samen met de activiteiten de meetbare prestaties die het college gaat leveren. De prestatie is gekoppeld aan de activiteit. Soms heeft de indicator slechts het karakter van een output-indicator. Het meer of minder realiseren van de norm is niet goed of fout. Wel geeft het meten van die indicator inzicht in de kwantitatieve omvang van de 'workload' van die activiteit. Omdat we de begrotingsactiviteiten ook gebruiken voor het ramen van de manuren in de afdelingswerkplannen is het meten van die output van belang.

Nieuw is dat ook prestaties uitgedrukt in tijdseenheden gerapporteerd worden m.b.v. percentages. De voortgang van die prestatie wordt dus zowel in norm als in realisatie uitgedrukt in een percentage.

Daar waar wij in de begroting het benoemen van een concrete prestatie-indicator per activiteit achterwege laten is dat bewust gedaan. Omdat we de stoplichtrapportage voortaan hebben gekoppeld aan de activiteit kunnen we u snel zonder aanvullende indicator de voortgang rapporteren. De inhoudelijke toelichting vindt u dan uiteraard in de voortgangstekst. We verwachten daarmee dat we minder maar wel de betere prestatie-indicatoren zullen overhouden. Ook de hoofdlijnen van de activiteiten en/of prestaties van de verbonden partijen nemen we op omdat ruim € 60 mln. van het budget door die partijen wordt uitgegeven. Het opnemen van die acties zorgt ervoor dat de raad het college aanspreekt op die prestaties en wij als college maar ook als individueel DB lid van een gemeenschappelijke regeling in veel gevallen ons nog meer bewust zijn van die twee petten die we als portefeuillehouder op hebben.

Wat mag het kosten (3^e W) en toelichting verbonden partijen

In de 3^e W geven wij de raad inzicht in de baten en lasten per programma. Baten en Lasten worden zonder teken weergegeven. Saldi met een + teken indien de baten hoger zijn dan de lasten en een - teken indien de lasten hoger zijn dan de baten. Vanwege BBV technische regels staat het overgrote deel van de baat in de vorm van o.a. de algemene uitkering en de algemene belasting op programma 0. Dat maakt de informatiewaarde van de 3^e W per programma naar onze mening geringer.

We geven bij de 3^e W van de programma's m.u.v. programma 0 geen inzicht in de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma. Ook dat zijn BBV-regels. In programma 0 geven we het totaal van stortingen en onttrekkingen weer. Een taakveld dat onderdeel is van het programma bestuur en ondersteuning vandaar dat het totaal van stortingen en onttrekkingen in dit programma wel zichtbaar is. Ook de indirecte lasten per programma die tot en met de begroting 2016 zichtbaar werden gemaakt in ieder programma zijn nu samengevoegd en toegerekend aan het taakveld 040 overhead dat onderdeel uit maakt van het programma 0 Bestuur en ondersteuning. Dit is een direct gevolg van de vernieuwing van het BBV zoals dat in 2017 is doorgevoerd. Vanuit dat nieuwe BBV is expliciet voorgeschreven wat wel en wat niet mag vallen onder overhead. In de bijlage 2 van de begroting treft u de verdeling van de baten en lasten per taakveld aan.

De kolom van het jaar 2020 betreft de resultaten van de rekening 2020. De kolom van het jaar 2021 betreft de actuele begroting 2021 tot en met de 2^e financiële bijstellingsrapportage die de raad juni 2021 heeft vastgesteld. Omdat een gedetailleerde toelichting per taakveld is terug te vinden in de bijlage lichten we in de 3^eW alleen de hele opvallende financiële ontwikkelingen toe. Een meer gedetailleerde toelichting van de opvallende stijgingen of dalingen in de baten of lasten lichten we toe per taakveld in de bijlage.

Verbonden partijen en (professionele) gesubsidieerde organisaties

We geven per programma inzicht in de financiële bijdrage aan onze verbonden partijen inbegrepen de (professionele) welzijnsinstellingen. Die bijdrage maakt deel uit van de directe lasten zoals opgenomen in de tabel met de 3^e W. De raad krijgt daarmee een goed beeld welk deel van het budget we feitelijk overdragen aan deze partners. We hebben de bijdrage opgenomen zoals wij die nu feitelijk in onze

meerjarenbegroting hebben geraamd. Die raming sluit aan op de meest recente vastgestelde begroting van de verbonden partij.

Dat geldt echter dit jaar niet voor iedere Gemeenschappelijke Regeling. De meerjarenraming van de GR WOZL en de GR ISD BOL wijken af omdat we van mening zijn dat de meerjarige cijfers uit die begrotingen niet reëel zijn. Waar mogelijk geven we ook aan wat de bijdrage is van de verbonden partij aan de doelen, activiteiten en prestaties van het programma. Ook dit is een eis van het BBV. Als de verbonden partij transparant in haar begroting aan geeft wat ze wil bereiken, wat ze gaat doen en wat dat kost dan is het leggen van die relatie eenvoudig. In de praktijk is dat nog niet altijd het geval. Voor privaatrechtelijke partijen gelden nog steeds de verslaggevingsvoorschriften volgens het Burgerlijk Wetboek (BW2 Titel 9 voor vennootschappen).

Wat zijn de risico's (4^e W)

De in het programmaplan opgenomen risico's zijn mogelijke gebeurtenissen die een nadelig effect kunnen hebben op het behalen van de beoogde maatschappelijke effecten, het realiseren van de prestaties en/of de omvang van de daarvoor benodigde financiële middelen. Risico's beheersen we door het nemen van maatregelen. Het financiële restrisico na het effectueren van die maatregel vangen we op met de weerstandscapaciteit. In de paragraaf weerstandsvermogen zetten we alle financiële restrisico's tezamen (de weerstandsbehoefte) af tegen de weerstandscapaciteit. Aan de hand van de aldus te berekenen weerstandsratio beoordelen wij of ons weerstandsvermogen groot genoeg is. We presenteren wederom de meerjarige risico-inschatting in de begroting waardoor we ook meerjarig een redelijke inschatting kunnen maken van de weerstandsratio. De maximale impact en kans inschatting die we hebben gebruikt zijn niet opgenomen in de tabel. Wel nemen we die op in de toelichting per risico. De basis voor de risico-inventarisatie betreft de gepresenteerde risico's uit de kadernota. Waar nodig actualiseren en vullen die aan naar de stand van najaar 2021.

Beleidsindicatoren nieuwe BBV per programma

Met de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van 5 maart 2016 zijn we gehouden om in de programma's in de begroting (artikel 8, tweede lid, van het BBV), en in de programmaverantwoording (artikel 25, tweede lid, van het BBV) in het jaarverslag, de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma's worden beoogd of zijn gerealiseerd, toe te lichten aan de hand van beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij om de begroting en jaarverslagen beleidsmatiger en vergelijkbaarder te maken, zodat u als raadslid op de belangrijke momenten in een beleidscyclus zich een beeld kunnen vormen over behaalde beleidsresultaten en te behalen beleidsresultaten. Enkele van die opgedragen beleidsindicatoren zijn inmiddels weer vervallen. Wij blijven daarnaast ook gebruik maken van onze eigen indicatoren.

Paragrafen

In 2.2 treft u de voorgeschreven **paragrafen** aan. In de paragrafen nemen we de informatie op die niet past binnen het programmaplan omdat de activiteiten binnen deze paragraaf dwars door de programma's heen lopen, ondersteunend zijn aan de programma-activiteiten dan wel betrekking hebben op een specifiek onderwerp waarover we de raad separaat moeten of willen informeren. Het betreft de verplichte paragrafen lokale heffingen, bedrijfsvoering, financiering, verbonden partijen, het onderhoud op de kapitaalgoederen, grondbeleid en weerstandvermogen. We hebben geen aparte paragraaf COVID-19 toegevoegd.

In **Hoofdstuk 3** Financieel nemen we vooral al de verplicht gestelde informatie op die de toezichthouder nodig heeft om onze begroting te kunnen toetsen op o.a. realiteit en structureel evenwicht. Dit is dus een financieel technisch hoofdstuk. Daartoe worden allereerst in *paragraaf 3.1 Overzicht baten en lasten* de historische, actuele en geplande baten en lasten per programma gepresenteerd. Vervolgens worden in *paragraaf 3.2 Uitgangspunten van de ramingen* de uitgangspunten gepresenteerd die zijn gehanteerd bij de samenstelling van de begroting. In de *paragraaf 3.3 financiële positie* wordt o.a. inzicht gegeven in de effecten van de gemaakte keuzes en verwachte ontwikkelingen op de baten en/of lasten van de programma's, het evenwicht in de begroting, de investeringen op hoofdlijn en de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen. We sluiten dit hoofdstuk af met een beoordeling van de financiële robuustheid van de begroting waarbij de door het BBV verplicht op te nemen financiële indicatoren in samenhang worden beoordeeld. Omdat we de kengetallen en weerstandsratio toelichten in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheer en de ontwikkeling van de exploitatie in Hoofdstuk 1, nemen we de integrale beoordeling van de financiële positie van onze begroting ook op in hoofdstuk 1.

1.3 Ontwikkelingen begrotingssaldo

In dit deel van hoofdstuk 1 leggen we uit hoe we van de meerjarige raming 2022 t/m 2024 zoals opgenomen in de primitieve begroting 2021 komen tot het actuele geprognosticeerde saldo in de ontwerpbegroting 2022 en het meerjarige geraamde saldo 2023 t/m 2025. Dat doen we door de door de raad gemaakte keuzes met financiële gevolgen voor die saldi, de autonome tussentijdse ontwikkelingen en de door het college in deze begroting aan de raad voorgestelde ruimtevragen voor nieuw beleid achtereenvolgens te presenteren.

1.3.1 Meerjarenraming primitieve begroting 2021

Bij de begrotingsbehandeling 2021 heeft de raad een sluitende formele begroting 2021 vastgesteld op basis van reële ramingen met de kanttekening dat we wel in 2021 nog incidenteel ca. €1 miljoen moesten onttrekken uit de algemene reserve om tot een formeel sluitende begroting te komen. Waarbij we vervolgens in 2022 in aanvulling op de structurele storting nog eens ca. € 825 duizend zouden gaan terugstorten.

Onderstaand het formele meerjarige exploitatiesaldo zoals gepresenteerd in de primitieve begroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024.

	<i>(x € 1000)</i>			
Formeel meerjarensaldo begroting 2021–2024	2021	2022	2023	2024
Meerjarig formeel saldo voor inzet algemene en egalisatiereserve	-1.050	824	0	0
Onttrekking algemene reserve	1.050			
Storting egalisatiereserve algemene uitkering		-824		
Meerjarig formeel saldo na inzet algemene reserve en egalisatiereserve	0	0	0	0

Tabel 1 Formeel meerjarensaldo begroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024

Een saldo dat bevroren is op de stand van de 2^e financiële bijstellingsrapportage 2020 en medio 2020 is berekend.

1.3.2 Meerjarenraming Kadernota 2022

Voorjaar 2021 actualiseren wij voor de raad het meerjarensaldo door alle tot dan toe genomen besluiten en ontwikkelingen door te vertalen in een nieuwe meerjarenprognose en die prognose op te nemen in de kadernota. Daaraan gekoppeld geven wij u dan ook het advies of er financiële ruimte is voor de nieuwe beleidsalternatieven. Dit doen we omdat we van mening zijn dat er voor de raad een integrale afweging moet zijn voor nieuw beleid. Alleen het hebben van een goed plan is niet meer voldoende voor budgettaire dekking. De tijd dat gemeenten door groei van de algemene uitkering jaarlijks budgettaire ruimte hadden is al lang voorbij. Er moet ruimte zijn in de financiële middelen en de alternatieven moeten t.o.v. elkaar worden gewogen. Dit laatste is onvermijdelijk in tijden van krapte.

De kadernota 2022 bevatte in financiële zin weinig goed nieuws. We hebben de raad aangegeven dat we primair vanwege landelijke ontwikkelingen verwachtten in deze begroting 2022 opnieuw ruim en meerjarig te moeten bijramen op zowel Wmo alsook jeugdhulp. Tekorten op de Wmo zijn overigens niet uniek voor Landgraaf. Nagenoeg alle gemeenten kampen hiermee. Een deel van die tekorten komt voort uit rijksbeleid, zoals de AMvB met betrekking tot de tariefstelling huishoudelijke hulp, het abonnementstarief en gerechtelijke beslissingen met betrekking tot de indicering hulp bij het huishouden. Maar ook de COVID-19 pandemie zal zijn effect hebben gehad op het beroep op de jeugdwet waarbij de lange termijneffecten nog onzeker zijn.

Samen met de andere jaarlijks terugkerende autonome ontwikkelingen een negatieve ontwikkeling van ca. €4,5 miljoen in 2022 oplopend tot ca. € 5,4 miljoen in 2024!

Alleen dankzij een tweetal stevige ruimtecreaties konden we dit geraamde saldo terugbrengen tot naar de toekomst toe redelijkerwijze om te buigen proporties van een tekort van €1,57 miljoen in 2022 tot €2,7 miljoen in 2025.

(x € 1000)

Meerjarenraming Kadernota 2022	2022	2023	2024	2025
Meerjarig saldo B2021	-	-	-	-
Budgettair effect salariskosten	-95	-113	-133	-500
Budgettair effect begrotingen gemeenschappelijke regelingen	-518	-551	-383	-317
Budgettair effect Wmo ³	-1.271	-1.649	-2.059	-2.573
Budgettair effect jeugdhulp	-2.009	-1.707	-1.621	-1.623
Budgettair effect overige autonome posten	-426	-438	-449	-459
RCC-02 Risicovoller ramen algemene uitkering	1.750	1.750	1.750	1.750
RCC-03 minder storten in algemene reserve	1.000	1.000	1.000	1.000
Effect extra Rijksmaatregelen	pm	pm	pm	pm
Totaal	-1.570	-1.709	-1.895	-2.723

Tabel 2 Saldi Kadernota 2022

We gaven we u aan dat we in deze begroting 2022 de algemene uitkering wat progressiever (risicovoller) zouden gaan ramen door meer dan te doen gebruikelijk de in de circulaire opgenomen aantallen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) te volgen (RCC-02). Daarnaast toonde de doorrekening van de weerstandsratio op dat moment aan dat substantieel en structureel minder storten in de algemene reserve mogelijk was (RCC-03).

Bij elkaar opgeteld een nog steeds groot structureel negatief saldo. Een saldo dat ondanks mogelijk te verwachten compenserende maatregelen van het Rijk ervoor zorgde dat wij de raad adviseerden slechts enkele van de door ons gewenste ruimtevragende beleidsalternatieven en dan ook nog veelal incidenteel op te nemen in de nieuwe begroting 2022. Tevens hebben wij u aangegeven dat we het noodzakelijk achten om in aanloop naar de begroting 2023 ombuigingsmogelijkheden in kaart te brengen mochten we in een situatie komen waarin dit nu geraamde saldotekort niet of niet afdoende kan worden afgedekt door compenserende maatregelen van een nieuw Kabinet.

Zoals te doen gebruikelijk actualiseren we in dit deel van de programmabegroting de in de kadernota geraamde voorlopige saldi 2022 t/m 2025 naar de stand van juli van het jaar 2021. Daarnaast actualiseren we nog een aantal ramingen die we pas bij de begroting doorrekenen zoals de kleinere bijstellingen van de richtbudgetten en de meerjarige bijstelling van de kapitaallasten. Waar nodig lichten we die actualisering toe. Doel is de raad zo transparant als mogelijk inzicht te bieden in de nieuwe saldi inbegrepen de (voorlopige) keuzes die door de raad zijn vastgesteld bij de vaststelling van de kadernota 2022.

1.3.3 Vastgestelde beleidsalternatieven Kadernota 2022-2023

In de kadernota heeft de raad zowel een besluit genomen over enkele ruimtevragende beleidsalternatieven die tot een directe bijstelling van de begroting 2021 voerden alsook over de beleidsalternatieven die pas m.i.v. 2022 budgettair effect zouden hebben.

Ruimtevragen 2021 t.l.v. algemene reserve

³ In de kadernota zat een kleine telfout bij het totaal van de geraamde meerlasten Wmo. U bent daarover voor behandeling Kadernota 2022 geïnformeerd.

Onderstaand de ruimtevragen 2021 die door de raad zijn vastgesteld bij de vaststelling van de kadernota 2022. De dekking van deze ruimtevragen is gehaald uit de algemene reserve. Omdat het een bijstelling 2021 betreft was dit besluit na vaststelling kadernota 2022 definitief en zijn deze middelen dus ook vrijgegeven ter realisatie in 2021.

(x € 1000)

RVC 2021	Ruimtevergend alternatief 2021 incidenteel te dekken	2021
RVC-exp 01	Uitbreiding formatie t.b.v. services facilitair bedrijf	14
RVC-exp 02	Implementatie project "less is more"	88
RVC-exp 03	Salariskosten extra wachtlijstbeheer/ziektevervangng extra inhuur jeugdhulp	110
RVC-exp 04	Salariskostenreparatie formatie/achterstallig onderhoud jeugd/wmo KCC	130
	totaal lasten	343

Tabel 3 Ruimtevragen 2021 zoals opgenomen in de kadernota 2022

Ruimtevragen t.l.v. exploitatiesaldo 2022-2025

U heeft bij vaststelling kadernota ook het advies van het college m.b.t. de ruimtevragen 2022 vastgesteld. Omdat het daartoe benodigde budget pas in 2022 wordt ingezet vindt de definitieve vaststelling dus pas plaats bij vaststelling van deze begroting 2022. Dit betreft (A) alternatieven die structureel worden opgenomen in de exploitatie, (B) alternatieven die we dekken uit de jaarlijks beschikbare meerjarige ruimte kapitaallasten en (C) alternatieven die we alleen tijdelijk en dus incidenteel dekken. Deze laatste categorie (C) alternatieven zijn financieel en beleidsmatig dus niet structureel geborgd.

Ruimtevragen structureel opgenomen in exploitatiesaldo 2022-2025 (A)

Een vijftal ruimtevergende alternatieven zijn op basis van de kadernota 2022 structureel opgenomen in het in deze begroting gepresenteerde meerjarige exploitatiesaldo.

(x € 1000)

RVC 2022	Structureel gedekte ruimtevragen (A)	2022	2023	2024	2025
RVC-exp 07	Uitbreiding beleidscapaciteit sociaal domein	87	89	92	94
RVC-exp 12	Formatieplaats Bureauhoofd BOR	64	66	67	69
RVC-exp 16	Formatie-uitbreiding Openbare orde en Veiligheid	90	92	95	97
	Totaal	241	247	254	260

Tabel 4 Ruimtevragen 2022 die structureel gedekt zijn in de exploitatie 2022-2025

Drie vindt u terug in bovenstaande tabel. Een tweetal kleinere alternatieven zijn vanwege het geringe saldo meegenomen in de bijstelling van de richtbudgetten. Dit betreft de *RVR01 Structurele uitbreiding capaciteit griffie* en *RVC-invest 2022 Lichte ophoging van de dekking voor kapitaallasten*.

Ruimtevergende investeringen t.l.v. jaarlijkse ruimte kapitaallasten in de programma's (B)

Jaarlijks is er een vast bedrag aan kapitaallastruimte beschikbaar ter afdekking van de kapitaallasten van de investeringen in het nieuwe begrotingsjaar. Navolgend de lijst met investeringen die ook integraal was opgenomen in de kadernota 2022⁴.

⁴ In de investeringskaarten (RVCi) in de bijlage van de kadernota zaten enkele slordigheden/fouten die ook geconstateerd zijn tijdens de behandeling van de kadernota in de raad. De raad is toegezegd die fouten te corrigeren in de begroting. We hebben geconstateerd dat de slordigheden in de kaarten niet zijn overgenomen in de totaal tabel met geraamde kapitaallasten zoals opgenomen in het hoofddocument. Die totaal tabel was juist en volledig. We zullen de investeringskaarten voortaan

(x € 1000)

RVCi 2022	Ruimtevragede investeringen	Investerings bedrag	2022	2023	2024	2025
RVC-inv 01	Reconstructieprojecten GVVP – Ruggegraat	500	14	14	14	14
RVC-inv 02	Verkeersveiligheidsprojecten	150	6	6	6	6
RVC-inv 03	Investeringsbudget transformatie	3500	100	100	100	100
RVC-inv 04	Uitvoering duurzame instandhouding bossen, fase 2	250	5	5	5	5
RVC-inv 05	Vervangingsinvesteringen wegen	590	17	17	17	17
RVC-inv 06	Vervangen OV-masten	10	0	0	0	0
RVC-inv 07	Jaarlijkse investering ov-armaturen naar led	230	6	6	6	6
	totaal	5.230	148	148	148	148

Tabel 5 Kapitaallasten ruimtevragede investeringen 2022–2025

Zoals aangegeven overstijgt de benodigde kapitaallastruimte van €148 duizend licht de jaarlijks beschikbaar ruimte van €142 duizend. Het verschil is meegenomen in de bijstelling van de richtbudgetten. Naast een investeringsbedrag van ca. €5,2 miljoen in de programma's is er jaarlijks ook een vast bedrag gereserveerd ter dekking van de kapitaallasten van de bedrijfsvoeringsinvesteringen ter hoogte van ca. €0,4 miljoen. Daarenboven hebben we nog de jaarlijkse investeringen in de riolen ter hoogte van ca. €5,9 miljoen waarvan de kapitaallasten worden verwerkt in de rioolheffing. Een samenvattend overzicht van alle investeringen treft u zoals altijd aan in bijlage 3 van de begroting.

Ruimtevragen incidenteel gedekt t.l.v. reserves 2022–2023 (C)

Vanwege de onzekere financiële situatie zijn, cf. het voorstel aan u in de kadernota 2022, de volgende beleidsalternatieven alleen incidenteel gedekt uit de reserves maar wel voor twee jaar. Dit betreft de volgende alternatieven:

(x € 1000)

RVC 2022	Omschrijving	2022	2023	2024	2025
RVC02 2021	Project "Less is more"	45	0		
RVC03 2021	Jeugdcapaciteit versus wachtlijsten	110	0		
RVC-exp 01	Leerlijn duurzaamheid	16	16		
RVC-exp 02	Vrijetijdseconomie	80	80		
RVC-exp 08	Praktech voorzetting pilot	100	0		
RVC-exp 10	Uitbreiding capaciteit participatiecoach	70	71		
RVC-exp 11	Uitbreiding formatie tbv services facilitair bedrijf	35	36		
RVC-exp 14	Uitvoering klimaatakkoord	87	89		
RVC-exp 17	Tijdelijke capaciteit afd ROG en afd KCC	349	354		
RVC-exp 18	Formatie Communicatie 1,3 fte	105	105		
	ten laste van reserve transformatie (RVC-02+RVC-17)	429	434		
	ten laste van algemene reserve	568	317		
	Totaal ten laste van reserves	997	752	0	0

Tabel 6 Incidenteel te dekken ruimtevragede alternatieven kadernota 2022 voor de jaren 2022 en 2023

Bij elkaar opgeteld voor 2022 en 2023 ca. €1,75 miljoen waarvan €863 duizend t.l.v. de transformatie-reserve en €885 t.l.v. de algemene reserve. Tellen we de al definitief vastgestelde incidentele onttrekking 2021 hierbij op dan betreft het een totale inzet van ca. €2,1 miljoen aan reserves ter dekking van de incidentele alternatieven in 2021, 2022 en 2023 zoals die waren opgenomen in de kadernota 2022.

(Nog) Niet vastgestelde ruimtevrage beleidsalternatieven Kadernota

Voor het eerst presenteren we in de begroting ook de niet door de raad vastgestelde alternatieven die wel waren opgenomen in de kadernota. Dit betreft alternatieven of te dekken jaren van alternatieven waar wij u geadviseerd hebben vanwege de onzekere financiële situatie deze niet (structureel) vast te stellen. Dit omdat we eerst de pilot willen afwachten (RVC03) of omdat we de definitieve keuze pas willen maken bij het ombuigingsdebat 2023. Dit betreft de volgende alternatieven zoals opgenomen in onderstaande tabel.

		<i>(x € 1000)</i>			
NR	Ruimtevrage die niet zijn afgedekt	2022	2023	2024	2025
RVC01 2022	Leerlijn duurzaamheid			16	16
RVC02 2022	Vrijtijdseconomie			80	80
RVC03 2022	Extra sociaal rechercheur	75	75	75	75
RVC09 2022	Project bepaling ontwikkelbaarheid 0–30% arbeidsfit		329	229	233
RVC10 2022	Uitbreiding capaciteit participatiecoach			73	75
RVC11 2022	Uitbreiding formatie tbv services facilitair bedrijf			37	37
RVC14 2022	Uitvoering klimaatakkoord			92	94
RVC18 2022	Formatie Communicatie 1,3 fte			105	105
Totaal		75	404	707	715

Tabel 7 Niet in de begroting opgenomen ruimtevrage (deel)alternatieven

Bij elkaar opgeteld een structurele behoefte aan nieuw beleid m.i.v. 2024 van ruim meer dan €700 duizend die dus **niet** zijn afgedekt in deze begroting om redenen van te verwachten financiële tekorten en onzekerheden zoals ook aangegeven in de kadernota 2022.

1.3.4 Budgettaire mutaties na vaststelling kadernota 2022

Zoals altijd vinden er na vaststelling van de kadernota nog ontwikkelingen en budgettaire mutaties plaats die van invloed zijn op het in de kadernota geraamde meerjarensaldo. Achtereenvolgens lichten we de volgende mutaties toe:

- Effect meicirculaire 2021
- Effect correctie autonome ontwikkeling begroting GR WOZL
- Effect aanvullend te ontvangen Rijksbijdrage jeugdhulp 2022–2025
- Effect bijstelling richtbudgetten en kleinere concernposten.

Effect meicirculaire 2021

We hebben de via de meicirculaire 2021 ontvangen extra middelen **voor 2021** gestort in de algemene reserve. Alles bij elkaar een bedrag van ca. €2,5 miljoen⁵. Dit in de wetenschap dat er met zekerheid nog bijstellingen zullen moeten plaatsvinden in 2021 op het beschikbare budget 2021 voor de Wmo en jeugd⁶.

De meerjarige cijfers uit de meicirculaire van het lopend jaar T (2021) waren zoals te doen gebruikelijk nog niet verwerkt in de kadernota van T+1 (2022). We baseerden ons in de kadernota nog op de maartcirculaire 2021. Per raadsinformatiebrief⁷ hebben wij eind juni u in hoofdlijnen geïnformeerd over de gevolgen van de meicirculaire 2021. We gaven daarbij aan dat de meicirculaire 2021 geen substantieel

⁵ Voordeel betrof de positieve mutatie algemene uitkering meicirculaire 2021 versus meicirculaire 2020 o.a. a.g.v. overname risicovollere raming waardes maatstaven in 2021, €1,65 miljoen voordeel a.g.v. corona–steunpakketten, en ca €0,9 miljoen nadeel a.g.v. de doorgevoerde correctie op de 1^e begrotingswijziging GR WOZL vanwege de niet reële raming 2021.

⁶ N.a.v. een eerste voorlopige doorrekening betreft dit een correctie van ca. €3 miljoen nadelig.

⁷ RIB Meicirculaire 2021 documentnummer 21.20935 datum 16 juni 2021

effect heeft op de meerjarige ramingen algemene uitkering zoals geprognosticeerd in de kadernota 2022⁸. Met inzet van de egalisereserve algemene uitkering zouden wij de verschillen tussen de maartcirculaire en de meircirculaire 2021 opvangen. Bij het definitief verwerken van de mutaties a.g.v. de circulaire zijn we toch nog tegen een door te voeren correctie op de raming van de algemene uitkering aangelopen.

(x € 1000)

Ontwikkeling algemene uitkering (accres)	2022	2023	2024	2025
AU meircirculaire 2020 cf. begroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024	76.341	76.800	77.147	77.147
AU meircirculaire 2021 o.b.v. BZK eenheden m.u.v. inwoners en woonruimten	78.021	77.882	78.547	79.566
Bruto accres	1.681	1.082	1.401	2.419
Budgettaire effect mutatie functioneel vertaalde posten	-100	-89	-100	-123
Aframen stelpost jeugd (zit reeds in absolute raming)	-862	0	0	0
Stelpost te verwachten onderuitputting BCF fonds	200	200	200	200
Mutaties egalisatie reserve algemene uitkering	-18	558	249	-747
Netto accres na inzet egalisereserve	900	1.750	1.750	1.750
Reeds in saldo Kadernota opgenomen ruimtecreatie ontwikkeling Algemene uitkering (accres)	1.750	1.750	1.750	1.750
Budgettaire effect mutatie accres meircirculaire 2021 t.o.v RCC -02 kadernota	-850	0	0	0

Tabel 8 Budgettaire effect Ontwikkeling algemene uitkering (accres)

Wij hadden voor de aanvullende incidentele Rijkscompensatie voor de Jeugdhulp in 2021⁹ ook een baten stelpost opgenomen voor 2022 in de meerjarenraming van de begroting 2021 ter hoogte van ca. € 862 duizend. In de raming van de algemene uitkering zit die extra bijdrage al verwerkt. Alhoewel we naar we nu zeker weten in 2022 nog meer middelen krijgen voor de jeugdhulp is dat zuiver gesproken niet juist. Dit betekent dat wij het budgettaire effect van de raming van de algemene uitkering van plus € 1,75 mln. voor 2022 neerwaarts moeten bijstellen met € 862 duizend waarna met inzet van de egalisereserve we tot in tabel 8 opgenomen mutatie op de reeds in het saldo van de kadernota opgenomen ruimtecreatie RCC-02 komen. Met de nadrukkelijke kanttekening dat het budgettaire effect van deze nog steeds zeer positieve ontwikkeling van het accres primair een gevolg is van het risicovoller ramen van de te verwachten uitkering en met de kanttekening dat de effecten van de herverdeling van het gemeentefonds dat m.i.v. 2023 stapsgewijs wordt doorgevoerd nog niet verwerkt zijn in de meerjarige raming van de algemene uitkering omdat er nog geen definitieve besluiten hierover zijn genomen.

Recent hebben we het geactualiseerde maar nog steeds voorlopige herverdeelvorstel gekregen. Geactualiseerd aan de hand van de cijfers 2019. Met een herverdeelt afname van €50 per inwoner een verdubbeling van het nadeel voor Landgraaf t.o.v. het voorgaande voorstel¹⁰. Alhoewel de Raad voor het Openbaar Bestuur en de VNG nog kunnen reageren op dit voorstel moeten we er rekening mee houden dat we in de periode 2023–2025 jaarlijks te maken gaan krijgen met een oplopende korting in stapjes van €15 per inwoner. In de risicoparagraaf wordt dit risico nader uitgewerkt.

Effect correctie raming 1^e begrotingswijziging 2021 WOZL

Bij het in de Kadernota 2022 verwerken van de autonome ontwikkeling van de nieuwe begroting 2022 van de GR WOZL zijn we zoals te doen gebruikelijk uitgegaan van de in de meerjarenschijven 2022–2024 opgenomen bijdrage behorende bij de actuele begroting 2021 aan de GR WOZL. Een bijdrage die

⁸ Dit omdat de prognose kadernota al gebaseerd was op de maartcirculaire 2021

⁹ Dit betrof de eerder toegezegde aanvullende bijdrage landelijk van €300 miljoen die voor 2020 en 2021 gold en die we in de raming ook voor 2022 mochten opnemen alhoewel daarvoor de middelen formeel nog niet in de algemene uitkering waren opgenomen. Voor Landgraaf een bedrag van ca. €862 duizend.

¹⁰ Een herverdelingsnadeel van €50 per inwoner betekent voor Landgraaf m.i.v. 2026 een nadelig budgettaire effect van ca. €1,9 miljoen

gebaseerd was op de actuele begroting 2021 van de GR WOZL inbegrepen de 1^e begrotingswijziging 2021 WOZL. Uit de ontvangen meicirculaire 2021 is gebleken dat in de 1^e begrotingswijziging 2021 van de GR WOZL ten onrechte is geanticipeerd op een in de meicirculaire te verwachten verhoging van de rijksbijdrage (onderdeel integratie–uitkering Participatie) van afgerond €0,9 mln. Die verhoging zat al in onze ramingen. In de RIB meicirculaire 2021 bent u hierover al geïnformeerd aangezien dit ook effect had op de raming van 2021.

(x € 1000)

Correctie bijdrage begroting 2022GR WOZL	2022	2023	2024	2025
Budgettair effect	-924	-888	-1.055	-623

Tabel 9 Correctie raming meerjarige bijdrage Begroting 2022 GR WOZL

We laten hier dus welbewust de ramingscijfers van de vastgestelde begroting 2022 GR WOZL los.

Effect aanvullend te ontvangen Rijksbijdrage jeugdhulp 2022–2025

In de kadernota hebben we u de landelijke en Landgraafse tekorten in de jeugdhulp toegelicht. Bij de kadernota wisten we nog niet of en in welke mate het Rijk de tekorten in de jeugdhulp zou compenseren. Eventueel extra daarvoor te ontvangen bedragen zaten daarmee ook nog niet in de algemene uitkering van de meicirculaire 2021. Inmiddels is er een arbitrage–uitspraak gedaan en zijn er concrete toezeggingen gedaan voor 2022. De gemeenten krijgen in 2022 € 1.314 miljoen, boven op de € 300 miljoen die het Rijk al als voorschot had gegeven voor de tekorten op de jeugdzorg. Verder worden er maatregelen genomen om € 214 miljoen te besparen. Samen dekt dat het volledige geraamde tekort van € 1,9 miljard van de gemeenten zoals vastgesteld door de diverse onderzoeken van o.a. AEF. Dat heeft staatssecretaris P. Blokhuis van Volksgezondheid, Welzijn en Sport besloten na de uitspraak van de arbitragecommissie. Deze stelde dat het Rijk de gemeenten volledig moest compenseren voor de tekorten in de jeugdzorg. Voor Landgraaf betekent dit in 2022 een extra bedrag van ca. €3,7 miljoen.

(x € 1000)

Aanvullende bijdrage jeugdhulp 2022 en verder	2022	2023	2024	2025
Incidenteel extra bijdrage 2022	3.703			
Anticipering 75% op toekomstige bijdrage jeugdhulp		3.073	2.885	2.659
Totaal extra te ontvangen bijdrage jeugdhulp	3.703	3.073	2.885	2.659

Tabel 10 Aanvullende bijdrage jeugdhulp 2022–2025

Over de jaren vanaf 2023 waren daarbij nog geen directe afspraken gemaakt. Daar gaat een nieuw kabinet uiteindelijk over en ten tijde van het opstellen van deze begroting was dat er nog niet.

Het ministerie van BZK, VNG en IPO hebben echter inmiddels onderling afgesproken dat 75% geraamd mag worden van de bedragen waar de Arbitragecommissie meerjarig van uit gaat.

Wat dat financieel betekent voor Landgraaf is opgenomen in de bovenstaande tabel 10.

Effect bijstelling richtbudgetten en kleinere concernposten

Zoals ieder jaar zijn er bij de totstandkoming van de nieuwe begroting meerdere kleinere budgetten en concernposten – we noemen die richtbudgetten – die bijgesteld moeten worden indien en voor zover deze posten niet al zijn meegenomen in het voorlopige geraamde saldo van de kadernota. Een tweetal kleinere ruimtevragende alternatieven die voorlopig zijn vastgesteld in de kadernota zijn eveneens verwerkt in deze bijstelling van de richtbudgetten. Dit betreft de al eerder genoemde RVR01 Structurele uitbreiding capaciteit griffie¹¹ en RVC–invest 2022 Lichte ophoging van de dekking voor de kapitaallasten¹².

¹¹ Ca. €10,5 duizend structureel

¹² Ca. €6 duizend structureel

	<i>(x € 1000)</i>			
Kleine budgettaire effecten van autonome ontwikkelingen en ruimtevragen als onderdeel van de bijstelling van de richtbudgetten	-87	-65	-65	-65
Overige bijstellingen richtbudgetten en mutaties concernposten	-53	-103	-476	-590
Afronding saldi	21	-62	10	1
Budgettair effect per saldo	-119	-230	-531	-654

Tabel 11 Bijstelling richtbudgetten en diverse overige concernmutaties

De belangrijkste verklaring voor de mutaties betreft de actualisering van de meerjarig geraamde lopende kapitaallasten hetgeen een oplopend nadelig budgettair effect heeft. De doorgevoerde mutaties t.o.v. de geraamde meerjarige stortingen in en onttrekkingen aan reserves hebben vooral in 2024 en 2025 een nadelig effect. Tenslotte zijn enkele budgettair nadelige correcties doorgevoerd ten opzichte van de meerjarenraming 2024 behorende bij de begroting 2021 welke doorwerken naar de meerjarenschijf 2025.

1.4 Formeel en Structureel meerjarig begrotingsevenwicht

1.4.1 Formeel begrotingssaldo 2022–2025

Tellen we het geraamde meerjarige formele saldo in de kadernota 2022 en de hiervoor toegelichte mutaties bij elkaar op dan krijgen we onderstaand meerjarig formeel begrotingssaldo 2022–2025. Het saldo waarin alle geraamde structurele en incidentele baten en lasten en stortingen en onttrekkingen aan de reserves in verwerkt zitten.

(x € 1000)

Formeel saldo begroting 2022 en meerjarenraming 2023–2025	2022	2023	2024	2025	Tabel:
Saldo voor dekking ruimtevragen en nog door te voeren mutaties na kadernota	-1.570	-1.709	-1.895	-2.723	tabel 2
Budgettaire effect incidentele ruimtevragen 2021 ¹³ kadernota	0	0	0	0	tabel 3
Budgettaire effect incidenteel te dekken ruimtevragen 2022–2023 ¹⁴ kadernota	0	0	0	0	tabel 4
Budgettaire effect te dekken structurele ruimtevragen kadernota	-241	-247	-254	-260	tabel 5
Budgettaire effect ruimtevragende investeringen 2022 ¹⁵ kadernota	0	0	0	0	tabel 6
Budgettaire effect niet vastgestelde (jaren van) ruimtevragende alternatieven	0	0	0	0	tabel 7
Mutatie accres algemene uitkering	-850				tabel 8
Budgettaire effect correctie raming bijdrage GR WOZL	-924	-888	-1.055	-623	tabel 9
Budgettaire effect extra bijdrage jeugdhulp	3.703	3.073	2.885	2.659	tabel 10
Budgettaire effect bijstelling richtbudgetten en concernposten	-119	-230	-531	-654	tabel 11
Saldo	0	0	-850	-1.600	

Tabel 12 Formeel saldo begroting 2022 en meerjarenraming 2023 –2025

Het budgettaire effect op de exploitatie van de incidenteel te dekken ruimtevragen is weliswaar nul maar die ruimtevragen leggen natuurlijk wel beslag op de algemene reserve en de reserve transformatie. Het budgettaire effect van de ruimtevragende investeringen is eveneens nul omdat we ieder ramingsjaar al rekening houden met de vaste benodigde ruimte voor de bijbehorende kapitaallasten. Onder aan de streep dus een formeel sluitende begroting 2022. Maar dat alleen is niet bepalend voor het behoud van repressief toezicht. De provincie beoordeelt de begroting op behoud van repressief toezicht met name aan de hand van het structureel en reëel evenwicht.

1.4.2 Structureel en reëel begrotingssaldo 2022 en meerjarenraming 2023–2025

De Provincie stelt als toezichthouder de eis dat de begroting van de gemeente meerjarig structureel en reëel in evenwicht is. Met dat laatste wordt bedoeld dat de structurele lasten in 2022 niet groter mogen zijn dan de structurele baten. Om te komen tot het structurele evenwicht dient het formele begrotingssaldo 2022–2025 daarom gecorrigeerd te worden voor de incidentele baten en de incidentele lasten. Het alsdan resterende saldo dient in het jaar 2022 groter te zijn dan nul. Lukt dat niet in 2022 dan dient uiterlijk het laatste jaar van de meerjarenraming dat structureel evenwicht bereikt te worden waarbij in de begroting aangetoond wordt dat dit ook op basis van reële ramingen en ombuigingsplannen zal worden gerealiseerd.

Juli 2021 hebben de provincies als toezichthouders op de financiën van de gemeenten een nieuwe handreiking gepubliceerd. Deze handreiking ‘Verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten’ bakent de definitie van wat nu als incidenteel en wat als structureel mag worden beschouwd verder af. Deze handreiking gaat verder dan de notitie ‘structurele en incidentele baten en lasten’ van de commissie BBV omdat daarin geen scherpe definities staan waardoor er verschillende interpretaties waren bij

¹³ Geen budgettaire effect omdat deze gedekt worden uit reserves.

¹⁴ Geen budgettaire effect op saldo omdat deze gedekt worden uit reserves.

¹⁵ Geen budgettaire effect omdat hiervoor jaarlijks een vaste ruimte is geraamd voor kapitaallasten.

gemeenten en provincies. Deze handreiking is een aanvulling op het al bestaande Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 'GTK 2020 Gemeenten'. Het op deze korte termijn toepassen van deze handreiking heeft het tijdspad van de begroting en in het bijzonder de vertaling van het formeel saldo naar het meerjarige structurele saldo behoorlijk onder tijdsdruk gezet. Posten die in de begroting 2021 nog als incidenteel mochten worden aangemerkt zijn dat nu niet meer. Mochten we onze structurele "last" in de vorm van de €1,75 miljoen storting in de algemene reserve altijd en ook verklaarbaar als incidenteel beschouwen, op basis van deze nieuwe handreiking mag dat niet meer. De provincie stelt weliswaar dat geen sprake is van nieuwe regelgeving maar de andere interpretatie van dit soort posten maakt dat deze handreiking verregaande impact heeft op de begroting en het voor elkaar krijgen van het structureel en reëel evenwicht. De provinciaal toezichthouder heeft toegezegd terughoudend om te gaan met het intrekken van het repressief toezicht mochten we als gemeente alleen hierdoor niet in staat zijn dat structureel en reëel evenwicht te volbrengen.

Op basis van het overzicht van incidentele baten en lasten zoals verplicht opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting komen wij tot de conclusie dat het realiseren van een structureel en reëel evenwicht in 2022 niet zal lukken. Alhoewel we in de formele meerjarenraming van de begroting 2022 een tekort hebben in 2025 zal het ons wel lukken om het jaar 2025 structureel en reëel in evenwicht te brengen. Dit is met name het gevolg van het feit dat we in de laatste twee jaren van de meerjarenschijven veel minder onttrekken aan de reserves. Onttrekkingen die als incidentele baten gelden.

(x € 1000)

Structureel en reëel saldo begroting 2022 en meerjarenraming 2023–2025	2022	2023	2024	2025
Formeel saldo begroting 2022 en meerjarenraming 2023–2025	0	0	-850	-1.600
Meerjarige raming van baten	127.051	123.894	122.828	123.715
Waarvan incidenteel	4.766	2.443	543	286
Waarvan structureel	122.285	121.451	122.285	123.429
Meerjarige raming van lasten	127.051	123.894	123.678	125.315
waarvan incidenteel	3.462	1.535	1.319	2.064
Waarvan structureel	123.589	122.359	122.359	123.251
Saldo	-1.304	-908	-74	178

Tabel 13 Structureel en reëel saldo begroting 2022 en meerjarenraming 2023–2025

Alhoewel we vanaf 2025 toch nog een structureel en reëel evenwicht hebben blijft het doorvoeren van een ombuigingsoperatie noodzakelijk omdat we in dit meerjarig overzicht de gevolgen van de herverdeling van het gemeentefonds nog niet hebben verwerkt

Daartoe zullen we een tweetal trajecten doorlopen. In de eerste plaats gaan we in aanvulling op de al lopende procesverbeteringen in het Wmo proces de Wmo verzakelijken. En wel op een dusdanige wijze dat we de Wmo-zorg en in het bijzonder de hulp bij het huishouden aan diegene die deze zorg het allermeeste nodig hebben nu en ook in de toekomst kunnen blijven garanderen. We gaan hier niet afwachten op door ons als noodzakelijk geachte Rijksbesluiten zoals bijvoorbeeld het herinvoeren van een inkomensafhankelijke bijdrage in de Wmo. Net als voor de burger geldt ook voor ons eerst EIGEN KRACHT. Maar dat vergt dan wel een verzakelijking van de Wmo. We nemen hierbij de geleerde lessen elders in het land nadrukkelijk mee.

Het tweede traject dat we gaan doorlopen betreft het doorlopen van een diepgaande "Zero Based Budgetting" exercitie. Daarvoor gaan we dit keer wel externe begeleiding voor inzetten. Enerzijds omdat de begeleiding van dit proces veel extra capaciteit vraagt maar vooral ook omdat externe ogen dwingen zeker indien die ogen de kennis van meerdere ZBB-exercities bij andere gemeenten inbrengen. We hebben hiervoor een extra incidenteel budget geraamd van €100 duizend.

1.5 Weerstandscapaciteit, – behoefte en –ratio's

Bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente Landgraaf en het structureel en reëel evenwicht in het bijzonder neemt de provinciale toezichthouder naast de verplichte financiële indicatoren vooral ook de weerstandsratio mee. Die indicator geeft immers direct inzicht in de mate waarin de gemeente in staat wordt geacht grote financiële tegenvallers op te vangen met haar reserves en eventuele ruimte in de exploitatie zonder dat dit direct ten koste gaat van het vastgestelde beleid.

Voor wat betreft de onderbouwing en berekening van de weerstandsbehoefte, de benodigde weerstandscapaciteit en de ratio's verwijzen we naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. In het programmaplan treft u per programma in de 4^e W een nadere onderbouwing aan van de risico's per programma in meerjarenperspectief met een toelichting op het risico.

We presenteren de kleine weerstandsratio¹⁶ die inzicht biedt in de mate waarin de omvang van onze algemene reserve in 2022 en de periode 2022–2025 groot genoeg is om de ge-identificeerde risico's op te vangen. Opvangen zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid. We gebruiken hiervoor de kleine ratio (r) omdat we bij die ratio alleen de algemene reserve gebruiken als basis voor de weerstandscapaciteit. Noodgedwongen inzet van die capaciteit gaat niet ten koste van stand beleid.

(x € 1000)

Weerstandsratio per 31/12	2022	2023	2024	2025
Weerstandscapaciteit klein (algemene reserve)	8.509	8.986	9.762	10.547
Weerstandbehoefte (som van financiële restrisico's)	3.644	5.441	6.998	7.573
kleine ratio r	2,3	1,7	1,4	1,4

Tabel 14 Weerstandsratio klein meerjarig

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kleine ratio boven (2022) of binnen de afgesproken signaleringsbandbreedte blijft. We merken hierbij op dat in de hierbij gepresenteerde stand van de algemene reserve tot en met de 2^e financiële bijstellingsrapportage nog geen rekening is gehouden met het positieve jaarrekeningresultaat 2020 van ca. €1,3 miljoen, noch met de al vastgestelde extra bijdrage aan JENS van €780 duizend. Ook de te verwachten extra onttrekkingen t.b.v. te verwachten overschrijdingen budget Wmo en Jeugd in 2021 zijn hierin nog niet verwerkt. De ratioberekening is altijd een momentopname waarbij we bij de begroting de stand van de reserves bijwerken tot en met de 2^e financiële bijstellingsrapportage.

T.o.v. de kadernota zien we een meerjarig lagere verwachte stand van de algemene reserve. Dit is natuurlijk een direct gevolg van het besluit om structureel m.i.v. 2022 nog maar €750 duizend te storten in de algemene reserve i.p.v. de €1,75 miljoen. De weerstandsbehoefte is met name in het laatste jaar ook lager dan in de kadernota. Dit is primair het gevolg van het niet meer opnemen van het risico 'meerjarige effect van de Covid-19 pandemie op de algemene uitkering'. Dit laatste omdat de staatsschuld onder de 60% grens is gebleven en daarmee veel minder is gestegen door de Covid-19 pandemie dan aanvankelijk verwacht.

---

¹⁶ De kleine weerstandsratio is de verhouding tussen de verwachte stand van de algemene reserve per 31 dec in het begrotingsjaar en de som van de geïnventariseerde risico's.

1.6 Tarieven

Binnen de kaders van de wet heeft de gemeente enige beleidsvrijheid over de hoogte van de heffingen. Het coalitieconvenant vult deze beleidsvrijheid deels in. In dit convenant is afgesproken dat de opbrengsten gemeentelijke belastingen en heffingen met niet meer dan de inflatie zullen stijgen. Voor 2022 betekent dit een stijging met 1,6% ten opzichte van het jaar 2021. Deze percentages zijn gebaseerd op de prijsindexering Bruto Binnenlands Product (BBP) zoals die in de meicirculaire 2021 zijn opgenomen. Bij de rioolheffing en afvalstoffenheffing, waar het uitgangspunt 100% kostendekkendheid is, kan de tariefontwikkeling afwijken van de genoemde indexering. Ook de tarieven OZB zoals opgenomen in de paragraaf lokale lasten en heffingen zijn vooralsnog indicatief omdat de definitieve WOZ-waarden pas in oktober beschikbaar komen. Bij de definitieve vaststelling van de verordeningen in december van dit jaar zijn de tarieven definitief.

Te hanteren index lasten

Voor wat betreft de raming van de lasten volgen we bij meerjarige contracten de afgesproken index in die contracten. Bij onze bijdrages aan de verbonden partijen volgen we de ramingen in die begrotingen inbegrepen de daarin gehanteerde index. De overige lasten (excl. salaris) zijn zoveel als mogelijk geïndexeerd tegen de prijs bbp-percentages (prijs bruto binnenlands product) zoals opgenomen in de meicirculaire 2021¹⁷. Voor de enkele posten die we meerjarig niet geïndexeerd hebben houden we de stelpost loon- en prijscompensatie achter de hand die we afzonderen van de ontvangst uit de algemene uitkering.

Voor de salarislasten hebben we in 2022 een index gehanteerd van 3%. Over de jaren 2022–2025 hebben we geraamd met een index van telkens 2,5%. Een index boven de in de meicirculaire 2021 opgenomen loonvoet sector overheid¹⁸ ligt omdat ook rekening houden met stijgingen van werkgeverspremies.

Uit het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten (COELO¹⁹) blijkt dat de gemeentelijke woonlasten in Landgraaf in 2021 voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden met een eigen woning €847 zijn. Binnen Parkstad hebben alleen Brunssum en Heerlen gemiddeld lagere woonlasten.

1.7 Voorstel aan de raad

Voorstel aan de raad is de ruimtevragen 2022 e.v. zoals vastgesteld in de kadernota 2022 definitief te borgen in de nieuwe begroting 2022. Dit ondanks het zware financiële weer waarin we terecht gaan komen. Alhoewel niet uitgesloten is dat Rijksbesluiten vanuit een nieuw Kabinet de financiële meerjarensituatie (licht) kunnen verbeteren zijn we van mening dat we moeten proberen op eigen kracht de bakens te verzetten. Daarom achten we het onvermijdelijk dat we een ombuigingsoperatie op zullen moeten starten. Dit met als resultaat dat we de raad in de begroting 2023 alternatieven kunnen aanbieden om het structurele evenwicht in de exploitatie uiterlijk m.i.v. 2025 te kunnen versterken. Dit met als doel om uiterlijk in 2025 een structureel en reëel evenwicht te hebben dat groot genoeg is om minimaal de te verwachten negatieve effecten van de herverdeling van het gemeentefonds op te vangen.

---

¹⁷ BBP Prijsindexen Meicirculaire 2021; 1,6%, 1,9%, 1,6%, 1,6% over de jaren 2022–2025.

¹⁸ Loonvoet sector overheid in meicirculaire 2021: 1,5%, 2,3%, 2,1%, 2,4% over de jaren 2022–2025.

¹⁹ Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden

2. Programma plan

2.1 Programma's

- 0. Bestuur en ondersteuning
  - 1. Veiligheid
- 2. Verkeer, vervoer en waterstaat
  - 3. Economie
  - 4. Onderwijs
- 5. Sport, cultuur en recreatie
  - 6. Sociaal domein
- 7. Volksgezondheid en milieu
- 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

NATUURBRUG HEIDENATUURPARK

PROGRAMMA 0: BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	J. Schrijen, F. Janssen en C. Wilbach
Verantwoordelijke afdelingshoofden	T. Dortu (griffie), J. Drummen (KCC), K. Keersmaekers (BCZ) en J. Smolenaars (P&C)

Programma Bestuur en ondersteuning omvat de volgende taakvelden:

- 001 Bestuur
- 010 Mutaties reserves
- 020 Burgerzaken
- 040 Overhead
- 050 Treasury
- 061 OZB-woningen
- 062 OZB niet-woningen
- 063 Parkeerbelasting
- 064 Belastingen overig
- 070 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds
- 080 Overige baten en lasten

Programma-samenvatting

Programma 0 bestaat uit de taakvelden Bestuur en Burgerzaken. Binnen het taakveld bestuur zijn doelen en activiteiten geformuleerd die (de functie van) het lokale bestuur dienen te versterken, evenals de lokale en regionale bestuursorganen. Het taakveld Burgerzaken gaat in op de dienstverlening aan de burger vanuit het klantcontactcentrum, waaronder het verstrekken van persoonsbewijzen, de algemene verbeteracties t.b.v. de dienstverlening en de registratie van gegevens.

Bestuur

We etaleren onze bestuurskracht op lokaal en regionaal (en internationaal) niveau. Uitgangspunt is dat wij vanuit een zelfstandig Landgraaf de juiste dingen doen voor onze inwoners en dat we in de regio een bijdrage leveren aan de opdrachten die we als gemeenten hebben. Daar waar nodig zullen we kartrekker zijn en blijven, zoals bij een aantal projecten binnen Parkstad Limburg. We vinden het belangrijk Landgraaf goed op de kaart te zetten, zowel in de regio als landelijk en ook euregionaal. Belangrijk is dat alle gemeenten vanuit een besef van gelijkwaardigheid hun krachten willen bundelen om regionale problemen daadkrachtig aan te pakken. De burger staat hierbij centraal. In 2022 en verder zal nog veel tijd en energie gestoken moeten worden in de uitvoering van de Regio Deal. In 2021 zijn na positieve besluitvorming over de gewijzigde governance twee extra bestuurscommissies ingesteld: duurzaamheid en sociaaleconomische structuurversterking. In 2022 zullen deze commissies een jaar operationeel zijn en zal in de jaarverantwoording teruggekeken kunnen worden op de eerste resultaten hiervan.

Het slotjaar van IBA dat loopt tot de zomer van 2022 kan een podium zijn om de opgaven en interventies van de regio nadrukkelijker nationaal en internationaal onder de aandacht te brengen.

In 2022 bestaat Landgraaf 40 jaar. Hier zullen we aandacht aan besteden. We willen de trots op onze gemeente laten zien.

Internationalisering: stedenbanden en euregionale samenwerking

De stedenbanden met Übach-Palenberg en Andrychow hebben in 2019 nieuwe impulsen gekregen zoals afgesproken is in het coalitieconvenant. Helaas hebben de covid-19 maatregelen in 2020 en 2021 er noodgedwongen toe geleid, dat er weinig internationaal mogelijk was. We gaan ervan uit dat we in 2022 weer mogelijkheden zullen hebben om de samenwerking te blijven opzoeken met onze Duitse burens in de aangrenzende Kreisen. De samenwerking met de Kreis Heinsberg en de daarbij behorende gemeenten, maar ook de Städteregion Aachen zijn belangrijk op de terreinen van economie, landschapsverbetering en toeristische infrastructuur. Om deze samenwerking te bevorderen zal Landgraaf zich actief op blijven stellen.

Burgerzaken

We kijken voortdurend hoe we onze dienstverlening verder kunnen optimaliseren. Een belangrijk speerpunt daarbij zijn de ontwikkelingen op het gebied van de digitalisering. Deze digitalisering krijgt aan de ene kant vorm, door steeds meer diensten ook daadwerkelijk digitaal aan te bieden of het aanvraagproces waar mogelijk te vereenvoudigen/verbeteren. Aan de andere kant investeren we ook in digitalisering van de 'achterkant'. Denk hierbij aan zaakgericht archiveren en de inrichting van het Klant Contact Systeem. Want ook die ontwikkeling is belangrijk en randvoorwaardelijk om onze inwoners en diverse instanties via alle dienstverleningskanalen goed van dienst te kunnen zijn. Vanzelfsprekend houden we oog houden voor inwoners die minder digitaal actief of digitaal vaardig zijn. Zij worden zowel telefonisch als bij de balies geholpen bij hun aanvragen. Het Klant Contact Systeem is halverwege het jaar 2021 in gebruik genomen. De plannen om samen met het team Communicatie de social mediakanalen optimaler te gaan inzetten, zijn verschoven naar 2022.

In 2021 is een aanbesteding gedaan voor nieuwe telefoniesoftware. Bij de implementatie daarvan zal ook gekeken worden naar de koppelmogelijkheden met ons Klant Contact Systeem. Omdat het Klant Contact Systeem belangrijk is voor de kwaliteit van de telefonische dienstverlening is het geplande onderzoek naar de telefonische dienstverlening uitgesteld naar 2022.

Door de steeds verdergaande digitalisering zien we een steeds verdergaande verschuiving van taken van de front-office naar de backoffice. Er is een toename van het aantal systeemoplossingen en koppelingen en er worden andere eisen gesteld aan taken op het gebied van functioneel beheer.

Verkiezingen

In 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Over centrale stemopneming is een wijziging in de Kieswet doorgevoerd. Dit betekent dat deze manier van stemopneming facultatief en dus niet verplicht is. De voordelen van deze wijze van stemopneming t.o.v. traditionele manier zijn nog onvoldoende duidelijk. En kijkend naar de extra benodigde inzet van mensen en middelen, zullen we voorlopig afzien van centrale stemopneming.

Financiële taakvelden

Omdat we (deels) verplicht in andere hoofdstukken van de begroting meer inhoudelijke informatie over de financiële taakvelden hebben opgenomen, lichten we deze taakvelden hier niet toe. Dat zou alleen maar leiden tot dubbelingen.

Omgevingsanalyse

Kengetallen	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal verzonden raadsinformatiebrieven.	Griffie	67	42	57	117
Aantal ingediende art.41 brieven.	Ingekomen stukken raad	28	29	21	35
Aantal gehouden Raadsinformatieavonden (RIA's).	Griffie	10	7	9	5
Aantal gehouden raadsconferenties.	Griffie	1	1	1	1
Aantal meldingen openbare ruimte.		----	8.126	8.186	9.164
% meldingen telefoon t.o.v. totaal.			45%	48%	47%
% meldingen digitaal t.o.v. totaal.			45%	46%	50%
% Inhoudelijk afgehandelde klantvragen.		55%	53%	59%	67%
Aantal klantcontacten KCC aan de loketten. (incl. loket ISD-BOL).	Qmatic	28.643	29.784	20.537	10.091
Aantal telefonische klantcontacten centrale KCC.	Telefooncentrale	38.411	37.726	37.384	36.606
Aantal klantcontacten KCC via e-formulieren.	Gem.website	11.899	6.400*	13.990	11.920
Totaal aantal klantcontacten ca.		78.953	73.910	71.911	58.617

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Raadsinformatiebrieven

Mede door Covid-19 is de raad in 2020 veelvuldig geïnformeerd middels raadsinformatiebrieven, waardoor het kengetal in 2020 als zodanig hoger is dan voorgaande jaren.

Klantcontacten

Het totale aantal klantcontacten in 2020 is 19% lager dan in 2019. De daling zit vooral in het sterk verminderde aantal klantcontacten aan de loketten. Een daling van 50%. Eén van de oorzaken hiervan is de paspoortdip. Daarnaast hebben de coronamaatregelen gezorgd voor deze daling. Opvallend is dat het aantal digitale klantcontacten slechts met slechts 15% is gedaald. We hebben extra gestuurd op het gebruik van onze digitale diensten en in combinatie met de coronamaatregelen is ook dit te verklaren. De totale verhouding digitale klanten versus fysieke/telefonische klanten is gelijk aan die in 2019 en bedraagt afgerond 20%-80%.

Beleidsindicatoren (BBV) – info: eigen gegevens	Bron	2017	2018	2019	2020
Formatie in Fte per 1.000 inwoners (per 31-12)	Jaarrekening	7,85	7,98	8,01	8,2
Bezetting in Fte per 1.000 inwoners (per 31-12)	Jaarrekening	7,96	7,91	8,19	8,45
Apparaatskosten per inwoner (per 31-12)	Jaarrekening	606	643	678	703
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + inhuur)	Jaarrekening	8,52%	10,12%	9,69%	10,59%
Overhead (in % van de totale lasten)	Jaarrekening	10,31%	10,94%	10,20%	9,82%

Analyse historische ontwikkeling beleidsindicatoren

We zien dat bezetting eind 2020 is toegenomen ten opzichte van 2019, terwijl ook het percentage inhuur is toegenomen. Deze bezetting was op het ijkmoment ook hoger dan de op dat moment geldende formatie. De apparaatskosten per inwoner namen met name toe door de stijging van de personeelslasten, waarvan de cao-verhoging een deel uitmaakt. Ook kampten we begin 2020 met een groot aantal langdurig zieken waardoor o.a. achterstanden onverantwoord hoog opliepen. Hiervoor is op dat moment extra capaciteit ingezet. De indicator overhead laat een verdere daling zien. In 2020 daalden de overheadlasten sterk terwijl de totale gemeentelijke lasten zijn gestegen. Deze daling kwam voor een groot deel op het conto van de voor het BBV verplichte omzetting binnen de meerjarige onderhoudsplannen van de gemeentelijke (huisvestings)gebouwen. Hierdoor daalden de mutaties op de betreffende voorzieningen. Verder is door het COVID-19 virus meer thuisgewerkt, waardoor ook de facilitaire lasten gedaald zijn.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader *	Actualiteit
KCC Landgraaf: in één keer raak en in één keer goed (keuzes en aandachtspunten KCC 2014).	2013
Visie dienstverlening KCC.	2013
Dienstverleningsconcept Burgerhoes (incl. visie en missie).	2016
Reglement van Orde van de raad van de gemeente Landgraaf.	2017
Een betere balans door klantcontact op afspraak (openingstijden en aanpak klantcontacten 2018).	2017

* Een deel van dit kader is niet door de raad maar door het college vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Een daadkrachtig en slagvaardig bestuur op de juiste schaalgrootte.
2. Samenwerken vanuit een zelfstandig Landgraaf.
3. Efficiënte dienstverlening binnen de beleidskaders, waarbij de klant centraal staat.
4. Effectief en efficiënt gebruik van onze kanalen.

Score effectindicatoren	2017	2019	Ambitie	Termijn
Indicator (bron: Parkstadmonitor *)	L	L	L	L
1.1 Waardering over gemeentebestuur.	---	5,5	6,4	2022
1.2 % Besluitvorming voldoende transparant.	28%	26%	30%	2022
3.1 Waardering gemeentelijke dienstverlening (rapportcijfer).	7	7,1	7,1	2022

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Uitvoeren reguliere activiteiten op het gebied van een transparant besluitvormingsproces (o.a. houden van RIA's en werkconferenties van de raad, raadsinformatiebrieven, beantwoorden art.41 brieven, bekendmakingen, ter inzage legging, publicatie website, uitzenden raadsvergaderingen).
2.1	Adviseren en ondersteunen van bestuurders ter bevordering van de regionale samenwerking in de Gemeenschappelijke Regelingen.
2.2	Inventariseren en uitwerken van de mogelijkheden om de samenwerking in de regio te intensiveren op basis van zakelijk onderbouwde keuzes die uitgaan van een gelijkwaardigheid tussen gemeenten.
2.3	Zelfbewust en transparant communiceren over de veelzijdigheid en successen van onze gemeente.
2.4	Organiseren van twee themagerichte bijeenkomsten samen met onze Duitse grensgemeenten.
3.1	Verdere verbetering van de dienstverlening waaronder: <ul style="list-style-type: none"> - verbetering van het inhoudelijke antwoord op vragen en de klantbejegening; - verdergaande invoering van het beleid Agressie en Geweld 2018; - organiseren workshops 'Herkennen en Doorverwijzen' laaggeletterdheid - organiseren cursus 'Communiceren op B1-niveau' - doorontwikkeling zaakgericht archiveren dienstverleningsprocessen; - door ontwikkelen portal burgerzaken en E-diensten voor publiekszaken; - onderzoeken mogelijkheden aanschaf Klant Contact Systeem; - verbeteren receptie en cateringconcept.
3.2	Verstrekken van producten en diensten aan burgers en het in behandeling nemen van diverse verzoeken en meldingen.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
1.1.1 % Beantwoorde art.41 brieven binnen de (verdaagde) termijn t.o.v. totaal.	100%
3.1.1 % inhoudelijk afgehandelde telefonische vragen bij telefoonteam KCC.	≥57%

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid:	93.697	91.672	92.216	91.601	92.206	93.123
– Directe salarislasten	10.717	9.840	10.108	10.030	10.111	10.132
– Overige directe lasten	12.666	11.156	9.269	9.327	9.499	9.611
– Kapitaallasten	711	1.066	869	953	1.084	1.237
Totaal lasten bestaand beleid:	24.094	22.063	20.246	20.311	20.694	20.980
Saldo bestaand beleid	69.603	69.609	71.969	71.291	71.511	72.143
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid:	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	215	217	78	80
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	65	106	174
Totaal lasten nieuw beleid:	0	0	215	282	185	254
Saldo nieuw beleid	0	0	-215	-282	-185	-254
Saldo vóór bestemming	69.603	69.609	71.755	71.009	71.327	71.889
<i>Mutaties reserves bestaand beleid</i>						
– Onttrekkingen aan reserves	20.093	14.166	5.671	3.336	1.364	1.106
– Stortingen in reserves	15.642	11.623	3.702	2.955	3.056	3.800
Totaal mutaties reserves bestaand beleid	4.451	2.543	1.968	381	-1.692	-2.694
<i>Mutaties reserves nieuw beleid</i>						
– Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
– Stortingen in reserves	0	0	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Totaal mutaties reserves nieuw beleid	0	0	1.000	1.000	1.000	1.000
SALDO mutaties reserves	4.451	2.543	2.968	1.381	-692	-1.694
SALDO na bestemming	74.054	72.152	74.723	72.389	70.635	70.195
<i>Investerings</i>			413			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma:

De investeringsuitgaven in 2022 van € 413.462 totaal, betreft de volgende investeringen:

Taakveld 040 Reservering ICT Plan	€ 81.416
Taakveld 040 Airco's	€ 25.443
Taakveld 040 Datacommunicatie	€ 20.534
Taakveld 040 Werkplekken	€ 45.797
Taakveld 040 Digitaal werken en licenties	€ 91.593
Taakveld 040 Gedeelte wagenpark BOR	€ 104.043
Taakveld 040 Daken Emile Erenspein	€ 19.373

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
GR BsGW	202	234	240	245	251
GR Het Gegevenshuis	242	248	254	261	268
GR Parkstad IT-centrumgemeente Heerlen	1.393	1.579	1.582	1.582	1.582
GR Stadsregio Parkstad Limburg	462	531	537	543	549
Totaal	2.299	2.592	2.613	2.631	2.650

Toelichting bijdrage verbonden partijen

GR BsGW

De bijdrage aan de GR BsGW betreft de perceptiekosten voor de uitvoering van de gemeentelijke belastingen. De begroting van BsGW is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 51. In 2022 wordt dit geraamd op € 234.128. De bijdrage aan de GR BsGW voor uitvoering van de afvalstoffen- en rioolheffingen is verantwoord op programma 7 (volksgezondheid en milieu).

GR Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis ontzorgt de gemeente op het gebied van het opzetten en beheren van object- en ruimtereguleerder (basis)registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal. De begroting van BsGW is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 37. In 2022 wordt de bijdrage hieraan geraamd op € 247.951.

GR Parkstad IT

GR Parkstad IT (PIT) is het initiatief van de gemeenten in de stadsregio Parkstad Limburg om een gemeenschappelijke ICT-dienst voor het technisch beheer van ICT-middelen te ontwikkelen. Vanaf 1 januari 2015 is Parkstad IT operationeel als zogenaamde lichte gemeenschappelijke regeling in de vorm van een centrumgemeente. De gemeente Heerlen heeft de rol van centrumgemeente. De bijdrage van de gemeente Landgraaf is inclusief de ict-lasten van de GR ISDBOL. Deze lasten worden door de GR ISDBOL aan Landgraaf vergoed. De bijdrage bedraagt in 2022 € 1.578.799. De stijging in de lasten van de GR zit met name in de toename van de werkzaamheden met betrekking tot de zogenaamde changes (zie ook de bijlage toelichting verbonden partijen) en de toename van het aantal projectmatige werkzaamheden die niet onder de reguliere dienstverlening vallen.

GR Stadsregio Parkstad Limburg

De bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad Limburg betreft de bijdrage voor het apparaat. De programmatische bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad Limburg ten behoeve van de IBA is verantwoord onder programma 8. De bijdrage ten behoeve van Regionale Initiatieven is verantwoord onder programma 3. De begroting van de Stadsregio Parkstad Limburg is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei

2021 onder raadsvoorstel 54. In 2022 wordt dit geraamd op € 531.000. De stijging t.o.v. 2021 is te herleiden naar het aanpassen van de structuur van de GR. Hierover heeft de raad een besluit genomen in de raadsvergadering van 27 mei 2021 (raadsvoorstel 54).

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Beheersmaatregel	Weerstandsbehoefte			
			2022	2023	2024	2025
R01	Wet open overheid: implementatie en uitvoering	De implementatie doelmatig en efficiënt uitvoeren.	68	68	68	68
R06	Druk op het formatiebudget agv raming max-1 en 2 fte taakstelling	Monitoren salarisrealisatie in bedrijfsvoeringsrapportages.	675	675	675	675
R07	Herverdeling gemeentefonds miv 2023	Opstarten ombuigingstraject om mogelijk opkomende korting op te kunnen vangen.	0	564	1.125	1.688
R11	Risicovoller ramen Algemene Uitkering	Monitoren circulaire en zo nodig bijstellen gedurende het jaar.	1.750	1.750	1.750	1.750
R13	Hogere bijdrage aan PIT	Kritisch blijven monitoren kostentoerekening PIT en onderzoek toekomst PIT	100	100	100	100
R15	Gevolgen lange termijn COVID-19 irt Gemeentefonds	Risicopost opnemen en monitoren ontwikkeling.	0	0	pm	pm
Totaal risicobedrag			2.593	3.157	3.718	4.281

Toelichting risico's

R01 De Wet Open Overheid (Woo) is na een jarenlang traject op 26 januari 2021 door de 2e Kamer aangenomen. De verwachting is dat de wet in 2022 in werking treedt. Het doel van de wet is overheden en semi-overheden transparanter te maken om zo het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en economische ontwikkeling beter te dienen. Als de Woo van kracht wordt, vervangt deze wet de Wet openbaarheid van bestuur. Uitgaande van de VNG-raming worden de kosten van de Woo voor de gemeente Landgraaf op basis van het aantal inwoners globaal ingeschat op structureel €90 duizend per jaar en incidenteel op €260 duizend. We schatten de kans op slechts gedeeltelijke Rijkscompensatie van de structurele ingeschatte lasten in als hoog (75%) en komen daarmee tot een rest-risicobedrag van €68 duizend structureel (75% * €90 duizend).

- R06 Door het ramen van de salarislast op basis van max-1 (sinds begroting 2020) is er minder salaris/inhuurbudget beschikbaar van bijna €515 duizend. Daarnaast is er om de gemeentelijke organisatie niet uit z'n voegen te laten groeien met als gevolg een toekomstige reorganisatie, sinds de begroting 2020 een taakstelling op de formatie opgenomen die jaarlijks met 2 fte (schaal 9) structureel oploopt. Hierdoor werd en wordt de organisatie verplicht jaarlijks kritisch te kijken naar de lucht binnen de formatie. Het bedrag dat met 2 fte schaal 9 gemoeid is bedraagt ca €160 duizend. Bij elkaar opgeteld een bedrag van €675 duizend. Vanwege het tekort in 2020 en de noodzakelijke bijraming ook in 2021 schatten we dit risico in als zeer hoog (100%) met het gevolg dat we dus het gehele bedrag opnemen in de te bepalen weerstandsbehoefte.
- R07 De omvang het risico is in afwijking op het genoemde bedrag in de kadernota inmiddels berekend op een korting van €50 per inwoner. Omdat er rekening mee wordt gehouden dat het Rijk een eventuele korting per jaar maximeert op 15 euro per inwoner is het kortingsbedrag het eerste jaar lager dan het uiteindelijke totaal. Het is echter nog lang niet zeker dat dit risicobedrag in volledigheid zal opkomen. De herverdeling dient immers nog geactualiseerd te worden naar de meest actuele cijfers van het jaar van invoering 2023. We schatten de kans-inschatting in als zeer hoog (100%) omdat we zien dat Parkstad in zijn geheel er in de herverdeling niet meer op achteruitgaat. Desalniettemin houden we in de risico-inventarisatie wel rekening met de gefaseerde invoering van €15 per inwoner per jaar. Uitgaande van ca. 37,5 duizend inwoners rekenen we op een korting op de algemene uitkering van €563 duizend in 2023 oplopend tot €1.688 duizend in 2025 tot uiteindelijk €1.875 duizend in 2026.
- R11 Wetende dat er autonoom veel extra lasten gaan opkomen vanaf 2022 hebben we gezocht naar mogelijkheden om wat meer risico te nemen in de ramingen. We zijn van mening dat het nemen van wat meer risico kan omdat we in de praktijk van de afgelopen jaren telkens constateren dat we in de loop van het jaar telkens positieve correcties ontvangen op de geraamde algemene uitkering. Positieve correcties die voortkomen uit het aan de voorkant voorzichtig ramen van die uitkering. We gebruiken immers niet de BZK-aantallen van de diverse maatstaven maar onze eigen aantallen. Door m.u.v. de maatstaven aantal inwoners en aantal woonruimten voortaan de BZK-aantallen te hanteren in de ramingen valt het budgettaire verschil tussen de ramingen van meicirculaire 2020 en meicirculaire 2021 positief uit. Voorzichtigheidshalve schatten we kans op een negatieve correctie in de loop van het begrotingsjaar in op zeer groot (100) zodat we het hele risicobedrag meenemen in de bepaling van de weerstandsbehoefte.
- R13 De bijdrage aan PIT is autonoom in de kadernota 2022 al fors opgehoogd met ca. €140 duizend. Die ophoging is verwerkt in de bijdrage zoals opgenomen in deze begroting. De mogelijke verdergaande verhoging van de bijdrage aan PIT zal in ieder geval voortkomen uit het in rekening brengen van de toename van de AD's en het applicatiebeheer. Dit allemaal volgens het bekende model dat is afgesproken met de deelnemersraad. Op dit moment loopt er een onderzoek naar de toekomst van PIT. Daarin is de vraag hoe kan pit de deelnemers in de toekomst faciliteren met daarbij ook transparante kosten. Het inschatten van het risico op een verdergaande extra bijdrage bepalen we voorsnog arbitrair op €100 duizend met een kans-inschatting van zeer hoog (100%).

PROGRAMMA 1: VEILIGHEID

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	J. Schrijen
Verantwoordelijke afdelingshoofden	K. Keersmaekers (BCZ), W. Jongen (TenH) en T. Hanssen (BOR)

Programma Veiligheid omvat de volgende taakvelden:

- 110 Crisisbeheersing en brandweer
- 120 Openbare orde en veiligheid

Programma-samenvatting

Binnen het programma Veiligheid voeren we alle activiteiten uit waarmee we de openbare orde en veiligheid in Landgraaf (laten) verzorgen, handhaven en waar mogelijk verbeteren. Dit zijn zowel de lokale autonome taken alsook taken die we in regionaal, provinciaal of landelijk verband (waaronder de gemeenschappelijke regelingen) uitvoeren. Achtereenvolgens lichten we per taakveld de beleidsmatige speerpunten voor het komende begrotingsjaar toe.

Crisisbeheersing en brandweer

Veiligheidsregio Zuid-Limburg

Een deel van de openbare veiligheid betreft de crisisbeheersing bij incidenten en calamiteiten vanuit de Veiligheidsregio Zuid-Limburg. De Veiligheidsregio Zuid-Limburg is een samenwerkingsverband van de brandweer, de GHOR, de gemeenten en de politie. De gemeentelijke taak binnen de crisisbeheersing is de Bevolkingszorg (communicatie, publiekszorg en herstellzorg). De piketfunctionarissen, waarvan gemeente Landgraaf er acht heeft, voeren deze taak uit voor de gehele regio Zuid-Limburg.

Het beleidsplan, vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio en gebaseerd op het vastgestelde risicoprofiel, heeft betrekking op alle taken van de Veiligheidsregio en geeft in een cyclus van vier jaar²⁰ de kaders die door de operationele partners worden uitgewerkt of uitgevoerd.

In 2022 is het risicoprofiel van kracht dat in 2019 is vastgesteld. Dit profiel is opgemaakt in nauwe samenwerking met de Veiligheidsregio Noord-Limburg. Qua risico's en impact en waarschijnlijkheid is in de basis niets veranderd ten opzichte van het vorige profiel. Enkele incidenttypes zijn nader uitgesplitst en er zijn drie nieuwe types aan toegevoegd te weten: extreem geweld/terrorisme, extreme neerslag en grootschalige cyberaanval.

Openbare orde en veiligheid

Bij de uitvoering op gebied van openbare orde en veiligheid zijn behalve de medewerkers van het cluster OOV van de afdeling BCZ ook de Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) en de toezichthouders van de afdeling Toezicht en Handhaving van de gemeente alsook de politie betrokken. De taken van de gemeentelijke functionarissen van Toezicht en Handhaving op terreinen als bouwtoezicht en milieutoezicht zijn in de desbetreffende andere programma's van deze begroting ondergebracht.

---

²⁰ Juni 2019 is het nieuwe risicoprofiel vastgesteld door de Veiligheidsregio.

Hoewel we als gemeente een hoog ambitieniveau hebben op het gebied van OOV, moeten we constateren dat niet alle taken opgepakt kunnen worden met de huidige formatie. In 2022 wordt daarom ingezet op een uitbreiding van de formatie voor OOV.

Veiligheid

Op het gebied van integrale veiligheid heeft de gemeente de regierol en neemt een deel van de uitvoering (beheer en onderhoud in het openbaar domein) voor haar rekening. Ook incidenteel, zoals bij aanpak overlast gevende jeugdgroepen, overlast, verloedering en radicalisering, wordt met de partners integraal aan oplossingen gewerkt.

Op het gebied van “ondermijning” wordt de coördinatie verzorgd door de gemeente. Ondermijning maakt steeds nadrukkelijker onderdeel uit van de bestuurlijke en ambtelijke bemoeienis en aanpak van ongewenste zaken. Het vergaren en verrijken van informatie speelt daarbij nadrukkelijk een belangrijke rol. Door op dit onderwerp te investeren, zoals we hebben afgesproken in de Kadernota Integrale Veiligheid zijn we in twee jaar tijd van achterblijvende gemeente naar een voorbeeld van goed opgezette aanpak in de regio gegaan.

In het Veiligheidshuis Parkstad hebben we meerdere (proces)coördinerende taken ondergebracht. De rol, positie en taakstelling van het Veiligheidshuis Parkstad blijft punt van discussie, ook in mogelijke samenwerking met de andere Limburgse Veiligheidshuizen. De verbinding met het zorgveld heeft daarbij bijzondere aandacht. Het Veiligheidshuis speelt op dit vlak weliswaar een rol in de totale keten, maar we investeren bovenal zelf binnen de gemeente op continue verbetering van de samenwerking tussen het zorg en veiligheid. We zien de toegenomen complexiteit van casuïstiek waarbij vrijwel altijd sprake is van een combinatie van problemen op het gebied van psychisch/sociaal functioneren en grensoverschrijdend/strafbaar gedrag. De verbetering van de aanpak borgen we zowel bestuurlijk als ambtelijk door periodieke overleggen met portefeuillehouders en betrokken ambtenaren en door het oppakken van de daaruit voortvloeiende afspraken.

Toezicht en handhaving in het publieke domein krijgt alle aandacht door de inzet van onze BOA's. Deze houden onder andere toezicht en handhaven op overlast door jeugd, woonoverlast, verwarde personen, vuurwerk, gebruik van alcohol en drugs etc. en wordt er regelmatig deelgenomen aan flexcontroles in het kader van de aanpak van ondermijning. Daarnaast worden alle meldingen en klachten afgehandeld. Steeds meer van deze meldingen en klachten vindt zijn oorzaak in burenruzie waarbij BOA's veelvuldig zelf bemiddelen dan wel deze doorverwijzen naar Buurtbemiddeling. Verder vinden er jaarlijks een aantal projectgerichte acties plaats op de bekende kleine ergernissen zoals dumpafval, verkeershinder bij scholen en overlast door hondenpoep.

De samenwerking met de politie, met name de wijkagenten, die de laatste jaren is geïntensiveerd wordt verder doorgezet. Zo is er wekelijks een briefing waaraan naast de burgemeester medewerkers van Openbare orde en veiligheid, toezicht en handhaving en de politie deelnemen en waarin actuele casussen besproken worden en actie op wordt uitgezet. Daarnaast beschikken de wijkagenten over een flexplek bij de afdeling Toezicht en handhaving zodat de lijnen kort zijn hetgeen de samenwerking ten goede komt en is er afgelopen jaar met de politie een samenwerkingsconvenant ondertekend waarin is bepaald wie voor welke zaken verantwoordelijk is. Uitgangspunt daarbij is dat de politie verantwoordelijk is voor onder andere de handhaving van de openbare orde en de BOA's voor de leefbaarheid in de wijk. Samenwerking met politie vindt verder plaats in het project Donkere Dagen Offensief, overlast door (hang)jongeren en de ketengerichte aanpak woninginbraken.

De extra controles bij woningen waarvan de bewoner met vakantie is, wordt ook in 2022 uitgevoerd. Daarnaast vindt er samen met de brandweer toezicht plaats op de brandveiligheid en constructieve veiligheid bij met name evenementen. In het kader van de in 2019 getekende Bevoegdheidsconvenant

Handhaving in de natuur in de provincie Limburg zullen tenminste 2 handhavingsacties in het buitengebied plaatsvinden. Dit zal samen gebeuren met de boswachters van natuurmonumenten, BOA's uit de omliggende gemeenten en de provincie en met politie. Daarnaast zullen onze Boa's ook nog een aantal gerichte controles in het buitengebied uitvoeren.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal uitrukken brandweer.	Jaarstukken Veiligheidsregio Z-L	287	324	358	338
Aantal meldingen huiselijk geweld via Veiligheidshuis.	Veiligheidshuis Kerkrade/Veilig Thuis*	278	311	323	332
- waarvan aantal huisverboden.		5	9	3	7
Aantal gevallen nazorg ex-gedetineerden via Veiligheidshuis.	Veiligheidshuis Parkstad	40	25	23	33
Aantal meldingen/klachten melddesk T&H.	Melddesk	1.115	1.664	1.927	2.316

* Vanaf 1-7-2017 geschiedt de registratie via Veilig Thuis.

Beleidsindicatoren (BBV)-info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal verwijzingen naar Halt (per 10.000 jongeren van 12-17 jaar).	Bureau Halt	104	127	169	190
Aantal winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners).	CBS	1,0	0,8	0,8	1,0
Aantal geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners).	CBS	4,9	5,5	5,1	4,7
Aantal diefstallen uit woningen (per 1.000 inwoners).	CBS	2,4	2,4	4,0	2,1
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners).	CBS	4,8	5,1	5,2	4,8

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

We zien in de indicatoren een wisselende, maar overall wel stijgende trend. Hoewel Landgraaf veelal onder het Nederlands gemiddelde zit qua aantallen, is dit bij drugsdelicten (vallend onder ondermijnende criminaliteit) niet het geval. Het Nederlands gemiddelde schommelt tussen de 7 en 8 per 10.000 inwoners en in Landgraaf zit dit op 12 in 2020. Het aantal inbraken uit woningen kende een piek in 2019 en een halvering daarvan in 2020. Bij dit laatste zal covid-19 een rol hebben gespeeld, omdat mensen daardoor verhoudingsgewijs veel meer thuis zijn geweest. Opvallend is de stijging die gemeld wordt op het gebied van winkeldiefstallen. Of dit in verband staat (communicerende vaten) met de daling op het vlak van woninginbraken is niet helder, maar dat zou een verklaring kunnen zijn. Al zijn ook winkels in 2020 minder beschikbaar geweest vanwege de Covid-maatregelen. Er zijn ons geen opvallende signalen van winkeliers ter ore gekomen op dit vlak.

Meldingen/klachten melddesk

Een duidelijke oorzaak van de stijging van de klachten en meldingen is niet te geven. Wel kan er worden gesteld dat het melden zeer laagdrempelig is en een van de oorzaken zal zijn. Het mondiger worden van de burger is iets dat al jaren geleden begonnen is. Daarnaast hoort de Corona-pandemie het afgelopen jaar ook tot de oorzaken. Mensen zitten thuis en zien en horen veel meer in en uit de omgeving dat anders nooit is opgevallen. Overigens valt het wel op dat mensen steeds minder van elkaar verdragen en accepteren en er steeds meer meldingen worden gedaan met burenruzie als feitelijke aanleiding.

Omschrijving Kader	Actualiteit
Samenwerkingsovereenkomst Dierenbescherming 2012–2027.	2012
Beleidslijn voor de toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) gemeente Landgraaf 2015.	2015
Regionaal Risicoprofiel 2019 Veiligheidsregio Zuid-Limburg.	2019
Integraal Handhavingsbeleidsplan 2020–2024.	2019
Integraal Veiligheidsplan met Uitvoeringsprogramma 2017–2021.	2019
Kadernota integrale veiligheid SVBBL 2020–2023.	2019
Meerjarenbeleidsplan Samen Veilig 2020–2023 Veiligheidsregio Zuid-Limburg.	2020
Integraal toezicht- en handhavingsprogramma.	2022
Damoclesbeleid 2020.	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Een veilig Landgraaf.
2. Betere naleving van wet- en regelgeving en minder overlast, vandalisme en verhuftering.

Score effectindicatoren	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor *)	L	L	L	L
1.1 % Onveiligheidsgevoelens in eigen buurt	30%	39%	30%	2022
2.1 Ervaren overlast in de buurt (schaalscore)	2,40	2,80	2,5	2022

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Op peil houden van de taakstelling in de Veiligheidsregio (o.a. opleiding en training t.b.v. de lokale en regionale taken in de crisisbeheersing) en inzet personeel (o.a. medewerk(st)ers onder regionaal piket voor de functies Hoofd sectie Bevolkingszorg en Officier van Dienst Bevolkingszorg).
1.2	Coördinatie op bestuurlijke aanpak/ondermijning vanuit een proactieve houding.
1.3	preventie); regierol bij directe aanpak van overlast gevende jeugd; directe aanpak woonoverlast en verloedering; directe aanpak drugspanden (Damoclesbeleid); deelname aan het Veiligheidshuis; voorkoming en procesondersteuning (casusaanpak) radicalisering.
1.4	Uitvoeren van de eigen rol in de veiligheidsketen (o.a. Coördinatie openbare orde en veiligheid bij (grote) evenementen).
2.1	Terugdringen van overlast in de openbare ruimte, mede door gebiedsgerichte controles op hondenpoep, verkeeroverlast bij scholen en dumpafval.
2.2	Uitvoeren van integraal toezicht in de openbare ruimte.
2.3	Handhaving alcoholverbod.
2.4	Uitvoeren van bevolkingscontroles.
2.5	Uitvoeren van toezicht tijdens evenementen.
2.6	Het afhandelen van alle meldingen en klachten.
2.7	Het uitvoeren van bevolkingscontroles.
2.8	Het uitvoeren van flexcontroles.
2.9	Het houden van toezicht en handhaven op jeugdoverlast.

Nr.	Activiteiten in 2022
2.10	Het toezicht houden op woningen waarvan de bewoner met vakantie is.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
1.2.1. Aantal behandelde casussen in het lokaal bestuurlijk overleg.	40
1.2.2. Aantal behandelde casussen op ondermijningstafel.	4
1.3.1 Bestuurlijke maatregelen ex artikel 13b van de Opiumwet (Damoclesbeleid).	≤ 40
2.1.1 Uitgevoerde projectmatige controles overlast hondenpoep en verkeersoverlast bij scholen.	4
2.2.1 Uitgevoerde controles bij woningen waarvan de bewoner met vakantie is.	150
2.2.2 Uitgevoerde integrale controles tijdens evenementen.	40
2.3.1 Uitgevoerde controles op drank en horeca.	10
2.4.1 Uitgevoerde integrale controles Basis Registratie Personen.	25

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	250	286	271	254	255	255
- Directe salarislasten	853	901	940	963	988	1.012
- Overige directe lasten	2.697	2.891	2.885	2.920	2.956	2.997
- Kapitaallasten	6	6	6	6	6	6
Totaal lasten bestaand beleid	3.556	3.798	3.831	3.890	3.950	4.015
Saldo bestaand beleid	-3.307	-3.512	-3.651	-3.635	-3.695	-3.760
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	90	92	95	97
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	90	92	95	97
Saldo nieuw beleid	0	0	-90	-92	-95	-97
SALDO taakveld	-3.307	-3.512	-3.651	-3.728	-3.790	-3.857
<i>Investerings</i>			0			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1.000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
GR Anti-discriminatievoorziening – centrumgemeente Maastricht	16	16	16	16	16
GR Veiligheidsregio ZL	2.371	2.368	2.403	2.439	2.480
Totaal	2.387	2.384	2.419	2.455	2.496

Toelichting bijdrage verbonden partijen

GR Anti-discriminatievoorziening

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage voor de GR Anti-discriminatievoorziening wordt betaald aan de centrumgemeente Maastricht naar rato van het aantal inwoners. In 2022 wordt dit geraamd op € 16.174.

GR Veiligheidsregio Zuid-Limburg

De begroting van de GR Veiligheidsregio Zuid-Limburg is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 42. In vorenstaand overzicht zijn deze begrotingen geconsolideerd.

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1.000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
Stichting Dierenbescherming Limburg	26	26	26	26	26
Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg	15	15	15	15	15
Veiligheidshuis	106	106	106	106	106
Totaal	146	146	146	146	146

Toelichting bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

De stichting Dierenbescherming voert voor de gemeente de zorgplicht uit voor gevonden dieren met een vermeende eigenaar binnen de gemeentegrens. Daarnaast adviseert de stichting de gemeente Landgraaf gevraagd en ongevraagd over het dierenwelzijn. De vergoeding voor de opvang van zwerfdieren aan stichting Dierenbescherming Limburg is conform de afspraken van art. 5 in de samenwerkingsovereenkomst 2012-2027. In 2022 wordt dit geraamd op € 25.590.

Aan de Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg, wordt een subsidie beschikbaar gesteld, op basis van het aantal inwoners per 1 januari van het jaar. In 2022 wordt dit geraamd op € 15.000.

Voor de begroting 2022 van het Veiligheidshuis is een bijdrage geraamd van € 105.570. Deze bedragen worden vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van het Veiligheidshuis.

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 2: VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen en B. Smeets
Verantwoordelijke afdelingshoofden	F. Geurts (ROG) en T. Hanssen (BOR)

Programma Verkeer, vervoer en waterstaat omvat de volgende taakvelden²¹:

- 210 Verkeer en vervoer
- 220 Parkeren

Programma-samenvatting

Binnen dit programma wordt gewerkt aan de kwaliteit van de openbare ruimte en het op peil houden en waar mogelijk verbeteren van de leefbaarheid, bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Dit doen wij door te zorgen voor een goed en veilig functionerend verkeerssysteem en door adequaat beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarbij betrekken wij burgers, belangenorganisaties en andere partners zodat de kwaliteit optimaal aansluit op de behoeften en burgers zich medeverantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van de openbare ruimte en het beheer daarvan. Achtereenvolgens lichten we per taakveld de beleidsmatige speerpunten voor het komende begrotingsjaar toe.

Verkeer en vervoer

Verkeers-, vervoers- en parkeerbeleid

Het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Landgraaf (GVVP, 2017) bevat het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid. Het GVVP gaat in op vijf thema's: (Hoofd)wegenstructuur en bereikbaarheid, verkeersveiligheid en weginrichting, fietsverkeer, openbaar vervoer en parkeren. Naast diverse beleidsuitgangspunten bevat het GVVP een uitvoeringsprogramma dat gebaseerd is op een knelpuntenanalyse.

De doelstellingen van het GVVP zijn:

- Het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de verkeersafwikkeling;
- Het verbeteren van de algehele verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid;
- Het stimuleren van het gebruik van de fiets;
- Het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer;
- Het voorkomen van parkeeroverlast.

Vanuit het uitvoeringsprogramma van het GVVP worden reconstructieprojecten, verkeersmaatregelen en gedragsbeïnvloedingprojecten geïnitieerd. In 2022 wordt fase 2 van de verfijning van de 30km-zone in de Groenstraat (wegvakken tussen Kerkstraat en Rötcherweg) uitgevoerd. Tevens wordt gestart met de voorbereiding van de reconstructie van de Hoofdstraat tussen de Baanstraat/Pastoor Schattenstraat en de Stationsstraat.

Daarnaast heeft de reconstructie van de Hoogstraat hoge prioriteit. De uitvoering hiervan is echter afhankelijk van de snelheid waarmee incurant vastgoed langs de Hoogstraat kan worden verworven en deze locaties kunnen worden herontwikkeld (o.a. ten behoeve van parkeren). Ingezet wordt op het

---

²¹ *Beheer van grijs en beheer van zwart in de openbare ruimte maken deel uit van dit programma.*

binnenhalen van subsidiegelden voor deze reconstructie, naast de reeds verworven bijdrage uit de Regiodeal Parkstad voor de aankopen.

Verder liften we mee met diverse projecten die geïnitieerd worden vanuit andere beleidsvelden. Bestaande wegen worden daarbij zodanig aangepast dat ze beter voldoen aan het beleid uit het GVVP en bestaande knelpunten op het gebied van verkeer en parkeren worden opgelost. Tevens kan er tegemoet gekomen worden aan eventueel aanwezige wensen van bewoners. Zo worden in 2022 diverse straten opnieuw ingericht in het kader van rioolreconstructies en waterprojecten zoals Het Eikske (delen Oude Mijnbuurt) en de Dormig (Op de Heugden), alsook in het kader van het project Leisurelane. Tevens worden de Pleistraat en Rukkenerweg opnieuw ingericht door mee te liften met het geplande groot onderhoud. Daarbij wordt indien mogelijk ook de Rukkenerweg rechtstreeks aangesloten op de Hoogstraat zodat het vrachtverkeer van de Rukkener niet door de smalle woonstraten hoeft te rijden.

Tot slot verlenen we in 2022 ook weer medewerking aan de uitvoerende c.q. voorbereidende werkzaamheden van de Provincie voor de verdubbeling van het spoor tussen Heerlen en Landgraaf. De planvoorbereiding van de Randweg Abdissenbosch staat tot eind 2022 op waakvlamstand vanwege de stikstofproblematiek. Mocht er eerder een oplossing gevonden worden voor het stikstofprobleem binnen dit project, dan wordt de planvoorbereiding samen met de Provincie Limburg en NRW gelijk weer opgepakt.

Dekking van de hierboven genoemde activiteiten vindt voor een belangrijk deel plaats uit een tweetal investeringsbedragen opgenomen in de begroting van € 500 duizend (Reconstructieprojecten GVVP /ruggengraat) en € 150 duizend (Verkeersveiligheidsprojecten). Voor de aanleg van de Randweg Abdissenbosch is een investeringsbudget aanwezig van ca € 3,3 miljoen.

De afgelopen jaren zijn er landelijk, provinciaal en regionaal diverse ontwikkelingen gaande op het gebied van het verkeers- en vervoersbeleid. Deze ontwikkelingen zullen we in de gaten moeten houden om ervoor te zorgen dat ons eigen GVVP voldoende actueel blijft. Zo wordt slimme en duurzame mobiliteit steeds belangrijker. Fietsstimulering, thuiswerken en de elektrificatie van de mobiliteit zijn focuspunten die ervoor zorgen dat mensen hun mobiliteit steeds slimmer en schoner vormgeven. Ze leveren ook een belangrijke bijdrage in de klimaatdoelstellingen en vitaliteit en gezondheid van mensen. Activiteiten om dit te bereiken, richten zich niet alleen op de reizigers zelf maar ook op stakeholders die mobiliteit veroorzaken. Als gemeente hebben we daarin ook een verantwoordelijkheid en moeten daarin het goede voorbeeld geven. De komende jaren zullen we hier ook mee aan de slag moeten.

Integraal beheer

Het beheer van de openbare ruimte ligt verspreid over de programma's 2 (wegbeheer), 5 (groenbeheer) en 7 (waterbeheer en ongediertebestrijding). Ook het beheer van de accommodaties is verdeeld over meerdere programma's. Reden om de wijze waarop wij invulling geven aan het integrale beheer van de openbare ruimte en de accommodaties op te nemen in de paragraaf kapitaalgoederen. In deze paragraaf zijn ook de door uw raad eerder vastgestelde onderhoudsniveaus voor alle kapitaalgoederen opgenomen.

Wegonderhoud

Budgettair hebben we voldoende middelen om al het wegonderhoud uit te voeren met inbegrip van het resterende achterstallig onderhoud. Vanaf 2021 hebben we € 300 duizend minder budget opgenomen, dit realiseren we door beter aan te besteden en slimmer samen te werken. Middels jaarlijkse weginspectie monitoren wij de onderhoudstoestand van de wegen en hieruit kunnen wij bepalen of de achterstalligheid conform planning afneemt. Het onderhoud wordt zoveel als mogelijk clustergewijs uitgevoerd. Voor de uitvoering werken we samen met o.a. water, groen, verkeer en stedenbouw. Door een integrale aanpak

wordt overlast voor omwonende zoveel als mogelijk voorkomen. Burgers belangengroeperingen e.a. binnen een projectgebied worden geïnformeerd over plannen, ontwikkelingen, voortgang en waar mogelijk betrokken bij voorbereiding en onderhoud.

Straatmeubilair

Gezien het beschikbare budget worden inrichtingselementen (straatmeubilair) in de openbare ruimte alleen dan vervangen als het strikt noodzakelijk is. De vervanging betreft voornamelijk verkeersborden en meubilair om de veiligheid voor de weggebruiker te waarborgen.

Fietspaden

Fietspaden, deels in het buitengebied, zijn in het kader van recreatie, toerisme en het gezonde imago van de gemeente opgenomen in het onderhoud. Bestaande fietspaden worden verbeterd zodat er een aaneengesloten fietsverbinding ontstaat die kan worden opgenomen in het knooppuntennetwerk.

Gladheidsbestrijding

Gladheidsbestrijding wordt uitgevoerd op basis van het vastgestelde beleidsplan “gladheidsbestrijding Parkstad Limburg” en het jaarlijks vastgestelde routeplan van de gemeente Landgraaf.

Openbare verlichting

Het beleidsplan openbare verlichting en het jaarlijkse uitvoeringsprogramma zijn erop gericht om zo efficiënt mogelijk het volledige arsenaal van armaturen om te vormen naar duurzame en energiezuinige LED-verlichting. De volledige realisatie van de omvorming naar LED is voorzien in 2028. Masten worden alleen dan vervangen als uit het stabiliteitsonderzoek blijkt dat deze mogelijk gevaar op kunnen leveren. Voor vervanging van onveilige masten is € 8 duizend opgenomen in deze begroting. Het nieuwe beleids- en beheerplan gaan we dit jaar opstellen samen met onze contractpartner. Het nieuwe beleids- en beheerplan openbare verlichting 2021 / 2024 gaan we dit jaar opstellen samen met onze contractpartner.

Reiniging

De gemeentelijke wegen worden in het voorjaar tweemaal en in het najaar driemaal ten tijde van bladval geveegd. Door het verbod op chemische onkruidbestrijding, ontwikkelen kruidachtigen en grassen in de goten zich veel sneller dan voorheen. Op basis van uitgevoerde metingen (momentopname) is geconcludeerd dat een hogere beeldkwaliteit wordt geleverd dan het door de gemeenteraad vastgestelde niveau. Door het verhouten van ondergrondse delen van onkruiden en de toename van klinkerverhardingen zal op termijn de onkruiddruk toenemen. Minder vegen resulteert daarnaast in snellere en grotere vervuiling van kolken en riolen.

De gemeentelijke veegwagen wordt ingezet voor de drie centra en op accentpunten in de gemeente. De eigen dienst reinigt de HUP's en zwerfafval wordt dagelijks geprikt, waarbij de kernen de prioriteit hebben. Vanaf begin 2019 ruimt RD4 dumpingen in de Parkstadgemeenten op en registreert gedetailleerd zodat inzicht wordt verkregen in het ontwijkgedrag per gemeente. Daarnaast wordt gemonitord welk effect beleidskeuzes t.a.v. afval van de verschillende gemeentes hebben op illegaal dumpen. Voor het opruimen van illegale stortingen van asbest en chemisch drugsafval worden gespecialiseerde bedrijven ingezet, evenals voor het bestrijden van ongedierte. Om op jonge leeftijd al bewust te worden om zwerfvuil te voorkomen wordt op scholen voorlichting gegeven en worden burgers die op eigen initiatief zwerfvuil ruimen beloond. De pilot opruimen van dumpingen heeft opgeleverd dat de eigen buitendienst veel beter in staat is om adequaat te reageren zodat bijplaatsing van afval voorkomen wordt. Kleine dumpingen worden dagelijks door de eigen dienst opgeruimd. Voor grotere dumpingen wordt blijvend Rd4 ingeschakeld. Dit is ondergebracht in het basispakket dat de gemeenten

afnemen. In 2022 gaat Rd4 voorbereidingen treffen voor een digitale registratie en monitoringtool om meer inzicht te krijgen in ontwikkelgedrag.

Voor riool en water als onderdeel van het integraal beheer van de openbare ruimte verwijzen wij naar programma 7 (volksgezondheid en milieu).

Parkeren

Als algemene doelstelling geldt dat parkeeroverlast zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Nieuwe ontwikkelingen die een toename veroorzaken in de parkeerbehoefte moeten deze toename op eigen terrein opvangen. Daarnaast zal volgend jaar in samenhang met het beleidsveld duurzaamheid verder worden gewerkt aan een duurzaam mobiliteitsbeleid; daarbij zal ook aandacht zijn voor voldoende oplaadpunten voor auto's en fietsen en een goede spreiding daarvan.

Parkeren in centra

In de winkelcentra accepteren we een maximale bezettingsgraad van 90%. Voor winkelcentrum Op de Kamp zetten wij in op het verlagen van de parkeerdruk. Enerzijds door het aanleggen van extra parkeerplaatsen, anderzijds door werknemers van onze gemeente te stimuleren minder met de auto naar het werk te komen en door de dienstreizen te verduurzamen door de inzet van e-bikes en speedpedelecs. De in 2020 aangegane samenwerking met het programmabureau Zuid-Limburg Bereikbaar, welke ons hierin ondersteund, wordt in 2022 voortgezet. In de beide andere centra is vooralsnog geen sprake van een te hoge parkeerdruk en zijn verdere regulerende maatregelen niet nodig.

Parkeren in woonbuurten

Een bezettingsgraad tot 100% is toegestaan in woonbuurten mits hierdoor geen problemen ontstaan op het gebied van bereikbaarheid, verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid. Parkeerproblemen worden bij voorkeur opgelost met de traditionele maatregelen zoals parkeerverboden, stilstaan verboden, uitbreiden parkeercapaciteit en fysieke maatregelen. Betaald parkeren en parkeervergunningen passen we niet toe. Bij ongewenste menging van lang- en kortparkeerders kiezen wij voor een parkeerschijfzone. Door toepassing van wijkacupunctuur en door slim aan te haken op 'groot onderhoudsprojecten' proberen wij op efficiënte wijze de parkeercapaciteit te vergroten.

Voortuin- en trottoir-parkeren zijn in beginsel niet toegestaan. Het komt echter veelvuldig voor en een strikte naleving van dit beginsel is niet altijd realistisch/wenselijk. Via herstructurering, wijkacupunctuur en wegconstructies werken wij aan het toevoegen van meer openbare parkeerplaatsen. Tot die tijd staan we deze vormen van parkeren in woonbuurten met een hoge parkeerdruk oogluikend toe, uiteraard voor zover dat niet leidt tot negatieve gevolgen voor bereikbaarheid, afwikkeling en veiligheid voor andere weggebruikers.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling		Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal verkeersongevallen.	Webapplic. statistiek ongevallen #		163	144	142	116
Aantal slachtoffers.	Webapplic. statistiek ongevallen #		22	28	16	21
Aantal burgers in buurtoverleggen.	overlegverslagen		75	113	90	55
Asfaltverhardingen in m2.	Beheersysteem Kikker		1.051.490	1.029.629	1.024.126	1.022.226
Elementverharding in m2.	Beheersysteem Kikker		1.048.965	1.097.596	1.103.069	1.108.688
Aantal meldingen uit de melddesk van BOR, waarvan de top 5 zijn:			5.115	6.029	5.832	6.480
- groen	BOR		1.324	1.571	1.760	1.910
- wegen en trottoirs	BOR		886	892	883	903
- reiniging en hondenpoep	BOR		1.232	1.605	1.275	1.719
- straatmeubilair en borden	BOR		658	642	672	689
- riolering en water	BOR		468	477	387	439
- dieren en ongedierte	BOR		---	---	400	369

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Asfaltverhardingen

Er is een minimale toename de totale m2 verharding dit in ontstaan door correcties van het BGT. Daarnaast is er een verschuiving van soorten verharding dit door omvorming van asfalt naar klinkers.

Verkeersongevallen

Omdat in het verleden de belangrijkste black-spots (plaatsen waar veel verkeersongevallen plaatsvinden) in Landgraaf zijn opgelost vinden ongevallen heel verspreid over Landgraaf plaats. Dat maakt het lastig om verkeersveiligheidsmaatregelen goed te prioriteren.

Ondanks al onze inspanningen om de verkeersveiligheid te verbeteren (door maatregelen te treffen en door verkeerseducatie: Vebo, Vevo, Senioren), vallen er jaarlijks toch nog altijd een aantal slachtoffers te betreuren. Het verbeteren van de veiligheid blijft daarom een prioriteit. Het streven blijft nul dodelijke verkeersslachtoffers.

Gemiddelde etmaalintensiteit

In 2016, 2017 en 2018 hebben er geen tellingen plaatsgevonden vanwege de aanleg van de Buitenring (en daarmee gepaard gaande wegafsluitingen en -omleidingen) omdat de verkeersintensiteiten niet representatief waren. In 2019 is er wel weer geteld maar dit gemiddelde is niet te vergelijken met de jaren daarvoor omdat er een wijziging heeft plaatsgevonden in de wegen die bijdragen aan dit gemiddelde. De telling van 2020 laat een stijging zien t.o.v. 2019 omdat in 2020 de noordelijke op- en afrit van de Buitenring bij de Hoogstraat zijn opengesteld hetgeen op bepaalde wegen voor een toename heeft gezorgd. De wegen waar de intensiteit is afgenomen, dragen niet bij aan dit gemiddelde. Tevens was in 2019 de Heerlenerstrasse en Scherpenseel langdurig afgesloten hetgeen ook voor een lager gemiddelde heeft gezorgd in 2019.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Regionaal Verkeers- en Vervoersplan 2011-2020 (RVVP)	2011
Kwaliteitsgids BOR*	2012
Integraal beheerplan openbare ruimte*	2012

Omschrijving Kader	Actualiteit
Gladheidbestrijdingsplan	2012
Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan	2014
Beheerplan openbare verlichting 2016-2020	2015
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Landgraaf	2017

*Beiden worden in 2021 geactualiseerd rekening houdend met uitkomst bestuursopdracht onderzoek groenbeheer.

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Een goed en veilig functionerend verkeers- en vervoerssysteem
2. Burgers participeren actief in hun woon- en leefomgeving
3. Behoud en versterking van de leefbaarheid (een schone, hele, veilige, prettige en vitale woon- en leefomgeving) in alle buurten

Score effectindicatoren	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor *)	L	L	L	L
1.1 Waardering verkeersvoorzieningen in de buurt (schaalscore).	7,2	7,1	7,5	2022
2.1 Mate van tevredenheid van de burger over het beheer en onderhoud in de buurt (schaalscore).	6,8	6,7	6,8	2022
2.2 Percentage inwoners dat tevreden is met buurtvoorzieningen.	68%	67%	70%	2022
3.1 Percentage inwoners dat zich medeverantwoordelijkheid voelt voor leefbaarheid in de buurt.	81%	78%	85%	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Uitvoeren uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan.
1.2	Vorbereiden aanleg Randweg Abdissenbosch.
1.3	Medewerking verlenen aan de voorbereidende/uitvoerende werkzaamheden voor de verdubbeling van het spoor en het behartigen van de Landgraafse belangen.
2.1	Betrekken van burgers en belangenorganisaties bij de beleidsvoorbereiding, -realisatie en -evaluatie.
2.2	Door middel van frequent overleg burgers mede-verantwoordelijkheid laten nemen voor het beheer en onderhoud.
2.3	Continuering van de ondersteuning/facilitering van maatschappelijke/burger initiatieven.
2.4	Stimuleren van zelforganisatie en initiatieven door bewoners.
2.5	Faciliteren van de buurtorganisaties.
3.1	Onderhouden en beheren van de openbare ruimte.
3.2	Realiseren van reconstructies en groot onderhoud.
3.3	Het verder omvormen van het arsenaal aan armaturen naar duurzame energiezuinige LED-verlichting.
3.4	Onderhouden van recreatieve en toeristische fietsroutes.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
1.1.1 Reconstructie Groenstraat fase 2.	2022
1.1.3 Aanpassen weginrichting op beleid GVVP door mee te liften met projecten / werkzaamheden die geïnitieerd worden vanuit beleidsterreinen.	2022
1.1.4 Treffen van (kleine) infrastructurele verkeersveiligheidsmaatregelen.	2022
1.1.5 Uitvoeren gedrag beïnvloedende verkeersveiligheidsmaatregelen.	2022
1.2.1 Monitoren landelijke ontwikkelingen stikstofproblematiek in relatie tot Planvoorbereiding realisatie Randweg Abdissenbosch en afstemming realisatie B221.	2022
3.1.1 Achterstallig onderhoud asfalt.	<10%
3.1.2 Achterstallig onderhoud overige verharding.	<10%

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	786	543	634	639	644	644
– Directe salarislasten	1.191	1.300	1.331	1.366	1.400	1.435
– Overige directe lasten	4.577	2.354	2.204	2.210	2.241	2.247
– Kapitaallasten	602	699	862	880	899	899
Totaal lasten bestaand beleid	6.369	4.353	4.397	4.456	4.540	4.581
Saldo bestaand beleid	-5.583	-3.810	-3.763	-3.817	-3.897	-3.937
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	2	0	36	36	36
Totaal lasten nieuw beleid	0	2	0	36	36	36
Saldo nieuw beleid	0	-2	0	-36	-36	-36
SALDO taakveld	-5.583	-3.811	-3.763	-3.853	-3.932	-3.973
<i>Investerings</i>			1.480			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma:

De investeringsuitgaven in 2022 van € 1.479.877 totaal, betreft de volgende investeringen:

Taakveld 210 Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat (RVC-inv 01)	€ 500.000
Taakveld 210 Verkeersveiligheidsprojecten (RVC-inv 02)	€ 150.000
Taakveld 210 Vervanging OV-Armaturen (RVC-inv 06)	€ 230.000
Taakveld 210 Vervanging OV-Lichtmasten (RVC-inv 07)	€ 10.000
Taakveld 210 Vervangingsinvesteringen wege (RVCinv-08)	€ 589.877

Verbonden partijen en professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
GR RD4	297	260	266	297	302
Totaal	297	260	266	297	302

Toelichting bijdrage verbonden partijen

De bijdrage aan de GR RD4 in 2022 geraamd op € 260.000 en betreft de zaken die onder het pluspakket vallen en niet onder het reguliere basispakket van Rd4 vallen zoals opgenomen in programma 7. Deze taken zijn onder dit programma opgenomen omdat deze te maken hebben met verkeer, vervoer en waterstaat. Het betreft onder andere de straatreiniging, kolkenreiniging en gladheidsbestrijding.

In de voorgaande begrotingen werd onder dit programma alleen de kosten voor illegale dumpingen opgenomen, deze post is inmiddels opgenomen in het reguliere basispakket onder programma 7.

De begroting van de GR Rd4 is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 49.

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 3: ECONOMIE

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen en S. Kropman
Verantwoordelijk afdelingshoofd	F. Geurts (ROG)

Programma Economie omvat de volgende taakvelden:

- 310 Economische ontwikkeling
- 320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 330 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 340 Economische promotie

Programma-samenvatting

Binnen dit programma stimuleren en faciliteren wij de economische dynamiek en ontwikkeling, de werkgelegenheid, de aanhaking met het onderwijs en de arbeidsparticipatie. Door het op peil houden en mogelijk versterken van de randvoorwaarden voor een gezonde economische structuur en een goed ondernemersklimaat trachten we, in dialoog met de partijen die onze lokale economie vormgeven, de welvaart en het welzijn in Landgraaf te bevorderen. Dit met open oog en oor voor de behoeften van onze ondernemers, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor het waar mogelijk verlagen van de regeldruk en de stroomlijning van procedures. Nieuwe, kansrijke initiatieven ondersteunen we vanuit een positieve grondhouding. We werken op regionale en Zuid-Limburgse schaal constructief samen en we benutten zoveel mogelijk de kansen van de (eu)regionale ligging en samenwerking.

Onder dit programma valt ook het gemeentelijk beleid op het gebied van Vrijtijdseconomie dat is gebaseerd op de doelstellingen en ambities die vastgelegd zijn in de nota Vrijtijdseconomie Landgraaf. Het moet Landgraaf nog aantrekkelijker maken voor zowel toeristen die de regio bezoeken als de inwoners van Landgraaf zelf. Daarbij spelen stadspromotie, het beleefbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed en een evenementencyclus een belangrijke rol. Ook op regionale en Zuid-Limburgse schaal wordt een optimale positionering van de Landgraafse vrijtijdseconomie nagestreefd.

Economische ontwikkeling

Landgraaf tracht in de COVID - 19 tijd het bedrijfsleven zo adequaat als mogelijk bij te staan. Dit gebeurt door het structureel onderhouden van contacten met de ondernemersverenigingen van de winkelcentra en de bedrijfsterreinen middels periodieke overleggen. Echter ook door het faciliteren van individuele bedrijven bij nieuwbouw, uitbreiding of verplaatsing. Dit om juist in deze tijd het verschil te maken. Deze aanpak zullen wij ook in 2022 continueren.

De COVID - 19 crisis heeft ons langer dan verwacht in haar greep gehouden met allerlei beperkende maatregelen als gevolg. Deze maatregelen trekken nog steeds een sterke wissel op het bedrijfsleven, hoewel er versoepelingen zijn doorgevoerd. Wij gaan er vooralsnog van uit dat de beperkende maatregelen verder worden afgebouwd en het bedrijfsleven daardoor weer spoedig haar normale ritme kan hervatten en er nieuwe investeringen worden gedaan.

Landgraaf heeft bij de start van Corona in het voorjaar van 2020 een pakket maatregelen geïmplementeerd om de druk bij de zwaarst getroffen doelgroepen zo veel als mogelijk te verlichten. Daarnaast is er een lokaal Coronafonds ingesteld waarop ook individuele ondernemers een beroep

kunnen doen. Mocht het in de toekomst onverhoopt noodzakelijk zijn, dan kunnen het maatregelenpakket en het fonds als basis worden gebruikt voor ondersteuning met aanvullingen vanuit de actualiteit van dat moment.

Mede door de overheidssteun is het aantal vestigingen nagenoeg gelijk gebleven. Er hebben nagenoeg geen faillissementen plaatsgevonden. De eventuele te verwachten daling als gevolg van de crisis is uitgebleven. Mogelijk dat als steun vanuit de rijksoverheid verder wordt afgebouwd en bijbehorende maatregelen meer naar de achtergrond verdwijnen, dit gevolgen kan hebben voor het aantal ondernemers dat dan wellicht onvoldoende bestaansrecht heeft. Wij zullen als gemeente, net als de afgelopen jaren, al het mogelijke doen om bedrijven te ondersteunen en met raad en daad bij te staan.

Landgraaf streeft ernaar om signalen uit te markt tijdig op te vangen. Hiervoor is een goede netwerkstructuur onontbeerlijk. Dat geldt ook voor de samenwerking in de regio. Een aantal majeure, economische projecten, zoals bedrijfsterreinen en retail worden immers in regionaal verband opgepakt. Dit vergroot de mogelijkheden tot het verwerven van subsidies voor projecten. Juist in deze tijd is een luisterend oor van groot belang voor het bedrijfsleven. Gelet op de hechte band met het bedrijfsleven en het laagdrempelige karakter van onze gemeente bereikt informatie ons meestal op een vroeg moment, waardoor er meestal snel en adequaat kan worden opgetreden. We trachten dan ook het kwaliteit- en serviceniveau van onze gemeente blijvend te verbeteren.

Landgraaf hecht grote waarde aan de aanwezigheid van ZZP – ers in onze gemeente, daar zij een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid en een palet van diensten aanbieden ten behoeve van onze samenleving. Landgraaf tracht deze doelgroep te faciliteren voor wat betreft retail, door de advisering en ondersteuning vanuit de Stichting Streetwise en mogelijk door een subsidiebijdrage in het kader van de regeling Innovatief Ondernemerschap te verlenen. Voor wat betreft vestiging op de bedrijfsterreinen wordt vaak in gezamenlijkheid gezocht naar een geschikte locatie of een geschikt pand. Daarnaast wordt de ondernemer begeleid in het traject van vergunningverlening. Voor ZZP – ers die van huis uit willen werken, bevatten onze bestemmingsplannen regels voor “aan huis gebonden beroepen” waardoor dit binnen bepaalde randvoorwaarden mogelijk wordt gemaakt.

Het overschrijden van gemeentegrenzen is in Stadsregio Parkstad Limburg een gegeven van enkele kilometers. Dit noopt ons tot intensieve samenwerking. Deze goede samenwerking gebeurt zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau en is al jaren de basis voor het uitvoeren van een kwaliteitsslag voor de Stadsregio Parkstad Limburg. Hierbij wordt op een constructieve en positieve wijze samengewerkt. Voorbeelden voor economie zijn gezamenlijke projecten in het kader van retail, de collectieve inzet van de Stichting Streetwise, de stratenaanpak, het promotie en acquisitie overleg en het uitvoeringsprogramma bedrijfsterreinen. Door een goede onderlinge afstemming kunnen economische initiatieven, in onderling overleg, op de meest kansrijke plekken binnen de Stadsregio worden geïnitieerd en gerealiseerd.

De Economische Samenwerking Zuid-Limburg (ESZL) heeft 2021 in een aangepaste vorm gestalte gekregen. Zo hebben er digitale bijeenkomsten voor ondernemers plaatsgevonden en is er een enquête gehouden onder het bedrijfsleven. Met de input vanuit alle Zuid-Limburgse gemeenten wordt er een regionaal herstelplan opgesteld om de regio en haar ondernemers krachtig uit de crisis te laten komen. ESZL zal in 2022 verder gaan met haar activiteiten, waarbij wordt getracht zo goed als mogelijk aan te sluiten bij de wensen van het bedrijfsleven.

Als gevolg van de crisis zijn activiteiten in het kader van de Euregionale samenwerking tijdelijk in een ander daglicht komen te staan. De Euregionale samenwerking en het versterken van de banden met onze Duitse burens in de aangrenzende Kreisen dient plaats te vinden in samenwerking met de

(sub)regio. Het uitvoeren van grensoverschrijdende initiatieven om de kansen en mogelijkheden van onze grensregio optimaal te benutten is onderdeel van de Regiodeal Parkstad. Vanuit de stadsregio Parkstad wordt hier bestuurlijk invulling aan gegeven. Plannen en acties vanuit Landgraaf zullen hierop worden afgestemd met als doel elkaar verder te versterken en aan te vullen om te komen tot een complete, integrale aanpak. Hierbij kan gedacht worden aan acties om (potentiële) arbeidskrachten goed te informeren over grensoverschrijdend werken en mogelijk in contact te brengen met (potentiële) werkgevers, om zo de eventuele drempel wat te verlagen. Dit kan positief bijdragen aan het verkleinen van de kloof tussen werkgevers en werkzoekenden aan beide zijden van de grens.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Landgraaf is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor nieuwe bedrijvigheid en wil dit blijven. Ondanks de COVID - 19 pandemie heeft zich een aantal nieuwe bedrijven in onze gemeente gevestigd. Medewerking van de lokale overheid speelt een rol bij het realiseren van initiatieven door bedrijven. Een overheid die meedenkt en de snelheid in acht neemt, kan zich hierbij onderscheiden.

Door de ingebruikname van de Buitenring, maar ook door herstructureringsprojecten in de kernen, zoals bijvoorbeeld de Oude Markt in Waubach, kunnen positieve impulsen worden gegeven aan het ondernemersklimaat. Ook voor 2022 staat een aantal van deze projecten op de rol, waarbij ook nadrukkelijk projecten in het kader van de transformatie ter hand zullen worden genomen.

Voor wat betreft winkelcentrum Op de Kamp worden momenteel de voorbereidende werkzaamheden verricht om te komen tot een spoedige uitvoering van de plannen. Dit zal een uitloop hebben naar 2022. Hierbij dient te worden gedacht aan de vergunningsaanvraag door LIDL, de grondtransacties en het parkeren. Aansluitend kan dan met de daadwerkelijke werkzaamheden worden gestart. Ondernemers en omwonenden zullen aan de hand van een communicatieplan op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen. Ook zal de acquisitie voor de verhuur van de leegstaande winkelpanden worden gecontinueerd. Dit alles zal resulteren in een vernieuwd en eigentijds winkelcentrum in het centrum van Landgraaf.

Een versterkend effect is dat Landgraaf onderdeel uitmaakt van de Regiodeal Parkstad Limburg met haar 'Buurtontwikkelingsplan Oud-Nieuwenhagen en Winkelcentrum Op de Kamp' en 'Stratenaanpak Parkstad' voor de Hoogstraat. Het doel van deze plannen is om vanuit een samenwerking tussen publieke en private partijen het voorzieningenniveau, het ondernemerschap en de leefbaarheid van de omgeving te versterken. In 2022 zal de verdere uitwerking hiervan plaatsvinden. Een vergelijkbare aanpak voor de aanloopgebieden in Schaesberg wordt voorbereid.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Wij blijven ondernemers zo goed als mogelijk helpen en ondersteunen. Via diverse kanalen (website, social media, etc.) zorgen we ervoor dat ondernemers op de hoogte worden gehouden van nieuws, ontwikkelingen en andere relevante en interessante informatie.

De samenwerking met de Stadsregio Parkstad Limburg, het Ondernemershuis, het Mensontwikkelbedrijf, de Economische Samenwerking Zuid-Limburg (ESZL), de Stichting Streetwise en ISD BOL vergroot de informatie-uitwisseling en versterkt de samenwerking, hetgeen leidt tot een efficiënte(re) en op maat gesneden aanpak.

Landgraaf tracht ondernemersvriendelijk te zijn en werkt nauw samen met het bedrijfsleven middels overlegstructuren. Daarnaast brengt de wethouder economische zaken samen met de accountmanager bedrijfsbezoeken aan het Landgraafse bedrijfsleven. Zo neemt de kennis over het bedrijfsleven toe en

wordt het bedrijfsleven de mogelijkheid geboden om vragen aan de gemeente te stellen of suggesties te doen op een laagdrempelige wijze.

De vernieuwde subsidieregeling ‘Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen’ is in 2020 geïmplementeerd. Middels deze subsidie wordt invulling/herbestemming van leegstaand commercieel vastgoed gestimuleerd. Een ondernemer die start in een leegstaand winkelpand in een van de drie winkelcentra, onder begeleiding van Streetwise, kan rekenen op een eenmalige impulssubsidie. Iemand die de retail functie aan het pand onttrekt, ontvangt eveneens een subsidie. Van de regeling is reeds een aantal malen gebruik gemaakt. Wij hopen dat ook in 2022 ondernemers gebruik zullen maken van deze regeling. Wij zullen hen daarbij graag adviseren.

Economische promotie

De Ondernemersdag is een van de vele momenten dat de gemeentelijke overheid en het Landgraafse bedrijfsleven elkaar treffen en in gezamenlijkheid Landgraaf en het Landgraafse bedrijfsleven promoten. Helaas is deze dag in 2020 en 2021 niet doorgegaan. Toch wil Landgraaf, indien mogelijk, dit traditionele ontmoetingsmoment tussen overheid en het bedrijfsleven graag continueren. Het past in de traditie van goede en langdurige samenwerking. Daarnaast is er het Economisch Platform, waarbij actuele, economische en maatschappelijke initiatieven worden besproken.

Regionale samenwerking

Op regionale schaal zijn we actief met het vormgeven van retail in de regio. Daarvoor is een uitvoeringsprogramma Retail opgesteld met speerpunten zoals de aanpak van overtollige en ongewenste plancapaciteit, het stimuleren van ondernemerschap en investeren in 14 winkelclusters, en aanpak van de aanloopstraten (historische linten), zoals de Hoogstraat in Landgraaf met de Stratenaanpak Parkstad. In 2022 zal deze aanpak verder worden vervolgd.

In regionaal verband werken wij daarnaast ook aan de promotie en acquisitie van onze bedrijventerreinen met als doel bedrijven te werven en te begeleiden naar de meest geschikte locatie. Zo is onlangs de website Business in Parkstad in gebruik genomen.

Toekomstbestendige vrijetijdseconomie en evenementen

Onderzoek alles en behoud het goede. Dat is het motto waarmee Landgraaf haar vrijetijdseconomie versterkt. Nieuwe ontwikkelingen moeten kwalitatief hoogwaardig en inpasbaar zijn in het reeds aanwezige toeristisch-recreatieve profiel van Landgraaf. Jaarlijks beoordelen we nieuwe initiatieven op de toegevoegde waarde voor Landgraaf in aanvulling voor het Landgraafse aanbod. Kansrijke en complementaire initiatieven faciliteren en ondersteunen we van harte.

Uiteraard worden ook zelf ontwikkelingen onderzocht en geïnitieerd. Bijvoorbeeld op het gebied van recreatieve routes, door de uitrol van het geheel nieuwe wandelroutenetwerk ‘Knopenlopen’ en door de verbinding met het erfgoed van Landgraaf te leggen via het digitaal cultuurhistorisch platform Ontdek Landgraaf. Op regionaal niveau zijn de belangen van Landgraaf bovendien door vertaald in het Ontwikkelprogramma Vrijetijdseconomie Parkstad Limburg 2020–2024, de Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030, en de nieuwe marketingstrategie van Visit Zuid-Limburg.

De nota vrijetijdseconomie Landgraaf 2021–2030 borduurt voor een deel voort op de ambities uit de vorige nota. Het versterken van de samenhang tussen evenementen en vrijetijdseconomie is wederom als ambitie opgenomen. Evenementen versterken de naamsbekendheid van Landgraaf en vormen een belangrijk instrument voor toeristische stadspromotie. Vanuit het oogpunt van de vrijetijdseconomie is het van toegevoegde waarde om nieuwe evenementen, die een aanvulling vormen op de aanwezige

evenementen, binnen te halen. Het doel is het creëren van een kwalitatief hoogwaardige evenementencyclus.

We spannen ons daarom ook in 2022 opnieuw in om aansprekende evenementen aan te trekken die Landgraaf als evenementengemeente op de kaart zetten en/of op recreatief vlak van meerwaarde zijn voor onze eigen inwoners. Bij voorkeur trekken deze evenementen nieuwe bezoekersstromen naar Landgraaf. Tegelijkertijd zetten wij ons in om de bestaande kwalitatief hoogwaardige evenementen voort te zetten, te verrijken en uit te bouwen. Hopelijk biedt 2022 kansen om de draad weer op te pakken waar we die in 2020 en 2021 noodgedwongen hebben moeten loslaten. In een evenementengemeente als Landgraaf geven evenementen een belangrijke impuls voor de lokale economie.

Voor wat betreft het benodigde (relatief beperkte) jaarlijkse werkbudget om invulling te geven aan dit door de raad vastgestelde beleid doen we een beroep op de reserve transformatie. In de financiële bijstellingsrapportage zullen we aan de raad verantwoording afleggen over het daartoe te onttrekken bedrag.

Cultuurhistorie

Landgraaf is trots op haar verleden. Een rijk verleden, want het lijkt wel alsof de hele Westerse geschiedenis de gemeente heeft aan gedaan. De Romeinen vestigden zich hier in hun villa's en kleine nederzettingen, omgeven door glooiende graanvelden. Later bouwden ridders en graven er kastelen die generaties lang het symbool van hun macht waren. Vreemde legers trokken door de Landgraafse gehuchten, onderweg naar veldslagen die de Europese landkaart gevormd hebben. Ook in Landgraaf veroverden koel- en schachtorens van de Zuid-Limburgse mijnindustrie een plek aan de horizon. Dit alles heeft geresulteerd in een prachtige erfenis van monumenten en verhalen die de toeristische aantrekkelijkheid kan vergroten.

Daarom is het voor de vrijetijdseconomie van belang om het cultuurhistorisch erfgoed van Landgraaf zowel voor inwoners en bezoekers zichtbaar en 'beleefbaar' te maken. Dat doen we door jaarlijks te investeren in cultuurhistorische landmarks. Sinds het najaar van 2020 beschikt Landgraaf over de cultuurhistorische webapplicatie Ontdek Landgraaf. Hiermee ontsluiten we de bijzondere verhalen achter ons erfgoed voor zowel bewoners als gasten. Met wetenschappelijk verantwoorde, maar toegankelijk geschreven teksten en kwalitatief hoogwaardig beeldmateriaal brengen we het verleden tot leven en vertellen we de verhalen waar we trots op zijn. In 2022 zullen nieuwe verhalen en opties aan Ontdek Landgraaf worden toegevoegd. Ten slotte wordt ernaar gestreefd om Landgraaf ook in 2022 optimaal te positioneren in de cultuurhistorische verhaallijnen die ook Visit Zuid-Limburg sinds kort in haar storytelling opvoert.

Stadspromotie

Om de naamsbekendheid van Landgraaf te vergroten, is stadspromotie van essentieel belang. Wij vertellen het verhaal van een bloeiende gemeente in een regio die zichzelf opnieuw aan het uitvinden is, waar een contrast bestaat tussen natuurgebieden vol schoonheid en cultuur en een stedelijk gebied met attracties en diverse andere (recreatieve) voorzieningen. We laten geen mogelijkheid onbenut om dit verhaal kernachtig uit te dragen.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Oppervlakte bedrijfsterreinen in ha.	Etil	100	100	100	100
% Werkzame beroepsbevolking	Parkstadmonitor *	69%	–	0,72	–
Aantal recreatieve overnachtingen.	BsGW	87.767	92.960	93.805	65.893
Aantal lokale evenementen o.g.v. APV (excl. Megaland).	KCC	163	117	150	60

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021.

Beleidsindicatoren (BBV)–info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2017	2018	2019	2020
% Functiemenging	LISA	34,8	35,4	35,9	36,3
Aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners in leeftijd van 15 t/m 64 jaar.	LISA	78,4	81,1	83,5	84,6

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Ten opzichte van 2019 is het aantal recreatieve overnachtingen in 2020 met bijna 1/3 afgenomen. Dat is te wijten aan de lockdowns en onzekerheid ten gevolge van de coronacrisis. In voorgaande jaren fluctueerde het aantal recreatieve overnachtingen wel vaker, maar nooit in deze mate. Door de versoepelingen in de zomer van 2020 gingen veel mensen op vakantie in eigen land. Hoewel Landgraaf daarbij niet werd overgeslagen, heeft dat over de gehele breedte geen inhaalslag teweeggebracht. 2020 bleef het jaar zonder Pinkpop. Verder werden attracties ingrijpend beperkt in hun bedrijfsvoering en viel het zakelijk toerisme bijna stil. De verwachting is dat 2021 enig herstel laat zien, al blijft er veel onzekerheid bestaan.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Uitvoeringsprogramma economie stadsregio Parkstad Limburg	2010
Nota uitvoeringsbeleid evenementen 2012	2021
Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2021–2030	2021
Beleidsvisie Leegstand Commercieel Vastgoed Landgraaf	2021
Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg (SVREZL)	2018
Ontwikkelprogramma Vrijtijdseconomie Parkstad Limburg	2020
Grondnota	2021
Uitvoeringsprogramma Retail Parkstad Limburg 2019–2025	2020
Uitvoeringsprogramma Bedrijventerreinen 2020–2024	2020
Regiodeal – Buurtontwikkelingsplan Oud Nieuwenhagen en winkelcentrum Op de Kamp	2020
Subsidieverordening ‘Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen’	2020
Visie Vrijtijdseconomie Zuid-Limburg	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Versterking van de lokale economie en arbeidsmarkt, met aanhaking bij het onderwijs.
2. Versterking van de vrijetijdseconomie, waaronder het creëren van een evenementencyclus.

Score effectindicatoren	2017	2019	2020	Ambitie	Termijn
(bron: Etil)	L	L	L	L	L
1.1 Aantal arbeidsplaatsen	9.610	10.163	10.324	10.000	2022
1.2 Aantal vestigingen	2.299	2.433	2.442	2.500	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Het beheren en uitbreiden van het relatienetwerk, het acquireren en faciliteren van ondernemers, bedrijfsbezoeken, het stimuleren van bedrijvigheid, organisatie Ondernemersdag, Economisch Platform, het versterken van de cohesie tussen onderwijs en arbeidsmarkt middels talentontwikkeling.
1.2	Behouden en stimuleren van een adequaat en toekomstbestendig niveau van de (winkel)centra en de bedrijfsterreinen door centrummanagement en bedrijventerreinmanagement, door actief met externe partijen trachten invulling te geven aan leegstaande winkel- en bedrijfspanden en door herstructurering.
1.3	Uitvoering geven aan de subsidieregeling 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen', door samen met de Stichting Streetwise en andere externe partijen ruimte te bieden aan nieuwe ondernemers en pandeigenaren die hun leegstaand winkelpand buiten de winkelkernen willen transformeren.
1.4	Acties t.b.v. grensoverschrijdende samenwerking Landgraaf-Kreis Heinsberg, zoals (informatie)bijeenkomst(en) voor werkzoekenden en werkgevers aan beide zijden van de grens om de 'grens-drempel' te verlagen en beide partijen nader tot elkaar te brengen.
2.1	Het vermarkten en promoten van Landgraaf als aantrekkelijke vestigingsplaats voor het (toeristische) bedrijfsleven.
2.2	Uitvoering geven aan de nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2021-2030 door de versterking en uitbreiding van de vrijetijdseconomie, het beleefbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed, stadspromotie, het betrekken van toeristische ondernemers en het creëren van een evenementencyclus..
2.3	Organiseren en faciliteren van de kermissen in Schaesberg, Waubach en Nieuwenhagen Faciliteren van kleinschalige evenementen op wijkniveau.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
1.1.1 Organiseren Ondernemersdag.	2022
1.1.2 Aantal bedrijfsbezoeken.	20
1.1.3 Bijeenkomsten Economisch Platform.	2
1.2.1 Aanpak pilot Hoogstraat (aanpak aanloopstraten vanuit uitvoeringsprogramma Retail)	2022
1.2.3 Ondersteuning en mede uitvoering geven aan de implementatie toekomstvisie Op de Kamp.	2022
1.2.4 Aantal verkochte bedrijfskavels.	1
1.2.5 Gerealiseerde website en campagne "Business in Parkstad".	2022
1.3.1 Aantal ingevulde leegstaande (retail)panden binnen de gemeente.	4
1.3.2 Aantal subsidieaanvragen 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen'.	7
1.3.3 Aantal getransformeerde (retail)panden buiten de winkelkernen (o.b.v. subsidie).	3
1.4.1 Vernieuwde samenwerking ESZL.	2022
1.4.2 Acties t.b.v. grensoverschrijdende samenwerking Landgraaf-Kreis Heinsberg.	2022
1.4.3 Samenwerking op regionaal/Parkstad niveau t.a.v. onderwerp GROS.	2022
2.2.1 Aantal bedrijfsbezoeken aan toeristische ondernemers en organisaties.	5
2.2.2 Het faciliteren van bovenregionale evenementen.	4
2.2.4 Uitvoeren nota Vrije tijdseconomie Landgraaf 2021-2030.	2022
2.2.5 Uitbreiden en beheren van het digitaal platform om cultuurhistorisch erfgoed beleefbaar te maken.	2022
2.2.6 Het realiseren van cultuurhistorische landmarks	2022
2.2.7 Verbeteren fiets-, wandelroutes, uitrol Knopenlopen.	2022
2.2.8 Uitwerking Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg.	2022
2.3.1 Aantal georganiseerde kermissen.	3
2.3.2 Aantal gefaciliteerde kleinschalige evenementen.	≥ 25

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	535	765	129	131	133	136
- Directe salarislasten	256	248	256	263	269	276
- Overige directe lasten	716	1.167	374	374	374	374
- Kapitaallasten	28	31	28	28	28	28
Totaal lasten bestaand beleid	1.001	1.446	658	665	671	678
Saldo bestaand beleid	-466	-681	-530	-534	-538	-543
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	80	80	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	80	80	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	-80	-80	0	0
SALDO taakveld	-466	-681	-610	-614	-538	-543
<i>Investerings</i>			0			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

	<i>(x € 1000)</i>				
Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
GR Stadsregio Parkstad Limburg (Regionale initiatieven)	327	327	327	327	327
Totaal	327	327	327	327	327

Toelichting verbonden partijen

De apparaatsbijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad is opgenomen in programma 0. De bijdrage voor de IBA is verantwoord in programma 8. In dit programma verantwoorden we alleen de bijdrage aan een zestal regionale initiatieven op het gebied van economie en toerisme. Vanaf 2019 maken deze deel uit van de begroting van de regio Parkstad. De Landgraafse bijdrage is vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van de regio Parkstad. In 2022 wordt deze geraamd op € 326.661

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 4: ONDERWIJS

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen en A. Schiffelers
Verantwoordelijk(e) afdelingshoofden	J. Drummen (KCC) en C. Goffin (MO)

Programma Onderwijs omvat de volgende taakvelden:

- 410 Openbaar basisonderwijs
- 420 Onderwijshuisvesting
- 430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Programma-samenvatting

De Covid-19 crisis is ook aan het onderwijs niet onopgemerkt voorbijgegaan. Het onderwijs is inmiddels weer volledig herstart, evenals de kinderopvang. Het blijft evenwel voor ouders spannend, wat we onder andere terugzien in de bezetting op de kinderopvanglocaties. Daar waar de ene leerling meer baat heeft gehad bij het meer zelfsturend deelnemen aan het onderwijs (autonomie), zijn er ongetwijfeld ook veel leerlingen bij wie de achterstand groter is geworden. Dit heeft de volledige aandacht van alle betrokken partijen. Landelijk is het Nationaal Programma Onderwijs in het leven geroepen om door Covid-maatregelen opgelopen onderwijsachterstanden weg te werken. In de zomer en het najaar van 2021 is samen met de onderwijspartners een plan met interventies opgesteld. Het gemeentelijk aandeel wordt bekostigd vanuit de specifieke uitkering die hiervoor beschikbaar is gesteld. Daarbij kijken we niet alleen naar de behoeften van de leerlingen en scholen. We zoeken ook nadrukkelijk de verbinding met reeds bestaande initiatieven. Dat sprake is van het ontstaan of blijven bestaan van (extra) achterstanden, geldt ook voor volwasseneducatie en de aanpak van laaggeletterdheid. Hiermee houden we zoveel als mogelijk rekening in de aanpak vanaf 2022.

Openbaar basisonderwijs

Alle Landgraafse basisscholen vallen onder het bestuur van onderwijsstichting Movare. Dit geldt eveneens voor de openbare basisscholen in onze gemeente. Met drie openbare basisscholen, te weten OBS Harlekijn, OBS Wereldwijs en OBS De Speurneus, is het openbaar basisonderwijs goed vertegenwoordigd in onze gemeente; een derde deel van de reguliere Landgraafse basisscholen is een openbare basisschool. Ook in kwalitatief opzicht gaat het goed met het openbaar basisonderwijs in onze gemeente. Al onze openbare basisscholen scoren minimaal een voldoende volgens de Onderwijsinspectie, waardoor zij het basistoezicht genieten. Dit houdt in dat het bestuur of de school volgens de Onderwijsinspectie voldoet aan de basiskwaliteit en daarmee aan de wettelijke eisen die op dat moment geldend zijn.

Minimaal twee keer per jaar vindt er een gesprek met het college van bestuur van onderwijsstichting Movare plaats, waarin ook de ontwikkelingen betreffende het openbaar onderwijs in Landgraaf structureel aan bod komen.

Onderwijshuisvesting

Landgraaf is een gemeente met een uitstekend voorzieningenniveau op het gebied van leven, wonen en recreëren. Niet alleen wat betreft huisvesting, maar ook als het gaat om het verenigingsleven en de middenstand. Onze huidige onderwijsmogelijkheden zijn noodzakelijk om dit voorzieningenniveau voor nu en de toekomst in stand te houden. Het belang van kwalitatief goed en toegankelijk onderwijs en

bijbehorende huisvesting is niet alleen van betekenis voor onze huidige inwoners, maar draagt ook bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe inwoners. Goede onderwijsvoorzieningen zijn een belangrijke factor voor nieuwkomers in onze gemeente. Dit heeft een positief effect op de bevolkingssamenstelling van Landgraaf.

Maatschappij en arbeidsmarkt stellen andere eisen aan onze inwoners en werknemers van de toekomst. Hier ligt een verantwoordelijkheid en opgave voor ons als gemeente, het onderwijsveld en maatschappelijke partners. Goed en toegankelijk onderwijs in onze gemeente maakt van onze kinderen/jongeren zelfbewuste en creatieve volwassenen en legt de basis voor een succesvolle loopbaan. Met een breed en voor alle Landgraafse kinderen toegankelijk onderwijsaanbod in onze gemeente, van uitstekende kwaliteit, in gezonde en goed bereikbare centraal in de wijk/gemeente gelegen scholen, spelen wij in op de ontwikkelingen in de maatschappij en sluiten aan op de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Voor ons is het vanzelfsprekend dat wij de onderwijsvoorzieningen in onze gemeente niet alleen behouden, maar ook toekomstbestendig maken. Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is in juni 2021 vastgesteld. Het IHP voorziet in een toekomstbestendige aanpak, waarbij gekeken wordt naar de kwaliteit en grootte van de beschikbare onderwijsaccommodaties, er oog is voor onderwijsinhoudelijke zaken en de verdeling van leerlingen over de scholen in onze gemeente. Het IHP is tot stand gekomen in overleg met het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO).

Daarnaast is gestart met de voorbereidingen voor de nieuwbouw van het Eijkhagencollege. Met instemming van uw raad hebben wij vorig jaar een samenwerkingsovereenkomst met SVOPL gesloten, waarin de kaders voor de nieuwbouw zijn vastgelegd. In 2021 is gewerkt aan een definitief ontwerp voor de nieuwbouw van het Eijkhagencollege en in 2022 worden de verdere voorbereidingen voor de bouwstart getroffen. De C-vleugel van het Brandenburg-college hebben wij, vooruitlopend op herbestemming, tijdelijk in gebruik gegeven aan partijen die talentontwikkeling in de gemeente mede willen vormgeven.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Ondanks de vele veranderingen die in 2021 in het onderwijs plaats hebben gevonden door Covid-19, is ook een aantal nieuwe ontwikkelingen in gang gezet. Zo is de Lokaal Educatieve Agenda Landgraaf in juni 2020 vastgesteld en zijn de werkgroepen actief aan de slag gegaan. Er is een versterkte samenwerking op gang gekomen, dat de beoogde integrale aanpak concreet maakt. Zorgvragen worden steeds meer preventief met meerdere ketenpartners samen opgepakt. Een mooi voorbeeld is de Zomertour waarin dagelijks activiteiten zijn aangeboden voor de jeugd.

Op het gebied van leerlingenzorg, afstemming en doorgaande lijn is het “Knooppunt” ontwikkeld en geïmplementeerd. Het knooppunt is een voorziening in zowel het PO, het VO (in de vorm van ondersteuningsteams), het Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo) als in de voorscholen (kinder- en peuteropvang). Daarin is een vast team van deskundigen op afroep beschikbaar om, samen met de ouders, te bekijken of en zo ja welke extra hulp een leerling nodig heeft.

JENS verbindt vanuit de aan hun gegunde opdracht inzake basishulp jeugd hun expertise aan de scholen in het PO middels een team dat fysiek op school aanwezig is. Daarnaast is het schoolmaatschappelijk werk in het PO en de voorschoolse voorzieningen doorontwikkeld. De ervaringen die worden opgedaan, gebruiken we om per school en wijk inzichtelijk te krijgen welke ondersteuning en in welk volume nodig is. We gaan daarbij uit van inclusief onderwijs. Dat vindt plaats door professionals in te zetten met kennis van leer- en ontwikkelachterstanden, verstandelijke beperkingen en gedragsproblematiek die het onderwijs ondersteunen. Daarnaast is in samenwerking met de kinderopvang een naschools aanbod opgezet.

Bureau VSV richt zich onder andere op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (VSV) en het verlaten van school zonder startkwalificatie (RMC). Regelmatig worden wij op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en worden gesprekken op Parkstad- en lokaal niveau gevoerd. Met scholen waar een opvallend hoge schooluitval gesignaleerd wordt, worden gesprekken gevoerd om de schooluitval terug te dringen.

De regelgeving voor leerlingenvervoer ten behoeve van statushouders is in de loop van 2021 met het onderwijs geëvalueerd. Met het onderwijs is afgesproken dat er in de toekomst sprake zal zijn van adaptief leerlingenvervoer. Daarmee wordt bedoeld op het op de actuele behoefte afgestemd vervoer. In 2021 heeft regionaal afstemming plaatsgevonden over een nieuwe verordening leerlingenvervoer, die zoveel als mogelijk uniform in de gemeenten zal worden vastgesteld. Deze nieuwe verordening zal, voorafgaand aan schooljaar 2022-2023, aan uw raad ter vaststelling worden aangeboden. In 2020 is per subregio (dus ook voor Parkstad) een coördinator maatwerkcasussen in het leerlingenvervoer werkzaam. In 2021 heeft een evaluatie van de nieuwe functie en invulling plaatsgevonden.

Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid

In het kader van volwasseneneducatie wordt op Zuid-Limburgs niveau samengewerkt. Dit heeft onder andere geleid tot vaststelling van het regionaal plan van aanpak basisvaardigheden volwassenen 2020-2024. Een van de speerpunten is het vergroten van het bereik van autochtone laaggeletterden, waar we ons ook in Landgraaf op richten via de "workshopcarrousel", waar we provinciale subsidie voor hebben ontvangen. Net als in de voorafgaande jaren wordt ingezet op zowel formele educatie als non-formele educatie. Naast het inzetten van trajecten in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB), wordt in onze gemeente zelf laagdrempelig taalonderwijs gegeven. Het Taalhuis, de taalcafés en de cursussen gericht op verbetering van digitale vaardigheden zijn hier voorbeelden van.

In onze notitie "al doende leren" is de aanpak van laaggeletterdheid omschreven tot en met 2021. Op basis hiervan is uitvoering gegeven aan het voortschrijdend actieplan laaggeletterdheid. De uitvoering hiervan heeft in 2020 en 2021 maar beperkt kunnen plaatsvinden, omdat de kern van de aanpak ligt in het zoeken van samenwerking met andere organisaties, omdat alleen op deze manier de laaggeletterden bereikt kunnen worden. Ook heeft het niet kunnen geven van fysiek onderwijs en het niet kunnen organiseren van fysieke bijeenkomsten niet alleen tot stilstand, maar ook tot achteruitgang geleid. De ingezette actie "schrijven op B1" naar onze inwoners heeft op een laag pitje gestaan, simpelweg omdat (opfris)cursussen geen doorgang konden vinden. Voor 2022 en volgende jaren wordt een nieuw kader opgesteld, waarin onder andere rekening wordt gehouden met het regionaal plan en de inhaalslag die als gevolg van Covid-19 nodig is.

Onderwijsachterstandenbeleid en het nieuwe peuterstelsel

Het nieuwe peuterstelsel, dat per 1 augustus 2020 is geïmplementeerd, bestaat uit een aanbod van 16 uur per week waarvan minimaal alle peuters in de leeftijdscategorie tussen 2½ en 4 jaar gebruik kunnen maken. Ook is het basiskwaliteitsniveau op alle opvanglocaties verhoogd naar minimaal VVE-kwaliteit. Dit geldt ook voor alle kleutergroepen in het basisonderwijs in Landgraaf. Aangezien in dit nieuwe peuterstelsel de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) is geïmplementeerd, valt dit nu onder programma 4 in plaats van programma 6.

In 2021 hebben regelmatige evaluaties plaatsgevonden betreffende dit nieuwe peuterstelsel. Het bereik is tot nu toe nog altijd hoog te noemen. Er is binnen de evaluaties aandacht voor een goede samenwerking in de keten, het versterken van de doorgaande lijn en het stimuleren van 16 uur VVE bij doelgroepkinderen. Voor dit jaar zal het streven gericht zijn om tot gemixte groepen te komen: doelgroepkinderen en niet doelgroepkinderen om segregatie tegen te gaan.

Voorts de samenwerking tussen voor- en vroegscholen.

Met het nieuwe peuterstelsel, gekoppeld aan de vernieuwde kwaliteitskaders en wetgeving op het gebied van Onderwijsachterstandenbeleid (OAB), is in 2021 het OAB- beleid aangepast. Met dit vernieuwde lokale beleid, afgestemd met de overige Parkstadgemeenten, beschikken we over een aanpak die in ieder geval tot en met 2023 op de huidige wijze wordt uitgevoerd.

Talentontwikkeling

Zowel op lokaal als regionaal niveau wordt er samengewerkt aan het stimuleren van Talentontwikkeling. Het gaat daarbij om kinderen en jongeren, waarbij al op vroege leeftijd wordt gestart hun interesses en talenten te laten ontdekken, om vervolgens samen te kijken welk arbeidsperspectief/toekomstige werkgelegenheid er voor deze interesses zijn en welke opleiding hierbij past. Daarbij gaat het niet alleen om leervaardigheden (didactiek), maar ook om talenten op bijvoorbeeld sportief of cultureel vlak.

Op lokaal niveau zoeken we de aansluiting met het onderwijsachterstandenbeleid, de lokaal educatieve agenda, het nationaal programma onderwijs en initiatieven zoals de wijkgerichte aanpak (Oud Nieuwenhagen & Op de Kamp en Lauradorp). In 2021 is aan u informatie verstrekt over hoe Talentontwikkeling in onze gemeente vorm krijgt. Daarbij is het belangrijk om te weten dat het een aanpak is die voortdurend aan ontwikkeling onderhevig is. Dat betekent dat ook in 2022, mits hiervoor ruimte is, de aanpak Talentontwikkeling in Landgraaf uitgebreid zal worden. Uiteraard wordt de raad hiervan op de hoogte gebracht.

Op regionaal niveau is in 2021 de aandacht gevestigd op de inventarisatie van behoeften onder alle partners. Op basis daarvan zijn drie prioritaire thema's gekozen. Die hebben betrekking op het creëren van een goede basis (zowel sociaal emotioneel als didactisch), het organiseren van een doorgaande lijn binnen alle lagen van het onderwijs en de opvang en het kennismaken met carrièremogelijkheden in de regio. Dit heeft eind 2021 geleid tot een regionaal plan van aanpak, waarover u begin 2022 wordt geïnformeerd. Daarna zal de implementatie in de praktijk plaatsvinden.

De Gezonde Basisschool van de Toekomst

Na het in 2020 aflopen van de pilot Gezonde Basisschool van de Toekomst op de drie Landgraafse scholen, is de aanpak voortgezet vanuit het onderwijsachterstandenbeleid en de Regiodeal. Er lag echter ook een motie van de raad waarin werd verzocht te onderzoeken wat er mogelijk is om de GBT-aanpak duurzaam in te bedden op alle basisscholen in Landgraaf, mits ouders, leerlingen en schoolteams hier ook achter staan. Het resultaat van het onderzoek binnen deze motie is in het najaar van 2021 aan de raad voorgelegd. In het kader van het onderwijsachterstandenbeleid en vrijgekomen middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs (beiden specifieke uitkeringen), wordt met in ieder geval twee scholen samen verkend welke wensen en mogelijkheden er zijn om door te ontwikkelen naar een GBT-school. Daarbij wordt vooralsnog dezelfde looptijd aangehouden als in de Regiodeal Parkstad (drie volledige interventiejaren, gemeten in schooljaren). Indien het haalbaar is, kan ook met de overige vier Landgraafse scholen het gesprek worden gevoerd over het GBT-programma en/of andere gezondheid bevorderende interventies.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal leerlingen basisonderwijs	Jaarverslag VSV	2.477	2.512	2.490	2.617
Aantal leerlingen voortgezet onderwijs	Jaarverslag VSV	1.816	1.732	1.669	1.675
% "gewichtleerlingen" (*) t.o.v. totaal aantal kinderen.	CBS	8,70%	19%	19%	19%
Aantal voortijdige schoolverlaters	Jaarverslag VSV	63	46	52	61 **
Aantal toekenningen leerlingenvervoer per schooljaar.	KCC	167	186	183	199
Aantal onderwijsaccommodaties (basis en voortgezet onderwijs).	Duo	11	11	11	11

* Gewichtleerlingen zijn risico-leerlingen die op basis van landelijke criteria risico lopen op onderwijsachterstand. Met ingang van het jaar 2018 wordt gebruik gemaakt van het dashboard van CBS; tot en met 2017 werd gebruik gemaakt van de gegevens van DUO.

** Van de aantallen vroegtijdige schoolverlaters zijn 50 afkomstig uit het mbo en 11 uit het VO.

2018 staat voor schooljaar 2017-2018, 2019 staat voor schooljaar 2018-2019, 2020 staat voor schooljaar 2019-2020, etc.

Beleidsindicatoren (BBV)-info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2017	2018	2019	2020
Absoluut* verzuim per 1.000 inwoners in lft.5-18 jr.	DUO/ingrado	0,2	-	0,2	0,2
Relatief** verzuim per 1.000 inwoners in lft.5-18 jr.	DUO/ingrado	35	21	28	33
% VSV-ers (12-23JR) zonder startkwalificatie aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado	2,20%	1,90%	2,10%	2,80%

* aantal leerplichtigen dat niet ingeschreven staat op een school.

** aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven staat op een school, maar ongeoorloofd afwezig is.

2018 staat voor schooljaar 2017-2018, 2019 staat voor schooljaar 2018-2019, 2020 staat voor schooljaar 2019-2020, etc.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

De leerlingenaantallen binnen het PO lijken in de tabel toegenomen. De reden hiervoor is dat in de cijfers van 2020 ook de leerlingen van speciaal onderwijs (tot 12 jaar) zijn meegeteld. De voorgaande jaren is dit niet gebeurd. De reden om deze 83 leerlingen in 2020 nu wel mee te nemen in de totalen is, omdat we voorgaande jaren ook de leerlingen van het speciaal voortgezet onderwijs meegenomen hebben alleen niet voor de leerlingen tot 12 jaar. Om de cijfers zo zuiver mogelijk weer te geven, nu een gelijke weergave van de aantallen. De cijfers van 2020 geven hiermee een compleet beeld over het aantal leerlingen in het totale aanbod van zowel PO als VO. Uit Landgraaf zijn, in 2020, 61 leerlingen als voortijdig schoolverlaters geteld. Waarvan er 50 leerlingen vroegtijdig uit het MBO stromen en 11 leerlingen vroegtijdig het VO verlaten. De leerlingenaantallen MBO zijn niet meegenomen in het overzicht. Ter aanvulling willen we daarom meegeven dat er in 2020 1050 MBO leerlingen uit Landgraaf zijn. Het percentage voortijdig uitvallers in Parkstad is in totaal gestegen van 2,45% naar 2,78%, en is daarmee weer hoger dan de voorgaande jaren. De voorlopige cijfers liggen meestal wel iets hoger dan de definitieve aantallen. De oorzaken van de stijging zijn in beeld gebracht en passende acties zijn hierop uitgezet.'

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Nota Evaluatie & Vooruitblik Accommodatiebeleid Landgraaf	2020
Bestuursovereenkomst Bureau Voortijdig Schoolverlaten Parkstad Limburg	
Verordening leerlingenvervoer gemeente Landgraaf 2014	2016
Preventieplan Jeugd	2017
Plan van aanpak laaggeletterdheid	2018
Beleidsnota: Een gelijke en solide basis voor iedere peuter	2019
Lokaal Educatieve Agenda	2020
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	2021
Samenwerkingsovereenkomst gemeente/SVO PL Nieuwbouw Eijkhagencollege	2020
Nationaal Programma Onderwijs	2021
Perspectiefplan Covid-19	2021

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Op de behoefte afgestemd toekomstbestendig accommodatieaanbod.
2. Met het oog op het verkleinen van een mogelijk risico op een ontwikkelingsachterstand, een goede toeleiding van kinderen met een VVE- indicatie naar de VVE- gespecialiseerde peuteropvang.
3. Vergroten van de geletterdheid van onze inwoners

Score effectindicatoren	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor *)	L	L	L	L
4.1 % laagopgeleide volwassenen in de potentiële beroepsbevolking.	23%	23%	20%	2022

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Implementatie Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP).
1.2	Vorbereiden nieuwbouw Eijkhagencollege.
2.1	Terugdringen voortijdig schoolverlaten o.a. middels sturing en monitoring van Bureau VSV.
2.2	Implementatie van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).
2.3	Stimuleren deelname VVE voor kinderen met een VVE-indicatie. Uitwerking en implementatie aanpak Talentontwikkeling op regionaal (Parkstad) en lokaal niveau.
2.4	Aanpassing verordening leerlingenvervoer.
2.5	Implementatie Perspectiefplan Covid-19
3.1	Uitvoering plan van aanpak laaggeletterdheid.
3.2	Uitvoering Nationaal Programma Onderwijs.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
2.1.1 % terug- of doorgeleide VSV-ers versus totaal aantal VSV-ers (bron: VSV).	≥50 %
2.3.1 % van de kinderen met een VVE-indicatie die in 2020 tussen 2½ en 4 jaar oud zijn, neemt deel aan een VVE-programma of staat in ieder geval ingeschreven bij een kinder- of peuteropvang organisatie. (bron: Nipia*)	≥85%
3.1.1 Aantal extra bereikte laaggeletterden ten opzichte van het voorgaande jaar. (bron: gemeente)	≥50
3.1.2 % gemeentelijke brieven, opgemaakt via Corsa-sjablonen, geschreven op B1-niveau. (bron: gemeente)	≥80%
3.2.1 Aantal taalcafés in Landgraaf. (bron: gemeente)	≥4

Doelgroepkinderen (VVE) zijn kinderen die een risico op een ontwikkelingsachterstand lopen. Daarbij wordt er onder andere gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders, de taal die er thuis wordt gesproken, cognitieve, gedrags- en taal- of spraakproblemen bij het kind en naar sociaal-economische problemen in de thuissituatie. Op basis van vastgestelde criteria geeft het consultatiebureau een indicatie voor VVE af, wat betekent dat het kind, recht heeft op extra dagdelen VVE- peuteropvang.

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>(x € 1.000)</i>						
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	787	1.363	721	444	161	161
- Directe salarislasten	43	166	84	87	89	91
- Overige directe lasten	2.040	2.732	2.219	1.864	1.594	1.606
- Kapitaallasten	933	889	2.061	881	710	697
Totaal lasten bestaand beleid	3.015	3.788	4.364	2.832	2.393	2.394
Saldo bestaand beleid	-2.228	-2.424	-3.644	-2.388	-2.232	-2.233
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-2.228	-2.424	-3.644	-2.388	-2.232	-2.233
<i>Investerings</i>			0			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1000)

GR Bureau VSV – centrumgemeente Heerlen	183	189	194	200	206
Totaal	183	189	194	200	206

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de verbonden partijen

De gemeente Heerlen is centrumgemeente voor de uitvoering van de taken voortijdig schoolverlaten (leerplicht). In 2022 wordt dit geraamd op € 189.160.

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
Stichting Movare (spraakonderwijs)	59	60	61	62	63
Stichting Movare (VVE) *					
Kinderdagpaleis Eigenwijs (VVE) *	706	219	223	227	230
Humankind Kinderopvang en –ontwikkeling (VVE) *					
Stichting Kinderopvang Parkstad (VVE) *					
Totaal	765	279	284	289	293

* Bedragen voor deze organisaties zijn gebundeld in één bedrag weergegeven

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

Stichting Movare inzake spraakonderwijs

De bijdrage aan Movare ten behoeve van het spraakonderwijs (logopedie) draagt bij aan activiteit 2.2. In 2022 wordt dit geraamd op € 59.013.

Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)

De subsidie VVE aan Movare, Kinderdagpaleis Eigenwijs, Human kinderopvang en ontwikkeling en stichting kinderopvang Parkstad dragen bij aan de activiteiten 2.3 en 2.4. In 2022 wordt dit geraamd op € 218.889. In 2021 is een eenmalige extra bijdrage van € 489.970 op het budget VVE van toepassing in verband met de kwaliteitsimpuls VVE voortkomende uit het Onderwijs Achterstandenbeleid. Het primaire bedrag in de begroting in 2021 was geraamd op € 216.000.

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 5: SPORT, CULTUUR EN RECREATIE*

* Hieronder valt ook beheer van groen in de openbare ruimte.

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen, A. Schiffelers, B. Smeets, J. Schrijen en S. Kropman
Verantwoordelijke afdelingshoofden	F. Geurts (ROG), C. Goffin (MO) en T. Hanssen (BOR)

Programma Sport, cultuur en recreatie omvat de volgende taakvelden:

- 510 Sportbeleid en -activering
- 520 Sportaccommodaties
- 530 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie
- 540 Musea
- 550 Cultureel erfgoed
- 560 Media
- 570 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Programma-samenvatting

Met het programma sport, cultuur en recreatie ontplooiën wij activiteiten ter bevordering van de toeristische & recreatieve voorzieningen, het groenbeheer, instandhouding van het cultureel erfgoed, sport en bewegen en educatieve en kunstzinnige vorming.

Sportbeleid en activering

Via de uitvoeringsorganisatie TMF geven we invulling aan het beleidskader sport en bewegen 2020-2023 aan de hand van de ambitie: *“Iedere inwoner van Landgraaf de mogelijkheid te bieden, een leven lang, deel te laten nemen aan en te genieten van sporten en bewegen”*. Daarnaast sluit de gemeente daar waar mogelijk aan bij het lokale sportakkoord om de geformuleerde ambitie samen te verwezenlijken. In 2022 geven we een verdere impuls aan het sportbeleid en de activering van inwoners om in het dagelijks leven meer te bewegen. Dit doen we met het Perspectiefplan Covid-19 en de uitvoering van de gemaakte afspraken in het Sportplatform Landgraaf. We zetten in 2022 in op het, samen met sportverenigingen en The MoveFactory, opzetten van meer structureel beweegaanbod voor alle doelgroepen vanuit het Perspectiefplan Covid-19.

Sportaccommodaties

Conform de in 2020 vastgestelde nota Evaluatie & Vooruitblik Accommodatiebeleid Landgraaf, blijft de clustering van voorzieningen op en rondom de A-locaties, zijnde de parken Heigank, Ter Waerden en Strijthagen uitgangspunt van handelen. De drie parken dragen met name bij aan de realisatie van activiteiten op het gebied van sport. De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd om de accommodaties te voorzien van vernieuwde (kunst)grasvelden en veldverlichting en zijn andere werkzaamheden verricht voor toekomstbestendige accommodaties. Op Park Heigank wordt een nieuw clubgebouw voor FC Landgraaf gerealiseerd.

Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Wij bevorderen de deelname van inwoners aan het educatieve en culturele aanbod, zodat zij meer participeren in de maatschappij. Dit doen we door zoveel mogelijk activiteiten te ondersteunen die bijdragen aan de verbreding van het culturele en educatieve aanbod in onze gemeente. Hiervoor worden

zowel professionele als vrijwilligersorganisaties gesubsidieerd die het culturele- en educatieve aanbod verzorgen. Kunstzinnige vorming en cultuureducatie wordt daarnaast verzorgd door de combinatiefunctionarissen kunst, cultuur en muziek. Zij zorgen samen met de combinatiefunctionarissen sport voor verbinding en samenwerking, in het bijzonder tussen het culturele veld, sport, onderwijs en de buurt. De inzet van de combinatiefunctionarissen wordt voor de periode 2020-2022 gecontinueerd. In 2022 zal het verlengen van de inzet opnieuw worden bekeken in relatie tot de ontwikkelingen van de Kabinetsformatie en de financiële middelen die hiervoor door het Rijk beschikbaar worden gesteld. Daarnaast wordt ingezet op het nog intensiever laten samenwerken van de combinatiefunctionarissen binnen Landgraaf Verbindt.

Theater Landgraaf en poppodium de Oefenbunker

Het theater Landgraaf en poppodium de Oefenbunker hebben een belangrijke rol als voorziening voor het cultureel aanbod in Landgraaf als het gaat om talentenpodium, productie- en presentatiefunctie. Ook in 2022 zetten wij ons in om beide voorzieningen te behouden en te optimaliseren. De subsidierelatie met de Oefenbunker zal zoals al opgenomen in de begroting 2020 stapsgewijs worden verhoogd naar een vergelijkbaar niveau met het theater Landgraaf. Met de uitvoering van het Perspectiefplan Covid-19 wordt ook een impuls gegeven aan beide voorzieningen als het gaat om faciliteiten en activiteiten.

Meer Harmonie In de Samenleving

Vanaf september 2021 kunnen leerlingen van 4 tot en met 12 jaar in Landgraaf structureel wekelijks muzikles volgen. Samen met onderwijsstichting Movare hebben we hier extra budget voor vrijgemaakt. Het programma Meer Harmonie in de Samenleving loopt tot 2025. Naast het bieden van ontspanning en plezier leveren muzieklessen een essentiële bijdrage aan de drie hoofddoelen van onderwijs: kennis- en talentontwikkeling, persoonsvorming en maatschappelijke vorming. De wekelijkse muzieklessen brengen de kinderen in aanraking met een zo breed mogelijk muzikaal aanbod. Vanuit die basis, zo is de ambitie van Meer Harmonie in de Samenleving, kunnen kinderen zichzelf muzikaal verder en breder ontwikkelen. Daarbij zijn het samen muziek beleven en het samen muziek maken de belangrijkste uitgangspunten. De Universiteit Maastricht gaat de komende jaren het programma Meer Harmonie in de Samenleving volgen en onderzoeken op welke wijze de ontwikkeling van de kinderen profiteert van deelname aan het programma.

Cultureel erfgoed

Onze Erfgoednota stelt het zichtbaar en beleefbaar maken van ons erfgoed centraal. Landgraaf is immers rijk aan cultuurhistorisch erfgoed: ons archeologisch bodemarchief, bouwkundig erfgoed en historische bebouwingsstructuren, klein religieus erfgoed en cultuurlandschap. En natuurlijk de verhalen achter dat erfgoed. Het cultuurhistorische erfgoed vertegenwoordigt de Landgraafse identiteit en versterkt de ruimtelijke structuur. Gelet op de economische kansen en potenties is dit ook door vertaald in de Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2021-2030.

Ons cultureel Erfgoed vertelt het rijke en complete verhaal van de regio. Al dat erfgoed is niet alleen aanwezig in het landschap. Het wordt ook op uiteenlopende manieren beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt. Bijzondere voorbeelden zijn onze lokale initiatieven in relatie tot de Via Belgica en de resten van de Romeinse vicus in Rimburg, Slot Schaesberg, Kasteel Strijthagen, de Landgraaf, de beschermde dorpsgezichten, de kerken, de mijnwerkerswoningen, de Wilhelminaberg en natuurlijk de kapelletjes en wegkruisen.

Wij geven deze bijzondere erfenis door aan komende generaties, maar zonder goede (gebruiks)functie is behoud verre van eenvoudig. 'Behoud door ontwikkeling' is cruciaal voor het voortbestaan van ons cultuurhistorisch erfgoed. Bijzondere Landgraafse voorbeelden zijn de herbouw van Slot Schaesberg, het

toekomstbestendig maken van het beschermd stads- en dorpsgezicht Lauradorp, de doorontwikkeling van de Wilhelminaberg, herbestemming van kerkgebouwen en beeldbepalende panden (bijv. kerk Lauradorp, kerk Abdissenbosch, vml. Basisschool Schaesberg, Bei de Ling, vml. Politiewoning ON II). In programma 3 (economie) staat beschreven op welke wijze wij ons erfgoed digitaal gaan ontsluiten en inzetten voor educatie en vrijetijdseconomie.

Binnen het cultureel erfgoed nemen kerkgebouwen een bijzondere plaats in: door de bevolkingskrimp en door de ontkerkelijking hebben meerdere kerkgebouwen in Landgraaf hun religieuze functie verloren of gaan die verliezen. De komende jaren zullen nog meer kerkgebouwen aan de eredienst worden onttrokken. Het is hoopgevend dat inmiddels voor vrijwel elke vrijkomende kerk concrete initiatieven voor herbestemming worden ontwikkeld. Daarbij wordt gekeken naar zeer uiteenlopende nieuwe functies. Als de initiatieven wenselijk en inpasbaar worden geacht, worden die door de gemeente gefaciliteerd. Daarnaast bekijken we hoe we die initiatieven in verband kunnen brengen met andere ambities en ontwikkelingen in de directe omgeving.

Media

We zetten in op een breed en laagdrempelig aanbod aan media voor diverse doelgroepen. Dit doen we door subsidiëring van de bibliotheek en de lokale omroep.

Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken

De Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken zorgt voor een breed aanbod voor diverse doelgroepen. De bibliotheek fungeert als warenhuis van kennis en informatie, centrum voor ontwikkeling en educatie, encyclopedie van kunst en cultuur en inspiratiebron van lezen, literatuur en taalstimulering en als podium voor ontmoeting en debat. Daarnaast wordt volop ingestoken op samenwerking met lokale partners in het Burgerhoes.

Lokale Omroep

De Stichting Omroep Landgraaf fungeert als lokale omroep voor de inwoners van Landgraaf. De lokale omroep wordt door de gemeente Landgraaf gesubsidieerd conform de landelijke richtlijnen gebaseerd op de Mediawet. Wij informeren Omroep Landgraaf over onze activiteiten en nodigen hen uit bij de persgesprekken met het college. Hierbij merken we op dat de lokale omroep zelfstandig opereert en eigen afwegingen maakt, zowel in de keuze van de onderwerpen als de journalistieke invulling.

De Stichting Omroep Landgraaf verzorgt daarnaast de uitzendingen van de raadsvergaderingen. Deze dragen bij aan de transparantie en toegankelijkheid van de gemeenteraad richting de inwoners van Landgraaf. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan de verkleining van de afstand tussen de inwoners en de (lokale) politiek. In de raadsvergadering van 2 juli 2020 is door de raad het positieve advies aan het Commissariaat voor de Media vastgesteld, om Omroep Landgraaf aan te wijzen als lokale media-instelling voor de periode 2020 tot en met 2025.

Openbaar groen

Het onderhoud van openbaar groen, half-verhardingen en begraafplaatsen voeren we uit op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteit. In 2020 zijn de resultaten van een bestuursopdracht beheer- en inrichtingskwaliteit openbare ruimte aan de Raad gepresenteerd. Dit onderzoek toonde aan dat het beheer- en onderhoudsniveau voor groenonderhoud en reiniging in de openbare ruimte ruimschoots aan de gevraagde beeldkwaliteit voldeed.

Op basis van een kwaliteitsmeting is geconstateerd dat in 2020 een hogere beeldkwaliteit is gerealiseerd dan het door de Raad vastgestelde beeldniveau. Dit is een resultante van de opgezette structuur bij de afdeling BOR waarbij gebruik wordt gemaakt van WSW-ers en andere doelgroepen met

een afstand tot de arbeidsmarkt. Het effect van deze aanpak vertaalt zich in een al jaren stijgende lijn van burgerwaardering voor de openbare ruimte.

In 2021 is de monitoring van de beeldkwaliteitsmeting en validatie van de resultaten gecontinueerd. Uit de resultaten van de metingen in 2021 blijkt dat sinds de tweede meting in juni jl de onkruidbestrijding in beplantingen niet aan de vastgestelde norm voldoet. De positieve marge, die de meting n.a.v. de bestuursopdracht aantoonde, is verdwenen. Ten opzichte van de tweede meting in mei toont de derde meting in juni een verdere achteruitgang. De onkruidbestrijding op verhardingen scoorde in alle metingen van 2021 het hoogste niveau (A). De verwachting is dat de laatste meting in oktober 2021 een verbetering laat zien en we weer aan het vastgestelde norm voldoen. We blijven in 2022 de beeldkwaliteit nauwgezet volgen om tijdig te kunnen anticiperen indien de beeldkwaliteit verder terugloopt als gevolg van de uitstroom van wsw-medewerkers en het veranderende klimaat. De verwachting is dat in 2022 door een nieuwe CAO de uitstroom zal versnellen. Met de oplevering van de bestuursopdracht beheer- en inrichtingskwaliteit openbare ruimte heeft de raad draaiknoppen gekregen waarmee de kwaliteit kan worden bijgestuurd. Het ontbrekende budget van € 78 duizend voor de vervanging van afgeschreven groen is vanaf 2021 structureel beschikbaar gesteld.

Bermen en ruw gras worden gemaaid conform de frequenties uit het bestek. Om de biodiversiteit van de bermen te vergroten wordt waar mogelijk extensief beheer toegepast. Om deze reden worden ook graslanden begraaasd door schapen. Bij nieuwe aanleg en renovaties passen we vaste planten, bloemenmengsels en bloembollen toe. Vanaf 2021 worden onze gazons, op specifiek uitgekozen plekken extensief beheerd (minder gemaaid). Hierdoor kunnen wilde kruiden en grassen zich ontwikkelen. Deze maatregelen dragen bij aan het in stand houden van vlinders, honingbijen en wilde bijen. Tevens stimuleren we hiermee de natuurlijke vijanden van plaagdieren zoals de eikenprocessierups.

Onderhoud bomen

Het beheer van de bomen in bosgebieden wordt uitgevoerd door de Stichting Bosbeheer Landgraaf. Door de langdurige droogte en hoge temperaturen in 2018, 2019 en 2020 is er sprake van een niet te voorzien hoge sterfte van bomen in de bossen. Door het wegvallen van bomen in de bossen ontstaan open plekken waardoor bomen, die eerder beschaduwd werden, in de volle zon komen te staan en ook aangetast worden. Er ontstaat een domino-effect.

Doordat de klimaatverandering de laatste jaren zo snel gaat, komt de duurzame instandhouding van de bossen van de gemeente Landgraaf (ongeveer 200ha) ernstig in gevaar. De groeiplaats van de bossen wordt zo droog dat oude bomen, bomen die zich soms al tientallen jaren gezond hebben kunnen ontwikkelen, afsterven. Daarnaast zijn verschillende boomsoorten, waaronder de beuk, gevoelig voor grondwaterschommelingen. Binnen de bossen van de gemeente zijn het vooral beuken die op dit moment het loodje leggen, maar ook andere boom- en struiksoorten sterven door de droogte af. Om tot herstel te komen en de publieke openstelling van de bossen te kunnen garanderen is een planmatige aanpak opgesteld. Indien er schade ontstaat doordat de veiligheid in de bossen niet voldoet is de gemeente, als eigenaar van de bossen schuldaansprakelijk hiervoor.

Door het uitvoeren van de planmatige aanpak blijft de gemeente Landgraaf tevens aan de verplichting vanuit de Wet Natuurbescherming voldoen. In 2021 is het beschikbaar gestelde budget van € 275 duizend ingezet om de eerste fase van de planmatige aanpak uit te voeren. In deze fase zijn de potentieel gevaarlijke situaties in de bossen opgeheven zodat de bossen voor publiek opengesteld kunnen blijven. In 2022 is € 250 duizend als investeringsbedrag opgenomen in de begroting voor de tweede fase van de planmatige aanpak. In deze fase wordt dunning uitgevoerd en nieuwe bosontwikkeling gestimuleerd.

Door de dunning krijgen geselecteerde toekomstbomen de ruimte om zich te ontwikkelen. De nieuwe bosontwikkeling vindt plaats door het creëren van gunstige omstandigheden voor natuurlijke bosontwikkeling. Daarnaast wordt nieuw bosplantsoen aangeplant. Hierbij worden soorten toegepast die beter bestand zijn tegen de droge en warme omstandigheden. Door deze maatregelen behouden we het areaal bos zodat we aan de verplichting vanuit de Wet natuurbescherming blijven voldoen.

Straat- laan- en parkbomen hebben ook last van de klimaatontwikkelingen maar zijn iets beter bestand omdat bomen op een solitaire standplaats m.b.t. de vochthuishouding geen concurrentie ondervinden. Het onderhoud van straat- laan- en parkbomen gebeurt binnen een raamcontract op basis van de uitkomsten van boomveiligheidscontroles (BVC). In 2019 en 2020 zijn door de Raad extra middelen beschikbaar gesteld waarmee de onderhoudsachterstand is weggewerkt. Vanaf 2021 is het bomenbestand weer volgens cyclisch veiligheidsbeheer onderhouden.

Flora- en Fauna

Naast de extra aandacht voor het toepassen van bij-vriendelijke beplanting worden bijenoases aangelegd. Bijenoases bestaan uit bijenkasten met daaromheen bij-vriendelijke beplanting.

De afdeling beheer maakt voor de bescherming van flora en fauna gebruik van de gedragscode Bestendig Beheer. Onderdeel hiervan is de Flora- en Faunacheck met een overzicht van mogelijk aanwezige beschermde flora en fauna op basis van actuele waarnemingen.

In 2020 is, als proef, onder eikenbomen een wildbloemenmengsel ingezaaid waardoor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups worden aangetrokken. Tevens zijn nestkastjes geplaatst aan verschillende eiken. Deze nestkastjes worden door vogels gebruikt die eikenprocessierupsen graag op het menu hebben zodat de overlast verminderd wordt. De eerste resultaten van deze proef waren positief zodat deze proef in 2021 is voortgezet. In 2022 wordt het aantal nestkastjes verder uitgebreid.

Samenwerking met burgers en andere partijen

Met gebruikers en burgers worden wensen en verwachtingen over aanleg, beheer en onderhoud geïnventariseerd met als doel meer draagvlak en gezamenlijk beheer. Daarnaast wordt intensief samengewerkt met o.a.: het MOB, Stichting Bosbeheer Landgraaf (SBL), MTB-club Discovery, reclassering Nederland, opleidingsinstituut Cita Verde, Mondriaan zorggroep, buurt- en bewonersverenigingen, ondernemers, LEVANTO-groep, Radar, IVN, visverenigingen e.a.

(Openlucht) recreatie

Beeldende kunst

Onze gemeente heeft op het gebied van natuur, recreatie, toerisme, erfgoed, evenementen en sport heel veel te bieden. Dat biedt kansen voor het nog beter profileren van onze gemeente naar buiten toe. Kunst in de openbare ruimte speelt daarin ook een belangrijke rol. We hebben als gemeente een omvangrijk kunstbezit en ook een aantal werken in de openbare ruimte die kunsthistorisch interessant zijn en in een aantal gevallen een belangrijke waarde vertegenwoordigen voor gemeente en regio. We hebben 37 beelden/sculpturen in de openbare ruimte. Het plaatsen en onderhouden van beeldende kunst in de openbare ruimte heeft dan ook onze nadrukkelijke aandacht en is er ruimte voor nieuwe initiatieven. Ook bekijken we waar, passend binnen onze gemeente, kunstwerken de openbare ruimte kunnen verfraaien. Dit doen we vanuit het Perspectiefplan Covid-19 waarmee we de kunstsector stimuleren om de negatieve gevolgen van Covid-19 aan te pakken door kunst- en cultuur te stimuleren met het plaatsen van (nieuwe) kunstwerken en het beleefbaar maken van kunstwerken.

Ontmoetingsplekken voor jongeren en de buurt

Er zijn twee JOP's (Hoefveld en Hofstraat) en een BOP op park ter Waerden in gebruik. De BOP bij ter Waerden is in de periode van de maatregelen ten gevolge van COVID-19 gesloten geweest, omdat het een afgesloten ruimte betreft. Met de huidige groep jongeren en overige gebruikers van het park worden opnieuw afspraken gemaakt over het gebruik van de BOP. Jongerenwerk, vanuit coöperatie JENS, wil jongeren zo vroeg mogelijk leren kennen om met deze investering een groter effectief bereik te hebben in de puberjaren. Sinds augustus 2020 zijn ook de straatcoaches in Landgraaf actief. Samen met handhaving, jongerenwerk en politie vormen zij de spreekwoordelijke 'ogen en handen' op straat. Er wordt waar mogelijke een integrale aanpak nagestreefd. Naast de reguliere aanpak op straat, is jongerenwerk ook actief in het ontwikkelen van buitenschoolse activiteiten met en voor jongeren. Vanuit het Perspectiefplan Covid-19 worden in 2022 de buitenschoolse activiteiten gecontinueerd middels een jaarprogrammering. Hiermee zetten we in op het ontmoeten, verbinden en enthousiasmeren van jongeren voor diverse activiteiten. De activiteiten dienen ook om eenzaamheid, psychische problematiek en andere negatieve gezondheidseffecten van Covid-19 aan te pakken en jongeren recreatieve mogelijkheden te bieden.

Speelgelegenheden

Speeltoestellen in de openbare ruimte en in de speeltuinen keuren we drie keer per jaar op veiligheid met een eigen keurmeester. Daarnaast vindt een keer per jaar een keuring plaats door een externe keuringsinstantie. Het onderhoud van de speelvoorzieningen wordt in eigen beheer gedaan. De gebruiksfrequentie wordt bepaald door het beoordelen van de slijtage aan en onder de toestellen. Indien het vermoeden bestaat dat speeltoestellen te weinig gebruikt worden voeren we overleg met de buurtvereniging of buurt. Zo nodig worden speelvoorzieningen verplaatst of verwijderd. Bij gering gebruik kunnen toestellen ook behouden blijven als de buurt participeert bij het onderhoud.

Dit jaar is in speeltuin 't Eikhoortje een schommel geplaatst die ook geschikt is voor mindervalide kinderen. Hier is tevens een veilige valondergrond aangebracht. In speeltuin Abdissenhof is de kabelbaan vervangen. Er zijn 2 trampolines geruimd die door vernielingen onveilig waren geworden. Van deze speeltuin is over een lengte van 37 meter het hekwerk vervangen, welk door vandalisme niet meer voldeed. Voor vervangingen en reparaties van toestellen in de speeltuinen en in de openbare ruimte zal het jaarlijks beschikbare budgetten voor speeltuinen en speelplekken openbare ruimte ingezet. Momenteel wordt onderzocht of er een nieuwe skatebaan in de gemeente geplaatst kan worden. Indien dit haalbaar blijkt zal deze op z'n vroegst in 2022 gerealiseerd worden.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal bovengrondse rijksmonumenten.	RCE	173	173	173	173
Aantal archeol. rijksmonumenten	RCE	3	3	3	3
Aantal rijksbeschermd dorpsgezichten	RCE	3	3	3	3
% Inwoners dat aangeeft aan sport te doen	Parkstadmonitor *	50%	---	50%	---
Aantal inwoners dat deelneemt aan cursussen kunstzinnige vorming.	SMK/VAZOM	402/186	392/169	409/229	410/231
% Inwoners dat lid is van de bibliotheek.	Bibliotheek	14,0%	14,3%	14,3%	13,8%
Aantal bomen (straat-, laan en parkbomen)	Beheersysteem Kikker	9.012	9.007	8.919	8.934
Openbaar groen-bepanting in m2.	Beheersysteem Kikker	2.022.639	1.968.208	1.957.117	1.979.007
Openbaar groen grazige vegetatie (gazon, trapvelden, ruw gras).	Beheersysteem Kikker	1.396.257	1.523.068	1.496.191	1.480.413
Aantal openbare speelgelegenheden.	BOR	53	53	53	66 **
Aantal speeltuinen.	BOR	3	3	3	3

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021.

** Dit betreft 39 speelplekken, 22 speelvelden en 5 Jeu de Boules banen

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Voor de registratie van het openbaar groen wordt vanaf 2017 een nieuw beheerssysteem gebruikt. Dit systeem levert nauwkeurigere in-metingen van de oppervlaktes openbaar groen en grazige vegetatie. De afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren is daarom niet het gevolg van areaaluitbreiding maar het resultaat van een betere registratie.

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2016	2020
% Niet-wekelijkse sporters (van 19 jr en ouder)	4-jaarlijkse gezondheidsenquête CBS/RIVM	57,80%	60,20%

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Bosbeheervisie gemeente Landgraaf 2011-2030	2010
Erfgoednota	2012
Visie Integraal beheer openbare ruimte	2012
Welstandsnota	2013
Bomennota	2014
Ontwikkelingskader Buitengebied 2014	2014
Perspectiefplan Covid-19	2021
Nota Evaluatie & Vooruitblik accommodatiebeleid Landgraaf	2020
Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplannen sport - en sociaal-culturele accommodaties	2021
Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart	2015
Erfgoedverordening	2015
Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2016-2020	2015
Beleidskader Sport en Bewegen 2020-2023	2020
Investeringsprogramma Toerisme & Recreatie (Provincie Limburg) 2016-2019	2016
Groenstructuurplan 2017-2025	2017

Omschrijving Kader	Actualiteit
Beleidsnota archeologie gemeente Landgraaf 2018	2018
Subsidiebeleid gemeente Landgraaf 2019	2019
Duurzaam in stand houden bossen	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Toename van sport en bewegdeelname door onze inwoners ter bevordering van de gezondheid
2. Toename van deelname aan het educatieve en culturele aanbod door onze inwoners ter bevordering van de participatie in de maatschappij.
3. Het behouden en beleefbaar maken van het cultuurhistorische erfgoed.
4. Het creëren en behouden van een aantrekkelijke woon- en leefomgeving op het gebied van groen, beeldende kunst en speelgelegenheden.

Score effectindicatoren	2020	Ambitie	Termijn	
(bron: gezondheidsatlas Zuid-Limburg) *	L Zuid-Limburg	L	L	
1.1 Voldoet aan beweegnorm (leeftijd 19-64)	44,3%	48,8%	54%	2024
1.2 Voldoet aan beweegnorm (leeftijd 65+)	28,5%	33,1%	65%	2024
1.3 Sport tenminste 1 dag per week (leeftijd 19+)	44,4%	44,6%	46%	2024

* De gezondheidsatlas: het onderzoek vindt eenmaal per 4 jaar plaats. Het laatste onderzoek dateert uit: 2020.

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Uitvoering beleidskader Sport en Bewegen en lokale sportakkoord.
1.2	Implementatie Perspectiefplan Covid-19.
1.3	Uitvoering geven aan een toekomstbestendig accommodatiebeleid.
1.4	Ondersteunen van initiatieven (passend binnen het gemeentelijk beleid) uit het verenigingsleven.
1.6	Continueren brede regeling combinatiefuncties voor sport en cultuur.
1.7	Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplannen uitvoeren.
2.1	Faciliteren en stimuleren van initiatieven die bijdragen aan versterking van de pluriformiteit van het culturele aanbod.
3.1	Uitvoering geven aan de erfgoednota.
3.2	Integreren cultuurhistorie in ruimtelijk beleid en plannen.
4.1	Uitvoering geven aan onderhoud groen en inrichtingselementen in de openbare ruimte. Het opheffen van achterstallig onderhoud aan bomen.
4.2	Omvormen en renoveren van groenvoorzieningen.
4.3	Door middel van frequent overleg burgers medeverantwoordelijkheid laten nemen voor het beheer en onderhoud van groen en inrichtingselementen in de openbare ruimte.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
2.2.2 Uitvoeren jaarplan onderhoud accommodaties.	100%
3.1.1 Het faciliteren van de Open Monumentendag.	2022
3.1.2 Onderhoud veldkapellen en wegkruisen.	2022
4.2.1 Onderhoud bossen conform onderzoeksrapport	2022

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	316	461	365	353	334	335
– Directe salarislasten	525	625	720	740	758	777
– Overige directe lasten	5.057	4.682	4.562	4.564	4.590	4.630
– Kapitaallasten	674	889	1.016	1.005	1.001	985
Totaal lasten bestaand beleid	6.256	6.196	6.298	6.309	6.349	6.393
Saldo bestaand beleid	-5.940	-5.735	-5.933	-5.956	-6.015	-6.058
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	4	4	4
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	4	4	4
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-4	-4	-4
SALDO taakveld	-5.940	-5.735	-5.933	-5.960	-6.019	-6.062
<i>Investerings</i>			250			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021
Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

De volgende investering maakt deel uit van dit programma:

De investeringsuitgaven in 2022 van € 250.000 totaal, betreft de volgende investering:
Taakveld 570 Uitvoering duurzame instandhouding bossen fase 2 (RVC-inv 04) € 250.000

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
Stichting Bibliotheek Landgraaf- Onderbanken	884	895	912	927	941
Stichting Muziekschool Kerkrade (SMK)	358	363	370	376	381
Stichting Muziekschool Kerkrade (combinatiefunctionarissen)	52	52	53	54	55
Stichting park Strijthagen	41	42	43	43	44
Stichting park Ter Waerden (exploitatiebijdrage)	77	77	77	77	77
Stichting park Ter Waerden (beheersvergoeding)	5	5	6	6	6
Stichting The Movefactory	264	267	272	277	281
Stichting Vrije Academie VAZOM	71	72	73	75	76
Stichting Vrije Academie VAZOM (combinatiefunctionarissen)	53	54	55	56	57
Gemeente Heerlen (Grenzeloos Actief)	13	13	13	13	13
Stichting Bosbeheer Landgraaf	21	21	21	21	21
Totaal	1.840	1.862	1.896	1.924	1.953

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

Bibliotheken en Vazom

De stichtingen Bibliotheek Landgraaf – Onderbanken, Muziekschool Kerkrade en Vrije Academie VAZOM worden gesubsidieerd voor het bevorderen en ondersteunen van deelname aan het educatieve en cultureel-kunstzinnige aanbod voor onze inwoners. Daarnaast ontvangen de SMK en de VAZOM een bijdrage in de personeelslasten voor de combinatiefunctionarissen. De combinatiefunctionarissen worden ingezet ten behoeve van het onderwijs en het verbinden van het culturele aanbod in Landgraaf in brede zin. In 2022 wordt dit samen geraamd op € 1.436.313.

Park Ter Waerden en Park Strijthagen

De stichtingen Park Ter Waerden en Park Strijthagen ontvangen een financiële bijdrage voor de exploitatie van deze accommodaties met als doel een duurzaam en eigentijds aanbod van sport, spel, maatschappelijke en culturele activiteiten. De beheersvergoeding is een tegemoetkoming in de administratie en uitvoeringskosten. In 2022 wordt dit samen geraamd op € 124.665.

Stichting The MoveFactory

De stichting The MoveFactory wordt gesubsidieerd voor het werkgeverschap van de combinatiefunctionarissen sport- en bewegen en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma sport- en bewegen. De subsidie wordt ingezet vanuit de programma's sport, cultuur en recreatie – sociaal domein en volksgezondheid. In 2022 wordt dit geraamd op € 267.253.

Grenzeloos Actief

De gemeente Heerlen treedt op als de formele subsidieverstrekker voor de inzet van de regioconsulent aangepast sporten vanuit het convenant Grenzeloos Actief. De financiële bijdrage is voor de inzet van de regioconsulent en het uitvoeringsprogramma Iedereen Kan Sporten Parkstad en is verlengd voor 2022. In 2022 wordt dit samen geraamd op € 13.100

Stichting Bosbeheer

De Stichting Bosbeheer Landgraaf draagt, mede dankzij de inzet van veel vrijwilligers, bij aan het dagelijkse onderhoud van de bossen. In 2022 wordt dit geraamd op € 21.000

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 6: SOCIAAL DOMEIN

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	A. Schiffelers en C. Wilbach
Verantwoordelijke afdelingshoofden	J. Drummen (KCC), C. Goffin (MO)

Programma Sociaal domein omvat de volgende taakvelden:

- 610 Samenkracht en burgerparticipatie
- 620 Wijkteams
- 630 Inkomensregelingen
- 640 Begeleide participatie
- 650 Arbeidsparticipatie
- 660 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
- 671 Maatwerkdienstverlening 18+
- 672 Maatwerkdienstverlening 18-
- 681 Geëscaleerde zorg 18+
- 682 Geëscaleerde zorg 18-

Programmasamenvatting

De toegenomen landelijke (autonome) ontwikkelingen in het sociaal domein, in het bijzonder de Wmo en de Jeugdhulp stellen ook Landgraaf voor een grote uitdaging in de komende jaren. Een uitdaging waarvan de omvang vooral zal afhangen van de keuzes die een nieuw te vormen Kabinet zal maken. Ombuigen lijkt de komende jaren onvermijdelijk. Om tot verantwoorde keuzes te komen is het noodzakelijk om af te stemmen met de partijen die mogelijk te maken krijgen met versoberingen. Daarnaast zijn er nog veel onzekerheden die van invloed zijn op de lastenstijgingen in het sociaal domein, waaronder ook de lange termijneffecten van Covid-19 die mogelijk een nog groter beroep doen op de benodigde ondersteuning vanuit de Jeugdwet, Participatiewet en Wmo. Gestart wordt met voorbereidingen om taakstellingen en keuzes inzichtelijk te maken.

We bevinden ons midden in het proces van transformatie op zowel het gebied van de Wmo, de jeugdhulp alsook de participatie. In 2022 zetten we hier nog intensiever op in om het voorliggend veld te verstevigen en kostenstijgingen van geïndiceerde hulp- en ondersteuning te beperken. In 2022 gaan we verder aan de slag met de inhoudelijke doorontwikkeling van de transformatie Jeugdhulp, zowel op (sub)regionaal als op lokaal niveau. In 2022 zal een nieuwe aanbesteding basishulp jeugd plaatsvinden samen met Heerlen en Voerendaal met een contractering per 1 januari 2023. Op regionaal niveau lopen de jeugdhulpcontracten eveneens per 1 januari 2023 af. Ook op dat niveau wordt de jeugdhulp dus opnieuw aanbesteed. De inhoudelijke doorontwikkeling van de transformatie krijgt in bovengenoemde aanbestedingen nadrukkelijk een plek. 2022 staat verder in het teken van de implementatie van de Norm voor Opdrachtgeverschap en de in 2021 verschenen landelijke rapporten met betrekking tot wijzigingen aan het jeugdstelsel. Per 1 januari 2022 wordt het woonplaatsbeginsel aangepast in de Jeugdwet. Het huidige woonplaatsbeginsel gaat uit van de woonplaats van de gezagsdrager van een jeugdige. Het nieuwe woonplaatsbeginsel kent als woonplaats van een jeugdige de gemeente waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de zorg met verblijf. Voor ambulante zorg is dat dus de gemeente waar de jeugdige staat ingeschreven. Dit moet leiden tot meer duidelijkheid en lagere uitvoeringslasten. Daarnaast sluit het nieuwe woonplaatsbeginsel beter aan bij de uitgangspunten van de Jeugdwet.

De oorspronkelijke woongemeente blijft verantwoordelijk voor een jeugdige waardoor die gemeente gestimuleerd wordt om te investeren in preventie.

Samen met de gecontracteerde aanbieders, inwoners en het maatschappelijk middenveld geven we de transformatie verder vorm. De maatregelen voor de kostenbeheersing voor de Wmo uitgaven moeten gaan leiden tot efficiëntere uitvoeringsprocessen en toeleiding naar voor- en achterliggende voorzieningen zoals de wet langdurige zorg. Voor de ambulante Wmo-begeleiding zetten we verder in op de doorontwikkeling met Met Elkaar Landgraaf als zorgaanbieder en Welsun in het voorliggend veld en het bieden van de benodigde ondersteuning in de wijken. We maken meerjarige inhoudelijke en financiële afspraken over de transformatie en het intensiveren van het aanbod in het voorliggend veld. Dit ook om de mogelijk toenemende hulpvraag als gevolg van Covid-19 te kunnen ondervangen. Er wordt gewerkt aan het soepel op- en afschalen en het door ontwikkelen van de nazorg om meer sturing te geven aan het behalen van de gestelde doelen. In 2022 worden ook de laatste voorbereidingen getroffen voor de doordecentralisatie van beschermd wonen per 1 januari 2023 en ook hier dienen de Norm voor Opdrachtgeverschap en het Woonplaatsbeginsel te worden geïmplementeerd. Deze doordecentralisatie heeft mogelijk eveneens gevolgen voor de ambulante Wmo-begeleiding en de financiële gevolgen zijn afhankelijk van het door het Rijk beschikbaar te stellen budgettair kader. In Parkstad maken we afspraken over het bekostigen van de regionale voorzieningen. Verder krijgen we te maken met de implementatie van de Ketenveldnorm, de Wet straffen en Beschermen en de Wet aanpak meervoudige problematiek in het sociaal domein.

Vanuit door inwoners gevraagde ondersteuning werken we aan het verder verbeteren van de onderlinge samenhang op de leefgebieden werk, zorg, inkomen, welzijn, wonen en onderwijs. Dat betekent dat samenwerking en verbinding tussen diverse maatschappelijke organisaties verder moet worden ontwikkeld. Doel hiervan is effectiever en efficiënter werken, zodat we het bestaande voorzieningenniveau met de beschikbare middelen in stand kunnen houden.

We blijven inzetten op een intensivering van de samenwerking in het sociaal domein, zowel tussen organisaties als ook op het niveau van Parkstad en Zuid-Limburg. Een voorbeeld is de wijkgerichte aanpak zoals deze voor Oud Nieuwenhagen & Op de Kamp en Lauradorp opgesteld is. Beiden maken onderdeel uit van de Regiodeal. Daarin wordt tegelijkertijd een impuls gegeven aan zowel de fysieke als de sociale omgeving, waarbij belanghebbenden betrokken worden.

Samenkracht en participatie

Wij stimuleren mensen zoveel mogelijk te participeren in de samenleving. Het betreft hier het meedoen van burgers in de samenleving. Daaronder verstaan we onder andere ook de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorg, sociaal en cultureel werk, algemeen maatschappelijk werk, wijkopbouw, preventie en bestrijding van eenzaamheid.

Algemene voorzieningen gericht op participeren

De algemene voorzieningen zijn een laagdrempelige vorm van ondersteuning die de inzet van zwaardere zorg kan voorkomen. Hiermee zorgen we ervoor dat inwoners met zo minimaal mogelijke ondersteuning zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de samenleving. Vanaf 2021 werken Welsun en Met Elkaar Landgraaf samen aan de verdere ontwikkeling van algemene voorzieningen. Welsun neemt hierin het voortouw zodat nieuwe voorzieningen lokaal verankerd worden en goed aansluiten op de bestaande voorzieningen. We zetten extra in op het versterken van de huiskamers, inloopvoorzieningen en voldoende aanbod voor alle doelgroepen binnen de Wmo. Om dit te faciliteren maken we meerjarige inhoudelijke en financiële afspraken met Welsun, Met Elkaar Landgraaf en andere organisaties in het voorliggend veld. Deze afspraken gaan we monitoren. Het innovatiebudget Wmo is hiervoor taakstellend. Het verstevigen van het voorliggend veld is van belang om de negatieve gevolgen van Covid-19 aan te

pakken en het toenemende beroep op duurdere vormen van hulp en ondersteuning te voorkomen. Daarnaast kunnen we hiermee vroegsignalering en het soepel op- en afschalen van hulpverlening intensiveren. De arbeidsmatige dagbesteding op Slot Schaesberg wordt gecontinueerd en we kijken naar de (door)ontwikkeling hiervan in relatie tot de transformatie van de Maatschappelijke Opvang (locatie Heugderlicht). Dit betekent ook dat we kijken naar de toekomstige functie van deze algemene voorziening als de grootschalige opvangvoorziening Heugderlicht wordt afgebouwd, aangezien de meeste deelnemers van deze voorziening afkomstig zijn.

De samenwerking tussen het sociale en fysieke domein intensiveren we door in meer trajecten samen op te trekken, zoals het langer zelfstandig thuis wonen en de huisvesting van kwetsbare doelgroepen in de wijk. Daarmee trachten we de integraliteit en de samenhang in de beleidsontwikkeling nog beter te borgen vooruitlopend op de Omgevingsvisie.

Preventie en samenwerkingsinitiatieven

Preventie blijft voor zowel jeugd als volwassenen speerpunt. Het versterken van de doorgaande lijn, werken aan verantwoord burgerschap, de integrale aanpak verbeteren, aanpak scheidingsproblematiek en komen tot duurzame buddy-systemen hebben binnen de uitgezette preventieve activiteiten opnieuw aandacht. Om een zo groot mogelijk effect te bereiken, worden de reeds opgestarte activiteiten ook de komende jaren voortgezet. De benodigde middelen ter bekostiging van deze activiteiten zijn in 2021 aan de reserve Jeugdpreventieplan onttrokken. Eenzelfde gedragslijn staan wij ook voor nu voor.

Met "Landgraaf Verbindt" stimuleren we samenwerkingsinitiatieven tussen diverse organisaties die in Landgraaf actief zijn. Het doel hiervan is om het maatschappelijk middenveld te versterken en het voorzieningenniveau in Landgraaf op peil te houden. In 2022 zetten we in op het bevorderen van samenwerkingsinitiatieven specifiek in buurten en wijken. In 2017 is daartoe door uw raad een startbudget van 500 duizend euro vrijgemaakt om in de daaropvolgende jaren innovatieve projecten op het gebied van samenwerking te kunnen ondersteunen. Het doel hiervan is om het maatschappelijk middenveld te versterken en het voorzieningenniveau in onze gemeente op de lange termijn in stand te houden. Dit is nog belangrijker geworden nu door de maatregelen rondom Covid-19 veel initiatieven en activiteiten geen doorgang konden vinden. In de afgelopen jaren hebben wij ervaren dat samenwerkingsverbanden tussen verenigingen en organisaties (nog) niet vanzelfsprekend tot stand komen. De financiële drempel tot samenwerken is verlaagd door het inrichten van de samenwerkingssubsidie en de behoefte aan een vast aanspreekpunt en duidelijke regie is ingevuld. Een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van Welsun, MEL, JENS, SMK, TMF en VAZOM, vervult deze regisseursrol steeds nadrukkelijker en heeft als hoofdtaak om samenwerkingen te stimuleren en aan te jagen. Omdat in 2020 en in een groot deel van 2021 door Covid-19 weinig mogelijkheden waren om bijvoorbeeld netwerkbijeenkomsten te organiseren, is met name op de achtergrond gewerkt aan het vergroten van de bekendheid middels een marketingtraject en het opzetten van een nieuwe website. Dit moet ertoe leiden dat Landgraaf Verbindt in 2022 als een bekende en stevige speler in Landgraaf actief zal zijn. Omdat het project juist nu een belangrijke fase van doorontwikkeling ingaat en ook de verbinding met de Wij(k) aanpak wordt gemaakt, zal voor dit jaar het beschikbare budget worden ingezet.

Eenzaamheid

Landgraaf scoort hoog op eenzaamheidsproblematiek in alle leeftijdscategorieën. Het inzetten van sleutelfiguren, goede communicatie, het aansluiten bij ketenpartners zijn een aantal aspecten die zijn opgenomen in het plan van aanpak tegen eenzaamheid. We zetten verder in op het laten ontmoeten van inwoners en het leggen van verbanden met andere initiatieven. Daarnaast gaan we specifiek in op de aanpak van eenzaamheid onder jongeren omdat Landgraaf hier hoger op scoort dan andere Zuid-Limburgse gemeenten. Samen met de twee Landgraafse VO-scholen en JENS zetten wij in op de

ontwikkeling van een eenzaamheidsinterventie voor 13–16-jarigen vanuit een drietal sporen in het onderwijs, gericht op eenzaamheidsgevoelens als gespreksonderwerp:

1. Het versterken van roostervrije periode en projectdagen waarin eenzaamheid een gespreksonderwerp wordt;
2. Het komen tot een leerlijn ‘sociaal emotionele ontwikkeling’;
3. Het samen met jongeren voor jongeren een communicatielijn/campagne ontwikkelen en uitvoeren gericht op het bespreek- en zichtbaar maken van eenzaamheidsgevoelens.

Tegelijkertijd investeren we in alle vmbo-klassen middels vijf themalessen, waarin medewerkers van JENS in gesprek gaan met de klas en samen met hen tot een plan van aanpak komen. Deze pilot zal een nul- en eindmeting bevatten en uiteindelijk komt er een plan waarvan we weten wat werkt en hoe men dit kan borgen in de toekomst. Door Covid-19 heeft de pilot vertraging opgelopen, medio 2022 zullen de effecten in kaart zijn gebracht en gedeeld worden met de raad. Tegelijkertijd heeft de pilot en de situatie in 2020 en 2021 ertoe geleid dat jongerenwerk meer zichtbaar is geworden op de VO-scholen in onze gemeente. Omdat de eenzaamheid ook onder volwassenen en ouderen hoger is dan het Nederlands gemiddelde, continueren we de campagne Landgraaf één tegen eenzaamheid, met als doel eenzaamheid bespreekbaar te maken en waar nodig aanvullende acties in te zetten, naast de al bestaande activiteiten. Het signaalpunt is in onze gemeente bij Welsun belegd. Daar worden de ouderenadviseurs ook specifiek getraind om beter eenzaamheid te signaleren en hierop te acteren.

Omdat er geen structurele financiële ruimte is binnen de beschikbare middelen wordt deze aanpak in 2022 gecontinueerd vanuit het Perspectiefplan Covid-19 en geborgd binnen de voorliggende voorzieningen zoals de inloop- en huiskamerprojecten. De aanpak is noodzakelijk omdat als gevolg van Covid-19 eenzaamheid inwoners extra kwetsbaar heeft gemaakt en kan leiden tot langdurige en ernstige gevolgen voor de gezondheid van onze inwoners. Een intensieve aanpak is nodig om eenzaamheid te bestrijden.

Maatschappelijk werk en buurtopbouwwerk

Daar waar het maatschappelijk werk zich primair bezighoudt met het beantwoorden van zeer diverse vragen van inwoners op sociaal- en maatschappelijk gebied, gaat het bij het buurtopbouwwerk meer om het zichtbaar zijn in de wijk en het op de langere termijn verbeteren van de kwaliteit van de sociale leefbaarheid binnen de wijk. Dit doen we door zowel het actief signaleren van knelpunten als door het anticiperen op initiatieven van onze inwoners. Welsun voert deze taken voor ons uit. Binnen de wijkgerichte aanpakken zal er een extra taakverzwaring voor Welsun komen. Daarnaast wordt een stijgende trend in het aantal en de complexiteit van vragen van inwoners bij Welsun gesignaleerd. De samenwerking met de zorgaanbieders (JENS en Met Elkaar Landgraaf) wordt verder geïntensiveerd om soepel op- en afschalen van zwaardere en lichtere ondersteuning mogelijk te maken.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg

Veel organisaties kunnen niet (goed) functioneren zonder de inzet van vrijwilligers. Het gaat hierbij zowel om de traditionele verenigingen als ook om de inzet van vrijwilligers binnen het sociale domein. Naast Welsun, die zelf veel vrijwilligers inzet en verantwoordelijk is voor de vrijwilligerscentrale, zorgt een aantal organisaties voor de ondersteuning van mantelzorgers dan wel de ondersteuning van mensen die vanwege lichamelijke of psychische redenen hier behoefte aan hebben. Het beschikbaar krijgen en houden van voldoende vrijwilligers blijkt met name vanwege de kwalitatieve mismatch en de demografische ontwikkelingen een hardnekkig vraagstuk. Ondanks de inspanningen van de afgelopen jaren komen vraag en aanbod niet goed bij elkaar. Dit vraagstuk is nu gekoppeld aan de structuurversterking Oud Nieuwenhagen, waarbij we vanuit dit gebied ervaring willen opdoen voor de aanpak in de rest van onze gemeente.

Binnen de groep mantelzorgers is de groep jonge mantelzorgers kwetsbaar. Vanaf 2020 is de ondersteuning van jonge mantelzorgers belegd bij JENS. Zij werken hierin samen met het Steunpunt Mantelzorg. Jonge mantelzorgers zijn moeilijk te vinden. Zij herkennen zichzelf vaak niet als mantelzorger; vinden het normaal. Samen met andere Parkstadgemeenten gaan we aan de slag om deze groep meer bekendheid te geven en zo ook beter te kunnen opsporen.

Inburgering

Per 1 januari 2022 treedt de nieuwe inburgeringswet in werking, welke zal gaan gelden voor stathouders en immigranten met een inburgeringsplicht. Over de uitvoering van deze nieuwe wet, die qua ingangsdatum een paar keer is uitgesteld, hebben wij u in 2020 en in 2021 geïnformeerd. Gebundelde deskundigheid vanuit Welsun, MOB en onderwijs is noodzakelijk om meer grip te krijgen op het inburgeringsproces. Wij zetten ons dan ook in om de samenwerking tussen onderwijs, maatschappelijke begeleiding en participatie structureel te versterken. Voor de uitvoering van de nieuwe inburgeringswet is door het rijk een vergoeding aan gemeenten in het vooruitzicht gesteld van 12.500 euro per inburgeraar.

Wijkteams

De uitvoering van de Wmo is vanaf 2020 samengebracht in één toegangsteam, op één in plaats van drie locaties. Dit omdat we daarmee meer slagkracht en een effectieve dienstverlening aan de dag kunnen leggen. De werkprocessen en de organisatie daarvan worden in 2022 verder gedigitaliseerd en geoptimaliseerd. Daarnaast wordt ingezet op het bevorderen van de samenwerking tussen de toegang, Met Elkaar Landgraaf en Welsun om elkaars expertise beter te benutten en zodat inwoners hun verhaal maar een keer hoeven te vertellen. Vanwege de toenemende complexiteit van zorgvragen en een nog effectievere dienstverlening richting cliënten is dit een noodzakelijke ontwikkeling. Daarnaast is er sprake van een steeds hogere instroom van nieuwe cliënten, hetgeen eveneens vraagt om zo efficiënt en effectief mogelijke processen. Hiermee optimaliseren wij de dienstverlening richting onze inwoners die een beroep op de gemeente doen voor ondersteuning vanuit de Wmo om zo de meest kwetsbare inwoners van de benodigde ondersteuning te kunnen voorzien en de stijgende uitvoeringskosten te beheersen.

Inkomensregelingen

Onder inkomensregeling wordt verstaan het verstrekken van uitkeringen vanuit de Participatiewet aan mensen die zijn aangewezen op bijstand. Ook de uitvoering van de bijzondere bijstand en de diverse minimaregelingen behoren tot dit taakveld. De uitvoering hiervan ligt bij ISD BOL en onze partners Leergeld, Jeugdfonds Sport en Jeugdfonds Cultuur.

In de afgelopen jaren heeft een groei plaatsgevonden in het aantal kinderen dat we hebben kunnen bereiken met deze regeling. Vanwege Covid-19 heeft er in 2020 en 2021 een stabilisatie plaatsgevonden. De verwachting is dat er in 2022 weer een flinke toename zal zijn. Op zich positief, want dit betekent dat we wederom meer kinderen bereiken. Ook zal ingezet worden op een verbeterde samenwerking tussen een aantal armoedepartners, waardoor de doelgroep nog beter en sneller geholpen kan worden.

Evenals in 2021 zal ook nu door ISD BOL met 30 bijstandsgerechtigden de Voorzieningenwijzer afgenomen worden. De Voorzieningenwijzer geeft een advies over onderbenutting van Voorzieningen. Zo wordt gekeken of er recht bestaat op toeslagen, welke energieleverancier het meest passend is, of er aanspraak gemaakt kan worden op bijvoorbeeld bijzondere bijstand of minimabeleid, maar ook of aangifte inkomstenbelasting aan de orde is. Door gebruik te maken van alle voorzieningen sterk je mensen op het gebied van hun inkomsten, waardoor de kans op geldzorgen en schulden afneemt. Op termijn zullen hierdoor wel de kosten bijzondere bijstand/minimabeleid toenemen, maar kan ook het

gebruik van schuldhulpverlening afnemen. Een mooie ontwikkeling hierin is dat diverse woningbouwverenigingen ook hebben besloten om de afname van de Voorzieningswijzer te laten doen door ISD BOL.

BUIG

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen Participatiewet, IOAW, IOAZ, Bbz 2004 en voor de inzet van loonkostensubsidie. Deze uitkering is gebaseerd op een objectief verdeelmodel. Idealiter zou de uitkering voldoende hoog moeten zijn om de uitkeringslasten volledig te dekken. Dat is voor onze gemeente echter al jaren niet het geval, waardoor wij structureel tekorten hebben op de uitkeringslasten die wij zelf moeten bijpassen. Zo is de drempel om in aanmerking te komen voor de extra Vangnetuitkering 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende BUIG.

Wij hebben op alle fronten veel energie gestoken in pogingen om verbeteringen in het verdeelmodel gerealiseerd te krijgen. En ondanks dat het verdeelmodel voor Landgraaf niet per se beter uitpakt, heeft een uitspraak van de rechter wel ertoe geleid dat ons tekort voor 2015 door het ministerie gecompenseerd is. Ook voor 2016 zijn wij door de rechtbank in het gelijk gesteld. Het ministerie heeft hierop een herberekening van het aan Landgraaf toegekende budget gemaakt. Deze herberekening doet geen recht aan de uitspraak van de rechtbank, waardoor we ook tegen de herberekening in bezwaar zijn gegaan. Voor de jaren 2017 en verder hebben wij dan ook hoger beroep aangetekend bij de Centrale Raad van Beroep.

Door ons is bij het ministerie beroep ingesteld vanwege de toegepaste berekeningssystematiek. Deze systematiek houdt in dat het ministerie het verdeelmodel 2017 gebruikt om de bedragen over 2015 en 2016 te bepalen. Deze methode is ook bij de 4 grotere gemeenten die destijds bij de CRvB in het gelijk zijn gesteld toegepast. Hiertegen is door die gemeenten ook (hoger) beroep ingesteld. Deze zaken liggen inmiddels bij de CRvB ter beoordeling en de CRvB heeft aangegeven niet gecharmeerd te zijn van de toepassing van de systematiek 2017. Het ministerie heeft vervolgens de opdracht gekregen naar een andere rekenmethode te kijken. Het ministerie heeft voor deze gemeenten besloten om de budgetten over de jaren 2015 en 2016 te berekenen op grond van het verdeelmodel dat gold vóór 2015. Dus het oude model incl. 2,5% eigen risico. Dit wordt een schikkingsvoorstel richting de andere gemeenten. Omdat wij ook nog beroepen over 2015 en 2016 hebben lopen en de grondslag voor berekening waarschijnlijk dus niet in stand zal blijven, krijgen wij ook een schikkingsvoorstel over 2015 en 2016.

Om de eventuele tekorten te kunnen opvangen is een egalisatiereserve Inkomensdeel WWB ingesteld. Mede dankzij de al geplande extra stortingen in 2020 en 2021 achten we die reserve voldoende groot om tekorten op te vangen. We hebben hiervoor wel een risicopost benoemd en de eventuele (rest)impact van dit risico meegenomen in de inventarisatie van onze benodigde weerstandsbehoefte.

Over de periode 2018 – 2022 werd ingezet op een daling van het uitkeringsbestand met 2%. Sinds de aanvang van de Covid-19 pandemie is een stijging van het bestand ontstaan. Momenteel zien wij de cijfers langzaam maar zeker weer dalen, mede door het herstel van de economie. De keten ISD BOL – MOB – WSP blijft inzetten op een daling.

Participatie

In samenwerking met de andere Zuid-Limburgse gemeenten en andere partners is een agenda opgesteld, waarbij bestaande projecten en initiatieven zoals Perspectief Op Werk en de Regiodeal, geplaatst zijn in de recente economisch ontwikkelingen. Het aantal kandidaten waarvoor een werkplek nodig is groeit en zoeken we via de centrumgemeente Heerlen meer dan in het verleden samenwerking op Zuid-Limburgse schaal op. Hierbij wordt ook gekeken naar de verbinding met onderwijs en arbeidsmarkt.

Wij participeren bij de uitvoering van de participatiewet in drie gemeenschappelijke regelingen (ISD BOL, WSP en WOZL) en vervullen via ons eigen Mensontwikkelbedrijf (MOB) een belangrijke rol in de ondersteuning van kandidaten bij hun ontwikkeling. Om kansen op de arbeidsmarkt voor onze doelgroep zo goed als mogelijk te benutten is samenwerking in de keten essentieel. De partners in de regio hebben in de afgelopen jaar gewerkt aan optimalisering van deze samenwerking. Voor 2022 gaan we door op de ingeslagen weg om de ketensamenwerking verder te versterken, waarbij onder andere gekeken wordt naar samenwerkingsmogelijkheden tussen de mensontwikkelbedrijven. Ook de in 2021 aangekondigde landelijke ontwikkeling van de “sociale ontwikkelbedrijven” wordt hierbij in ogenschouw genomen. De uitvoering van de ondersteuning van mensen die door de crisis hun baan verloren hebben is via het regionaal mobiliteitsteam vormgegeven.

In het kader van de Regiodeal wordt in Nieuwenhagen, en dan met name in Oud Nieuwenhagen, uitvoering gegeven aan het project WIJ(K). Daarbij zijn de volgende thema's leidend:

- Leren in mijn wijk (verhogen opleidingsniveau);
- Aan de slag in mijn wijk (versterken vrijwilligerswerk);
- Meteen schuldenvrij in de wijk (verminderen financiële problemen);
- Ontwikkelen in mijn wijk (ontwikkeling naar hoogste vorm van participatie die mogelijk is);
- Versterken basisvaardigheden in de wijk (verminderen laaggeletterdheid);
- Voel je goed in de wijk (verbeteren gezondheid).

Via een vijftal “lightopleidingen” worden deelnemers toegerust voor kleine klussen in de wijk, met de volgende richtingen:

- zorg light: “opleiden” tot “mantelzorger” en vrijwilliger in de zorg;
- groen light: “opleiden” tot assistent groen;
- schoon light: “opleiden” tot assistent schoonmaak;
- gezond light: “opleiden” tot assistent keuken;
- handig light: “opleiden” voor kleine klusjes in en om huis;

Deelnemers kiezen uit een van de richtingen en volgen gedurende 10 weken de cursus. Per cursus zijn gemiddeld 12 plekken, waardoor er 60 mensen kunnen deelnemen. Daarnaast kunnen ook mensen meedoen die de “lightopleiding” niet nodig hebben voor deelname. Hiermee is sprake van een groter bereik dan alleen de deelnemers aan de opleidingen. In de “lightopleidingen” wordt ook aandacht geschonken aan werknemersvaardigheden en basisvaardigheden.

Om het maximale uit kandidaten te halen is in 2019 gestart met het project bepaling ontwikkelbaarheid van de doelgroep arbeidsfit 0–30%. De resultaten van deze pilot waren dusdanig dat er door uw raad middelen beschikbaar gesteld zijn voor continuering in 2020. Vanwege Covid is de uitvoering deels doorgeschoven naar 2021. Voor de verdere uitvoering van het project vanaf 2022 zijn de projectkosten en de noodzakelijke uitbreiding bij het MOB additioneel in deze begroting geborgd.

In 2021 is de samenwerking met Praktech van start gegaan. Deze stichting legt op een laagdrempelige de basis zodat de deelnemers kunnen doorstromen naar werk binnen met name de bouwsector. Medio 2021 zijn de eerste deelnemers aan de slag, waarbij ook al de verbinding gezocht is met Slot Schaesberg. Voor 2022 wordt dit project gecontinueerd.

Begeleide participatie

Wanneer een voorziening gericht is op het niet meer door laten stromen naar regulier betaald werk, valt deze onder begeleide participatie. Meer concreet gaat het om:

- De werkzaamheden op het gebied van ondersteuning bij vrijwilligerswerk (voor zover dat maximaal haalbaar is);
- De uitvoering van beschut en begeleid werk;

- (Arbeidsmatige) dagbesteding.

In 2020 is sprake geweest van een gedeeltelijke taakverschuiving van ISD BOL naar het MOB voor wat betreft de ondersteuning van mensen met een uitkering die tot de doelgroep vrijwilligerswerk hoort. Dit past binnen de in gang gezette ontwikkeling waarbij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door het MOB ondersteund worden in hun ontwikkeling naar de geschikte participatieplek. Voordeel hiervan is dat, voor zover hier voldoende capaciteit voor beschikbaar komt, op termijn het zien van ontwikkelpotentieel binnen de reguliere werkwijze van het MOB ingebed kan worden. Voordeel is ook dat bij extra capaciteit meer begeleiding mogelijk is waardoor het vinden en behouden van vrijwilligerswerk beter te realiseren is, waardoor dit ook bijdraagt aan de doelstelling binnen vrijwilligerswerk om meer mensen beschikbaar te krijgen.

Arbeidsparticipatie

Onder arbeidsparticipatie verstaan we het benutten van kansen om zoveel als mogelijk mensen deel te laten nemen aan reguliere arbeid. Daarbij is het uitgangspunt de beste kandidaat op de beste plaats. Het WSP zorgt samen met ISD BOL en het MOB voor de plaatsing van kandidaten vanuit de participatiewet. Hierbij wordt met name gekeken naar baanopeningen, ontwikkelplekken en leerwerkarrangementen. In 2021 is de uitstroomdoelstelling naar werk, op basis van de ervaringen in 2020 lager vastgesteld. De omvang van de doelstelling 2022 zal mede afhangen van de te verwachten bereidheid van bedrijven om te kiezen voor mensen die meer ondersteuning nodig hebben ten opzichte van mensen met een kortere afstand tot de arbeidsmarkt. De opgave is en blijft om zoveel als mogelijk arbeidsfitte mensen zo snel als mogelijk naar werk te krijgen en voor zover dat niet lukt in te zetten op behoud en vergroten van arbeidsfitheid. Scholing en omscholing naar kansrijke sectoren zijn hierbij van belang. De dienstverlening krijgt deels ook vorm in regionaal verband, bijvoorbeeld via het regionaal (schaal Zuid-Limburg) mobiliteitscentrum. Op initiatief van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zijn in verband met de coronacrisis 35 regionale mobiliteitscentra ingericht. Het betreft hier een samenwerkingsverband tussen gemeenten, UWV, vakbonden, werkgeversorganisaties, Samenwerkingsorganisatie Beroepsopleiding Bedrijfsleven en onderwijs. Het regionaal mobiliteitscentrum biedt mensen extra hulp aan bij het vinden van ander werk. Het gaat om mensen die door de coronacrisis nu of straks geen werk hebben. Starters op de arbeidsmarkt en mensen met een taalachterstand krijgen hierbij extra aandacht.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)/maatwerkdienstverlening 18+

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zet hoog in op eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht. Dit betekent dat iedereen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk is voor het organiseren van zijn eigen leven, werken en wonen. Daarbij draait het om kernbegrippen zoals participatie, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Het uitgangspunt is dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en mee kunnen doen in de samenleving. Daarbij worden zij als dat mogelijk is geholpen door familie, vrienden of bekenden. Als dat niet mogelijk is, dan is er ondersteuning vanuit de gemeente. De praktijk laat sinds 2015 evenwel zien dat in veel gevallen de zelfredzaamheid tegenvalt en er veel ondersteuning geboden moet worden vanuit de Wmo.

Als gemeente hebben we daarbij de wettelijke verplichting om maatwerk te bieden; de maatwerkvoorziening. De maatwerkvoorziening is aanvullend op wat iemand zelf kan bijdragen en vormt samen met de inzet van eigen kracht of, indien van toepassing, gebruikelijke hulp of mantelzorg een samenhangend ondersteuningsaanbod. Het gebruik van een algemene voorziening kan, afhankelijk van de omstandigheden van de inwoner ook tot het vereiste maatwerk leiden. Het gaat uiteindelijk om het resultaat dat wordt behaald en niet om de wijze van oplossen. Dit betekent dat eerst gekeken wordt om gebruik te maken van een van de voorzieningen die voor iedereen, zonder indicatie of besluit van de

gemeente, vrij toegankelijk zijn. Pas als dat geen oplossing biedt, wordt naar een maatwerkvoorziening gekeken.

Vanwege de stijgende kosten, stijgende instroom van nieuwe cliënten en beleidsmaatregelen (nieuwe taken en gewijzigde wetgeving) is het noodzakelijk om kritisch te blijven kijken naar de kostenontwikkeling van de maatwerkvoorzieningen. Daarbij wordt ingezet op kostenbewustzijn en kostenbeheersing. Mede in dat verband zijn in 2021 de aanbestedingen ambulante begeleiding en hulp bij het huishouden geïmplementeerd, is een nieuw indicatieprotocol voor hulp bij het huishouden in werking getreden. Voorts zijn de voorbereidingen gestart voor een protocol om PGB-begeleiding te indiceren. Daarmee zetten we in op het sturen op en afrekenen van daadwerkelijk benodigde en geleverde zorg tegen een reëel tarief.

Voor de kostenontwikkeling van de gecontracteerde aanbieders zijn we naast de instroom en uitstroom ook afhankelijk van de cao-ontwikkelingen die van invloed zijn op de tariefstelling van hulp bij het huishouden en de lumpsum voor de ambulante begeleiding. Daarnaast werkt het effect van het abonnementstarief, dat door velen gezien wordt als een schoonmaaksubsidie voor de rijken, door in het aantal cliënten die een beroep doen en zullen gaan doen op de hulp bij het huishouden. In de raming van de autonome meerlasten in de Wmo hebben we daarom meerjarig rekening gehouden met een verdergaande groei van 5% van het aantal cliënten hulp bij het huishouden in de Wmo, de verplichte veelal hogere tarieven en een index van 2%.

Qua proces en organisatie van de uitvoering van de Wmo zetten we meer dan tot nu toe in op nazorg en gaan we deze in 2022 door ontwikkelen. We doen dit vanuit een tweeledige gedachte. Enerzijds vanuit het perspectief van de cliënt: voldoet de geleverde zorg nog aan de actuele situatie, of is er een opschaling of afschaling van de zorg aan de orde. Daarbij is ook aan de orde zijn of de Wmo nog de juiste route voor ondersteuning is of dat ondersteuning vanuit de Wet langdurige zorg een meer passend perspectief is. Anderzijds geeft nazorg meer inzicht in de zorgverlening door de zorgaanbieders, in de zin van de aan cliënten geleverde zorg. Is deze zoals contractueel afgesproken of is bijsturing daarop noodzakelijk.

Met de in beleidsmatig opzicht voorgenomen maatregelen en daaruit volgend in het proces en organisatie doorgevoerde maatregelen verwachten wij enerzijds de kosten van de uitvoering van de Wmo te beheersen en anderzijds verdere stijging van de kosten zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast worden de ontwikkelingen op landelijk niveau (Kabinetformatie en inzet van de VNG) nadrukkelijk gevolgd omdat duidelijk is dat ondanks alle inzet op transformatie door gemeenten de kosten blijven stijgen als gevolg van een hoge instroom, het abonnementstarief, de kostprijs voor diensten en voorzieningen en de mogelijke lange termijn gevolgen van Covid-19.

Schulddienstverlening

Welsun (1^e lijn) en Kredietbank Limburg (KBL, 2^e lijn) geven in samenwerking vorm aan de ondersteuning van mensen die schulden hebben. Hierbij maakt men gebruik van elkaars kennis en kunde. De dienstverlening wordt laagdrempelig vanuit de locatie van Welsun aangeboden, waarbij men steeds kijkt welk instrumentarium passend is. Onderdeel hiervan is stabiliseren van de situatie zodat stress zoveel als mogelijk weggenomen kan worden.

De insteek is om financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium te herkennen. Enerzijds om te voorkomen dat bij mensen grote financiële problemen ontstaan en anderzijds ook om te voorkomen dat langdurige en dure instrumenten ingezet moeten worden. In dat kader wordt samengewerkt met diverse partners. Door de wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is het vanaf 2021 mogelijk om meer in te zetten op vroegsignalering. Dit

betekent ook dat er voldoende capaciteit beschikbaar moet zijn om ondersteuning te bieden. Bij de vaststelling van het beleidsplan Wet gemeentelijke schuldhulpverlening 2021–2024 is voorzien in extra middelen voor Welsun en de Kredietbank om hiermee de extra ondersteuning als gevolg van de wetswijzigingen in 2021 te kunnen leveren alsook om de te verwachten extra instroom als gevolg van Covid het hoofd te kunnen bieden. Hierbij is ook rekening gehouden met middelen die nodig zijn om schuldhulpverlening aan ondernemers vorm te geven. Dit laatste is in 2021 opgepakt via een pilot, waarbij de Kredietbank, het zelfstandigenloket en een commerciële partij samenwerken. Op basis van de bevindingen uit deze pilot wordt de ondersteuning aan ondernemers ingericht. De benodigde middelen voor de uitvoering van het beleidsplan schuldhulpverlening zijn in de meerjarenbegroting 2022 opgenomen als autonome ontwikkeling.

Daar waar in 2020 nog geen sprake was van een toename van het aantal mensen dat een beroep doet op schulddienstverlening zien we in de eerste maanden van 2021 deze toename wel. Vooralsnog zijn dit nog geen hulpvragen waarbij een duidelijk verband met Covid-19 wordt aangegeven. Dit is op zich ook niet vreemd omdat bekend is dat mensen over het algemeen een aantal jaren wachten voordat ze hulp gaan zoeken. Bovendien zijn schuldeisers over het algemeen ook coulant geweest. Dit betekent echter niet dat er geen schulden zijn ontstaan. Voor de komende jaren wordt dan ook een substantiële toename verwacht van het aantal mensen met problematische schulden en dus ook een evenredige toename van het aantal trajecten.

Maatwerkdienstverlening 18-

Tot het taakveld maatwerkdienstverlening 18- behoort begeleiding van jongeren tot 18 op het vlak van jeugd- en opvoedhulp, jeugd- GGZ, jeugdzorg aan verstandelijk beperkten, vervoer, persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf en jeugdzorg+ (gesloten jeugdhulp).

Jeugd- en opvoedhulp

In 2022 wordt het inkoopmodel ambulante jeugdhulp, dat in 2019 voor het eerst is geïmplementeerd, voortgezet. Er is sprake van een lumpsum financiering die gegund is aan het consortium JENS. Dit consortium werkt samen met andere organisaties in een strategisch partnerschap. 2019 heeft in het teken gestaan van de operationele uitvoering van de gegunde jeugdhulp (inrichten organisatie, werkwijze processen ontwikkelen en herijken, borgen zorgcontinuïteit ofwel de transitie). In de 2e helft van 2019 en in 2020 zijn afspraken gemaakt over de transformatieve aanpak van de ambulante jeugdhulp.

Het jaar 2020 werd echter voor een groot deel gedomineerd door de COVID-19 pandemie. JENS heeft de lijn die zij in maart 2020 hebben ingezet, vastgehouden: de jeugd in de gemeenten Heerlen, Landgraaf en Voerendaal heeft onverminderd zorg ontvangen, aangepast aan de door de pandemie beperkte mogelijkheden. De zorg werd op creatieve wijze nog meer op kind en gezin toegeschreven en zo flexibel als mogelijk ingericht.

De zorg voor de jeugdigen in de gemeenten Heerlen, Landgraaf en Voerendaal wordt steeds beter georganiseerd, veel vernieuwingen zijn gerealiseerd en komen de jeugdigen direct of indirect ten goede. De transformatie naar betere en efficiëntere zorg voor de jeugd ging ondanks de pandemie gestaag door. Enkele transformatie-projecten werden zelfs 'going concern'.

Met een raadsinformatiebrief (april 2021) hebben wij u bericht, dat onder voorbehoud de gemeenten (Heerlen, Landgraaf en Voerendaal) JENS een financiële tegemoetkoming voor de jaren 2021 en 2022 geven voor de aanvullende dienstverlening door de stijging van de jeugdhulpvraag. Een tegemoetkoming voor de stijging van het aantal cliënten ten opzichte van de referentie jaren. Voor Heerlen een bijdrage van € 2.400 duizend, voor Landgraaf van € 780 duizend en voor Voerendaal van € 150 duizend. Een tegemoetkoming onder de voorwaarde dat uit de jaarrekening van JENS blijkt dat dit extra budget

noodzakelijk is. Bovendien is afgesproken om separaat aanvullende afspraken te maken over de reële kosten die JENS maakt als gevolg van de coronapandemie. JENS heeft aangegeven dat de gemaakte afspraken voldoende zijn om het initiële contract tot en met 2022 uit te dienen. Een positief besluit van uw raad (10 juni 2021) heeft de aan JENS in het vooruitzicht gestelde tegemoetkoming bekrachtigd.

In 2022 zal JENS o.a. aandacht besteden aan het door ontwikkelen van onderstaande transformatieve interventies (niet limitatief).

Preventief:

- Gezinswerker: 1 ambulant medewerker in het gezin, die de regie voert over alle jeugdhulpverlening;
- Schoolmaatschappelijk werk in VO, PO en voorscholen;
- KIES-trainingen en de aanpak echtscheiding in conflictsituaties;
- Aanpak jonge mantelzorgers;
- Uitbreiden van buitenschoolse activiteiten;
- Informele zorg in samenwerking met Landgraaf verbindt;
- Weerbaarheid op maat.

Zorg dichtbij:

- Rootz: ambulante begeleiding groep, die thuis nabij wordt uitgevoerd in plaats van op extern gelegen locatie van jeugdhulpaanbieder, waar jeugdigen met busjes naar toe moeten worden gebracht;
- Diagnostiek team: specialistische hulp wordt zoveel als mogelijk thuis nabij aangeboden, waardoor jeugdigen niet meer naar de locatie van de jeugdhulpaanbieder hoeven te reizen;
- Psychiater in de wijk;
- Startklassen en onderwijs-zorgscholen: in het kader van het mogelijk maken van inclusief onderwijs wordt jeugdhulp toegevoegd aan de basiszorgstructuur van het onderwijs.

In de 2^e helft van 2021 en in 2022 zal, op basis van de uitgangspunten van de huidige opdracht, een hernieuwde aanbesteding plaatsvinden voor de ambulante jeugdhulp per 1 januari 2023. In deze aanbesteding zal o.a. rekening gehouden worden met de verplichting dat gemeenten reële tarieven hanteren bij de inkoop van jeugdhulp.

Overige jeugdhulp

Via centrumgemeente Maastricht kopen we de overige jeugdhulp in, te weten:

- Crisishulp (zowel ambulant als residentieel);
- Verblijf (alle vormen, ook pleegzorg);
- Jeugdzorg Plus (Gesloten Jeugdzorg, inkoop op schaal van Zuid-Nederland);
- Jeugdbescherming, Jeugdreclassering en de Crisisdienst Jeugd (voorheen SEH genoemd).

In 2021 is via de Centrumgemeente Maastricht de inkoopstrategie vastgesteld en zijn zes regionale programma's geformeerd, te weten:

1. Multiprobleem hoog specialistisch en gedwongen kader
2. Thuisvervangend wonen
3. Dagbesteding en dagbehandeling groep
4. Specialistisch veelvoorkomend individueel
5. Crisis
6. Kennis en Expertise

Vanuit Landgraaf participeren we actief in programma 3. De overige programma's worden nauwgezet gevolgd.

Woonplaatsbeginsel

Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp. Omdat het vaak moeilijk is om te bepalen welke gemeente verantwoordelijk is, gaat het woonplaatsbeginsel wettelijk veranderen. Per 1 januari 2022 wordt het nieuwe woonplaatsbeginsel Jeugdwet van kracht.

Het nieuwe woonplaatsbeginsel kent als woonplaats van een jeugdige de gemeente waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de zorg met verblijf. Voor ambulante zorg is dat dus de gemeente waar de jeugdige staat ingeschreven. Dit moet leiden tot meer duidelijkheid en lagere administratieve uitvoeringslasten. Daarnaast sluit het nieuwe woonplaatsbeginsel beter aan bij de uitgangspunten van de Jeugdwet. De oorspronkelijke gemeente blijft verantwoordelijk voor een jeugdige waardoor die gemeente gestimuleerd wordt om te investeren in preventie.

Meldplicht jeugdhulpaanbieders

Per 1 januari 2022 wordt een meldplicht bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) ingevoerd voor zowel nieuwe als bestaande jeugdhulpaanbieders. Bij de jeugdhulpaanbieders gaat het om zowel solistisch werkende jeugdhulpverleners als een natuurlijke persoon of een verband van natuurlijke personen of een rechtspersoon die bedrijfsmatig jeugdhulp verleent onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Onder de Jeugdwet gaat het om aanbieders die jeugdhulp als bedoeld in de Jeugdwet verlenen. Dit betreft onder andere jeugdhulpaanbieders die vanuit een jeugdhulp-pgb worden bekostigd. De meldplicht is bedoeld om alle zorgaanbieders en jeugdhulpaanbieders onder het toezichtdomein van de IGJ in beeld te brengen ten behoeve van het risicogerichte toezicht en hen beter bewust te maken van de (kwaliteits)eisen die zijn gesteld aan de zorgverlening/jeugdhulpverlening en hun verantwoordelijkheid hiervoor.

Veranderingen Jeugdwet

Het kabinet heeft in 2020 geconstateerd, dat het huidige jeugdstelsel een aantal knelpunten kent die moeten worden opgelost.

In 2021 heeft dit inmiddels geleid tot een Norm voor Opdrachtgeverschap Jeugd (NvO), waaraan gemeenten zich hebben geconformeerd en die heeft geleid tot het vaststellen van een regiovisie door de Zuid-Limburgse gemeenteraden. Met de NvO hebben gemeenten erkend, dat voor sommige vormen van zorg regionale en bovenregionale samenwerking vereist is. De regiovisie schetst hoe dit in Zuid-Limburg geregeld is. Het gaat daarbij vooral om de beschikbaarheid van weinig voorkomende en specialistische vormen van hulp en de implementatie van een regionaal expertisecentrum.

De regiovisie is in overleg met onder meer jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen, jongeren en ouders opgesteld. De regiovisie biedt niet alleen helderheid over hoe gemeenten in regioverband zorgdragen voor de beschikbaarheid en continuïteit van specialistische jeugdhulp, maar ook hoe de toegang tot de gecontracteerde hulp geregeld is.

De NvO verplicht gemeenten om binnen hun regio dezelfde contractvoorwaarden te hanteren en zich te houden aan dezelfde zorgvuldigheidseisen bij de inkoop. Gemeenten hebben o.a. aangegeven reële tarieven te gaan hanteren, omdat de continuïteit van specialistische jeugdhulp en jeugdbescherming onder druk staat.

Het kabinet heeft in 2021 voor 2022 € 1,3 miljard extra beschikbaar gesteld aan gemeenten ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Dat komt bovenop de eerder toegezegde € 300 miljoen

voor dat jaar. Voor de jaren na 2022 dient het oordeel van de Commissie van Wijzen (arbitrage tussen Kabinet en VNG) als zwaarwegende inbreng voor de kabinetsformatie. Tegelijk hebben gemeenten en het Rijk zich geëngageerd aan het maken van afspraken over maatregelen waarmee het jeugdstelsel op de lange termijn beter houdbaar wordt.

Geëscaleerde zorg 18+

Onder geëscaleerde zorg 18+ worden alle opvang en beschermd wonen voorzieningen verstaan met inbegrip van eventuele maatwerk dienstverlening en -voorzieningen voor burgers die in deze opvanglocaties verblijven. Naar verwachting treedt op 1 januari 2022 de Ketenveldnorm, de Wet straffen en Beschermen en de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein in werking. Deze voorstellen verankeren duidelijke taken voor gemeenten om te komen tot een integrale en gecoördineerde aanpak voor meervoudige en complexe problematiek waarbij sprake is van zorg- en veiligheidsvraagstukken. Met de ketenveldnorm wordt passende zorg geboden aan mensen met gevaarlijk, agressief en ontwrichtend gedrag die geen strafrechtelijke titel (meer) hebben. Dit vanuit een 'levensloopbenadering', zodat professionals zo lang als nodig betrokken kunnen blijven. De wet straffen en beschermen regelt dat gemeenten al vroegtijdig betrokken worden bij het ondersteunen van inwoners die terugkeren in de maatschappij vanuit detentie en dat voorzien kan worden in een aantal basisvoorwaarden (inkomen, huisvesting, begeleiding). De wet aanpak voor meervoudige en complexe problematiek zorgt voor een grondslag voor gegevensuitwisseling en het bevorderen van samenwerking bij meervoudige en complexe casuïstiek in het sociaal domein. De voorbereidingen voor de implementatie van deze wetten is gestart en lopen door tot in 2022. Ook hier volgen we de kostenontwikkeling nauwlettend en of er voldoende Rijksmiddelen voor de uitvoering van deze taken beschikbaar worden gesteld. M.a.w. zonder knaken, geen taken!

Opvang en beschermd wonen

Wij stellen onze inwoners die extra zorg nodig hebben centraal. In de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 is de verantwoordelijkheid voor een groot aantal decentralisatietaken neergelegd bij alle gemeenten. Voor de decentralisatietaken van de Maatschappelijke Opvang, Verslavingszorg, Beschermd Wonen en Vrouwenopvang is de primaire uitvoeringstaak in 2022 nog aan de centrumgemeente (gemeente Heerlen) opgedragen als overgangsjaar. In 2022 wordt de doordecentralisatie van Beschermd Wonen per 1 januari 2023 geëffectueerd. We zijn aan de slag met het herijken van de inkoop, toegang, de governance en het financiële verdeelmodel. Uitgangspunt hierbij is de door uw Raad in 2017 vastgestelde Regiovisie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad op basis waarvan jaarlijks een uitvoeringsagenda wordt opgesteld door de Parkstadgemeenten. Concreet betekent dit dat ook de centrumregeling Opvang en Beschermd Wonen wordt aangepast naar de nieuwe verantwoordelijkheden. Uitgangspunt is dat ondersteuning, bescherming en behandeling zoveel mogelijk in de thuissituatie wordt ingezet. Daarnaast blijven we regionale voorzieningen ook regionaal inkopen en bekostigen.

Over de doordecentralisatie van de Maatschappelijke Opvang, Verslavingszorg, en Vrouwenopvang neemt het Rijk in 2024 een besluit. We zetten in de tussentijd wel in op de transformatie van deze opvang. Dit betekent inzetten op het voorkomen van dakloosheid, indien iemand dakloos wordt dat deze op een kleinschalige locatie (lieftest gewoon in een huis) wordt opgevangen en dat de duur van opvang zo kort mogelijk is. Daarnaast werken we aan een duurzame uitstroom uit de opvang. Concreet voor Landgraaf betekent dit ook dat we samen met de gemeente Heerlen en LevantoGroep werken aan de toekomst van de crisisopvang Heugderlicht. We zetten in op een kleinschalige opvanglocatie en meer opvangplekken gespreid over Parkstad.

Geëscaleerde zorg 18-

Tot het taakveld geëscaleerde zorg 18- behoren maatregelen gericht op de opvang en het verbeteren van de veiligheid van kinderen en jeugdigen tot 18 jaar (met inbegrip van maatwerkdienstverleningsmaatregelen) voor jeugdigen die in de betreffende opvangvoorzieningen verblijven.

Veilig Thuis/Geweld Hoort Nergens Thuis

Veilig Thuis is het meldpunt voor situaties waarin kindermishandeling/ huiselijk geweld een rol speelt. De afgelopen jaren is gewerkt aan een stabiele basis voor Veilig Thuis als organisatie binnen de GGD Zuid-Limburg. In 2020 is de regionale visie "Geweld in Afhankelijkheidsrelaties" en bijbehorende uitvoeringsagenda vastgesteld. In 2022 wordt uitvoering gegeven aan deze visie en met de extra middelen die de centrumgemeenten hebben ontvangen hieraan een impuls te geven. Doelstelling is om in samenwerking met anderen te komen tot een effectieve aanpak die aantoonbaar leidt tot het stoppen van geweld, duurzaam herstel van de veiligheid en het bevorderen van de ontwikkelkansen van de personen die betrokken zijn bij geweld in afhankelijkheidsrelaties

Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA)

Eind 2020 werd bekend hoe omvangrijk de kinderopvangtoeslagaffaire landelijk gezien daadwerkelijk is. Dat heeft ertoe geleid dat er vanuit het Rijk opdracht aan gemeenten gegeven is om de hulpverlening aan (mogelijk) gedupeerden zo snel al mogelijk op te starten. Dit heeft niet alleen betrekking op financiële hulp, bijvoorbeeld bij schulden, maar ook op hulp op het gebied van wonen, gezondheid, maatschappelijke begeleiding, etc. (mogelijke) gedupeerden kunnen zich nog tot en met eind 2023 bij de Belastingdienst/Toeslagen melden, waarna (na afname van een lichte toets) zij via de gemeente in aanmerking komen voor hulp. Inmiddels is er vanuit het Rijk een toezegging gekomen dat gemeenten en hun partners alle gemaakte kosten voor de organisatie en uitvoering hulpverlening KOTA vergoed krijgen via een specifieke uitkering. In 2021 zijn diverse processen ingericht en opgestart om (mogelijke) gedupeerden zo snel als mogelijk van hulp te voorzien. In 2022 wordt deze aanpak voortgezet en daar waar nodig bijgesteld.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
% WWB-ers in beroepsbevolking (*).	CBS statline	5,50%	5,40%	5,30%	5,90%
Aantal personen werkzaam in WSW.	WOZL	458	449	439	399
Aantal personen met een bijstandsuitkering.	ISDBOL	991	1.033	940	993
Instroom nieuwe cliënten Welsun.	Welsun	1.226	---	1.255	1.279
Aantal toekenningen bijzondere bijstand.	ISDBOL	3.351	3.357	2.500	2.586
Aantal personen dat in aanmerking is gekomen voor kwijtschelding gemeentelijke belastingen.	BsGW	1.604	1.234	1.462	1.273
Aantal personen dat traject schuldhelpdienstverlening heeft (gehad).	Welsun	536	505	559	553

(* Beroepsbevolking betreft personen die betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking), of die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking).

Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).

De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar.

Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur.

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar.	LISA	406,5	419,7	435,5	443,3
% Jongeren (12 t/m 21-jarigen) met een delict voor de rechter.	CBS	1%	1%	1%	--- *
% Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin.	CBS	8%	9%	8%	--- *
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking).	CBS	60,80%	62,70%	64,10%	61,50%
% Werkloze jongeren (16 t/m 22-jarigen).	CBS	2%	2%	3%	--- *
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.	CBS	432,1	417,5	401,1	429,9
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15–64 jaar.	CBS	213,5	202,1	384,5	274,9
% Jongeren met jeugdhulp (van alle jongeren tot 18 jaar).	CBS	14,90%	16,90%	17,10%	15,70%
% Jongeren met jeugdbescherming (van alle jongeren tot 18 jaar).	CBS	1,90%	1,90%	2,10%	1,90%
% Jongeren met jeugdreclassering (van alle jongeren van 12 tot 23 jaar).	CBS	1,00%	0,60%	0,70%	0,60%
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners).	CBS	750	775	805	820

* Gegevens bij het CBS voor 2020 nog niet voorhanden.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Het aantal personen met een bijstandsuitkering is in 2020 toegenomen. Dit heeft alles te maken met de Covid-19 crisis. Inmiddels heeft in de 2e helft van 2021 weer een daling ingezet. De verwachting is dat deze daling door zal zetten en we 2021 kunnen afsluiten met een lager aantal bijstandsgerechtigden dan waarmee we in 2021 gestart zijn. Het aantal toekenningen bijzondere bijstand is in 2021 enigszins gestabiliseerd. Dit lijkt ook het geval te zijn voor het aantal personen dat een traject voor schuldhulpverlening gehad heeft.

Het aantal WSW'ers daalt gestaag in aantallen en in arbeidsjaren. Uiteindelijk zal de WSW alleen nog bestaan uit deelnemers beschut.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Beleidsplan Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)	2020
Beleidsplan Wmo	2020
Accommodatieplan Landgraaf	2021
Perspectiefplan Covid-19	2021
Bestuursovereenkomst Bureau Voortijdig Schoolverlaten Parkstad Limburg	2015
Nota Landgraaf maakt werk van participatie	2015
Beleidskaders arbeidsmarkt Parkstad Limburg 2016–2020	2016
Preventieplan Jeugd	2017
Visie opvang en beschermd wonen Parkstad	2018
Bouwstenennotitie sluitende aanpak voor personen met verward gedrag	2018
Regiovisie Geweld in Afhankelijkheidsrelaties	2019
Subsidiebeleid gemeente Landgraaf 2019	2019
Ondernemingsplan Werkgevers Service Punt (WSP)	2019

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Zoveel mogelijk inwoners laten deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.
2. Samen met de maatschappelijke partners versterken van de preventieve en algemene voorzieningen gericht op de zelfredzaamheid en participatie van inwoners.
3. Door maatwerk een vangnet bieden voor niet-zelfredzame inwoners.

Score effectindicatoren	Bron	2018	2019	2020	Ambitie	Termijn
1.1 % tekort op BUIG.	Gemeente	5,19%	7,98%	3,09%	0%	2022
1.2 % jeugdwerkloosheid.	UWV	4,85%	3,00%	- ***	2,50%	2022
2.1 % van de bevolking dat actief is als vrijwilliger in het brede sociale domein.		- **	29%	-**	35%	2022
2.2 % van de bevolking dat mantelzorg geeft.	Gezondheidsatlas GGD *			22,10%		22,10%
2.3 % van de jongeren (19-) dat mantelzorg geeft waarbij er thuis een familielid ziek is.	Gezondheidsatlas GGD *		15,70%			15,70%

* Gegevens van de Gezondheidsatlas worden eenmaal per vier jaar verstrekt, cijfers Jeugd betreffen rapportagejaar 2019, cijfers volwassenen betreffen rapportagejaar 2020.

** De gegevens betreffende het % bevolking actief als vrijwilliger wordt slechts tweejaarlijks onderzocht.

*** De gegevens betreffende % jeugdwerkloosheid zijn bij het opmaken van de begroting nog niet gepubliceerd.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Via ISD BOL, Mensontwikkelbedrijf en WSP-kandidaten ontwikkelen en plaatsen op de voor hun geschikte participatieplaats, met als uitgangspunt het voor die kandidaat maximaal haalbare.
1.2	Uitvoering geven aan werkgeversdienstverlening via het Werkgeversservicepunt Parkstad.
1.4	Onderzoek ontwikkelmogelijkheden t.a.v. een deel van de participatiedoelgroep.
1.5	Implementatie nieuwe Wet inburgering.
2.1	Uitvoeren 'Landgraaf Verbindt' door het bevorderen van samenwerkingsinitiatieven in buurten en wijken.
2.2	Uitvoering geven aan het preventieplan jeugd, waaronder implementatie van schoolmaatschappelijk werk en vergroten van het naschools activiteitenaanbod voor jongeren in de wijk.
2.3	Sturing en monitoring JENS en voorbereiden nieuwe inkoop jeugdhulp per 2022.
3.1	Aanbieden van maatwerkvoorzieningen sociaal domein met als vertrekpunt de zelfredzaamheid en participatie van de burger.
3.2	Uitvoeren bouwstenen voor sluitende aanpak personen met verward gedrag.
3.3	Implementatie uitvoeringsagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen.
3.4	Doordecentralisatie, inkoop en herzien governance beschermd wonen.
3.5	Implementatie landelijke meerjarenagenda zorg- en veiligheid tot (sub)regionale en lokale aanpak.

Nr. Activiteiten in 2022	
3.6	Samen met maatschappelijke partners op basis van de in 2019 uitgevoerde pilots implementeren van werkwijzen gericht op het beschikbaar krijgen en houden van voldoende vrijwilligers.
3.7	Ondersteuning jonge mantelzorgers.
3.8	Doorontwikkeling wijkteam en Jeugdteam in relatie tot respectievelijk beleidsplan Wmo en Inkoop Jeugdhulp 2022.
3.9	Evaluatie en herijking toezicht Wmo.
3.10	Uitvoeren aanpak Kinderopvang Toeslagenaffaire (KOTA).
3.11	Uitvoeren aanpak Landgraaf één tegen eenzaamheid.

Prestatie-indicatoren voor 2022		Norm
1.2.1	Het aantal verstrekte uitkeringen aan het eind van het jaar.	Afname 2% t.o.v. 2021
3.1.1	Afname inzet zware jeugdhulp.	Afname 2% t.o.v. 2018
3.1.2	Periodieke voortgangsrapportage van consortium ambulante jeugdhulp.	Minimaal 2
3.1.3	Gemiddeld aantal openstaande verstrekkingen zware jeugdhulp per maand	142*
3.1.4	Percentage meldingen dat een vervolg (aanvraag maatwerk of voorliggende voorziening) heeft gekregen.	55%*
3.1.5	Percentage meldingen dat tot een aanvraag voor maatwerkvoorziening heeft geleid.	47%*
3.1.6	Percentage meldingen dat tot een voorliggende voorziening heeft geleid.	27%**
3.1.7	Verhouding tot voorliggende voorziening en aanvragen maatwerkvoorzieningen.	29%-71%**
3.1.8	Percentage personen dat aangegeven heeft tevreden te zijn met de oplossing van het probleem.	≥ 80%*
3.1.9	% tevredenheid cliënten over het resultaat van het ondersteuningstraject participatie.	≥ 80%
3.1.10	Aantal aanvragen bijzondere bijstand.	3.500
3.1.11	Aantal toegekende voorzieningen bijzondere bijstand.	≥ 2.500
3.1.12	Aantal personen dat gebruik heeft gemaakt van schulddienstverlening (bron: Welsun).	≥ 10% dan voorgaande jaar

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	19.969	16.518	16.666	16.685	16.708	16.729
- Directe salarislasteren	4.002	4.598	4.510	4.482	4.600	4.721
- Overige directe lasten	68.897	63.931	65.664	65.066	64.593	64.606
- Kapitaallasteren	270	270	236	236	216	216
Totaal lasten bestaand beleid	73.169	68.799	70.410	69.784	69.408	69.542
Saldo bestaand beleid	-53.200	-52.281	-53.745	-53.098	-52.700	-52.813
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasteren	0	0	157	161	92	94
- Overige directe lasten	0	0	255	0	0	0
- Kapitaallasteren	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	412	161	92	94
Saldo nieuw beleid	0	0	-412	-161	-92	-94
SALDO taakveld	-53.200	-52.281	-54.156	-53.259	-52.792	-52.907
<i>Investeringsen</i>			0			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
GR centrumgemeente Maastricht inkoop jeugdverzorg regio Zuid-Limburg.	6.527	7.052	6.982	6.982	6.982
GR GGD ZL (Veilig Thuis)	396	399	406	413	420
GR samenwerking Informele verzorg (gemeente Heerlen)	88	90	91	91	91
GR ISD BOL	21.391	20.688	20.457	20.363	20.355
GR Kredietbank Limburg	340	344	347	358	358
GR Omnibuzz	1.116	1.240	1.262	1.278	1.292
GR Werkvoorzieningschap OZL	9.884	9.336	8.841	8.447	7.997
GR Werkgevers Service Punt	1.268	1.096	988	874	734
Totaal	41.011	40.244	39.374	38.805	38.230

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de verbonden partijen

GR Centrumgemeente Maastricht inkoop jeugdzorg regio Zuid-Limburg

De gemeente Maastricht is centrumgemeente voor de niet lokaal en landelijk ingekochte jeugdhulp. De financiële bijdrage voorziet in crisishulp, verblijf en de gecertificeerde instellingen. In 2022 wordt dit geraamd op € 7.052.000.

GR GGD ZL (Veilig Thuis)

Zie programma 7. De begroting van de GGD is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 45. In 2022 wordt dit geraamd op € 398.888.

Samenwerking informele zorg (gemeente Heerlen)

Vanaf 2019 treedt de gemeente Heerlen namens Landgraaf op als de formele subsidieverstrekker voor die organisaties die mantelzorgers ondersteunen of informele zorg leveren in onze gemeente. In 2022 wordt dit geraamd op € 89.548.

GR ISD BOL

ISD BOL ontvangt een financiële bijdrage voor de beleidsvoorbereiding en uitvoering van taken met betrekking tot onderdelen van de Participatiewet. Daarnaast voert ISD BOL op verzoek van de gemeente het mantelzorgcompliment en de TCG-regeling uit. De begroting van ISD BOL is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 46. In 2022 wordt dit geraamd op € 20.688.180.

GR Kredietbank Limburg

De Kredietbank Limburg ontvangt een bijdrage voor de uitvoering van schuldhulptrajecten. Hiermee worden inwoners die in financiële problemen zijn gekomen, en die daar zonder hulp van buiten niet meer uit komen, ondersteunt. De begroting van de Kredietbank is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 38. In 2022 wordt dit geraamd op € 343.913.

GR Omnibuzz

Omnibuzz ontvangt een financiële bijdrage voor de uitvoering van het collectief- en individueel vervoer van Wmo-cliënten met een indicatie. De begroting van Omnibuzz is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 50. In 2022 wordt dit geraamd op € 1.239.645.

GR Werkvoorzieningschap OZL

Het WOZL ontvangt een financiële bijdrage voor de uitvoering van beschut werk en de invulling van het formeel werkgeverschap in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). De begroting van WOZL is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 22. In 2022 wordt dit geraamd op € 9.335.816.

GR Werkgevers Service Punt

Het Werkgevers Service Punt ontvangt een financiële bijdrage voor de werkgeversdienstverlening ten behoeve van de doelgroep Wsw en Participatiewet én voor de uitvoering van de Wsw, met uitzondering van het formeel werkgeverschap. De begroting van het WSP is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 22. In 2022 wordt dit geraamd op € 1.096.441.

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
JENS (inkoop ambulante jeugdzorg)	7.630	7.531	7.392	7.394	7.396
Stichting Levantogroep meldpunt ZMP	16	16	17	17	17
Stichting MEE Zuid-Limburg	291	294	300	305	310
Calibris Advies (wijkleerbedrijf Landgraaf)	32	33	33	34	34
Stichting The Movefactory	22	22	22	22	22
Stichting Park Strijthagen (Eikske)	32	32	33	33	34
Stichting Samen Delen Regio Parkstad *					
Stichting Voedselbank Limburg-Zuid *					
Jeugdfonds Sport Limburg *					
Jeugdfonds Cultuur Limburg *	274	279	283	287	287
Stichting Leergeld Parkstad *					
Stichting Consuminderhuis Parkstad *					
Vincentiusvereniging Landgraaf *					
Stichting CMWW Brunssum-Onderbanken (belbus)	35	35	35	35	35
Stichting Welsun	1.981	1.977	2.014	2.047	2.079
Stichting Kinderopvang Parkstad	422	417	425	432	439
Stichting An d'r Put	139	125	125	125	125
Stichting GIPS spelen en leren	5	5	5	5	5
Totaal	10.878	10.766	10.684	10.735	10.783

* Bedragen voor deze organisaties zijn gebundeld in één bedrag weergegeven

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

JENS

De preventieve en ambulante jeugdhulp wordt gezamenlijk met Heerlen en Voerendaal ingekocht bij JENS door middel van een jaarlijkse 'lumpsum' bijdrage. In 2022 wordt dit geraamd op € 7.531.287.

Stichting Levantogroep

Levantogroep wordt jaarlijks gesubsidieerd voor het meldpunt Zeer Moeilijk Plaatsbaren (ZMP) om problematische woonsituaties te stabiliseren en uithuiszettingen te voorkomen. In 2022 wordt dit geraamd op € 16.449.

Stichting MEE Zuid-Limburg

De bijdrage aan stichting MEE voorziet in de onafhankelijke cliëntondersteuning voor inwoners van Landgraaf die minder zelfredzaam zijn en daarvoor een beroep moeten doen op zorg- en ondersteuning vanuit de Wmo. In 2022 wordt dit geraamd op € 294.460.

Stichting Calibris Advies (wijkleerbedrijf Landgraaf)

Calibris advies ontvangt jaarlijks een subsidie voor de exploitatie van het Wijkleerbedrijf Landgraaf. In 2022 wordt dit geraamd op € 32.504.

Stichting The MoveFactory

Zie ook programma 5. In 2022 wordt dit geraamd op € 22.000.

Stichting Park Strijthagen (Eikske)

Zie ook programma 5. In 2022 wordt dit geraamd op € 32.094.

Stichting Samen Delen Regio Parkstad, Voedselbank Limburg-Zuid, Jeugdfonds Sport Limburg, Jeugdfonds Cultuur Limburg, Leergeld Parkstad, Consuminderhuis Parkstad, Vincentiusvereniging Landgraaf.

In 2022 wordt dit samen geraamd op € 278.542. Deze organisaties ontvangen jaarlijks een subsidie zodat zij mensen die zelf onvoldoende financiële middelen hebben kunnen ondersteunen bij hun deelname aan de maatschappij.

Stichting CMWW Brunssum-Onderbanken (Belbus)

Het CMWW ontvangt jaarlijks een subsidie voor de administratie en ondersteuning van de Landgraaf Bus (Belbus). In 2022 wordt dit geraamd op € 35.050.

Stichting Welsun

De subsidie aan Welsun is bestemd voor de uitvoering van maatschappelijk-, ouderen- en cultureel werk, de Vrijwilligerscentrale, schulddienstverlening, inloop GGZ en Landgraaf Verbindt. In 2022 wordt dit geraamd op € 1.976.872.

Stichting Kinderopvang Parkstad

Vanaf 1 augustus 2020 is het nieuwe peuterstelsel in Landgraaf van start gegaan. Drie organisaties bieden sinds 1 augustus peuteropvang met VVE aan. Zij ontvangen hiervoor groeps subsidie op basis van grootte en zwaarte van de peutergroepen. Ouders betalen een inkomensafhankelijke bijdrage, de overige kosten van de uurprijs worden gedekt via de Kinderopvang Toeslag (KOT). Als ouders niet voor de KOT-regeling in aanmerking komen, kunnen zij gebruik maken van de niet-KOT regeling via de gemeente. De kinderopvang rekent dit periodiek met de gemeente af. In 2022 wordt dit geraamd op € 417.466.

Stichting An d'r Put

Stichting An d'r Put ontvangt een financiële bijdrage voor het beheer en exploitatie van de accommodatie, met als doel het in stand houden van de accommodatie voor een duurzaam en eigentijds aanbod van sociaal maatschappelijke activiteiten, sport, spel en cultuur. In 2022 wordt dit geraamd op € 125.000.

Stichting GIPS spelen en leren

De stichting ontvangt jaarlijks een subsidie voor het uitvoeren van gastlessen op alle basisscholen over het leven met een beperking. In 2022 wordt dit geraamd op € 4.500.

Wat zijn de risico's?

Risico	Majeure risico omschrijving	Beheersmaatregel	Weerstandsbehoefte			
			2022	2023	2024	2025
R02	Doordecentralisatie Beschermd Wonen	De mogelijke beheersmaatregelen zijn afhankelijk van het definitieve budget en daarmee ook bepalend voor de (gezamenlijke) inkoop van het benodigde aanbod beschermd wonen voor de gehele regio Parkstad. De uiteindelijke wijze van inkoop kan daarmee ook gevolgen hebben voor de ambulante Wmo-begeleiding.	0	0	250	250
R05	Uitvoeren beleidsplan schuldhulpverlening op minimumniveau	De beheersmaatregelen zijn beschreven in het beleidsplan schuldhulpverlening. Door met name invulling te geven aan vroegsignalering en schuldhulpverlening aan ondernemers moet voorkomen worden dat andere c.q. duurdere voorzieningen nodig zijn.	165	330	495	495
R12	Bijdrage aan B2022 ISD BOL meerjarig niet volledig geraamd	Monitoren meerjarige ontwikkelingen BUIG irt meerjarenramingen ISD BOL + opnemen risicopost.	0	0	326	318
R14	Risico's B2022 GR Omnibuzz	Overnemen Landgraafs deel risico Omnibuzz als risicopost. Monitoren begrotingswijzigingen GR Omnibuzz.	55	55	55	55
R16	Nog geen structurele dekking jeugdhulp voor de meerjarig vanaf 2023 voor 75% ingeboekte extra jeugdhulp	Risicopost opnemen en monitoren ontwikkeling	0	768	721	665
Totaal risicobedrag			220	1153	1847	1783

Toelichting risico's

- R02 In 2022 wordt dit beleid inhoudelijk gedecentraliseerd en pas in 2023 financieel. Bij deze nog door te voeren decentralisatie actie zal tevens een herverdeling plaatsvinden op basis van objectieve maatstaven die nadelig zal uitpakken voor de regio Parkstad. Dat betekent dat het nieuwe budget dat we in 2021 ontvangen voor beschermd wonen het risico in zich draagt dat het te weinig is voor het uitvoeren van deze taak. Het totale budget voor Landgraaf zal oplopen van 300 duizend euro in 2023 tot 3 miljoen euro in 2032. We gaan vooralsnog uit van een maximaal tekort van €0,5 miljoen en een kans inschatting van midden (50%). Dit laatste omdat Heerlen in het verleden budget over hield op deze taak en er landelijk nog gesproken wordt over het verdeelmodel.
- R05 Vanaf 1 januari is sprake van wetswijzigingen op het gebied van schuldhulpverlening. Om hieraan invulling te geven is het beleidsplan schuldhulpverlening door de raad vastgesteld, waarbij voor 2021 extra middelen beschikbaar zijn gesteld. Ook voor de jaren ernaar zijn in deze begroting extra middelen beschikbaar gesteld (AO-05 Kadernota 2022) nodig om het beleidsplan te kunnen invoeren en daarmee te voldoen aan de wettelijke taken op het gebied van schuldhulpverlening. In de risicokaart van de kadernota is dit risico nader toegelicht inbegrepen de onderbouwing van het risicobedrag gebaseerd op aannames. Er is sprake van een mogelijke risicokostenpost van €165 duizend per jaar voor de duur van drie jaar waardoor het risicobedrag na drie jaar is gecumuleerd naar 495 duizend om daarna op dat niveau te blijven. In de praktijk kan het aantal mensen dat extra hulp of ondersteuning nodig heeft hoger liggen. Reden om met een zeer hoge kans (100%) de risicopost op te nemen in de begroting.
- R12 De meerjarenbegroting van ISD BOL laat een sterk stijgende lijn zien voor alle jaren van de meerjarenbegroting. Enerzijds is dit het gevolg van de uittreding van de gemeente Beekdaelen (voormalig Onderbanken) per 1-1-2022 uit de ISD, waardoor de effecten van de desintegratiekosten nog niet exact in beeld kunnen worden gebracht. Anderzijds wordt de begroting van de ISD grotendeels gebaseerd op de uitkomsten van de jaarrekening 2020 en worden de bijgestelde posten gedurende vier jaren gelijk geraamd. Het is daarbij realistischer om de raming van het 3e en het 4e jaar in de meerjarenbegroting risicovoller te doen. De stijging van de kosten van ISD BOL worden derhalve voor het derde en vierde begrotingsjaar van de meerjarenraming ISD BOL voor de helft als risicopost opgenomen in plaats van dit geheel te ramen in de begroting van de gemeente. We wijken hier dus welbewust af van de meerjarenraming 204-2025 van de GR ISD BOL. We schatten uit voorzichtigheid het opkomen van het risico vervolgens in op zeer hoog (100%).
- R14 In de begroting 2022 en meerjarenraming van de GR Omnibuzz zijn een aantal expliciete risico's opgenomen waarvan we de mogelijke opkomende risicopost in onze begroting moeten opnemen. Het totale risicobedrag van de GR Omnibuzz wordt ingeschat op €1,4 miljoen. Voor Landgraaf resteert dan een risicopost naar rato van ons aandeel in de GR van 4,15%. Omdat de GR Omnibuzz al met een kans% rekening heeft gehouden nemen wij de volledige risicopost voor Landgraaf op in onze begroting. Dit komt neer op een bedrag van afgerond €55 duizend.
- R16 Inmiddels is het bedrag dat we meerjarig boekhoudkundig mogen opnemen voor de jeugdhulp stevig verhoogd. Was dat in de begroting 2021 €862 duizend, inmiddels ramen we meerjarig de volgende boekhoudkundige bedragen €3.073 miljoen in 2023, €2.885 miljoen in 2024 en €2.659 miljoen in 2025. Formeel zijn deze bedragen nog niet afgedekt door Rijksbeslissingen. Daarom nemen we hiervoor een risicopost op waarbij we wel de kansinschatting nog steeds op laag zetten (25%) aangezien hier sprake is van een landelijke ontwikkeling en er een expliciet advies ligt van een arbitragecommissie.

PROGRAMMA 7: VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen, A. Schiffelers, B. Smeets en J. Schrijen
Verantwoordelijke Afdelingshoofden	J. Drummen (KCC), F. Geurts (ROG), C. Goffin (MO), T. Hanssen (BOR) en W. Jongen (TenH)

Programma Volksgezondheid en milieu omvat de volgende taakvelden:

- 710 Volksgezondheid
- 720 Riolering
- 730 Afval
- 740 Milieubeheer
- 750 Begraafplaatsen en crematoria

Programma-samenvatting

De gemeente is verantwoordelijk voor diverse (kern)taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Volksgezondheid en milieu hangen nauw met elkaar samen. Een groot deel van deze taken hebben we uitbesteed aan gemeenschappelijke regelingen waaronder de RD4, de RUD ZL, de GGD ZL en enkele professionele door ons gesubsidieerde welzijnsstichtingen en -instellingen zoals Stichting The Movefactory. Ook de investeringen en het beheer van de riolen en onze activiteiten en initiatieven in het kader van duurzaamheid vallen onder dit programma.

Volksgezondheid

Het regionale gezondheidsbeleid 2020–2023 “Zuid Springt Eruit”, op weg naar een Trendbreuk vormt de basis voor het terugdringen van de gezondheidsachterstanden de komende jaren. Wij hebben de ambitie om de gezondheidsachterstand in 2030 terug te hebben gebracht tot het Nederlands gemiddelde. Een forse opgave die vraagt om een gerichte inspanning. Vanuit de zestien Zuid-Limburgse gemeenten, Parkstad met de inzet van Regiodeal en lokaal met het in 2021 gesloten Preventieakkoord zetten we in op interventies die bewezen effectief zijn en die de grootste gezondheidswinst opleveren.

De gevolgen van Covid-19 hebben grote impact op de volksgezondheid. Niet alleen op de uitvoering van taken door de GGD, maar vooral op de gezondheid van onze inwoners. Het belang van het bevorderen van een gezonde leefstijl is nog groter geworden voor de vitaliteit van onze inwoners. Vanuit het Perspectiefplan Covid-19 wordt in 2022 dan ook gericht ingezet op het intensiveren en versnellen van voorgenomen interventies uit de Trendbreuk en het Preventieakkoord om een gezonde leefstijl onderdeel te maken van ons dagelijks leven.

Kansrijke Start

In de eerste 1000 dagen van iemands leven kan de grootste gezondheidswinst worden behaald. We zetten in op het intensiveren van een Kansrijke Start. Dat doen we door regionaal invulling te geven aan de bestaande interventies Nu Niet Zwanger, Voorzorg & Stevig Ouderschap. Daarnaast zijn we gestart met Rookvrije Start, dit zijn rookvrije kindomgevingen en Centering Pregnancy, waarbij een andere vorm van verloskundige zorg wordt verleend. Daarnaast zetten we lokaal een extra stap door de verbinding tussen het medische en het sociale domein te versterken. Dat doen we door “knooppunten kansrijke start” te ontwikkelen. Landgraaf is een van de door het Rijk geselecteerde pilotgemeenten. Inmiddels is de vervolgsubsidie toegekend om een knooppunt kansrijke start te implementeren.

Hoewel de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg groot zijn, manifesteren zij zich het meest in Parkstad. Om die reden wordt vanuit Parkstad intensiever samengewerkt om Kansrijke Start versneld, versterkt en intensiever uit te rollen. Hierbij zal worden ingezet op een brede risicoscreening en ondersteuning voor kwetsbare zwangeren, door de inzet van effectief bewezen interventies. Om de gezondheidsachterstanden in een periode van 10 jaar tijd terug te dringen tot het Nederlands gemiddelde, hetgeen substantieel verder gaat dan de 25 procent inloop die Zuid-Limburg ambieert. Dit vraagt om grote structurele financiële investeringen om effectief bewezen interventies intensief en versneld te kunnen uitrollen. Budget dat op dit moment niet beschikbaar is. Vanuit het Perspectiefplan Covid-19 kunnen we in 2022 incidenteel, naast de inzet van preventiemaatregelen, ook gericht interventies inzetten in de meest kwetsbare buurten. Daarnaast wordt in 2022 ook de pilot flexibele kraamzorg binnen Parkstad en de westelijke mijnstreek samen met zorgverzekeraar CZ ingezet.

Het programmabureau Trendbreuk is met ingang van 2022 geborgd in de begroting GGD voor het coördineren van het regionale gezondheidsbeleid. In 2022 moet besluitvorming plaatsvinden over het structureel en financieel borgen van de aanpak Nu Niet Zwanger binnen het regionale gezondheidsbeleid.

Gezonde Basisschool van de Toekomst

Onderzoeksresultaten van de Gezonde Basisschool van de Toekomst (GBT) tonen aan dat kinderen op dergelijke scholen meer bewegen, gezonder eten en een beter gewicht hebben, hetgeen hun gezondheid ten goede komt. Tevens komen op dergelijke scholen aantoonbaar minder conflicten en pestgedrag voor in de klas.

Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG-) aanpak

We continueren de JOGG-aanpak en integreren deze met de aanpak Trendbreuk door de inzet van de Trendbreuk-regisseur (voorheen JOGG-regisseur) Met de aanpak JOGG lag de focus voorheen op het terugdringen van overgewicht bij kinderen. In Landgraaf hadden we de focus al verbreed naar een gezonde(re) levensstijl voor kinderen, ouders en omgeving. Voor de komende periode is het van belang niet alleen te richten op het gewicht, maar breder in te zetten op een gezonde leefomgeving, een gezonde leefstijl, gezonde voeding, voldoende bewegen, ontspanning en slaap. Daarmee ontwikkelt de landelijke aanpak Jongeren op Gezond Gewicht zich tot een aanpak Jongeren in Goede Gezondheid (JIGG). Deze ontwikkeling kan uiteraard niet los gezien worden van het nieuwe gezondheidsbeleid 'Zuid Springt Eruit' en daarmee van de beoogde Trendbreuk. In dat kader combineren we deze aanpak. Met het uitvoeren van het Preventieakkoord en de lokale preventieagenda brengen we een versnelling en versterking van de aanpak aan in 2022. We zetten daarbij in op gezonde- en rookvrije kind- en sportomgevingen, de netwerkaanpak overgewicht en obesitas en het bevorderen van gezonde voeding en voldoende bewegen.

Onduidelijk is nog of het landelijk stimuleringsprogramma en bijbehorende middelen voor Gezond In de Stad door het Rijk worden gecontinueerd. Mocht dit programma niet worden gecontinueerd dan zullen de resterende middelen in de reserve Gezond In de Stad nodig zijn om de JOGG-aanpak in 2022 en 2023 nog te kunnen continueren. Indien de aanpak wel gecontinueerd wordt kunnen we ook inwoners in de kwetsbare buurten stimuleren om aan de slag te blijven gaan met hun eigen gezondheid en het tegengaan van eenzaamheid. De GIDS-middelen voor Kansrijke Start zijn in elk geval wel in 2022 nog beschikbaar gesteld door het Rijk.

Eén Jeugdgezondheidszorg

Per 1 januari 2020 is de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) samengevoegd tot één JGZ en onderdeel van de GGD Zuid-Limburg. In 2022 wordt voor het eerst gewerkt met de nieuwe begroting en het bijbehorend dienstverleningspakket. Eén Jeugdgezondheidszorg kan daarmee vanuit een stabiele basis bouwen aan de toekomst, het professionaliseren van de organisatie en de transformatie van de

Jeugdgezondheidszorg. In 2022 starten we met het prenataal huisbezoek (wetswijziging) en volgt een voorstel voor het borgen van een aantal Trendbreuk-interventies voor het versterken van de Jeugdgezondheidszorg waarvan de incidenteel beschikbaar gestelde middelen door de provincie aflopen.

Covid-19

In 2021 hebben de werkzaamheden van de GGD Zuid-Limburg, die voor ons alle taken die wij als gemeente hebben binnen de Wet publieke Gezondheid uitvoert, voor een groot deel in het teken gestaan van de aanpak van Covid-19. Er is een aparte Covid-19 organisatie opgebouwd binnen de GGD ZL die bij het einde van de pandemie stapsgewijs weer zal worden afgebouwd. Dit heeft uiteraard ook invloed gehad op de taakuitoefening en vooraf vastgestelde doelstellingen en plannen. De consequenties hiervan worden zoveel mogelijk beperkt en de verwachting is dat de impact voor 2022 gering zal zijn.

Vanuit de incidentele door het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor het Sport- en Preventieakkoord en de lokale middelen vanuit het Perspectiefplan Covid-19 zetten we in 2022 in op het intensiveren en versnellen van de hierboven beschreven acties om een gezonde leefstijl in het dagelijks leven te bevorderen. Daarnaast wordt vanuit de Regio Zuid-Limburg en Parkstad bij het Rijk ingezet op de lobby voor het verkrijgen van structurele rijksmiddelen voor het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners om naast de al bestaande achterstand een toename van gezondheidsproblemen als gevolg van Covid-19 te voorkomen.

Ongediertebestrijding

Er is een toenemende overlast van ratten doordat riolen vaker droogvallen. Om de problematiek het hoofd te bieden worden perken waarin ratten nestelen geroid en omgevormd naar gras. De oorzaak van de rattenoverlast is de aanwezigheid van oliehoudende vruchten van bomen in deze perken die dienen als voedsel voor ratten. Indien nodig zullen we deze oplossingsmaatregel ook in 2022 toepassen. De eikenprocessierups is niet meer te beteugelen en de overlast zal steeds verder toenemen. Getracht wordt om de biodiversiteit dermate aan te passen dat de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups zullen toenemen. Er wordt extra geïnvesteerd in opleidingen van het personeel om plaagdieroverlast zo vroeg mogelijk te ontdekken en de juiste weringsmaatregelen te nemen.

Riolering

Integraal Stedelijk Waterprogramma (ISW)

Het ISW bestaat uit het Integraal Waterplan (IWP) en het Watertakenplan (WTP). In het IWP zijn de visie en speerpunten (ambities) voor de regio Parkstad Limburg samen bepaald en op elkaar afgestemd. Het WTP is een beleidsplan dat de invulling van de gemeentelijke watertaken weergeeft. Het beschrijft onze lokale gemeentelijke strategie om de ambities te bereiken en wat de rol van onze inwoners en bedrijven is ten aanzien van afval-, hemel-, en grondwater. Het WTP is een vertaling van het IWP voor gemeente Landgraaf. Klimaatadaptatie wordt een speerpunt in ons waterbeleid. Het ISW geeft richting aan de omvangrijke opgave op het gebied van water en riolering waarbij het klimaat een belangrijk rol speelt. In 2022 stellen we een nieuw Watertakenplan op. Op basis van dit programma stellen we het nieuwe kostendekkingsplan vast. Dat plan is bepalend voor de te hanteren tarieven voor rioolheffingen.

Klimaatadaptatie

Door het Rijk is de opgave gesteld om Nederland in 2050 klimaatbestendig en water robuust te hebben ingericht. Deze ambitie is vastgelegd in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Het Rijk stelt hierin dat op regionaal niveau een klimaatadaptatieplan en uitvoeringsagenda opgesteld moeten worden. In onze regio heeft het Samenwerkingsverband Water Parkstad Limburg hiervoor een subsidie ontvangen. De Stadsregio Parkstad stelt dit plan en deze agenda op in samenwerking met alle deelnemende gemeenten.

Centraal binnen dit programma staan de uitgevoerde stresstesten, waarmee de kwetsbaarheden op het terrein van klimaat in beeld zijn gebracht. Op basis hiervan zijn risicodialogen gevoerd met stakeholders (zoals bewoners, ondernemers en maatschappelijk organisaties). Met deze dialogen wordt het bewustzijn omtrent de kwetsbaarheid van een gebied voor klimaatextremen vergroot. In de dialogen is verder besproken hoe deze kwetsbaarheid met concrete maatregelen verkleind kan worden. Door de stakeholders erbij te betrekken wordt gezorgd voor betrokkenheid en bewustwording.

Welke projecten/activiteiten hieruit voortvloeien voor de gemeente Landgraaf is op dit moment nog niet bekend. Verwacht wordt dat onderdelen worden opgenomen in het nieuwe Watertakenplan en dat dekking hiervan uit de rioolheffing kan worden gefinancierd. Omdat klimaatadaptatie een bredere scope heeft dan enkel “water” kan het zijn dat er voor onderdelen van het uitvoeringsprogramma extra gelden noodzakelijk zijn. In dat geval zal daarvoor een ruimtevraag worden voorgelegd.

De gevolgen van klimaatverandering zijn uiteraard al jarenlang merkbaar en zichtbaar. De laatste jaren hebben wij extreme neerslag gezien met overlast en schade tot gevolg, maar ook lange droge periodes meegemaakt waarbij onze (grond)watervoorraden slonken. Ook recentelijk zijn we weer twee keer geconfronteerd met extreme weersituaties met veel overlast en schade tot gevolg. Om die reden werken we dan ook al proefondervindelijk aan klimaatadaptatie. We pakken de wateroverlastlocaties daar waar mogelijk versneld aan, maar uiteindelijk koersen we op een klimaat-adaptieve inrichting van onze omgeving. Bij herinrichtingsprojecten reserveren we dan ook meer ruimte voor water en groen. Dit zorgt voor het tegengaan van wateroverlast en hittestress.

Voorbeelden hiervan zijn de integrale projecten in de woonbuurten “Het Eikske” en in de woonwijk “De Dormig”. De plannen om deze buurten ‘klimaatproof’ te maken zijn gereed en we voeren ze gefaseerd uit.

Tot slot breiden wij ons grondwatermeetnet uit en onderzoeken wij de relatie van de grondwaterstand tot de waterbeschikbaarheid en verdroging van de natuur.

Regionale en bovenregionale samenwerking

In 2022 zetten wij in op het toepassen van verdergaande schaalvoordelen in de regionale samenwerking binnen Parkstad Limburg en benutten wij bovenregionale samenwerkingsvoordelen. Hierbij sluiten wij aan op de Rijksprogramma's DHZ (Deltaplan Hoge Zandgronden) en DPRA (DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie), die beiden als doel hebben om toe te werken naar een klimaatbestendig en waterrobuust Nederland in 2050. Het Rijksprogramma DHZ is geënt op de verdrogingsproblematiek (het weerbaar maken van Nederland tegen zoetwatertekort) het Rijksprogramma DPRA is geënt op het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van onze omgeving.

Campagne Waterbewust: het betrekken van burgers en bedrijven

We laten onze inwoners en bedrijven weten wat we als waterpartners doen om de omgeving waterrobuust te maken en wat we bijdragen aan klimaatbestendigheid. Maar we laten ze ook weten welke bijdrage ze zelf kunnen leveren en zorgen voor bewustwording en stimuleren klimaatadaptief handelen door de inzet van diverse regelingen: van stakeholder naar shareholder voor een klimaatadaptief Landgraaf in 2050.

Zo betrekken we sinds 2019 onze burgers, bedrijven en (zorg)instellingen in onze opgaven door middel van de campagne, “Waterbewust”. Deze campagne duurt tot en met 2023. Ter ondersteuning van deze campagne is voor Parkstad Limburg een website ontwikkeld, www.waterklaar.nl. Deze website is

ontwikkeld samen met de regio Limburgse Peelen, een regionaal samenwerkingsverband op het beleidsveld Water, actief in Noord Limburg.

Projecten zoals “Ikgroenhet!” en onze “Subsidieverordening afkoppelen regenwater gemeente Landgraaf” hebben bijgedragen aan de bewustwording bij onze inwoners dat anders omgaan met water en groen een positief effect heeft op het tegengaan van wateroverlast en de klimaatveranderingen. Deze projecten krijgen dan ook een vervolg. Zo is er een nieuwe stimuleringsregeling afkoppelen vastgesteld en wordt er een pilot gedaan om voortuinen te vergroenen bij rioolreconstructieprojecten.

Data op orde

De onzichtbare datagegevens (riolering/grondwater/infiltratievoorzieningen) zijn op orde gebracht. We beschikken over een actueel beheermodel met gegevens die zoveel mogelijk de werkelijkheid benaderen. Het beheermodel is omgezet in een rekenmodel, waarmee de investeringen voor de komende jaren zijn doorgerekend. Uit de resultaten worden maatregelen afgeleid die de input vormen voor een realistisch kostendekkingsplan, als onderdeel van het nieuw op te stellen Watertakenplan.

Omgevingswet

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet komt de verplichting voor het opstellen van een Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) te vervallen. De zorgplichten worden wel overgenomen in de Omgevingswet. De Omgevingswet vraagt van gemeenten een visie te ontwikkelen op het stedelijk waterbeheer in de eigen omgevingsvisie. Het Integraal Waterplan beschrijft de visie en anticipeert daarmee op de Omgevingswet en vormt de basis voor het Watertakenplan. Tezamen vervangen zij het traditionele GRP.

In het Integraal Waterplan is opgenomen dat volgens het gedachtengoed van de Omgevingswet wordt gehandeld: omgevingsgericht te werk te gaan en de extra ruimte in de regelgeving te verkennen. We streven naar een gezonde, klimaatbestendige, participerende maar ook betaalbare leefomgeving. De zorg voor stedelijk (afval)water is een belangrijke schakel in deze visie. Het creëren van deze leefomgeving gaat verder dan de wettelijke gemeentelijke zorgplichten. Dit wijkt af van de traditionele indeling van het GRP, maar sluit beter aan bij de Omgevingswet.

Afval

Per 1 januari 2022 is het Grondstoffenplan actueel. Dit plan gaat, in navolging van het eerdere Afvalbeheersplan, nog meer in op het verkrijgen van herbruikbare afvalstromen. Daarom is het woord Afval vervangen door Grondstoffen. In het nieuwe beleidsplan ligt de focus dus op het verkrijgen van goed herbruikbare grondstoffen. Het (net zo belangrijke) neveneffect hiervan zal dan zijn dat er “vanzelf” minder restafval zal ontstaan. De inzet op meer herbruikbare grondstoffen past geheel in de visie van de circulaire economie en het streven naar nog minder restafval.

In het Grondstoffenplan is de ambitie opgenomen om in 2026 te komen tot 80% afvalscheiding en 100 kilogram (fijn en grof) restafval per inwoner per jaar.

Communicatie zal hiertoe een grote rol spelen. Onze inwoners moeten zich nog meer bewust zijn van het belang van afvalscheiding alsmede zich nog meer verantwoordelijk voelen voor het verkrijgen van schone grondstoffen. Op deze wijze kan de ambitie in 2026 gehaald worden en kan een geweldige impuls gegeven worden aan de circulaire economie. Naast communicatie zal ook aandacht uitgaan naar het, daar waar mogelijk, verhogen van de service aan de inwoners. Dit ten gunste van het “eenvoudig” verkrijgen van (nog meer) herbruikbare grondstoffen.

Milieubeheer

De Omgevingswet treedt medio 2022 in werking. Het beleidsveld Milieubeheer is dan flink geherstructureerd in de nieuwe regelgeving. Er ontstaat dan een omgevingsplan van rechtswege. Tot dat

moment wordt getracht om alle onder dit beleidsveld vallende thema's zo geruisloos mogelijk in het omgevingsplan van rechtswege te laten landen. E.e.a. vooral met het oog op een goede werking van het kerninstrument "vergunningverlening". Daar waar nodig zal bestaand beleid wellicht nog nader aangepast moeten worden aan de werking van de omgevingswet.

Bescherming en sanering van de kwaliteit van de bodem

Met het van kracht worden van de Omgevingswet wordt er een beleidsvernieuwing t.a.v. bodem doorgevoerd. Bij de evenwichtige toedeling van functies worden naast de bodemkwaliteit ook andere eigenschappen van bodem en ondergrond van belang. Dit om, na een goede afweging, goed als drager van deze toebedeelde functies te kunnen functioneren (beschermen en benutten).

De gemeente wordt voor wat bodemkwaliteit betreft op 1-7-2022 bevoegd gezag voor activiteiten op en in ernstig verontreinigde bodem, waar dat voorheen de Provincie Limburg was. Dit maakt noodzakelijk dat er een overdracht moet plaatsvinden. Er is inmiddels gestart met de voorbereidingen van deze zogenaamde warme overdracht.

Deze overdracht van bevoegd gezag betreft ook het beheer van historische verontreinigingen van de Provincie naar de gemeente, de ontwikkelingen binnen de Basisregistratie Ondergrond (het verplicht verwerken van bodemkwaliteitsgegevens) en het op termijn toegankelijk maken van bodemgegevens binnen het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) vergen voortdurende aandacht. Een verbetering in de aanlevering en verwerking van digitale bodemgegevens en de validatie van de gegevens over beschikbare historische verontreinigingen moeten blijvend zorgen voor een toekomstbestendige bodemloketfunctie.

Het lokale bodembeleidskader (nota Bodembeheer 2014) is in 2020 met een herberekening van de bodemkwaliteitskaart met nieuwe gegevens (incl. PFAS) weer geactualiseerd. Hiermee kunnen we in de toetsingen van bouw-, bestemmingsplannen en grondverzet weer adequaat voorzien. In 2021 wordt verwacht dat het landelijk geldende Tijdelijk Handelingskader voor de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS; waaronder PFAS), zal worden omgezet in een Definitief Handelingskader. We gaan ervan uit dat het lokale bodembeleidskader dan weer aanpassing zal behoeven.

De laatste jaren zijn de na-ijlende effecten van de voormalige kolenwinning en de omgang met gegevens over Ontploffbare Oorlogsresten (OO; voorheen CE) uit WO II, als andere aspecten van de bodem en ondergrond, prominent op de agenda gekomen. In overleg met de betrokken gemeenten zal hiervoor specifiek beleid worden ontwikkeld. Een verbetering van aanlevering en verwerking van OO-gegevens zal moeten leiden tot een bijgewerkt en actueel inzicht in deze informatie.

Bescherming en sanering van de kwaliteit van de atmosfeer

Luchtverontreiniging die veroorzaakt wordt door de mens ontstaat bij diverse bronnen: verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten, waaronder vergunningen en toezicht en handhaving, zorgen we ervoor dat de uitstoot van verontreinigende stoffen voldoet aan de wettelijke eisen of emissienormen.

Met de monitoringstool lucht (Wet Luchtkwaliteit), berekenen we aan de hand van het verkeersmodel en de verkeersintensiteiten waar qua luchtverontreiniging als gevolg van verkeersbewegingen knelpunten ontstaan. Ook bij ruimtelijke ontwikkelingen toetsen we of de ingreep voldoet aan de wettelijke regels (NIBM-rekentool; Niet In Betekenende Mate) en/of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om het effect van de ingreep te compenseren.

Het nationaal samenwerkingsprogramma lucht (NSL) stopt met de komst van de Omgevingswet. Hiermee wordt ook de landelijke Monitoringstool Lucht beëindigd. Samen met de gemeenten in de agglomeratie

Heerlen–Kerkrade, bezien wat de consequenties hiervan zijn voor de gemeenten. In dat kader zal worden bezien of het zinvol is voor de Gemeente Landgraaf om aan te sluiten bij het Schone Lucht Akkoord.

Beheersing van geluidhinder

Binnen dit taakveld werken we aan de beheersing van geluidhinder, door middel van het voorkomen dan wel saneren. Geluidhinder wordt veroorzaakt door de mens en ontstaat bij diverse bronnen: verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten zorgen we ervoor dat de geluidhinder voldoet aan de wettelijke eisen of emissienormen.

We zijn gestart met de voorbereidingen opstellen van een nieuwe geluidbelastingkaart in samenwerking met de overige gemeenten in de aangewezen agglomeratie Heerlen–Kerkrade. De geluidbelastingkaart en het actieplan geluid moeten in 2022 zijn vastgesteld. In de Omgevingswetregelgeving is verder een zogenaamde basiskaart geluidemissie (BGE) gemeentelijke wegen verplicht gesteld. Het opstellen van deze BGE loopt samen met het opstellen van de nieuwe geluidbelastingkaart. Deze vormt het toekomstig kader voor sanering van wegverkeerslawaai.

Externe Veiligheid

In het kader van de Omgevingswet is de belangrijkste verandering voor externe veiligheid het werken met aandachtsgebieden. In 2019 is het controleren en berekenen van de gemeentelijke aandachtsgebieden aan de RUD ZL al opgedragen. Deze moeten gelijktijdig met het van kracht worden van de Omgevingswet zijn vastgesteld.

Het huidige landelijke Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS) wordt vervangen door het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV). Voor het beheer van het REV, het aandragen van gegevens moeten nog met de RUD ZL nadere afspraken worden gemaakt. Ook het actueel houden van de Provinciale Risicokaart (verplichting uit de Wet Veiligheidsregio's) vergt nadere afspraken.

Energietransitie

In het regionale energietransitie document 'Parkstad Limburg Energietransitie' (PALET) is de ambitie vastgelegd om in 2040 energieneutraal te zijn. In 2016 is dit ambitiesdocument vertaald naar een lokaal uitvoeringsprogramma: "Palet 3.0". Aan de uitvoering hiervan wordt gewerkt, o.a. door het blijven uitrollen van het in 2014 in Landgraaf gestarte zonnepanelenproject. In 2019 is in Landgraaf gestart met de 3e tranche van het succesvolle zonepanelenproject. Op dit moment (juni 2021) hebben circa 4.550 bewoners uit Parkstad deelgenomen. Het streven is dat uiteindelijk 7.250 bewoners deelnemen.

Nederland werkt aan een energietransitie. In 2019 is door de regering het Klimaatakkoord gepresenteerd; de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Hierin is vastgelegd dat in 2030 de CO²-uitstoot met 49% verminderd moet zijn ten opzichte van 1990. Deze forse nationale doelstelling kan alleen worden behaald als elke regio in Nederland daaraan bijdraagt. Dat vergt regionaal maatwerk en daarom wordt er een Regionale Energie Strategie (RES) ontwikkeld.

In de RES beschrijft elke regio welke energiedoelstellingen zij wil halen, op welke termijn en welke strategie zij hiervoor hanteert. Nederland is opgedeeld in 30 'energieregio's', Zuid-Limburg is er daar een van. Er is voor gekozen om in Zuid-Limburg in drie deelregio's te werken. De Stadsregio Parkstad is een van de drie deelregio's, die een deel-RES heeft gemaakt.

De RES 1.0 Zuid-Limburg is in mei 2021 ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Met het vaststellen van de RES 1.0 Zuid-Limburg werd het fundament gelegd waarvan overheden,

semioverheden, bedrijven, woningcorporaties, inwoners etc. in gezamenlijkheid tot concrete uitvoeringsmaatregelen komen om de energietransitie in Landgraaf en de regio in gang te zetten.

Om de in de RES 1.0 gestelde ambitie in de praktijk om te zetten in concrete maatregelen en prestaties, zal in de vervolgfase onder de ambtelijke regie van Parkstad Limburg worden overgegaan tot het uitwerken van een nieuw regionaal uitvoeringsprogramma PALET i.c. op het schaalniveau van Parkstad Limburg.

Het traject van de RES heeft consequenties voor PALET. De RES-methodiek kijkt op een viertal belangrijke punten af van de aanpak in PALET.

1. Primair/Secundair energiegebruik.

In PALET is uitgegaan van het primaire energiegebruik (vanuit de bron), terwijl de RES uitgaat van secundair energiegebruik (uiteindelijk energiegebruik door afnemer). Om de samenhang met de RES te bewaren zullen wij in de toekomst dus ook in Parkstad uitgaan van het secundair energieverbruik.

2. Basisjaar gegevens.

In PALET is uitgegaan van basisjaar 2011, terwijl de RES 2017 als basisjaar hanteert. In de RES heeft er dus een actualisatie van PALET op deze fronten plaatsgevonden.

3. Reikwijdte van sectoren.

De RES is beperkt tot de Klimaattafels 'Elektriciteit' en 'Gebouwde omgeving'. De sectoren 'industrie', 'verkeer en vervoer' en 'landbouw en landgebruik' worden door de overige Klimaattafels opgepakt. In PALET wordt echter uitgegaan van een integrale aanpak, waarbij alle sectoren worden meegenomen. De opgave vanuit de RES betreft dan ook niet de gehele opgave die wij ons in PALET hebben gesteld. In het uitvoeringsprogramma voor Parkstad blijven wij uitgaan van een integrale aanpak voor alle sectoren.

4. Het uiteindelijke doel.

Tot slot geeft de RES-invulling aan de nationale doelstelling om met elkaar de CO₂-uitstoot sterk te verminderen: in 2030 met 49% ten opzichte van 1990. De ambitie van PALET is om in 2040 als regio energieneutraal te zijn. In aanloop naar het nieuw op te stellen Uitvoeringsprogramma zal PALET geëvalueerd worden, waarbij een aanvang wordt gemaakt met het zo veel mogelijk op elkaar afstemmen van de uitgangspunten en doelstellingen van de RES en PALET.

In de aankomende periode zal PALET "RES-proof" gemaakt moeten worden, vooral om goed en efficiënt aangehaakt te blijven binnen de RES Zuid-Limburg en het Klimaatakkoord. Dit om de kwaliteit, de dynamiek en de effectiviteit van de regionale samenwerking via de GR Parkstad Limburg op het gebied van energietransitie niet kwijt te raken. Alleen al de resultaten rondom de formulering van gemeenschappelijk regionaal beleid van PALET, het Zonnepanelenproject, de warmtetransitie, de windprojecten en de Woonwijzerwinkel tonen die meerwaarde aan. Het binnen de RES te maken uitvoeringsprogramma voor Parkstad Limburg wordt PALET-RES 3.1 (2022-2025). De monitoring volgt vanuit het Nationaal Programma RES.

Ook wordt op regionale schaal gewerkt aan een Transitievisie Warmte. De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. Het klimaat verandert o.a. door een te hoge uitstoot van CO₂ bij het gebruik van fossiele brandstoffen. Aardgas is een van die fossiele brandstoffen. Daarom is afgesproken dat alle woningen en gebouwen in Nederland uiterlijk in 2050 aardgasvrij moeten zijn en zijn omgeschakeld naar een duurzame manier van verwarmen. Een grote overstap want tientallen jaren

heeft onze aardgasvoorraad Nederland voorzien van een manier om onze huizen te verwarmen, om te douchen en te koken. De omschakeling naar duurzame manieren van verwarmen is ook een grote verbouwing, zowel in de openbare ruimte als voor alle huis- en vastgoedeigenaren. Het hoeft niet van de ene op de andere dag klaar te zijn. Het is een proces van jaren, waarbij we steeds weer leren van ervaringen en nieuwe kennis integreren in onze plannen. Alle gemeenten bekijken samen met deskundigen, energiebedrijven, woningcorporaties en natuurlijk met hun inwoners hoe dat het beste kan.

Ook in Landgraaf denken we na over duurzame alternatieven én een tijdspad voor het terugdringen van het gebruik van aardgas in onze gemeente. De Transitievisie Warmte zal eind 2021 of begin 2022 ter vaststelling aan de gemeenteraad zijn aangeboden en dit is ook een eerste stap. De visie zal eens per vijf jaar worden geactualiseerd. De Transitievisie warmte gaat inzicht geven in de huidige kennis over de beschikbare duurzame warmtebronnen van Landgraaf. De visie geeft ook aan in welk tempo we verwachten dat elke wijk zich ontwikkelt naar aardgasvrij. Of er collectieve oplossingen worden verwacht voor een wijk, of dat aanpassingen in de woning vooral op natuurlijke momenten als verhuizen of een verbouwing worden verwacht. Door samen aan de slag te gaan kunnen we stappen maken, en blijven we leren van wat we onderweg tegen komen. De Transitievisie Warmte is het startpunt voor het gesprek met bewoners, bedrijven en alle partijen die nodig zijn voor de overgang naar een aardgasvrije gemeente.

Sinds 2019 ondersteunt de gemeente Landgraaf zijn burgers, verenigingen en ondernemers bij de verduurzaming van hun woningen en gebouwen door het verstrekken van een lening voor duurzaamheidsmaatregelen. Hierdoor wordt het voor de burgers, verenigingen en ondernemers mogelijk het Energie-label van hun pand te verbeteren en kan er gewerkt worden aan klimaatadaptatie. Afgesproken was om € 400.000,- in te zetten voor leningen voor duurzaamheidsprojecten. Dit bedrag was begin 2021 volledig benut. Om die reden is het "Duurzaam Energie- en Klimaatfonds Landgraaf" in 2021 met € 600.000,- verruimd.

Het tempo van zonnepanelen op bedrijfsdaken ligt nog laag en we zien nog te veel daken onbenut liggen. Reden hiervoor is dat een deel van de bedrijfsdaken niet benut kan worden, door bijvoorbeeld onvoldoende draagkracht van de dakconstructie, een te grote afstand tussen het pand en het elektriciteitsnet of onvoldoende netcapaciteit. Verder zijn verzekeraars niet altijd bereid om de zonnepanelen te verzekeren. Toch wil de gemeente samen met de regio onderzoeken hoe we de daken die wel geschikt zijn vol krijgen met zonnepanelen om zo de energietransitie een impuls te geven. De gemeente kan hier samen met de regio als aanjager een belangrijke rol in vervullen. We kunnen het bedrijfsleven ontzorgen door het laten opstellen van een constructieberekening van het dak, het aanbieden van expertise door het beschikbaar stellen van adviseurs, het aanvragen van de SDE-subsidie of het verstrekken van een lening etc. Tijdens het uitwerken van een voorstel zal verkend worden welke rollen de gemeente en Parkstad op zich zullen nemen. Zowel op faciliterend als ook op financieel gebied.

De bouw van het zonnepark op de voormalige stortlocatie in Abdissenbosch is gereed.

Circulaire economie

Hergebruik van grondstoffen, producten en onderdelen is cruciaal voor een toekomstbestendige economie en een energieneutraal Landgraaf in 2040. Dit betekent het minimaliseren van verspilling van grondstoffen en het maximaliseren van de waarde van grondstoffen en materialen. In een circulaire economie stappen we af van het idee dat producten en grondstoffen een lineair leven doorlopen van grondstofwinning via productie naar afval. In plaats daarvan stromen producten en materialen door.

We gaan in kaart brengen wat dit voor Landgraaf betekent en op welke wijze wij hieraan een bijdrage kunnen leveren. Het onderwerp circulaire economie wordt ook regionaal opgepakt. Stadsregio Parkstad is aan het onderzoeken hoe we deze samenwerking vorm kunnen geven.

Toezicht en handhaving

Integraal toezicht en handhaving op milieu en milieu gerelateerde zaken vindt plaats conform het Integraal handhavingsbeleidsplan. Dit beleidsplan is in 2020 voor de periode 2020–2024 vastgesteld en aan de raad ter kennis gebracht. Het integrale toezicht en handhaving voeren we ook in 2022 evenals voorgaande jaren zoveel mogelijk programmatisch uit op basis van het door het college jaarlijks vast te stellen Handhavingsuitvoeringsprogramma. In het programma houden we rekening met de uitgangspunten uit het door het college vastgestelde en aan de gemeenteraad ter kennis gebrachte Integraal handhavingsbeleidsplan. De belangrijkste criteria die worden gehanteerd bij de prioritering liggen met name op het gebied van veiligheid (gevaarlijke stoffen, brandveiligheid, constructieve veiligheid) en gezondheid.

Begraafplaatsen en crematoria

De gemeente beheert en onderhoudt 3 openbare begraafplaatsen (Kleikoeleweg, Vogelzankweg en Kempkensweg) en heft leges in de vorm van grafrechten. Op grond van de wet op de lijkbezorging kunnen uitvaarten van gemeentewege plaatsvinden.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
% Inwoners ouder dan 18 jaar dat gezondheid als slecht ervaart.	Parkstadmonitor *	20%	---	20%	---
Aantal locaties met verzamelcontainers.	Rd4	36	36	36	36
Aantal meldingen/klachten melddesk T&H.	Melddesk T&H	1.115	1.664	1.927	2.316

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021.

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2017	2018	2019	2020
Omvang huishoudelijk afval in kg/inwoner.*	CBS	473,9	469,1	476,6	514,6
% Hernieuwbare electriciteit.	RWS	7,60%	11,70%	14,20%	–**

* Betreft restafval exclusief milieupark.

** Bij het opstellen van de begroting was dit cijfer nog niet voorhanden.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Meldingen/klachten melddesk

Een duidelijke oorzaak van de stijging van de klachten en meldingen is niet te geven. Wel kan er worden gesteld dat het melden zeer laagdrempelig is en mogelijk een van de oorzaken zal zijn. Het mondiger worden van de burger is iets dat al jaren geleden begonnen is. Daarnaast hoort de Corona-pandemie het afgelopen jaar ook tot de oorzaken. Mensen zitten thuis en zien en horen veel meer in en uit de omgeving dat anders nooit is opgevallen. Overigens valt het wel op dat mensen steeds minder van elkaar verdragen en accepteren en er steeds meer meldingen worden gedaan met burenruzie als feitelijke aanleiding.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Afvalbeheerplan 2021–2025.	2020
Parkstad Limburg Energie Transitie (PALET 1.0 en 2.0).	2015
Integraal Stedelijk Waterplan.	2016
Integraal Waterplan (Regio Parkstad Limburg)	2019
Regionale Energie Strategie Zuid–Limburg (RES ZL)	2021
Nota Gezondheidsbeleid 2020–2023	2020

Omschrijving Kader	Actualiteit
Perspectiefplan Covid-19	2021
Actieplan geluid	2018
Preventieplan Jeugd- en Alcohol	2021
Integraal Handhavingsbeleidsplan 2020-2024.	2020
Integraal toezicht- en handhavingsprogramma	2019
Bodembeheersnota	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. De levensverwachting in Landgraaf te brengen naar het Nederlands gemiddelde in de periode 2016-2030 door zichtbaar in te lopen op de bestaande achterstanden in de levensverwachting en in te zetten op een stijging van de ervaren gezondheid.
2. Verdere afname van de hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk restafval en toename van het afvalscheidingspercentage.
3. Betere naleving van milieuwet- en regelgeving.
4. Landgraaf is in 2040 een energie neutrale gemeente.
5. Landgraaf is in 2040 bestand tegen de effecten van klimaatverandering.
6. Voorkomen van wateroverlast en scheiden van schoon en afvalwater.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Uitvoeren regionale gezondheidsbeleid 2020-2023.
1.2	Uitvoeren JOGG (jongeren op gezond gewicht) en projectplannen Gezond In De Stad (GIDS).
1.3	Uitvoeren Preventieakkoord en preventieplan Jeugd- en Alcohol.
1.4	Uitvoeren Perspectiefplan Covid-19.
2.1	Bevorderen van een goede afvalscheiding.
3.1	Burgers en bedrijven informeren en adviseren op het gebied van toezicht en handhaving.
3.2	Uitvoeren van integraal toezicht en handhaving bij particulieren, bedrijven en openbare ruimte.
4.1	Uitvoeren PALET 3.0.
4.2	Uitvoeren RES ZL.
4.3	Uitvoeren Transitievisie Warmte.
5.1	Ontwikkelen regionaal en lokaal beleid klimaatadaptatie.
5.2	Kennisontwikkeling en zorgen voor bewustwording op het gebied van klimaatadaptatie.
6.1	Ontwikkelen en uitvoeren van waterbeleid.
6.2	Beheer en onderhoud watersystemen.

Score effectindicatoren	2018	2019	2020	Ambitie	Termijn
bron: RIVM / Gezondheidsatlas GGD Zuid-Limburg.					
1.1 Inwoners die hun gezondheid als goed ervaren (Indicator) **	---	---	68,50%	76%	2025
2.1.1 Omvang restafval in kg / inwoner.		120,9	131,3	100	2026
2.1.2 Bronscheiding huishoudelijk afval.		73%	73%	80%	2026

** Gegevens van de Gezondheidsatlas worden eenmaal per vier jaar verstrekt, het laatste cijfer betreft rapportagejaar 2020.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
1.1.1 Opstellen plan van aanpak Trendbreuk.	2020
1.1.2 Uitvoeren Kansrijke Start.	2020
1.2.1 Uitvoeren actiepunten schoolprofielen JOGG.	2020
3.2.1 Aantal integrale controles cf handhavingsuitvoeringsprogramma.	100
4.1.1 Uitwerken van een nieuw regionaal uitvoeringsprogramma PALET-RES 2022	2022
4.1.2 Vaststellen Transitievisie warmte	Q1 2022
4.1.3 Uitwerken wijkuitvoeringsplannen n.a.v. Transitievisie warmte	2022
4.1.4 Uitvoeren zonnepanelenproject 3e tranche Parkstad Limburg.	2022
4.1.5 Uitvoeren Energie en- Klimaatfonds fonds voor burgers, verenigingen en mkb	2022
4.1.6 Uitwerken plannen voor stimulering zonnepanelen op bedrijfsgebouwen	2022
4.1.7 Het faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven	2022
4.1.8 Op basis van een landschappelijke verdieping de mogelijkheden in kaart brengen voor de realisatie van grootschalige energieprojecten met maatschappelijk draagvlak	2022
5.1.1 Implementeren en uitvoeren Regionale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie	2022
5.2.1 Beoordelen van alle ruimtelijke ingrepen op klimaatbestendigheid.	2022
5.2.2 Uitvoeren Stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater private partijen.	2022
6.1.1 Opstellen Watertakenplan.	2022
6.1.3 Aanleg multifunctionele groenzone Eikske in het kader van DHZ	2022
a. Nazorg onderdeel: Cluysenaerstraat e.o.	Q1 2022
b. Voorbereiding perceel 2: Wendelstraat	2022
c. Nazorg onderdeel: Blauwsteenstraat e.o.	Q1 2022
d. Uitvoering: Groenzone, incl. Leisure Lane	Q1-2
d. Uitvoering: Oude Mijnbuurt	2022
e. Uitvoering perceel 5: Oude Mijnbuurt	2022
6.1.4 Ontvlechting gescheiden rioolstelsel Abdissenbosch in het kader van DHZ – incl aanleg infiltratievoorziening buffer	2022
6.1.5 Vervangen persriool Heihofweg	2022
6.1.6 Uitvoeren van constructieve levensduur verlengende reparaties (=relinen) aan het riool.	2022
6.2.1 Nazorg Reconstructie Kerkstraat / Burg. Pelzerstraat.	2022
6.2.2 Uitvoering reconstructie Monnetstraat (i.c.m. onderhoud wegen cluster Unostraat, Navostraat, Briandstraat).	2022
6.2.3 Reconstructie cluster Karel Doormanstraat en Generaal Hodgesstraat.	2022
6.2.4 Uitvoering reconstructie Hereweg (parallelriool).	2022

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	9.032	9.922	9.657	9.853	10.422	10.619
– Directe salarislasten	1.191	1.344	1.212	1.248	1.285	1.322
– Overige directe lasten	7.335	7.419	7.117	7.203	7.547	7.615
– Kapitaallasten	945	1.304	1.214	1.189	1.175	1.166
Totaal lasten bestaand beleid	9.471	10.067	9.543	9.641	10.007	10.102
Saldo bestaand beleid	-439	-144	115	212	415	516
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	87	190	284
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	87	190	284
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-87	-190	-284
SALDO taakveld	-439	-144	115	125	225	232
<i>Investerings</i>			5.908			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

De volgende investeringen maken deel uit van dit programma:

De investeringsuitgaven in 2022 van € 5.908.000 totaal, betreft het investeringsbudget riolen:

Taakveld 720 Riolen- 15 jaar afschrijving	€ 6.000
Taakveld 720 Riolen- 35 jaar afschrijving	€ 141.000
Taakveld 720 Riolen- 70 jaar afschrijving	€ 5.761.000

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
GR BsGW	288	334	341	349	357
GR GGD ZL (basispakket)	467	487	495	503	511
GR GGD ZL (jeugdgezondheidszorg) *	889	1.027	1.038	1.068	1.079
GR Rd4	3.206	3.436	3.515	3.922	3.997
GR Regionale Uitvoeringsdienst (RUD ZL)	223	224	224	224	224
Totaal	5.073	5.507	5.613	6.065	6.168

* voorheen uitgevoerd door Stichting Meander Groep ZL

Toelichting verbonden partijen

GR BsGW

De bijdrage aan de GR BsGW betreft de perceptiekosten voor de uitvoering van de afvalstoffen- en rioolheffingen. De bijdrage aan de GR BsGW voor uitvoering van de gemeentelijke belastingen is verantwoord op programma 0 (bestuur en ondersteuning). De begroting van BsGW is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 51. In 2022 wordt dit geraamd op € 333.704.

GGD Zuid-Limburg inzake basispakket en jeugdgezondheidszorg

De bijdrage aan de GR GGD ZL draagt naast het voorkomen en aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling, bij aan het inlopen van de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg en de uitvoering van de wettelijk verplichte taken voor de gezondheidsbescherming. In 2022 wordt dit geraamd op € 486.719.

Met de vaststelling van de 1e begrotingswijziging GGD ZL 2020 gaan de taken en de financiering per 1 januari 2020 die voorheen bij Meander Groep Zuid-Limburg lagen over naar de GGD Zuid-Limburg. In 2022 wordt dit geraamd op € 1.026.947.

De begroting v.d. GGD is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 45.

GR Rd4

De bijdragen aan de GR Rd4 betreffen de diensten voor het basispakket (afvalinzameling en -verwerking) draagt bij aan het realiseren van de doelstelling tot "afname van de hoeveelheid restafval en toename van het afvalscheidingspercentage". Zie ook programma 2 (pluspakket – alle overige diensten, waaronder straatreiniging, kolkenreiniging en gladheidbestrijding). De begroting van de GR Rd4 is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 49. In 2021 wordt dit geraamd op € 3.435.895.

GR RUD

De bijdragen aan de GR RUD betreffen de door de gemeente aan de GR overgedragen handhavingstaken die moeten bijdragen tot betere naleving van wet- en regelgeving. De begroting van de GR RUD is vastgesteld in de raadsvergadering van 27 mei 2021 onder raadsvoorstel 41. In 2022 wordt dit geraamd op € 223.736.

Professionele gesubsidieerde organisaties

	<i>(x € 1000)</i>				
Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
Gemeente Beekdaelen (samenw. overeenk. waterketen)	0	20	20	20	20
Gemeente Heerlen (samenw. overeenk. MMR)	0	20	20	20	20
Stichting The Movefactory	39	39	39	39	39
Totaal	39	79	79	79	79

Toelichting gesubsidieerde organisaties

Gemeente Beekdaelen (samenwerkingsovereenkomst waterketen) en Gemeente Heerlen (samenwerkingsovereenkomst MMR)

Dit betreft de bijdrage van de gemeente Landgraaf in de voortzetting van de regionale samenwerking die nu is uitgewerkt in de samenwerkingsovereenkomst Meten, Monitoren en Rekenen (MMR) waterketen regio Parkstad 2020-2024.

Sinds 2013 wordt vanuit een samenwerkingsovereenkomst in de regio Parkstad samengewerkt aan de uitvoering van het Bestuursakkoord Water. Hierin is de samenwerking tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen voor wat betreft een doelmatiger waterbeheer vastgelegd. In het bijzonder het onderwerp "Doelmatig beheer van de Waterketen" vormt het fundament voor de samenwerking van regio's waarvan de regio Parkstad er een vormt. Voor wat betreft de afvalwaterketen kent het Bestuursakkoord Water 3 doelen:

1. Realiseren van kostenbesparingen in de afvalwaterketen;
2. Vergroten van de kwaliteit van de uitvoering, dienstverlening en het innovatievermogen;
3. Verminderen van de (personele) kwetsbaarheid.

In de regio Parkstad is de afgelopen drie jaar samengewerkt op het thema Meten–Monitoren en Rekenen in twee Pilots. De gemeente Landgraaf, Kerkrade, Beekdaelen (Nuth) en Voerendaal hebben de samenwerking opgezocht met de gemeente Heerlen (1^e pilot). De gemeenten Beekdaelen (Schinnen en Onderbanken), Simpelveld, Brunssum en het Waterschap Limburg (WL) hebben de samenwerking opgezocht met het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) (2^e pilot).

Deze 1^e pilot (onder aanvoering van de gemeente Heerlen) heeft zich gericht op het rekenen, terwijl de 2^e pilot (onder aanvoering van het WBL) zich heeft gericht op het Meten en Monitoren. Dit vanuit de behoefte van de deelnemende partijen. De gemeente Heerlen heeft de mogelijkheden en de expertise om watersystemen (riolering, buffers) door te rekenen. Het WBL heeft veel kennis van zaken en ervaring betreffende het Meten en Monitoren. Gedurende het driejarige proces is gebleken dat de expertise en mogelijkheden van beide partijen elkaar uitstekend aanvullen en invulling kunnen geven aan alle drie de aspecten. Zodoende ligt het voor de hand om een en ander te bundelen tot een samenwerking op het gebied van Meten, Monitoren én Rekenen.

Met de beide samenwerkingsovereenkomsten wordt de samenwerking bestendigd.

Stichting The MoveFactory.

Zie programma 5. In 2022 wordt dit geraamd op € 38.600.

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Beheersmaatregel	Weerstandsbehoefte			
			2022	2023	2024	2025
R03	Beëindiging decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad	Zodra mogelijk structureel ruimte vrijmaken in exploitatie.	0	0	43	43
R04	GR GGD Zuid Limburg	Anticiperen met andere gemeenten op de besluitvorming in het DB/AB van de GGD en het afgeven van een zienswijze.	144	144	144	144
R09	PMD-terugbetalingen 2019–2021 aan Rd4	Risicopost opnemen.	80	80	80	60
Totaal risicobedrag			224	224	267	247

Toelichting risico's

- R03 Gemeenten met gezondheidsachterstanden ontvangen sinds 2014 jaarlijks een extra uitkering van het Rijk voor het aanpakken van de gezondheidsachterstanden vanuit het programma Gezond in de Stad (GIDS). Op 1 april 2021 heeft staatssecretaris Blokhuis besloten de regeling te verlengen tot 31 december 2022. De gemeente Landgraaf zet deze uitkering o.a. in voor de bekostiging van de aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG), de aanpak van gezondheidsachterstanden in Nieuwenhagen, de aanpak eenzaamheid en de bekostiging van Kansrijke Start vanuit het programma 'Zuid Springt Eruit'. Als de uitkering na 2022 niet wordt verlengd, kunnen deze programma's niet meer worden bekostigd. Uitzondering hierop is overigens de JOGG-aanpak tot 2023. Gezien dat deze reserve daarna ook leeg is, is na 2023 de continuering van de JOGG-aanpak eveneens onzeker.
- R04 Uit de jaarrekening 2020 blijkt opnieuw dat de GGD als gevolg van de eerdere budgettaire kortingen geen hoog weerstandsvermogen heeft. Dit betekent dat iedere financiële tegenvaller ten laste kan komen van de gemeenten. We nemen daarom in onze programmabegroting voor 2022 een risico op voor de door de GGD becijferde risico's (zie Financiële paragrafen begroting 2022 GGD ZL). Totaal (Kans * Impact/Hoog) van de risico's wordt geschat op € 1,4 miljoen voor programma GGD en € 900 duizend voor programma VT. Na rato verdeelsleutel gemeenten is het aandeel voor Landgraaf 6,25% cq. 6,27%. In de programmabegroting 2022 nemen we derhalve een totaal risico op van € 144 duizend voor de GR GGD ZL. Omdat de GGD zelf al met kanspercentages gewerkt heeft in haar eigen begroting 2022 nemen we het volledige Landgraafse deel van het risicobedrag op in onze begroting 2022.
- R09 De inzameling van PMD-afval is de afgelopen jaren voortvarend verlopen met een stijgende hoeveelheid PMD als gevolg. Dit vormde de basis voor de uitbetalingen aan de gemeente. In 2018 is een nieuw uitvoeringsbesluit tot stand gekomen tussen de producenten (Afvalfonds) en de VNG, waarin o.a. afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de vermarktingsvergoeding. Ondanks het uitvoeringsbesluit zien we dat elk jaar achteraf aanpassingen zijn m.b.t. hoeveelheden en vergoedingen (1) met als gevolg terugbetalingen over de jaren 2015 t/m 2018. De verwachting is dat dit ook voor de jaren 2019 t/m 2021 het geval zal zijn. De hoogte van de te verwachte nabetalingen is moeilijk in te schatten. Bijkomend nadeel (2) is bovendien het juridisch geschil tussen Veolia (verwerker van PMD) en Afval Samenwerking Limburg over de factuur van Veolia over 2017. Tot slot heeft er in 2019 bij Veolia brand gewoed waardoor het PMD-afval pas in 2020 verwerkt is, met een lagere kwaliteit en lagere prijzen als gevolg (3). Het is nog niet duidelijk welke financiële gevolgen dit heeft voor de gemeente. Voor deze 3 aspecten samen schatten we het risico in voor een bedrag van ca. € 100 duizend. Aangezien er sprake is van meerdere risico's, houden we rekening met een zeer hoge kans van opkomen van dit risico (100%) in de jaren 2022-2024. We gaan er vanuit dat in 2025 de kans van opkomen van het volledige risicobedrag iets minder hoog is (hoog = 75%), omdat enkele van de hierboven genoemde deelrisico's zeer waarschijnlijk zijn opgelost of vervallen.

PROGRAMMA 8: VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING (VHROSV)

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	B. Smeets en J. Schrijen
Verantwoordelijke afdelingshoofden	J. Drummen (KCC), F. Geurts (ROG) en W. Jongen (TenH)

Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV) omvat de volgende taakvelden:

- 810 Ruimtelijke ordening
- 820 Grondexploitatie
- 830 Wonen en bouwen

Zoals de naam van het programma al aangeeft voeren we in dit programma alle taken en activiteiten uit die betrekking hebben op een zorgvuldige verdeling van de ruimte over de functies wonen, werken en recreëren etc. Ons ruimtelijk beleid en onze ambities die voortvloeien uit onze wijkontwikkelingsplannen worden uiteindelijk vastgelegd in bestemmingsplannen.

Programma-samenvatting

De komende jaren ligt het accent op de voorbereiding van de inwerkingtreding van de Omgevingswet, de uitvoering en actualisatie van de regionale en gemeentelijke Woonvisie en de Nota Samen Slim Sleutelen aan de stad 2.0, inclusief woningbouwprogramma. Samen vormen deze de basis voor de aanpak van de gevolgen van de demografische ontwikkeling (krimp) van de gemeente voor de ruimtelijke structuur en het woningaanbod. De komende jaren richten we ons vooral op het verantwoord toevoegen van nultredenwoningen voor de groeiende groep senioren. Daarbij geldt dat we bij voorkeur bestaand vastgoed transformeren dan wel incourant vastgoed onttrekken en de vrijkomende locaties herontwikkelen voor woningbouw.

De door ons ingediende projecten voor de regiodeal —het “Buurtontwikkelplan Oud Nieuwenhagen en Op de Kamp” en “Lauradorp”— maken eveneens onderdeel uit van ons woningmarktprogramma, waarbij de transformatie in Oud Nieuwenhagen zich vooral richt op sloop, nieuwbouw en het inpassen en renoveren/verduurzamen van kwetsbaar particulier bezit en in Lauradorp wordt gefocust op het toekomstbestendig maken van bestaande particuliere woningen.

Ruimtelijke ordening

Transformatie

Sinds vele jaren investeren wij in leefbaarheid en anticiperen wij op de demografische veranderingen in onze regio. Om richting te geven aan deze opgave is voor alle drie onze wijken een wijkontwikkelingsplan opgesteld, bestaande uit een analyse, een visie en een uitvoeringsprogramma. De uitvoeringsprogramma's zijn geactualiseerd via de Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad en de Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma 2020–2025.

Net als andere jaren zijn er structurele kapitaallasten (incl. BTW) ter grootte van 100.000 euro in de begroting opgenomen voor het Transformatie Investeringsbudget. Rekening houdend met een afschrijvingstermijn van 35 jaar kan hiermee jaarlijks voor 3,5 miljoen euro aan investeringen worden vlot getrokken.

Deze investeringen zijn bedoeld voor projecten in de openbare ruimte die verband houden met transformaties in de brede zin van het woord en passend binnen de ambities zoals vastgelegd in de bovengenoemde plannen. Daarbij kan primair worden gedacht aan het herinrichten van ruimte die ontstaat bij sloop of herstructurering, maar ook aan investeringen die bijdragen aan het toekomstbestendig maken van onze accommodaties (m.n. door verbeteren bereikbaarheid, optimaliseren parkeermogelijkheden), het opwaarderen van de verblijfskwaliteit in bijvoorbeeld de centra, het vergroten van de belevingswaarde van onze buitengebieden, het aanpakken van 'rotte plekken' et cetera.

Implementatietraject Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 juli 2022 in werking en biedt een nieuw stelsel van overzichtelijke, samenhangende en efficiënte regels. Eén van de doelstellingen van de Omgevingswet is om te komen tot een manier van werken, waarbij integrale planvorming en uitvoering centraal staan. Het uitgangspunt van de nieuwe wet biedt lokale overheden meer beleidsruimte om via maatwerk de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren in samenspraak met burgers en ondernemers. De wetgever wil met de Omgevingswet nadrukkelijk meer bevoegdheden bij gemeenten leggen. Het is belangrijk om te weten dat de doelstellingen van de Omgevingswet niet alleen bereikt kunnen worden vanuit de inhoud. Een gedragsverandering is nog belangrijker. Uit onderzoek blijkt dat de impact van de Omgevingswet voor gemeenten groot is. De Omgevingswet vergt van gemeenten aandacht voor de ontwikkeling van integrale (bestuurlijke) visies en de werkprocessen veranderen. Van de medewerkers worden andere kwaliteiten gevraagd en er zijn aanpassingen nodig in de informatievoorziening.

Met de komst van de Omgevingswet vindt een decentralisatie plaats van een groot aantal rijksregels. Daarnaast gaat de doorontwikkeling van Digitaal Stelsel Omgevingswet nog veel vergen van de gemeentelijke organisatie. Er vindt in deze fase een (interbestuurlijke) discussie plaats met de rijksoverheid over de financiële consequenties van de invoering van de Omgevingswet. Vooral in relatie tot de decentralisatie van taken (geen taken zonder knaken-discussie) en de verschuiving van de invoeringsdatum van de Omgevingswet. De minister heeft medio 2021 in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven dat de discussie over de financiële consequenties interbestuurlijk wordt voorgezet. De verwachting is dat het interbestuurlijk overleg in 2022 plaatsvindt. Wij zullen de (landelijke) ontwikkelingen volgen en uw raad tijdig informeren.

Regionale Afstemmingskader Omgevingsvisie

Binnen de regio Parkstad wordt in 2022 verder gewerkt aan de totstandkoming van een Regionaal afstemmingskader Omgevingswet die voldoet aan de eisen van de nieuwe Omgevingswet. Het vormt inhoudelijk gezien de opvolger van de intergemeentelijke structuurvisie Parkstad. Het regionale afstemmingskader biedt een samenhangende, beleidsmatige basis voor de inzet van juridische, financiële of andere instrumenten ter realisering van de in Parkstad vastgelegde beleidsdoelstellingen. Het regionale afstemmingskader heeft een dynamisch karakter en vormt in elke Parkstadgemeente de basis voor de gemeentelijke omgevingsvisie. Het afstemmingskader wordt vastgesteld door de afzonderlijke gemeenteraden die ook in het proces van totstandkoming zullen worden betrokken. Vaststelling vindt naar verwachting in 2022 plaats.

Internationale Bau Ausstellung Parkstad Limburg (IBA)

Medio 2016 is door de Ava het uitvoeringsprogramma van IBA Parkstad vastgesteld. Het programma omvatte 50 IBA-kandidaatprojecten. Vijf van deze projecten zijn 'Landgraafse' projecten: Wilhelminaberg, Slot Schaesberg, Surf en Leisurpark, Lauradorp en Kerkenplan Landgraaf.

Bij drie van deze projecten (Wilhelminaberg, Lauradorp en Kerkenplan Landgraaf) is de gemeente Landgraaf aangewezen als projecteigenaar. Dit geldt ook voor het project Ikgroenhet, dat na een succesvolle pilot in Landgraaf een vervolg heeft gekregen in de gemeenten Landgraaf, Heerlen en Kerkrade. Bij enkele andere projecten is Landgraaf actief betrokken en onderdelen daarvan zullen in Landgraaf worden uitgevoerd (o.a. Leisure Ring & Leisure Lane). De stand van zaken van de genoemde IBA-projecten verschilt.

In verband met Covid-19 is de start van het IBA-expojaar uitgesteld van medio 2020 tot medio 2021 en sluit in de zomer van 2022. De kosten van dit uitstel worden door de partners opgebracht. Tijdens dit jaar zullen vele evenementen worden georganiseerd en zullen de verschillende projecten worden uitgelicht. Tot die tijd, en eventueel ook daarna, zal de gemeente Landgraaf zich met de andere betrokkenen inzetten om de IBA-projecten tot een goed einde te brengen.

Grondexploitatie

Er is op dit moment één lopende grondexploitatie (Fresh Valley I); het is niet ondenkbaar dat in het kader van de uitvoering van de nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad en/of de afspraken binnen de Regiodeal we nog één of meerdere grondexploitaties gaan opstarten.

Wonen en bouwen

Wonen/volkshuisvesting

Op basis van de diverse onderzoeken en ons eigen woonbehoefte-onderzoek uit 2019 stellen wij vast dat Landgraaf nog steeds een aantrekkelijke woongemeente is die zich in veel opzichten positief onderscheidt ten opzichte van omliggende (stedelijke) gemeenten. Dat resulteert in een relatief laag leegstandspercentage, een hoge waardering voor woning en woonomgeving, een relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde per m² en een relatief hoge ranking voor wat betreft de prestaties op de koopwoningmarkt.

De opgave voor de Landgraafse woningmarkt is vastgelegd in de in juni 2020 door de raad vastgestelde Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma.

Gelet op de bevolkingsontwikkeling heeft Landgraaf geen kwantitatieve woningbouwopgave. Wel is er sprake van een kwalitatieve opgave, omdat de vraag onvoldoende aansluit op het woningaanbod. De belangrijkste opgave voor de gemeente is om met het toekomstige woningbouwprogramma die woningen toe te voegen waar in de toekomst blijvend behoefte aan is. Zo neemt het aantal huishoudens de komende jaren weliswaar af, maar groeit het aantal 75-plussers. Dit maakt de bouw van levensloopbestendige seniorenwoningen noodzakelijk. Met het toevoegen van dit soort woningen wordt bovendien de doorstroming op gang gebracht, waardoor ook andere doelgroepen meer mogelijkheden krijgen om hun woonwensen te vervullen.

Binnen de regio Zuid-Limburg zijn woningmarktafspraken gemaakt om te voorkomen dat er te veel woningen aan de woningmarkt worden toegevoegd. Op grond van eerdere afspraken moesten nieuwe woningbouwplannen daarom ook worden gecompenseerd. Ofwel via de sloop van een gelijk aantal woningen als dat er wordt toegevoegd, dan wel via het betalen van een financiële compensatie. In de praktijk heeft dit de realisatie van sommige projecten vertraagd.

Eind 2020/begin 2021 hebben alle gemeenten in Zuid-Limburg de beleidsregel “Ruim baan voor goede woningbouwplannen” vastgesteld. Hiermee wordt de compensatieplicht voor **goede** woningbouwplannen (tijdelijk) losgelaten. Deze versoepeling draagt bij aan een versnelde realisatie van de Landgraafse woningbouwinitiatieven. De vaststelling van deze beleidsregel heeft tot gevolg dat het aantal aanvragen voor de bouw van woningen is toegenomen.

In de geactualiseerde Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0 wordt meer aandacht geschonken aan enkele bijzondere woonvormen, zoals ‘tiny houses’, mantelzorgwoningen en woonwagendplaatsen. Voor de huisvesting van woonwagendbewoners dient de gemeente – conform het rijksbeleidskader – beleid op te nemen in de gemeentelijke woonvisie. Bij de opstelling van de nieuwe Woonvisie, waar de voorbereidingen in 2021 voor zijn gestart, wordt deze doelgroep meegenomen. Ook gaat de gemeente met de corporaties in gesprek om de woonwagendplaatsen over te dragen aan de corporaties. Dit vanuit het besef dat de corporaties moeten voorzien in de huisvesting van woonwagendbewoners die tot de doelgroep behoren.

In 2022 werken wij samen met corporaties en ontwikkelaars aan de volgende projecten:

1. De oplevering van 12 huurwoningen aan de Caeciliahof, alsmede 5 grondgebonden huurwoningen en één koopwoning aan de Gatestraat.
2. De oplevering van 21 levensloopbestendige huurwoningen in Heiveld waar voorheen duplexwoningen stonden en het consuminderhuis was gevestigd.
3. De start van de bouw van fasen 3 en 4 van het project de Bousberg.
4. De realisering van woon-/werkenheden in het voormalige basisschoolgebouw en de naastgelegen apotheek op de hoek van de Stationsstraat/Hoofdstraat.
5. De realisering van appartementen voor ouderen met een zorgvraag in de voormalige basisschool Bei de Ling.
6. De bouw van een zorgcomplex op de hoek Emmastraat/Prins Bernhardstraat.
7. Aankoop en sloop van incourant vastgoed langs de Hoogstraat met als doel de Hoogstraat te transformeren van winkelstraat naar woonstraat en waarbij tevens de mogelijkheid wordt gecreëerd om de Hoogstraat vanuit verkeersveiligheid anders in te richten.
8. Planuitwerking en start bouw op de locatie Kloosterstraat 1 en 3.
9. De nieuwbouw van 11 betaalbare koopwoningen op de locatie van de basisschool de Wendelwiek.
10. De sloop van het voormalige kerkgebouw in het Eikske en de realisatie van een complex met zorgwoningen.
11. De bouw van 8 grondgebonden koopwoningen in de aan de Reeweg gelegen kerk Abdissenbosch.
12. De sloop van een gedateerde garage aan de Heerlenseweg en de bouw van 12 middeldure huurappartementen op deze locatie en in het naastgelegen kantoorpand.
13. Muziekschool
14. Planvorming en voorbereiding van overige plannen die zijn opgenomen in ons woningmarktprogramma, waarbij het tempo mede zal worden bepaald door o.a.
  - a. De snelheid waarmee locaties beschikbaar komen (aankoop en evt. sloop)
  - b. De ontwikkeling van de bouwkosten
  - c. Conjuncturele ontwikkelingen
  - d. Stikstof en PFAS-problematiek

Lauradorp

In het woningbouwprogramma besteden wij ook aandacht aan de belangrijkste categorie, namelijk de bestaande woningvoorraad. Het ‘belangrijkst’ omdat dit een gegeven is en vernieuwing van de voorraad nooit gelijke tred kan houden met de demografische ontwikkeling van de regio. Circa 65% van de Landgraafse woningvoorraad is particulier bezit. Op het onderhoud, renovatie dan wel transformatie van deze woningen hebben wij maar heel beperkte invloed. Toch zijn we voor het behalen van resultaten op

diverse maatschappelijke opgaven vaak mede afhankelijk van de particuliere woningeigenaar. Daarbij denken wij aan energietransitie, klimaatadaptatie, het levensloopbestendig maken van de eigen woning zodat langer thuis wonen mogelijk wordt. Daarnaast worden woningeigenaren nog geconfronteerd met het reguliere onderhoud van de woning. Feitelijk gaat het om de transformatie van de particuliere woningvoorraad naar een duurzame en toekomst- en levensloopbestendige woningvoorraad.

Om woningeigenaren te helpen of te stimuleren om maatregelen te treffen aan de eigen woning hebben we al diverse regelingen in het leven geroepen: de afkoppelsubsidie, het klimaat- en duurzaamheidsfonds, het zonnepanelenproject, de pilot woningisolatie en de campagne langer thuis wonen. Ons zonnepanelenproject heeft laten zien dat ondersteuning en ontzorging door de overheid ertoe leidt dat er een enorme versnelling ontstaat. Minder duidelijk, maar toch vergelijkbaar zien wij bij het 'Ikgroenhet!'-project' dat bewoners hun tuinen best willen vergroenen maar dat een stuk ontzorging van de kant van de overheid helpt om die stap te zetten.

In het IBA en Regiodeal project Lauradorp willen wij ervaring opdoen die gebruikt kan worden bij de verdere doorontwikkeling van deze ambitie. Daarnaast voorziet ook de Woonwijzerwinkel in een extra mogelijkheid om onze inwoners te ondersteunen bij het verduurzamen van de eigen woning.

Vergunningverlening

De uitvoering van vergunningverlening geschiedt voor meer dan 95% op afspraak en nagenoeg volledig binnen de wettelijk gestelde afdoeningstermijnen.

Toezicht en Handhaving

Bouw- en woningtoezicht vindt plaats op basis van het jaarlijks vast te stellen Handhavingsuitvoeringsprogramma en de uitgangspunten uit het Handhavingsbeleidsplan 2020-2024. Naast de reguliere controles op verleende omgevingsvergunningen bouwen vinden er ook specifieke controles plaats onder andere naar aanleiding van meldingen en klachten waarbij de prioritering ligt op brandveiligheid, constructieve veiligheid en gezondheid en daarnaast ook steeds meer op het gebruik op basis van het bestemmingsplan.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal woningen – eigendom.	Woonmonitor Etil	11.040	11.043	11.087	11.079
Aantal woningen – huur.	Woonmonitor Etil	6.766	6.808	6.796	6.790
Leegstandspercentage.	Woonmonitor Etil	3%	2,60%	2,30%	2,30%

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2017	2018	2019	2020
Gemiddelde WOZ-waarde in € 1.000.	CBS	154	161	169	183
Aantal nieuwgebouwde woningen per 1.000 woningen.	BAG	4,7	1,0	0,5	0,6
% Demografische druk.	CBS	56,80%	58,30%	59,70%	60,80%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens (in euro).	Coelo	677	693	718	750
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (in euro).	Coelo	756	752	774	809

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aantal woningen in de gemeente de laatste jaren is toegenomen. De leegstand daarentegen is in diezelfde periode gedaald van 3,0% naar 2,3% (een leegstandspercentage van rond de 2% geldt als een gezonde leegstand). Dit betekent dat – ondanks de toevoeging van deze woningen – het leegstandspercentage binnen de gemeente is gedaald.

In de begroting wordt verder melding gemaakt van het feit dat wij ook de komende jaren de ambitie hebben om nog extra woningen toe te voegen. Deze woningtoevoegingen zijn enerzijds nodig op grond van de kwalitatieve opgave die de gemeente heeft. Met name omdat het aandeel ouderen als ook het aandeel 1 en 2 persoonshuishoudens de komende jaren toeneemt. Dit vraagt om meer levensloopbestendige woningen. Anderzijds blijkt ook dat er knelpunten zijn in de doorstroming op de woningmarkt. De bouw van levensloopbestendige nultredenwoningen is ook nodig om deze doorstroming weer op gang te brengen. Ons woningbouwprogramma voorziet hierin. De bouw van dit soort woningen heeft tot gevolg dat senioren hun (vaak te grote) eengezinswoning kunnen ruilen voor een beter passende woning en dat de vrijgekomen woningen beschikbaar komen voor starters en gezinnen. Bovendien sluit de bouw van dit soort woningen goed aan bij de uitkomsten van het vorig jaar gehouden woonbehoefteonderzoek.

Daarnaast is er wel sprake van een negatieve kwantitatieve opgave. Op basis van prognoses moeten er in de gemeente in de periode tot 2030 circa 450 woningen aan de voorraad worden onttrokken. Het toevoegen van nieuwe woningen heeft dan ook tot gevolg dat de onttrekkingsopgave op termijn mogelijk verder wordt vergroot.

Toch is de sloop van woningen – gelet op het lage leegstandspercentage – op dit moment niet aan de orde. De laatste jaren hebben we geconstateerd dat de prognoses ten aanzien van de daling van het aantal inwoners en huishoudens een gunstiger verloop hebben gehad dan 10 jaar geleden nog werd gedacht. Ook het feit dat ons leegstandspercentage een gunstiger verloop kent ten opzichte van de omliggende gemeenten geeft ons de overtuiging dat ons woningbouwprogramma in balans is met de opgave en de behoeften op de woningmarkt. Wel zullen wij de ontwikkelingen op de woningmarkt jaarlijks monitoren en daar waar nodig ons programma bijstellen of temporiseren.

Met de bouw van kwalitatief goede woningen voor de juiste doelgroepen en met het bevorderen van de doorstroming op de woningmarkt, is het verantwoord om de komende jaren extra woningen toe te voegen. Op deze manier kunnen wij onze positie als aantrekkelijke woongemeente behouden en verder versterken.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
<i>Provinciaal</i>	
Beleidsnota ontgrondingen.	2009
Provinciaal Omgevingsplan Limburg.	2014
Provinciale Omgevingsverordening.	2016
<i>Regionaal</i>	
Structuurvisie PSL.	2009
Herstructureringsvisie.	2009
Structuurvisiebesluit wonen en retail.	2011
Regionale Woonstrategie: "Kiezen voor Parkstad".	2012
Intrekkingsbeleid omgevingsvergunningen.	2013
Regionale Woningmarktprogrammering 2013–2016.	2013
Afspraken kaders ruimtelijke beleidsthema's Zuid-Limburg.	2016
Structuurvisie wonen Zuid-Limburg.	2016

Omschrijving Kader	Actualiteit
<i>Gemeentelijk</i>	
Bestemmingsplannen / beheersplannen.	div.
Nota onrechtmatig grondgebruik.	2009
Nota Woonwagenbeleid.	2011
Structuurvisie.	2011
Wijkontwikkelingsplan Nieuwenhagen-Lichtenberg.	2012
Wijkontwikkelingsplan Ubach over Worms.	2013
Welstandsnota.	2013
Ontwikkelingskader Buitengebied.	2015
Wijkontwikkelingsplan Schaesberg.	2015
Bouwverordening.	2016
Groenstructuurplan.	2016
Structuurvisie Leegstand.	2016
Beleidsnota Archeologie.	2018
Verordening Geurhinder en Veehouderij.	2018
Integraal Handhavingsbeleidsplan 2020-2024.	2020
Grondnota.	2020
Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad / woningmarktprogramma.	2020
Integraal toezicht- en handhavingsprogramma.	2022

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Versterking van de Landgraafse identiteit en van de ruimtelijke en economische structuur.
2. Behoud en versterking van de leefbaarheid in alle buurten en een op de behoefte afgestemd woningaanbod in een aantrekkelijke leefomgeving.
3. Betere naleving van wet- en regelgeving in het kader van bouwen en wonen en gebruik.

Score effectindicatoren	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor *)	L	L	L	L
2.1 Waardering algemene kwaliteit Woonomgeving (schaalscore).	7,6	7,6	8	2022
2.2 Woningwaardering (rapportcijfer).	---	--*	8,5	2022

* De parkstadmonitor vindt tweejaarlijks plaats. In 2020 is geen enquête gehouden, de eerstvolgende vindt plaats in 2021

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten in 2022
1.1	Bestemmingsplannen actualiseren.
1.2	Actueel houden van wijkontwikkelingsplannen.
1.3	Voeren van overige planologische procedures.
1.4	Opstellen en actualiseren beleidsplannen.
1.5	IBA Parkstad: ontwikkeling van, uitvoeren geven aan en bijdragen aan IBA-projecten.
1.6	Implementeren Omgevingswet.
2.1	Uitvoeren projecten wijkontwikkelingsplannen en Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma 2020-2025.
2.2	Juridisch beheren van gemeentelijke eigendommen en uitvoeren nota onrechtmatig grondgebruik.
2.3	Ontwikkeling buitengebied Ubach over Worms.
3.1	Uitvoeren van integraal toezicht op het gebied van bouwen en wonen en gebruik.
3.2	Het in behandeling nemen van verzoeken en meldingen en het verstrekken van producten en diensten (vergunningen) aan burgers.

Prestatie-indicatoren voor 2022	Norm
1.1.1 Regionaal afstemmingskader Omgevingswet is opgesteld.	2022
1.3.1 Vastgestelde en in voorbereiding zijnde postzegelbestemmingsplannen / projectafwijkingsprocedures voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden verantwoord via rapportages.	2022
1.4.1 Uitvoering starterslening 'wonen': wordt verantwoord via rapportages.	2022
1.5.2 IBA Parkstad: Verduurzaming Lauradorp: realisatie twee demonstratiewoningen Heemwonen i.s.m. gemeente.	2022
1.6.1 Implementatietraject Omgevingswet: uitvoering koersdocument: wordt verantwoord via rapportages.	2022
2.1.2 Aantal gerealiseerde woningen: wordt verantwoord via rapportages.	2022
2.1.2 Aantal aan de woningvoorraad onttrokken woningen: wordt verantwoord via rapportages.	2022
2.1.4 Aantal onttrokken woningen aan de plancapaciteit: wordt verantwoord via rapportages.	2022
2.1.5 Uitvoering woningmarktprogramma 2020-2025 (verantwoording vindt plaats via rapportages).	2022
2.1.6 WOP-NL: Heiveld fase 2 - bouw en oplevering woningen.	2022
2.1.8 Duplexwoningen Oud Nieuwenhagen: oplevering woningen.	2022
2.1.9 Bousberg fase 3 en 4: wordt verantwoord via rapportages.	2022
2.1.12 Transformatie Hoogstraat: aankopen van m.n. incurant commercieel vastgoed en herontwikkelen vrijkomende locaties voor bouw seniorenwoningen; voortgang wordt verantwoord via de rapportages.	2022
2.2.1 Aantal onderzochte buurten, in het kader van onrechtmatig grondgebruik.	1
2.2.2 Aantal verkooprondes openbaar groen.	2
2.2.3 Aantal te beheren civiele overeenkomsten (persoonlijk- en zakelijk).	475
3.1.1 Jaarlijkse afname asbesthoudende dakoppervlakte (bron: READAAR).	20%
3.2.1 % Afgehandelde vergunningaanvragen binnen de wettelijk gestelde termijn.	≥ 95%

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.993	714	723	598	602	607
- Directe salarislasten	1.816	2.094	1.917	1.965	2.014	2.065
- Overige directe lasten	1.619	977	321	317	318	318
- Kapitaallasten	162	1.208	1.216	591	579	579
Totaal lasten bestaand beleid	3.596	4.279	3.455	2.874	2.911	2.962
Saldo bestaand beleid	-1.604	-3.565	-2.732	-2.276	-2.309	-2.355
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	207	212	0	0
- Overige directe lasten	0	0	143	143	0	0
- Kapitaallasten	0	-2	0	83	98	98
Totaal lasten nieuw beleid	0	-2	349	437	98	98
Saldo nieuw beleid	0	2	-349	-437	-98	-98
SALDO taakveld	-1.604	-3.563	-3.081	-2.713	-2.407	-2.453
<i>Investerings</i>			3.500			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

De volgende investering maakt deel uit van dit programma:

De investeringsuitgaven in 2022 van € 3,5 miljoen euro totaal, betreft de volgende investering:

Taakveld 830 Transformatie investeringsbudget € 3.500.000

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2021	2022	2023	2024	2025
IBA Parkstad BV	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0

Toelichting verbonden partijen

De presentatie van de IBA-projecten is in verband met Covid-19 uitgesteld en het project zal in 2022 aflopen.

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)

Risico	Majeure risico omschrijving	Beheersmaatregel	Weerstandsbehoefte			
			2022	2023	2024	2025
R10	Omgevingswet 2022 en leges	Keuzes maken bij invoering en implementatie nieuwe Omgevingswet per 1-1-2022	pm	pm	pm	pm
Totaal risicobedrag			pm	pm	pm	pm

Toelichting risico's

R10 Naar verwachting zullen de legeskosten gaan afnemen als gevolg van de inwerkingtreding van de WKB (op 1 januari 2022). Tevens zijn er mogelijkheden a.g.v. de Omgevingswet om meer of nieuwe leges te heffen op bv. principeverzoeken (hoger tarief) of milieuvergunningen (nieuw). De wijze en hoogte van kostenverhaal bij ruimtelijke plannen worden nog onderzocht. Alles bij elkaar maakt dit het nu nog onzeker wat de impact is van de invoering van de Omgevingswet op de nu geraamde omvang van de leges. De impact (positief of negatief) zal sterk afhangen van de keuzes die nog gemaakt moeten gaan worden bij de invoering. Reden om vooralsnog slechts een PM-post op te nemen.

2.2 Paragrafen

2.2.1 Lokale heffingen

2.2.2 Bedrijfsvoering

2.2.3 Financiering

2.2.4 Verbonden partijen

2.2.5 Onderhoud kapitaalgoederen

2.2.6 Grondbeleid

2.2.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Conform het BBV zijn in deze paragraaf opgenomen de geraamde inkomsten aan heffingen en leges, het beleid met betrekking tot de lokale heffingen, de mate van kostendekkendheid, het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk (woonlasten).

Binnen de gemeente Landgraaf wordt op dit moment het programma Kostendekkendheid.nl geïmplementeerd om te komen tot een nog meer uniforme en consistente toerekening van lasten aan leges.

Beleid

De basis voor de gemeentelijke regelgeving inzake de heffing en invordering van heffingen wordt gevormd door diverse wetten: de Gemeentewet, de Wet Waardering Onroerende zaken, de Algemene wet betreffende rijksbelastingen, de Wet Milieubeheer, de Invorderingswet 1990 en de Algemene wet bestuursrecht.

Binnen de kaders van deze wetten heeft de gemeente beleidsvrijheid over de hoogte van de heffingen. Het coalitieconvenant vult deze beleidsvrijheid deels in. In dit convenant is afgesproken dat de opbrengsten gemeentelijke belastingen en heffingen met niet meer dan de inflatie zullen stijgen. Voor 2022 betekent dit een stijging met 1,6% ten opzichte van het jaar 2021 voor de belastingopbrengsten. Voor de jaren 2023–2025 zijn deze percentages 1,9%, 1,6% en 1,6%. Deze percentages zijn gebaseerd op de indexering zoals die in de meicirculaire 2021 van het gemeentefonds is opgenomen. Bij de rioolheffing en afvalstoffenheffing, waarbij het uitgangspunt 100% kostendekkendheid is, kan de tariefontwikkeling afwijken van de genoemde indexering.

Heffingen

Bij de heffingen wordt onderscheid gemaakt tussen heffingen met gebonden besteding en niet gebonden bestedingen. Gebonden wil zeggen dat de baten alleen bestemd zijn voor het doel waarvoor zij geheven worden. De baten zijn geoormerkt en mogen qua maximaal 100% kostendekkend zijn. Niet gebonden besteding houdt in, dat de baten tot de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente behoren en vrij inzetbaar zijn.

(X € 1000)

Omschrijving lokale heffing	2021	2022	2023	2024	2025
<u>Gebonden heffingen</u>					
Afvalstoffenheffing	4.221	4.625	4.721	5.201	5.294
Rioolheffing	4.859	4.956	5.055	5.156	5.259
<u>Niet gebonden heffingen</u>					
Hondenbelasting	399	405	413	420	426
Onroerende zaakbelasting	7.646	7.769	7.916	8.043	8.171
Precariobelasting	29	29	30	30	31
Toeristenbelasting	106	108	110	111	113
Totaal lokale heffingen	17.260	17.892	18.245	18.961	19.296

Belastingmaatregelen

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

De basis voor de heffing van de OZB is de feitelijke situatie (WOZ-waarde) van het object (woning of niet-woning) per 1 januari 2022, gerekend met het prijspeil van 1 januari 2021. Jaarlijks wordt de WOZ-waarde bepaald door de BsGW. Dit gebeurt op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken.

De heffing wordt berekend aan de hand van een % (het tarief) van de (WOZ) waarde van het object. De werkelijke opbrengst OZB is daarmee afhankelijk van de waarde van alle objecten. De werkelijke opbrengst OZB kan lager uitvallen dan begroot, aangezien de WOZ-waardes lager kunnen zijn dan de waarden die we na 15 oktober van de BsGW ontvangen, door het honoreren van WOZ-bezwaren.

Ontwikkeling marktwaarde – indicatieve tarieven

BsGW heeft medio oktober 2021 de bepaling van de WOZ-waarde van alle objecten (grondslag) voor het belastingjaar 2022 gereed. Op dat moment kan een exacte bepaling van de tarieven OZB plaatsvinden, die vervolgens in de raadsvergadering van 9 december 2021 definitief worden vastgesteld.

Om toch een *indicatief* tarief te kunnen berekenen, gaan we uit van een waardestijging van 7,2% voor woningen en 0% voor niet-woningen.

Areaalmutaties

Ten opzichte van 2021 is voor 2022 vooralsnog niet met areaalmutaties rekening gehouden.

Tariefontwikkeling (indicatief)

Zoals in het coalitieconvenant is vastgelegd, zal de heffing (tarief x waarde object) met niet meer dan de inflatie stijgen. Voor 2022 betekent dit een stijging met 1,6% ten opzichte van 2021. Voor de jaren 2023–2025 zijn deze percentages respectievelijk 1,9%, 1,6% en 1,6%: in de meerjarenraming 2023–2025 stijgt de totale opbrengst OZB jaarlijks met deze percentages.

Dat wil niet zeggen dat de tarieven met het inflatie % zullen stijgen. Bij de bepaling van het tarief houden wij rekening met de waardeontwikkeling van de objecten. Is de waardestijging hoger dan het inflatie %, dan leidt dat tot een lager tarief OZB; omgekeerd leidt een waardestijging die lager is dan het inflatie % tot een tariefstijging OZB. Per saldo stijgt de te betalen (gemiddelde) OZB-belasting met niet meer dan het inflatie %.

In onderstaand overzicht is een indicatie gegeven van de ontwikkeling van de tarieven. Wij merken daarbij op dat deze tarieven **niet** zijn bepaald op basis van de door BsGW verstrekte gegevens, doch op een eigen inschatting van de marktontwikkelingen: 7,2% waardestijging woningen (conform realisatie 2021) en 0% bij niet-woningen (in 2021 was sprake van een daling in waarde). Andere ontwikkelingen dan de prijs zijn hierbij niet meegenomen.

De tarieven kunnen definitief worden berekend na 15 oktober 2021, wanneer we de definitieve WOZ-waarden (grondslag voor de heffing) van de BsGW hebben ontvangen. Afhankelijk van alle ontwikkelingen kunnen de definitieve tarieven afwijken van de hieronder vermelde indicatieve tarieven. De definitieve tarieven worden in de verordening Onroerendezaakbelasting 2022 opgenomen. Vaststelling vindt plaats in de raadsvergadering van 9 december 2021.

De *indicatieve* tarieven OZB-woningen 2022 dalen ten opzichte van 2021 door de met meer dan het inflatie % (1,6%) stijgende WOZ-waarden (+7,2%). De *indicatieve* tarieven OZB niet-woningen 2021 daarentegen stijgen marginaal onder invloed van gelijkblijvende WOZ-waarde in combinatie met de inflatiecorrectie 1,6%. Dit leidt tot de volgende *indicatieve* tarieven:

Tariefontwikkeling in % van waarde	2021	2022
	Verordening	Indicatief
- eigenaren woningen	0,159394%	0,151067%
- eigenaren niet-woningen	0,317582%	0,327594%
- gebruikers niet-woningen	0,264989%	0,269229%

Hondenbelasting

Rond 3.910 huishoudens zijn in het bezit van één hond; circa 510 huishoudens hebben 2 of meer honden. De tarieven hondenbelasting 2022 stijgen ten opzichte van 2021 met 1,6%.

Tarieven hondenbelasting	2021	2022
- 1e hond	€ 74,90	€ 76,10
- 2e hond	€ 156,70	€ 159,20
- 3e hond	€ 279,70	€ 284,20
- 4e e.v. hond	€ 542,90	€ 551,60
Kennel	€ 1.050,30	€ 1.067,10

De tarieven zullen worden verwerkt in de verordening Hondenbelasting, die in de raadsvergadering van 9 december 2021 zal worden vastgesteld. Meerjarig (2023–2025) zijn de tarieven hondenbelasting geïndexeerd met resp. 1,9%, 1,6% en 1,6%.

Precariobelasting

In relatie tot de precariobelasting zijn geen aanpassingen aan de orde. De tarieven 2022 stijgen ten opzichte van 2021 met 1,6%. Dit betreft de inflatiecorrectie. Voor de jaren 2023 –2025 zijn de stijgingen op basis van de nu bekende indexatie percentages: 1,9%, 1,6% en 1,6%. De afzonderlijke tarieven, gebaseerd op de genoemde inflatiecorrectie, worden opgenomen in de verordening Precariobelasting 2021, die in de raad van 9 december 2021 zullen worden vastgesteld.

Toeristenbelasting

Met de ondernemers in de recreatieve sector is de afspraak gemaakt het tarief om de 2 jaar te verhogen. Sinds 2020 is er sprake van één uniform tarief. De laatste verhoging dateert uit 2020. Dit betekent dat het tarief voor 2022 wordt aangepast en wel met het indexatie percentage van 1,6%.

Ondernemers in de recreatie branche zijn in de zomer 2021 geïnformeerd over het tarief voor 2022, dat door de raad via de verordening Toeristenbelasting op 9 december 2021 wordt vastgesteld.

Tarief toeristenbelasting per overnachting	2021	2022
per persoon, per overnachting	€ 1,40	€ 1,45

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een zogenaamde gebonden heffing. Dit betekent dat de heffing de desbetreffende lasten maximaal voor 100% mag dekken. Voor de raming van de lasten die worden meegenomen in de berekening van de afvalstoffenheffing zijn vooral de kosten van Rd4 bepalend; ruim 88% van de totale kosten komen voor rekening van Rd4 (ten opzichte van 88% voor begrotingsjaar 2021). Het totaal van de kosten vormt de grondslag voor de tarieven en ziet er voor 2022 als volgt uit:

Omschrijving lasten afvalstoffen	2021	2022	Vershil
Kosten Rd4 (incl. BTW vooraf trek)	€ 3.732.796	€ 4.007.272	€ 274.476
Directe uren eigen personeel (incl. overhead)	€ 16.192	€ 26.111	€ 9.919
Toegerekende overhead	€ 15.772	€ 36.861	€ 21.089
Toegerekende kosten BsGW	€ 144.586	€ 167.552	€ 22.966
Toerekening van kwijtschelding afvalstoffenheffing	€ 266.622	€ 272.346	€ 5.724
Kapitaallasten (incl. inzet doelreserves)	€ -	€ -	€ -
Overige lasten	€ 44.965	€ 45.059	€ 94
Totaal lasten afvalstoffenheffing	€ 4.220.932	€ 4.555.201	€ 334.269
Aanwending voorziening reiniging	€ -	€ 70.000	€ 70.000
Baten	€ 4.220.932	€ 4.625.201	€ 404.269
Saldo	€ -	€ -	€ -

Onderstaand worden de belangrijkste verschillen in lasten tussen 2022 en 2021 toegelicht:

1. Kosten Rd4: ten opzichte van 2021 stijgen de kosten van Rd4 voor 2022 met afgerond € 274 duizend (incl. BTW). Deze stijging binnen de Rd4 begroting betreft grotendeels de toegenomen verwerkingskosten van PMD (bronscheidingsmodel met vaste vergoeding per ton die lager ligt dan ketenregiemodel) en papier (lagere prijs); de afvalstoffenbelasting op verbranding van het Rijk en hogere personeelskosten door CAO-stijging en stijgende pensioenpremies.
2. Toegerekende kosten BsGW: ten opzichte van 2021 stijgen de kosten van BsGW met afgerond € 23 duizend. De reden ligt in de doorwerking van de begroting BsGW: stijging van personeelskosten door loonindexering, hogere proceskostenvergoeding en kosten van het regieportaal. Het aandeel aan afval toe te rekenen kosten BsGW is gestegen van 3% voor 2021 naar 4% voor 2022.
3. De storting in de voorziening van € 70 duizend heeft betrekking op het creëren van een fonds om de nagekomen verwerkingskosten T+1 te kunnen betalen.

Tarieven afvalstoffenheffing 2022

De afvalstoffenheffing is een gebonden heffing en mag maximaal 100% kostendekkend zijn.

Voor 2022 blijven de variabele tarieven gelijk aan de tarieven van 2021. Dit betekent dat de stijging van afvalkosten niet uit de variabele tarieven gedekt kan worden, maar leidt tot een verhoging van het vastrecht. Het vaste tarief stijgt met 9,78% ten opzichte van 2021. De berekening van de tarieven baseren wij op de huidige en verwachte aantallen aansluitingen en aantallen ledigingen.

De tarieven worden vastgesteld via de verordening Afvalstoffenheffing in de raadsvergadering van 9 december 2021.

Tarieven afvalstoffenheffing	2021	2022
Vastrecht eenpersoons huishouden	€ 170,92	€ 187,60
Vastrecht meerpersoons huishouden	€ 193,82	€ 212,80
GFT container 140 liter	€ -	€ -
GFT container 240 liter	€ -	€ -
Restafval container 140 liter	€ 6,45	€ 6,45
Restafval container 240 liter	€ 8,75	€ 8,75
Huisvuilzak	€ 1,60	€ 1,60

Rioolheffing

De basis voor de kosten met betrekking tot rioleringen wordt gevormd door het ISW (Integraal Stedelijk Waterplan) dat door de raad is vastgesteld in september 2016. Ook de grondwater- en oppervlaktewater

problematiek en de maatregelen die op dat gebied worden genomen, hebben hierin een plaats. Daarnaast spelen toegerekende kosten een rol, te denken aan onkruidbestrijding, straatreiniging, de personele kosten die direct toewijsbaar zijn en kosten van overhead van de eigen organisatie.

Een nieuw kostendekkingsplan riolen als financiële afgeleide van het nog door de raad vast te stellen watertakenplan zal in 2022 gereedkomen. De financiële vertaling hiervan nemen we in de begroting 2023 mee.

De grondslag voor de tarieven rioolheffing op basis van het **huidige** kostendekkingsplan ziet er als volgt uit:

Omschrijving lasten riolen	2021	2022	Vershil
Onderhoud	€ 839.015	€ 781.456	- 57.558
Overige lasten	€ 134.837	€ 125.587	-9.250
Beleid waterhuishouding	€ 216.784	€ 200.001	- 16.783
Kapitaallasten	€ 1.144.635	€ 1.075.511	- 69.124
Toegerekende kosten BsGW en Gegevenshuis	€ 201.524	€ 290.252	- 88.728
Directe uren eigen personeel	€ 581.572	€ 595.852	14.280
Toegerekende overhead	€ 958.413	€ 998.535	40.122
Toerekening duurzame onkruidbestrijding	€ 122.400	€ 124.848	2.448
Toerekening straatreiniging	€ 97.920	€ 120.000	22.080
Toerekening kwijtschelding	€ 228.378	€ 222.654	- 5.724
Totaal lasten riolen	€ 4.525.478	€ 4.534.696	9.218
Storting voorziening riolen	€ 333.037	€ 420.988	87.951
Baten	€ 4.858.515	€ 4.955.684	97.169
Saldo	€ -	€ -	€ -

Onderstaand worden de belangrijkste verschillen in lasten tussen 2022 en 2021 toegelicht:

1. De lagere onderhouds- en overige lasten (€ 67 duizend) hebben betrekking op een administratieve verschuiving van lasten (aframen van de post Elektriciteit en bijramen op de post Inkomensoverdracht GR-en). Dit leidt per saldo niet tot hogere lasten binnen de begroting 2022.
2. In de berekening van kapitaallasten voor nog niet beschikbaar gestelde investeringen 2020 en ouder (berekend voor de begroting 2021), zit een onjuistheid waardoor het verschil van -€ 69 duizend wordt verklaard (voor 2022 is dit gecorrigeerd).
3. In 2021 zijn er geen kosten toegerekend van het pluspakket Rd4; dit is wel voor het jaar 2022 gedaan (€ 89 duizend verschil).
4. De baten rioolheffing zijn ten opzichte van 2021 € 97 duizend hoger. Hierin is rekening gehouden met de in het ISW opgenomen indexering van 2%.

Tarieven rioolheffing 2022

Evenals bij afvalstoffen mogen gemeenten de kosten voor riolen tot maximaal 100% in rekening brengen bij de huishoudens. Dit gebeurt ook in de gemeente Landgraaf. Daarmee zijn de tarieven riolen niet onderhevig aan een indexering op de heffing zelf, maar zijn afhankelijk van de ontwikkeling van kosten die verband houden met riolen.

De tarieven rioolheffing stijgen met 1,53% ten opzichte van 2021. De berekening van de tarieven baseren wij op het huidige aantal aansluitingen.

Tarieven rioolheffing	2021	2022
Eigenarendeel:	€ 106,58	€ 108,20
Gebruikersdeel o.b.v. verbruik drinkwater		
0 – 200m ³	€ 153,00	€ 155,30
201 – 400m ³	€ 217,30	€ 220,60
meer dan 401m ³	€ 359,50	€ 365,00
per 100m ³ extra	€ 36,60	€ 37,20

Kwijtschelding

Op grond van de Verordening op de kwijtschelding gemeentelijke belastingen kunnen burgers, wanneer zij aan de eisen voor kwijtschelding voldoen, voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Indien burgers voldoen aan de eisen voor kwijtschelding, ontvangen zij kwijtschelding voor:

- Rioolheffing (gebruikersdeel),
- Afvalstoffenheffing (vastrecht + variabele kosten met een maximum van € 70,-)

Voor de overige gemeentelijke belastingen en heffingen wordt geen kwijtschelding verleend.

Daarnaast komen burgers op grond van Verordening afvalstoffenheffing in aanmerking voor vermindering van de afvalstoffenheffing, indien zij als gevolg van chronische ziekte of handicap dan wel chronische ziekte of handicap van personen die behoren tot zijn of haar huishouden, extra afval moeten aanbieden aan de gemeentelijke inzameldienst. In dat geval bedraagt de vermindering 60% van de variabele kosten met een maximum van € 95,-.

In de begroting 2022 is een bedrag van € 495 duizend opgenomen voor kwijtschelding van afvalstoffen- en rioolheffing. Uit analyse van de gerealiseerde kwijtscheldingen over de jaren 2017 t/m 2020 blijkt dat van de kwijtscheldingen 55% toe te rekenen is aan afvalstoffenheffing en 45% aan rioolheffing. Met deze verdeling is in de begroting 2022 rekening gehouden: er wordt € 272.346 kwijtschelding toegerekend aan afvalstoffen en € 222.654 aan riolen. Deze bedragen zijn verdisconteerd in de tarieven rioolheffing 2022 en afvalstoffenheffing 2022.

Leges en rechten

Leges en rechten worden geheven voor verstrekte diensten door de gemeente. De dienst kan bestaan uit documenten (bv. paspoort, rijbewijs), vergunningen (bv. omgevingsvergunning, toestemming voor evenement), grafrecht en dergelijke.

Er is nog geen rekening gehouden met de nieuwe Omgevingswet die per 1 juli 2022 in werking treedt. De mogelijke financiële gevolgen van deze wet met betrekking tot leges is afhankelijk van nog te maken keuzes in beleid.

Op basis van de nu bekende data verwachten we een dip in het aantal af te geven verlengingen van rijbewijzen.

Omschrijving leges en rechten	2021	2022	2023	2024	2025
Omgevingsvergunning	€ 283.659	€ 283.659	€ 288.859	€ 293.674	€ 298.372
Marktgelden	€ 21.000	€ 21.000	€ 21.399	€ 21.806	€ 22.220
Reisdocumenten	€ 140.000	€ 117.500	€ 119.732	€ 121.648	€ 123.595
Rijbewijzen	€ 204.000	€ 155.000	€ 157.945	€ 160.472	€ 163.040
Burgerzaken (GBA, huwelijken e.d.)	€ 84.025	€ 67.750	€ 69.037	€ 70.142	€ 71.264
Grafrechten en-heffingen	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Overige leges	€ 33.808	€ 39.696	€ 40.451	€ 41.097	€ 41.755
Totaal leges en rechten	€ 786.492	€ 704.605	€ 717.423	€ 728.839	€ 740.246

Legestarieven mogen evenals de gebonden heffingen maximaal kostendekkend zijn. Dit betekent dat tarieven niet meer mogen stijgen dan de stijging van de daaraan gekoppelde lasten. De afzonderlijke tarieven worden opgenomen in de Legesverordening 2022, die in de raad van 9 december 2021 zal worden vastgesteld.

Ontwikkeling woonlasten binnen Parkstad gemeenten

Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. Woonlasten bestaan uit belastingen en heffingen enerzijds en marktprijzen voor bijvoorbeeld gas en elektriciteit anderzijds. In deze paragraaf beperken we de woonlasten tot de lasten die voortvloeien uit de relevante gemeentelijke heffingen:

- Onroerende Zaak Belasting,
- Rioolheffing meerpersoonshuishouden,
- Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden.

Overige belastingen zijn niet op elk huishouden van toepassing en worden daarom niet meegenomen in vergelijking van de gemeentelijke woonlasten.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie Lagere Overheden (COELO) doet jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten en publiceert de cijfers in de "lokale lasten atlas". Deze levert daarmee een landelijk vergelijkbaar gegeven voor wat betreft de gemeentelijke woonlasten. Die vergelijkbaarheid is niet helemaal zuiver, omdat vanwege de verscheidenheid in ophaalsystemen COELO voor wat betreft de afvalstoffenheffing een "gemiddeld" systeem hanteert. Hierdoor kunnen afwijkingen ontstaan ten opzichte van de eigen situatie. In onderstaand overzicht is het verloop voor de jaren 2018 tot en met 2021 weergegeven voor alle Parkstadgemeenten.

Bron: Coelo - lokale lasten atlas 2021

Overzicht woonlasten Parkstad Limburg gemeenten 2018-2021										
Gemeente	Gemid. WOZ woning 2021	Belastingjaar								
		2018			2019			2020		
Voerendaal	€ 266.000	€ 791	1,2%	€ 847	7,1%	€ 967	14,2%	€ 996	3,0%	
Beekdaelen	€ 245.000					€ 909		€ 907	-0,2%	
Simpelveld	€ 204.000	€ 825	3,1%	€ 845	2,4%	€ 884	4,6%	€ 880	-0,5%	
Kerkrade	€ 163.000	€ 726	2,7%	€ 768	5,8%	€ 829	7,9%	€ 869	4,8%	
Landgraaf	€ 197.000	€ 752	-0,5%	€ 774	2,9%	€ 809	4,5%	€ 847	4,7%	
Brunssum	€ 170.000	€ 750	2,7%	€ 766	2,1%	€ 791	3,3%	€ 825	4,3%	
Heerlen	€ 159.000	€ 769	2,1%	€ 764	-0,7%	€ 786	2,9%	€ 815	3,7%	

Behalve bij de gemeenten Simpelveld en Beekdaelen zien we dat de gemiddelde woonlasten binnen Parkstad in 2021 stijgen ten opzichte van 2020.

2.2.2 Bedrijfsvoering

De activiteiten/prestaties op het terrein van de PIJCOFAH vallen m.i.v. de begroting 2018 onder het taakveld overhead dat op haar beurt in Landgraaf onderdeel uit maakt van het programma bestuur en ondersteuning. Dat maakt dat de doelen, prestaties, activiteiten, middelen en risico's op dit terrein (naast alle overige overhead) eigenlijk zouden vallen onder het taakveld overhead en dus het programma (thema) bestuur en ondersteuning. We kiezen er echter voor om die informatie te bundelen in de verplicht op te nemen paragraaf bedrijfsvoering. Dit om herhaling te voorkomen. In deze paragraaf wordt over de PIJCOFAH-taken Personeel, Informatievoorziening (en ICT), Juridisch, Communicatie, Organisatie, Financiën en Huisvesting gerapporteerd. Omdat de financiële middelen al volledig zijn opgenomen in het programma bestuur en ondersteuning, worden deze hier per onderwerp slechts voor een paar majeure onderdelen specifiek gepresenteerd. Hierbij zijn de financiële cijfers voor 2020 gebaseerd op realisatie en voor de jaren daarna op de (bijgestelde) begrote bedragen.

Organisatie & Personeel

Wat willen we bereiken?

Gezien de leeftijdsopbouw in ons personeelsbestand gaan de komende jaren relatief veel medewerkers de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Daarnaast zien we de aard van de werkzaamheden verschuiven door onder andere toenemende digitalisering, veranderende wet- en regelgeving en veranderende maatschappelijke vraagstukken. Het is zaak dat ons personeelsbestand zowel in kwantitatief als kwalitatief oogpunt toekomstbestendig is en blijft. Daartoe moeten investeringen worden gedaan in zowel het huidige personeel met aandacht voor mobiliteit, flexibiliteit en persoonlijke ontwikkeling, zodat de kennis en vaardigheden op peil worden gehouden of waar nodig, worden verbeterd. Maar ook moet worden geïnvesteerd in het tijdig aantrekken van personeel. Er wordt actief vooruitgekeken en actie uit gezet waar nodig om vrijkomende vacatureruimte passend bij de ontwikkeling van de organisatie en taken op te vullen.

In 2022 willen we verder inzetten op competentie management door de toepassing van het nieuwe beleid ontwikkelen, functioneren en beoordelen. In 2021 is de beleidsnotitie en het reglement over hoe de competenties toegepast kunnen worden bij het bespreken van persoonlijke ontwikkeling en functioneren van medewerkers vastgesteld. De competenties en de bijbehorende niveaus zijn al eerder vastgesteld. 2022 wordt het eerste volle jaar waarin we met competentie management gaan werken.

We houden in 2022 aandacht voor een goede balans in de opbouw van het personeelsbestand. Op de eerste plaats dienen medewerkers de juiste competenties te hebben om hun functie uit te kunnen voeren. Echter een goede mix in leeftijdsopbouw is ook van belang. In de afgelopen jaren zijn diverse maatregelen genomen om aan verjonging en verduurzaming van het personeelsbestand te werken. Er blijft aandacht voor het aantrekkelijk positioneren van de organisatie voor jonge medewerkers. Zo nemen we sinds 1 september 2020 weer deel aan het traineeproject van Richting Zuid. Gedurende een periode van 2 jaar voeren drie verschillende trainees (ieder voor een periode van acht maanden) opdrachten uit voor de gemeente Landgraaf. Dit eindigt in mei 2022. Voor verlenging is vooralsnog geen budget beschikbaar.

Een ander belangrijk thema is (het terugdringen van) het ziekteverzuim. Het hoge percentage verzuim in 2018 (6,94 %) en 2019 (7,50 %) is in 2020 fors gedaald tot 5,4%. In eerste instantie werd de verklaring gezocht in het flexibele (thuis) werken waar de organisatie toe genoodzaakt is geweest vanwege corona. Uit de analyse is echter gebleken dat ook het langdurige ziekteverzuim gedaald is, onder andere vanwege uitstroom van enkele zieke medewerkers. Het blijft zaak om te blijven monitoren hoe zowel kort- als langdurig verzuim zich ontwikkelen. En indien nodig gerichte acties op uit te zetten door de

leidinggeevenden. Zij worden hierbij ondersteund door de nieuwe Arbodienst DPSO die sinds 1 januari 2021 gestart is.

Het college heeft via de kadernota een personeel gerelateerde autonome ontwikkeling ingediend. Dit betreft:

- structureel: 1,5 fte schaal 10 en 0,8 fte schaal 9 t.b.v. de wettelijke taken Omgevingswet en aanverwante wetgeving.

Het college heeft via de kadernota meerdere personeelsgerelateerde ruimtevragen ingediend. Dit betreft:

- Ophogen capaciteit implementatie project less is more (€ 45 duizend incidenteel).
  - Ophogen capaciteit i.v.m. wegwerken wachtlijsten inhuur jeugdhulp (€ 200 duizend incidenteel, waarvan € 90 duizend gedekt door extra inkomsten JENS).
  - Ophogen beleids capaciteit sociaal domein (€ 87 duizend structureel).
  - Ophogen capaciteit participatiecoach (€ 70 duizend voor 2022 en 2023).
  - Ophogen capaciteit services facilitair bedrijf (€ 35 duizend voor 2022 en 2023).
  - Ophogen capaciteit bureauhoofd afdeling BOR (€ 64 duizend structureel).
  - Ophogen capaciteit OOV (€ 90 duizend structureel).
  - Ophogen capaciteit m.b.t. de uitvoering van beleid (transformatie-opgave), de opvang van de forse toename van het aantal (formele en informele) vergunningaanvragen en de noodzakelijke inhuur van milieu-specialistische capaciteit (plus-taken) bij de RUD Zuid-Limburg (€ 349 duizend/€ 354 duizend voor 2022 en 2023).
  - Ophogen capaciteit communicatie (€ 105 duizend voor 2022 en 2023).
- De werkdruk binnen de ambtelijke organisatie wordt als groot ervaren en de beschikbare capaciteit is niet binnen alle teams in lijn met de taken en het ambitieniveau van de gemeente.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Gemiddelde leeftijd medewerkers	Personeelsadministratie	49,2	49,8	49,3	49,4
Verdeling over leeftijds-cohorten	Bedrijfsvoerings-rapportage				
< 35 jaar		10%	11%	13%	14%
35-45 jaar		19%	16%	19%	17%
45-55 jaar		37%	34%	28%	29%
> 55 jaar		34%	39%	40%	40%
Ziekteverzuim	Bedrijfsvoerings-rapportage	5,4%	6,9%	7,5%	5,4%

Doelen
1. Een toekomstbestendig personeelsbestand
2. Een gezonde en vitale organisatie
3. Kwalitatieve advisering, ondersteuning en beleidvorming op gebied van P&O
4. Competentieverricht sturen

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten
1.1	Sturen op goede mix in het personeelsbestand (competenties, leeftijd, etc.)
1.2	Werving en selectieprocedure moderniseren
2.1	Inzetten op vasthouden daling ziekteverzuim
3.1	Advies en ondersteuning aan de gehele organisatie op vlak van P&O
3.2	Ondersteuning van de werving- en selectieprocedures
3.3	Zorg dragen voor actueel en gedegen P&O-beleid
4.1	Werken met competentie management

	Prestatie indicatoren voor 2021	Norm
1.1.1	Gemiddelde leeftijd	≤ 50 jaar
1.1.2	Evenredige leeftijdsverdeling personeel	15% jonger dan 35 en 38% ouder dan 55 jaar
1.2	Gemoderniseerd format vacaturetekst	Operationeel eerste helft 2022
2.1	Ziekteverzuimpercentage	≤ 5%
4.1	Competentiemanagement	Met minimaal 1/3 van het personeel is een ontwikkelgesprek 'nieuwe stijl' gevoerd en vastgelegd

Wat mag het kosten?

Omschrijving	x € 1.000					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo personele lasten (A-B-C-D-E-F)	-24.147	-24.722	-25.809	-25.509	-25.353	-25.707
A Vergoeding personeel+bijdragen derden	289	221	207	207	207	207
B Salariele vergoedingen eigen personeel	20.521	21.167	22.204	22.290	22.248	22.578
<i>B1 Schaalsalarissen huidig personeel</i>	<i>19.419</i>	<i>20.094</i>	<i>21.109</i>	<i>21.171</i>	<i>21.104</i>	<i>21409</i>
<i>B2 schaalsalarissen bestuur + voormaligen</i>	<i>1.102</i>	<i>1.073</i>	<i>1.095</i>	<i>1.119</i>	<i>1.144</i>	<i>1169</i>
C Personeel van derden	2.430	2.104	2.183	1.794	1.676	1.698
<i>C1 Uitzendkrachten en detacheringen</i>	<i>1.823</i>	<i>1.453</i>	<i>1.532</i>	<i>1.143</i>	<i>1.025</i>	<i>1047</i>
<i>C2 WSW</i>	<i>607</i>	<i>651</i>	<i>651</i>	<i>651</i>	<i>651</i>	<i>651</i>
D Studiekosten	308	354	315	315	315	315
E Overige centrale personeelsbudgetten	636	629	631	633	636	638
F Overige decentrale personeelsbudgetten	364	439	433	434	435	435
G Uren naar projecten	-177	-250	-250	-250	-250	-250

- Het budget onder C1 is grotendeels bepaald uit een risico-opslag (4,7%) op het budget "Schaalsalarissen huidig personeel".
- Onder E worden de volgende budgetten verantwoord: werving & selectie, secundaire arbeidsvoorwaarden, werkkostenregeling, functiewaarderingen, intern mobiliteitsbureau, arbozaken en organisatieontwikkeling.

- Onder F wordt o.a. verantwoord: overwerkvergoedingen, beloningsdifferentiatie, overige secundaire arbeidsvoorwaarden, stagiaires, WW-lasten en ZW-inkomsten.

Wat zijn de risico's?

x € 1.000

Nr.	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2020	2021	2022	2023
1	Tekort op salarissen i.v.m. raming max-1	Monitoren salaris- uitputting en gedurende het jaar tijdig bijstellen. Jaarlijks beoordelen handhaafbaarheid raming max-1 en zo nodig raming opwaarts bijstellen bij nieuwe begroting 2022	675	675	675	675
		Totaal risicobedrag	675	675	675	675

Toelichting risico's

1. Door het ramen van de salarislast op basis van max-1 (sinds begroting 2020) is er minder salaris/inhuurbudget beschikbaar van bijna € 515 duizend. Om de ramingen van de salarislasten consistent te laten verlopen dient max-1 op alle functies toegepast te worden. Hierdoor kon het bedrag van de ruimtecreatie niet omlaag worden gebracht. Daarnaast is er om de gemeentelijke organisatie niet uit z'n voegen te laten groeien met als gevolg een toekomstige reorganisatie, sinds de begroting 2020 een taakstelling op de formatie opgenomen die jaarlijks met 2 fte (schaal 9) structureel oploopt. Hierdoor werd en wordt de organisatie verplicht jaarlijks kritisch te kijken naar de lucht binnen de formatie. Het bedrag dat met 2 fte schaal 9 gemoeid is bedraagt ca € 160 duizend. In de jaren 2015-2019 is er een overschot geweest op de personele lasten van de diverse afdelingen van respectievelijk € 341 duizend, € 183 duizend, € 519 duizend en € 401 duizend. Deze jaren had het overschot dus slechts 1x de omvang van de ingezette ruimtecreatie. Daarnaast blijkt in het invoeringsjaar 2020 dat we ondanks een tussentijdse bijraming afsloten met een tekort van € 327 duizend. Inmiddels zien we ook in 2021 na 1 kwartaal dat er enorme druk staat op het salarisbudget. Hierdoor lopen we een zeer hoog risico (100%) dat we te maken krijgen met een tekort op de salarisraming in de volle omvang. We kiezen daarom voor een kans-inschatting van zeer hoog (100%)

Communicatie

Wat willen we bereiken?

Het informeren van en communiceren met onze inwoners is de kerntaak op gebied van communicatie binnen de gemeente. Om dit te realiseren heeft het team communicatie zowel extern als intern gerichte taken. Extern naar onze inwoners, media en stakeholders. Intern betreft het de advisering en ondersteuning van de (beleids)afdelingen en het bestuur op het vlak van communicatie.

De gemeente beschikt over diverse communicatiekanalen en communicatiemiddelen om zowel de interne als externe doelgroepen te bereiken. We streven ernaar om alle doelgroepen te informeren met het juiste advies, op de doelgroep toegesneden informatie door inzet van de juiste middelen binnen de mogelijkheden die we hebben.

Het vakgebied communicatie verandert voortdurend door de snelle ontwikkelingen in het medialandschap. Deze ontwikkelingen volgen we op de voet en waar dat van toepassing is passen we deze op Landgraafse schaal toe.

In 2020 heeft de focus hoofdzakelijk op crisiscommunicatie gelegen in verband met de covid-19 pandemie. In 2021 heeft dat ook nog flink wat capaciteit geleverd, maar zijn we toch weer meer terug kunnen gaan naar de reguliere taken. De laatste jaren zijn de taken op een aantal vlakken gegroeid. Met name op het vlak van de social media is veel ontwikkeld. We plaatsen meer content, analyseren alle reacties met behulp van Coosto en geven signalen naar afdelingen of portefeuillehouders indien er trends of belangrijke input uit de analyses komt. Doordat nieuws door alle social media in de samenleving veel sneller en via meer kanalen rond gaat, is de doorlooptijd van communicatie-activiteiten sneller geworden: er wordt sneller en vaker (re)actie vanuit de gemeente verwacht. Sinds 2020 wordt iedere twee weken een digitale nieuwsbrief gemaakt. En is de wekelijkse newsroom opgestart, om ervoor te zorgen dat alle afdelingen op de hoogte zijn van de signalen die vanuit onze burgers binnenkomen, zowel via KCC als via social media. Deze informatie kan vervolgens gebruikt worden om de informatievoorziening en dienstverlening aan onze burgers te verbeteren. De newsroom wordt voorbereid, begeleid en verwerkt door team communicatie. Daardoor is helder geworden dat er door het team meer opgepakt wordt/moet worden dan dat er capaciteit beschikbaar is. Bovendien heeft het bestuur de wens geuit om meer dan nu over de behaalde gemeentelijke successen te communiceren. Om te kunnen blijven voldoen aan huidige niveau plus het kunnen oppakken van extra taken, is meer formatie nodig. Vandaar dat er een ruimtevraag is ingediend om 1,3 fte aan het team toe te voegen. Dit betreft 0,7 fte structureel tekort voor het blijven uitvoeren van de huidige taken en 0,6 fte voor de aanvullende taken op het vlak van uitdragen van de successen per portefeuille. Dat betekent dat om het huidige niveau vast te kunnen houden dus ook de genoemde extra formatie nodig is. Mocht de raad geen formatie toe (kunnen of willen) kennen, dan betekent dit dat er taken geschrapt zullen gaan worden om workload en capaciteit terug in balans te brengen. Dat zal dan ook consequenties hebben voor de ambities ten aanzien van communicatie in de begroting.

Doelen

1. Tijdige en complete informatieverstrekking naar inwoners, media en stakeholders
2. Landgraaf laat zich zien in de regio als gemeente waar het goed wonen, werken en recreëren is
3. Burgers voelen zich gehoord en geholpen

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten
1.1	Input vanuit de vakafdelingen naar buiten brengen via de diverse kanalen.
2.1	Contacten onderhouden met pers/media.
2.2	Afdelingen en bestuur ondersteunen bij het signaleren van nieuwswaardige ontwikkelingen.
3.1	Webcare overdragen aan KCC
3.2	Signalen uit (de analyses van) de social media uitzetten naar de juiste betrokkenen ter afhandeling

	Prestatie indicatoren voor 2022	Norm
1.1	Aantal abonnees op de digitale nieuwsbrief	> 2000
2.1	Gevoerde persgesprekken	> 20
3.1	Webcare is uitgerold en operationeel	Gereed in 2022

Wat mag het kosten?

Financiën communicatie (excl. personeel)

x € 1.000

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A Lasten communicatie	81	69	69	69	69	69

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico

In dit onderdeel zijn geen majeure risico's aanwezig.

Juridische zaken (inclusief privacy)

Wat willen we bereiken?

Juridische zaken omvat een scala aan werkzaamheden. De belangrijkste juridische werkzaamheden betreffen interne juridische advisering op alle gemeentelijke taakgebieden inclusief privacy en de afhandeling van bezwaren, beroepen, aansprakelijkstellingen, klachten, WOB-verzoeken en ingebrekestellingen.

In de gemeentelijke beleidsontwikkeling en het besluitvormingsproces zitten vele juridische componenten die we als gemeente kwalitatief goed geborgd willen hebben. Hierin wordt de organisatie ondersteund door het team juridische zaken. Daarnaast zorgt het team voor de tijdige behandeling en afhandeling van bezwaren en klachten. Tevens vertegenwoordigen zij de gemeente bij rechtszaken. Zowel de adviezen als de afgehandelde zaken dienen de rechterlijke toets te kunnen doorstaan.

We vinden het van belang te investeren op de bewustwording van een juridische toets aan de voorkant van een besluitvormingstraject om eventuele problemen in een later stadium te voorkomen. Hiertoe zal juridische zaken zich pro-actief profileren binnen de organisatie en meer aandacht gaan besteden aan ongevraagde advisering.

Privacy

De algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is vanaf 25 mei 2018 van toepassing op de gemeentelijke bedrijfsvoering. De jaren 2018 en 2019 hebben hoofdzakelijk in het teken gestaan van het implementeren van de AVG. In 2020 heeft een verschuiving plaats gevonden richting de beheerfase. Ter ondersteuning van de beheerfase is er een privacy managementsysteem (DPMS) ingericht waarmee de plan-do-act-check-cyclus wordt geborgd en dat tegelijkertijd bijdraagt aan de verbetering van het privacy-volwassenheidsniveau van de gemeente. 2021 is het eerste jaar geweest waarin het privacy managementsysteem is uitgerold. Het privacy managementsysteem heeft een repeterend karakter en het kan worden gezien als een instrument om inzichtelijk te maken dat de organisatie ieder jaar wat meer volwassen of meer AVG-compliant wordt. Aan het eind van 2021 c.q. het begin van 2022 wordt de balans opgemaakt en dat vormt de basis voor het opstellen van een prioriteringsvoorstel voor het jaar 2022. Uiteindelijk wordt het prioriteringsvoorstel ter besluitvorming aangeboden aan de directie.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2017	2018	2019	2020
Aantal klachten	Juridisch jaarverslag	37	34	37	41
Aantal gegrond verklaarde klachten	Juridisch jaarverslag	9	9	10	11
Aantal ingediende bezwaren	Juridisch jaarverslag	59	129	116	87
Aantal afgehandelde bezwaren*	Juridisch jaarverslag	66	106	111	88
Aantal gegrond verklaarde bezwaren	Juridisch jaarverslag	10	4	4	11
Afhandeltermijn <18 weken	Juridisch jaarverslag	59%	44%	35%	41%

*het aantal afgehandelde bezwaren kan hoger zijn dan het aantal ingediende bezwaren door werkvoorraad uit het voorgaande jaar.

Doelen

1. De gemeente neemt besluiten die waar nodig juridisch getoetst zijn.
2. De juridische procedures worden binnen de wettelijke termijn afgehandeld.
3. Bewustwording van juridische aspecten binnen de organisatie wordt vergroot.
4. De privacy is gewaarborgd (AVG).

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten
1.1	Juridisch advies en ondersteuning adviezen leveren
2.1	Afhandelen van bezwaren etc. binnen de wettelijke termijn.
3.1	Pro-actief (ongevraagde) adviezen geven.
3.2	Kennis delen met collega's over Awb in sessies ten behoeve van de leergang bedrijfsvoering.
4.1	De geprioriteerde activiteiten op gebied van de data impact analyse worden uitgevoerd
4.2	In samenspraak met proceseigenaren een prioritering maken voor de maatregelen die op basis van het privacy managementsysteem moeten worden uitgevoerd.
4.3	De Functionaris voor gegevensbescherming (FG) controleert op de correctheid van de genomen maatregelen en houdt steekproefsgewijs toezicht op de wijze waarop bepaalde maatregelen in de praktijk worden uitgevoerd.

	Prestatie indicatoren voor 2022	Norm
2.1	Afhandeling bezwaren < 18 weken	>50%
3.1	Volledigheid contractenadministratie	>80%
4.1	Uitvoering geprioriteerde activiteiten AVG 2022	100%
4.2	Uitgevoerde steekproeven door FG	5 uitgevoerde en gerapporteerde steekproeven

Wat mag het kosten?

Financiën Juridische zaken (excl. personeel)

		(x € 1.000)					
Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
A Saldo juridisch (A1-A2)	-96	-79	-79	-79	-79	-79	
A1 Baten juridisch	13	0	0	0	0	0	
A2 Lasten juridisch	109	79	79	79	79	79	

Dit betreft met name proces- en advocaatkosten, vergoedingen leden commissie voor de bezwaarschriften, bijdrage nationale ombudsman, bijdrage Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC).

Wat zijn de risico's?

(x € 1.000)

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2021	2022	2023	2024
1		Bestuurlijke boete bij niet voldoen aan AVG	Sturen op afspraken inzake werken conform regelgeving AVG	60	60	60	60

Toelichting risico

1. Op basis van jurisprudentie is de inschatting dat voor Landgraaf het maximale risico € 600 duizend is. In het kader van deze risico-inventarisatie laten we het oude bedrag van € 10 miljoen dus bewust los. Feitelijk is € 600 duizend het maximale risico waarbij de kans dat zich dit voor doet zeer klein wordt geacht.

Ontwikkeling van de informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

Een veranderende samenleving vereist een gemeentelijke organisatie die slim kan inspelen op de vragen die daarmee samenhangen. Na eerst vooral overzetten van “de papieren wereld” zien we nu dat er een eigenstandige digitale werkelijkheid aan het ontstaan is, met eigen spelregels en met eigen kansen, risico's en dilemma's

Koersend op een integrale informatiewet wordt vanuit o.a het VNG-meerjarenprogramma Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU 2020–2024) gestructureerd toegewerkt naar een basis met als leidend principe: collectief inspelen op nieuwe wetgeving, technologie en ontwikkelingen die alle gemeenten aangaan.

De verdere digitalisering van de informatievoorziening in de samenleving, technologie en wetenschap speelt een belangrijke rol. Steeds meer informatie wordt in verschillende digitale vormen, in verschillende bronnen en voor legio doeleinden opgeslagen, en slim gebruik maken van die data beïnvloedt onze manier van werken en organiseren. Om het potentieel van data en informatie te kunnen benutten zijn nieuwe ICT-oplossingen nodig om data te kunnen combineren, analyseren en visualiseren. Ook moet de data en de digitale infrastructuur veilig, betrouwbaar en duurzaam zijn.

De roep om transparantie en openbaarheid van bestuur is de afgelopen jaren sterker geworden. Als overheidsinformatie zich niet in goede, geordende en toegankelijke staat bevindt, wordt het problematisch om transparant te zijn over het overheidshandelen. Het wetsvoorstel Wet open overheid (Woo), de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), probeert daarom transparantie en openbaarheid meer te bevorderen en zal hierbij naar verwachting als katalysator gaan werken. De Woo zal, zoals het zich nu laat aanzien, in het 1e halfjaar 2022 in werking treden en heeft tot doel om overheden en semi-overheden transparanter te maken. Het belang van transparantie/openheid wordt landelijk zeker sinds begin van dit jaar ook breed onderkend, omdat het tevens een belangrijke voorwaarde is om de vertrouwensrelatie met burgers op peil te houden. De kern van de wet is dat overheidsorganisaties verplicht zijn om diverse categorieën documenten actief openbaar te maken. Ook wordt elk overheidslichaam verplicht om zijn opslag, beheer en verstrekking van gegevens –de zogenaamde informatiehuishouding– in een versneld tempo te verbeteren. Een goed werkende informatiehuishouding is namelijk essentieel voor een transparante overheid conform de Woo.

Ook de nieuwe Archiefwet 2021 zal als vervanger van de Archiefwet 1995 ervoor zorgen dat het digitale informatiebeheer volledig is toegespitst op het digitale tijdperk, gemakkelijker te begrijpen en toe te passen is. Hierbij zullen centrale begrippen van de huidige Archiefwet 1995, waaronder overbrenging, waardering, selectie en vernietiging alsmede goede, geordende en toegankelijke staat blijven bestaan. Daarnaast levert de Archiefwet de basiseisen voor een gezonde informatiehuishouding. De inwerkingtreding van de wet is vooralsnog voorzien in de zomer van 2022 of januari 2023.

Parallel aan de voorbereiding en implementatie van bovenstaande wet- en regelgeving wordt conform jaarplannen uitvoering gegeven aan de doorontwikkeling van de informatiehuishouding door de implementatie van het Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden (KIDO), het zaakgericht archiveren, de digitale toegankelijkheid en de verplichte maatregelen van de baseline informatiebeveiliging overheid (BIO).

Onderstaand wordt nog ingegaan op diverse aspecten van de informatiehuishouding.

Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden (KIDO)

Het doel van het kwaliteitssysteem is om het informatiebeheer structureel te verbeteren, en wel zodanig dat het informatiebeheer op termijn voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. Informatiebeheer is de inrichting en uitvoering van het opslaan, het bewaren en beheren, het ontsluiten of (actief) leveren, en waar nodig, het overdragen, verplaatsen, verwijderen of vernietigen van informatie. Een kwaliteitssysteem is het hulpmiddel om werkzaamheden te analyseren, uitkomsten te meten en verbetermogelijkheden te bepalen.

Zaakgericht archiveren

Vanuit de archiefwet is de gemeente verplicht de onder haar berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging van de daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden. Het digitaal werken stelt eisen aan de inrichting van de informatiesystemen. Voor de processen waarvoor geen processysteem (applicatie) beschikbaar is, vindt dit plaats via zaakgericht archiveren in ons centrale Document Management Systeem. Jaarlijks worden processen geselecteerd die daarop worden ingericht.

Digitale Toegankelijkheid

Vanuit het principe dat "Ieder mens het recht heeft om te leven als ieder ander en mee te doen in de maatschappij" worden eisen gesteld aan de digitale voorzieningen, immers in onze samenleving kun je bijna niet meer zonder het internet en computers. Deze eisen zijn opgenomen in het tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid en gelden voor de websites en apps waarvoor onze gemeente verantwoordelijk en/of bij betrokken is. Gefaseerd wordt de informatiehuishouding daarop ingericht en aangepast.

Informatieveiligheid

100% veiligheid bestaat niet, doch met het implementeren van de verplichte BIO-maatregelen en het, middels de ENSIA, jaarlijks afleggen van verantwoording op specifieke terreinen van de informatiehuishouding wordt, op basis van risicoafweging, de digitale weerbaarheid structureel verhoogd. Hiervoor wordt jaarlijks het informatiebeveiligingsplan opgesteld en door de directie vastgesteld. De uitvoering daarvan wordt gemonitord via de bedrijfsvoeringsrapportage.

Jaarlijks wordt een planning gemaakt van uit te voeren activiteiten op de bovenstaande aspecten van de informatievoorziening waarvan de voortgang verder via de bedrijfsvoeringsrapportages als onderdeel van de PDCA-cyclus te volgen zijn.

De focus voor 2022 ligt vooral op het doorpakken op de ingeslagen weg met de digitalisering vanuit de basis op orde en daarnaast gefaseerd aansluiten op de nieuwe ontwikkelingen en het voldoen aan de aanstaande wet- en regelgeving. Het absorptievermogen van de organisatie is hiermee ook bereikt.

Het college heeft via de richtbudgetten de onderstaande 3 ruimtevragen ingediend:

- Datagedreven werken en sturen voor 2 pilots en de noodzakelijke ondersteuning en expertise (incidenteel 2022 € 27 duizend)
- Digitale toegankelijkheid voor het opstellen van de toegankelijkheidsverklaringen (structureel € 10 duizend)
- Informatieveiligheid om uitvoering te geven aan de VNG-resolutie informatieveiligheid waaronder structurele bewustwording (structureel € 10 duizend)

Doelen
Om een betrouwbare, transparante en dienstbare gemeente te zijn is het van belang dat 1: de kwaliteit en duurzaamheid van de informatie gegarandeerd wordt (nieuwe Archiefwet), 2: de informatiebeveiliging is duurzaam op orde (ENSIA en BIO) 3: de kwaliteit en transparant toegankelijkheid van de informatievoorziening is gegarandeerd (Woo)

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten
	<i>Opm. ivm vertraging Archiefwet 2021 en ontwikkelingen Historisch Centrum Limburg (HCL) zijn de activiteiten 1.1 tm 1.3 uit 2021 doorgeschoven naar 2022</i>
1-3	Adviseren en ondersteunen inzake informatiemanagement
1.1	Aansluiten op e-depot.
1.2	Aanwijzen en inregelen rol archivaris.
1.3	Inregelen consequenties verkorting overbrengingstermijn van 20 naar 10 jaar (activiteiten over periode van 3 jaar).
1.4	Uitvoeren jaarplan KIDO
2.1	Uitvoeren informatiebeveiligingsplan 2022.
3.1	Woo verder voorbereiden en zodra Woo van kracht is, in de vorm van een groeimodel gefaseerd uitvoering geven aan deze nieuwe wet. Niveau van huidige informatiehuishouding periodiek screenen in relatie tot de Woo;
3.2	verbeteringen van de informatiehuishouding via plan van aanpak prioriteren en effectueren. 2 Pilots datagestuurde werken uitvoeren
4.2	

Prestatie indicatoren voor 2022	Norm
1.1 Aangesloten op e-depot	Eind 2023 gereed
1.3 Uitgevoerd archiefbeheer n.a.v. verkorte overbrengingstermijn	Eind 2024 gereed
1.4 Uitgevoerd jaarplan KIDO	Eind 2022 gereed
2.1 Uitgevoerd jaarplan informatiebeveiliging 2022	Eind 2022 gereed
2.2 Geactualiseerd ICT-plan	Eind 2022 gereed
3.1 1e fase implementatie Woo	Eind 2022 gereed
3.2 Plan van aanpak verbetering informatiehuishouding	Eind 2022 gereed

Wat mag het kosten?

Financiën ICT, waaronder de GR PIT

(x € 1.000)

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A Saldo ICT (A1-A2)	-1.726	-2.203	-2.269	-2.287	-2.256	-2.278
A1 Baten ICT	419	469	505	507	507	507
A2 Lasten ICT	2.145	2.672	2.774	2.794	2.763	2785

De stijging in 2021 t.o.v. 2020 zit voornamelijk in de bijdrage PIT die gebaseerd is op het nieuwe verrekenmodel, waarbij we in 2020 nog gedeeltelijk gecompenseerd zijn. Verder hebben we vanaf 2021 het applicatiebeheer bij PIT belegd en is de autonome ontwikkeling 2021 m.b.t. het ICT-plan in deze cijfers opgenomen.

Wat zijn de risico's?

(x€ 1.000)

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2022	2023	2024	2025
1		Niet voldoen aan archiefwet en -regelgeving	Maatregelen KPI-jaarplan 2022	pm	pm	pm	pm
2		Niet (tijdig) implementeren Woo	Implementatieplan actieve openbaarmaking	67,5	67,5	67,5	67,5
Totaal risicobedrag				67,5	67,5	67,5	67,5

Toelichting risico's

1. Het onvoldoende borgen van de duurzaamheid van de informatievoorziening kan een grote impact hebben op de dienstverlening en de bedrijfsvoering. De kans op ingrijpen door de provincie en het risico op kostbare hersteloperaties nemen in dat geval toe.
2. De impact van Woo op de gemeentelijke organisatie, interne processen en onze informatiehuishouding zal groot zijn. De kosten voor alle gemeenten worden door de VNG geschat op structureel € 42,1 miljoen per jaar en incidenteel € 121,9 miljoen (stand 2019). Samen met de koepels voor de provincie en de waterschappen heeft de VNG het rijk gevraagd deze kosten volledig te compenseren (brief aan minister BIZA dd. 7-1-2021 kenmerk 110597 EL). Uitgaande van de VNG-raming worden de kosten van de Woo voor de gemeente Landgraaf op basis van het aantal inwoners globaal ingeschat op structureel € 90 duizend per jaar en incidenteel op € 260 duizend. De ervaring leert dat een Rijkscompensatie van de kosten niet voor de hand ligt en 100% vergoeding een zeer hoge uitzondering is. Daarom wordt in de meerjarenraming van deze kadernota de rijksbijdrage op dit moment ingeschat op 50%, waarbij de vergoeding van de incidentele kosten over een periode van 5 jaar tot uitbetaling komt.

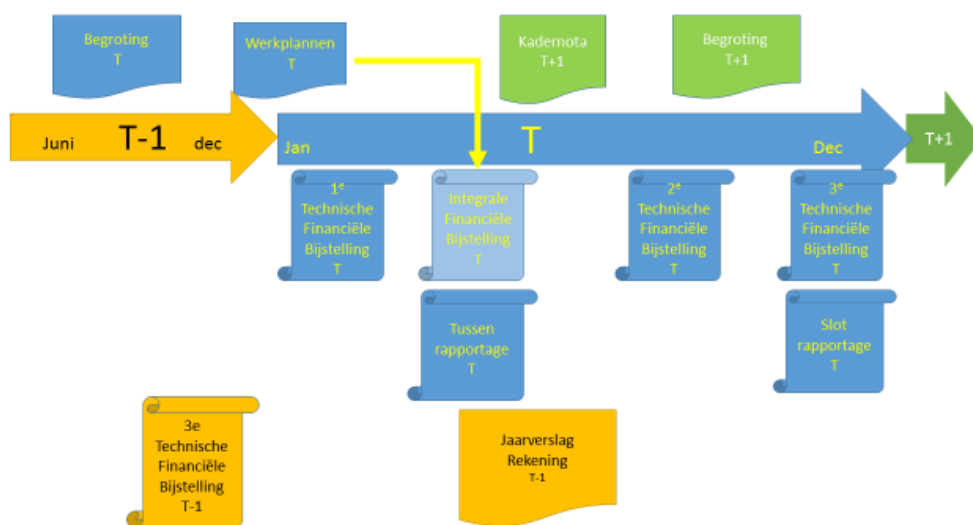
Planning en control

Wat willen we bereiken?

Zwaartepunt van de planning en control zal in 2022 komen te liggen op de noodzakelijke ombuigingsoperatie. Een ombuigingsoperatie die ervoor moet zorgen dat de raad bij de kadernota 2023 voldoende ruimte creërende mogelijkheden heeft om de begroting weer structureel en reëel in evenwicht te brengen. We zullen hiervoor externe begeleidingscapaciteit moeten inzetten waarvoor in deze begroting alsnog incidenteel budget zal worden gevraagd.

Deze exercitie vraagt ook extra interne capaciteit. De externe capaciteit is nodig om de opgedane kennis bij andere gemeenten optimaal te benutten en om de eigen organisatie op onderdelen te ontlasten. Gedacht wordt aan een eenmalig budget voor inhuur van ter hoogte van ca. € 100 duizend. Daarnaast heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel extra duurzaamheidsfonds, waarbij de leningenadministratie in eigen beheer wordt uitgevoerd. Dit noodzaakt tot structurele ophoging van de formatie financieel beheer met 0,5 fte (= € 40 duizend).

Zoals ook al in de begroting 2020 en 2021 aangegeven willen we uiterlijk in 2022 ons planning en control systeem volledig hebben gemoderniseerd. Het financieel kader is eind 2021 volledig geactualiseerd waarbij al grote stappen in 2020 zijn gezet. Een van de laatste stappen is het aanpassen van de P&C-ritmiek m.b.t. tussentijds bijstellen van de lopende begroting via tussen-, slot- en financiële bijstellingsrapportages. Doel is de tussenrapportage direct te doen laten aansluiten op het werkplan proces. De tussenrapportage moet daartoe 2^e kwartaal opgesteld worden zodat voor de zomer duidelijk is hoe wordt omgegaan met de uit het werkplanproces voortkomende knelpunten.

Onderdeel van de modernisering is ook de maximale uitnutting van het nieuwe PenC systeem Pepperflow (PP) dat in 2021 is aangeschaft ter vervanging van ons systeem Navigus. De implementatie van het systeem PP in 2021 is vooral gericht op de overdracht van kennis aan de 3 functioneel beheerders. De toepassingsopties van dit nieuwe systeem zijn echter dusdanig dat we geheel 2022 nodig zullen hebben om de mogelijkheden van dit systeem nagenoeg volledig uit te nutten. We proberen dit met eigen capaciteit van de functioneel beheerders te doen maar sluiten niet uit dat we ook hier toch enige externe capaciteit nodig zullen hebben omdat de PenC winkel wel gewoon open moet blijven en 2022 sowieso een bijzonder jaar wordt vanwege de aan te zetten ombuigingsoperatie. Onderstaand de mijlpalen die we ons ten doel hebben gesteld m.b.t. de uitrol van Pepperflow.

2021	Kennisoverdracht Tussen-, Slot- en Jaarverslagrapportage Bedrijfsvoeringsrapportage
2022	Budgetrapporten Werkplannen Begroting + Begrotingsapp Vraag en Antwoord technische vragen
2023	Overige mogelijkheden

Voor wat betreft de modernisering van ons financieel systeem zal na het in de Cloud zetten van het financieel systeem, de implementatie van de scanstraat en de verdergaande automatisering van de betaalmodules in 2021 het jaar 2022 volledig in het teken staan van het operationeel maken van de nieuwe contractenmodule die onderdeel is van het financieel systeem. Dat zal dan uitstekend kunnen aansluiten bij de ombuigingsoperatie a.d.h.v. een zero based budget aanpak in samenhang met een analyse van de wettelijke ondergrenzen met name op het sociaal domein.

Daar waar we in 2021 zijn gestart met ons internbeheersingssysteem m.b.v. Key2Control zullen we hier in 2022 mee verder gaan. Uiteindelijke doel is een integraal beheersingssysteem met digitale monitoring en dossiervorming.

Doelen
<ol style="list-style-type: none"> 1. Een structureel en reëel meerjarig evenwicht 2022. 2. Een weerstandsvermogen dat over de gehele periode 2022–2025 groot genoeg is om de risico's af te kunnen dekken. 3. Repressief toezicht vanuit de provincie behouden voor de komende jaren. 4. Een planning en control systeem dat in 2022 is gemoderniseerd en afgestemd op de wensen en mogelijkheden van de hedendaagse tijd. 5. Kwetsbaarheid financiële functie is in 2022 opgelost.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten
1.1	Opstellen van de diverse planning en control producten
1.2	reguliere advisering en ondersteuning op financieel gebied
2	Verdergaand uitrollen systeem Pepperflow
3	Verdergaand implementeren modules rechtmatigheid key2control t.b.v. rechtmatigheidsverklaring.
4	Doorvoeren ombuigingsoperatie 1 ^e helft 2022.
5	Optimaliseren Aan- en Afwezigheidssysteem (onder voorbehoud)
6	Reguliere werkzaamheden i.h.k.v. salarisadministratie en de financiële administratie
7	Uitvoeren doelmatigheidsonderzoek 213A op rekening-analyse 2016–2020

Prestatie indicatoren voor 2021		Norm
1.1	Jaarstukken 2021	15 juli 2021
1.2	Begroting 2023	15 november 2022
1.3	Kadernota 2023	1 juli 2022
1.4	Tussenrapportage 2022	1 juli 2022
1.5	Slotrapportage 2022	1 december 2022
1.6	Financiële bijstellingsrapportage	4x
2	Geïmplementeerd nieuw P&C-systeem (opvolger Navigus)	1 jan 2023
3	Geïmplementeerde modules rechtmatigheid key2control	31 dec 2021
4	Ombuigingsopties verwerkt in Kadernota	1 juli 2022
6	Doorlooptijd facturen	< 30 dagen
7	Doelmatigheidsanalyse Jaarrekening	1 Juni 2022

Wat mag het kosten?

Financiën Planning & control (excl. personeel)

(x€ 1.000)

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A Saldo PenC	-66	-79	-81	-84	-82	-82
A1 Baten PenC	22	29	30	30	31	31
A2 Lasten PenC	88	108	111	114	113	113

De baten hebben betrekking op de Financieel administratieve werkzaamheden en de PSA-werkzaamheden die voor ISD-BOL en Het Gegevenshuis worden uitgevoerd. De lasten hebben betrekking op het geldmiddelenbeheer en de salarisadministratie.

Wat zijn de risico's?

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2022	2023	2024	2025
1		Onvoldoende capaciteit voor zelfstandig uitvoeren ombuigingsoperatie	Bij begroting 2022 alsnog extra budget vragen bij Raad (€100 duizend)	nvt	nvt	nvt	nvt
2		Onvoldoende capaciteit uitrollen mogelijkheden Pepperflow	Gefaseerd uitrollen mogelijkheden. Zo nodig extra budget voor inhuur vragen. Eerst echter eigen budget inzetten en anders meeliften op budget ombuiging.	nvt	nvt	nvt	nvt
3		Grijze capaciteitsgroei in duurzaamheidsprojecten (bank van lening)	Zekerstellen noodzakelijke formatie financieel beheer. Zonder capaciteit niet faciliteren	nvt	nvt	nvt	nvt
Totaal risicobedrag							

Toelichting risico's

1. De ombuigingsoperatie zal a.h.v. een ZBB-aanpak vormgegeven worden met een bijzondere focus op het programma 6 Sociaal domein waarbij tevens gericht gekeken wordt naar de bovenwettelijke activiteiten die we uitvoeren. Omdat de winkel open moet blijven en we niet meer de back-up hebben van een senior-medewerker zal hiervoor extra externe capaciteit moeten komen.
2. Pepperflow wordt stukje bij beetje uitgerold. De implementatie opzet is ook gebaseerd op kennisoverdracht "hoe werkt het systeem". Door 3x functioneel beheerder te laten opleiden zouden we voldoende capaciteit moeten hebben om dit zelfstandig te kunnen uitrollen.
3. We zetten sinds jaar en dag al ca. 250-300 grijze uren capaciteit in bij financieel beheer voor het instandhouden van de zonnepanelenleningen (>500 klanten) en het duurzaamheids traject 1 (ca. 40 klanten). Door structureel de urencapaciteit van een van de medewerkers aan te houden is dat gelukt. Dit is echter geen gezonde en houdbare situatie. Nu er een Duurzaamheids II traject komt is het onvermijdelijk om de "leningadministratie" capaciteit op te hogen. Te veel burgers steunen op de administratieve afhandeling van de lening door onze financiële administratie en alhoewel veel geautomatiseerd verloopt kosten het inrichten en de jaarlijkse mutaties a.g.v. sterven, scheiden, vervroegd aflossen, niet nakomen aflossingen de reeds genoemde tijd. Als er een nieuw duurzaamheids traject in 2021 bij komt dan is "invulbare" extra formatie financieel beheer (schaal 9) absoluut noodzakelijk.

Huisvesting en services

Het ambtelijk apparaat van de gemeente Landgraaf is gehuisvest op de volgende 3 locaties:

- Sweelinckplein 1
- Voltastraat 22
- Marconistraat 13

Voor deze locaties, inclusief de deelnemers van het Burgerhoes, zorgen we voor een adequate reguliere interne dienstverlening. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan onze interne helpdesk, reprografie, catering, conciërge- en bodediensten.

Wat willen we bereiken?

Een efficiënte, effectieve en veilige werkomgeving voor alle medewerkers, met meer aandacht voor vitaliteit. Door het inzetten van modern meubilair wordt bewegen en het aannemen van een goede houding gestimuleerd.

Vanaf het jaar 2017 tot aan het moment van opstellen van deze paragraaf zijn 89 zit-sta bureaus geplaatst. Door de corona crisis en het thuiswerken, hebben we het verbeteren van de werkplekken on-hold gezet in 2020 en tot zover in 2021.

In april 2021 is een RI&E gemaakt gebaseerd op de Corona-situatie. De actiepunten die hieruit voortvloeien zullen zo veel mogelijk afgehandeld zijn in 2021.

Vanuit de Corona RI&E en het interne Corona beleid zullen we bekijken wat dit betekent voor huisvesting en de wijzigingen doorvoeren in het huisvestingsplan. Het verbeteren van de werkplekken zal hier onderdeel van uitmaken. Daarnaast zal thuiswerken integraal worden meegenomen in de benodigde wijzigingen. Er zijn verschillende varianten mogelijk waarop we zullen inspelen.

In 2018 is de laatste reguliere RI&E uitgevoerd. Alle knelpunten die facilitaire zaken raken, zijn opgelost. Afdeling BCZ is leidend in het laten uitvoeren van een nieuwe RI&E.

In juni 2019 zijn we begonnen met een energiescan. Sinds medio 2020 is het portaal in gebruik. Hierin kunnen we het energieverbruik monitoren, van alle aansluitingen van de bij Facilitair bedrijf in beheer zijnde gebouwen. Aan de hand van deze resultaten kunnen we op onverwacht energieverbruik anticiperen. Dit is een continu proces.

Doelen	
1	Duurzame huisvesting.
2	Voorkomen van uitval door goede Arbo-technisch werkplekken voor alle medewerkers.

Wat gaan we daarvoor doen in 2022?

Nr.	Activiteiten
1.1	Uitvoeren van het geactualiseerde MOP en MIP. Zie onderstaande acties voor de planning van 2022: <ul style="list-style-type: none"> Inspectie en reparatie dak nieuwbouw Inspectie en reparatie hang en sluitwerk politievleugel Verwarmingsunit vervangen luchtgordijn hoofdentree Klein jaarlijks onderhoud volgens planning EEP: onderhoud + isoleren hoogste dak (vanuit MIP)
1.2	Reguliere advisering en ondersteuning op gebied van huisvesting
2	Meer gebruik maken van innovatieve werkplekken waaronder zit\sta-bureaus.

Prestatie indicatoren voor 2022			Norm
1	Acties MOP/MIP uitgevoerd		100%
2	Vervangen huidige meubilair	45% werkplekken innovatief	

Wat mag het kosten?

Financiën huisvesting & services (excl. personeel en ICT)

		(x€ 1.000)					
Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Saldo Huisvesting & services (A+B)	-1.087	-1.204	-1.213	-1.223	-1.222	-1.268	
A Saldo Huisvesting (A1-A2)	-515	-559	-571	-580	-584	-627	
A1 Baten huisvesting	226	216	220	223	223	223	
A2 Lasten huisvesting	741	775	791	803	807	850	
B Saldo Services (excl. ICT) (B1-B2)	-572	-645	-642	-643	-638	-641	
B1 Baten Facilitair	102	126	126	126	126	126	
B2 Lasten Facilitair	674	771	768	769	764	767	

Onder B worden de volgende posten verantwoord: kantoorverbruiksartikelen, telecommunicatie, inrichting, schoonmaak, catering, repro, archief, postverzorging en BHV. Met name op gebied van catering en reprografie zijn in 2020 minder lasten opgekomen. Dit kan gerelateerd worden aan het thuiswerken van het personeel dat hier invloed op heeft. Dat zal naar alle waarschijnlijkheid ook van invloed zijn op de uiteindelijke gerealiseerde cijfers eind 2021 (in tabel staan voor dat jaar de geraamde budgetten opgenomen).

Wat zijn de risico's?

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2020	2021	2022	2023
1		Uitval medewerkers door slechte houding en/of te weinig bewegen	Vervangen delen meubilair iom arbo-coördinator met als onderlegger het arbobeleidsplan.	pm	pm	pm	pm
2		Onvoldoende veiligheid en welzijn medewerkers	Uitvoeren RIE	pm	pm	pm	pm

Toelichting risico's

Indien niet ingespeeld wordt op de vitaliteit van de medewerkers, waarbij beweging en het stimuleren van een goede houding belangrijk zijn, kan dit leiden tot meer uitval van medewerkers.

Indien knelpunten die vanuit de RIE geconstateerd zijn niet opgelost worden, kan dit zorgen voor onvoldoende veiligheid en welzijn van de medewerkers.

2.2.3 Financiering

Algemeen

De uitgangspunten voor het financiële beleid, waaronder de financiering, zijn vastgelegd in de “Financiële Beheersverordening 2020” die de gemeenteraad heeft vastgesteld op 12 december 2019. Het college van burgemeester en wethouders heeft nadere uitvoeringsregels vastgesteld in de vorm van een “besluit beleidsregels publieke taak 2006”. Daarnaast heeft de gemeenteraad op 10 december 2020 de nota Financieringsbeleid 2021 vastgesteld. Deze nota vervangt het treasurystatuut uit 2017 in deze nota zijn de beleidsmatige uitgangspunten, doeleinden, organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie op het gebied van de financiering vastgelegd. Landgraaf hanteert als algemeen uitgangspunt een risicomijdend financieringsbeleid dat volledig binnen de kaders van de Wet Fido (financiering decentrale overheden) past.

In deze paragraaf worden de plannen voor de treasury- of financieringsfunctie aangegeven. Voornaamste uitgangspunt is het beheersen van risico's. Hiervoor worden in de Wet Fido twee kwalitatieve randvoorwaarden genoemd voor het financieringsbeleid:

- het aangaan en verstrekken van geldleningen en ook het verlenen van garanties is slechts toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak;
- tijdelijke uitzettingen en derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet gericht zijn op het genereren van inkomsten door het lopen van overmatige risico's. Dit betekent onder meer ook dat bankieren niet is toegestaan.

Risico's genoemd in deze paragraaf, die zijn afgedekt door voorzieningen en risico's die geen direct financieel risico met zich meebrengen, komen niet terug in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomangement.

Risicobeheer

Met risico's worden bedoeld renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en debiteurenrisico's. Om het risico in algemene zin in te perken dient de uitvoering van de financieringsfunctie alleen de publieke taak. Op 12 september 2006 is daarom een “besluit beleidsregels publieke taak 2006” vastgesteld. Het beheersen van risico's komt tot uitdrukking via het gebruik van de instrumenten *kasgeldlimiet* en *renterisiconorm*. Beide instrumenten hebben tot doel het renterisico te begrenzen dat verbonden is aan de financiering door middel van korte en lange schuld.

Renterisico op vlottende schuld

Om het renterisico op de netto vlottende schuld te beheersen mogen gemeenten voor hun financieringsbehoefte niet onbeperkt kort geld aantrekken. Het aantrekken van kort geld is normaliter goedkoper dan lang geld, maar is ook sterker aan fluctuaties onderhevig.

De maximaal toegestane netto vlottende schuld wordt bepaald door de zgn. *kasgeldlimiet*.

Voor 2022 bedraagt de kasgeldlimiet voor Landgraaf:

(a)	Omvang van de programmabegroting per 1-1-2022:	€
	127.051.881	
(b)	Bij ministeriële regeling vastgesteld percentage:	8,5 %
	Toegestane kasgeldlimiet voor 2022 (a) x (b):	€ 10.799.410

De kasgeldlimiet wordt aan het begin van het dienstjaar vastgesteld en geldt voor het gehele jaar.

De gemiddelde netto vlottende schuld afgezet tegen de kasgeldlimiet bedroeg de afgelopen perioden:

Bedragen x € 1.000

Periode	Gemiddelde netto vlottende schuld (- = overschot)	Kasgeldlimiet	Ruimte binnen de kasgeldlimiet
1 ^e kwartaal 2020	7.134	9.940	+2.806
2 ^e kwartaal 2020	3.020	9.940	+6.920
3 ^e kwartaal 2020	8.797	9.940	+1.143
4 ^e kwartaal 2020	13.331	9.940	-3.391
1 ^e kwartaal 2021	20.404	9.891	-10.513
2 ^e kwartaal 2021	15.259	9.891	-5.368

In de financieringsbehoefte wordt zoveel mogelijk voorzien door het aantrekken van kort geld omdat dit de goedkoopste financieringswijze is. Elk kwartaal toetsen we de werkelijke liquiditeitspositie aan de kasgeldlimiet. Als we de kasgeldlimiet gedurende twee achtereenvolgende kwartalen overschrijden melden we dit bij de provincie. Overschrijden we de kasgeldlimiet structureel dan moeten we via een plan van aanpak aantonen dat we de korte financiering terugbrengen binnen de norm van de kasgeldlimiet. Uit dit plan kan blijken dat de overschrijding maar tijdelijk is, zodat we de overschrijding zonder maatregelen kunnen oplossen. Is de overschrijding echter *structureel* dan zal dit moeten leiden tot het aflossen van kort geld c.q. het consolideren door middel van het aantrekken van vaste geldleningen.

In de begroting 2021 is ervan uitgegaan dat wij in de loop van 2021 een consolidatie zouden moeten doen voor vaste financiering van € 10 miljoen. Op grond van de actuele ontwikkelingen verwachten wij dat wij naast deze vaste financiering, nogmaals € 5 miljoen voor eind 2021 te moeten financieren.

Renterisico op vaste schuld

De renterisiconorm is bedoeld om het renterisico op de vaste schuld inzichtelijk te maken. We streven naar een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat we het renterisico op de vaste schuld als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen voldoende beperken door een zo groot mogelijke spreiding van het renterisico op de vaste schuld over de jaren. Daardoor werkt een wijziging in de rentestand vertragend door op de rentelasten en rentebaten in enig jaar.

Voor het bepalen van het renterisico zijn twee variabelen van belang, n.l. de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van vaste schuld samen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Uit de navolgende berekening blijkt, dat Landgraaf ten aanzien van het renterisico – ook in meerjarenperspectief – ruimschoots binnen de wettelijk vastgestelde norm blijft.

Bedragen x € 1.000

Berekening renterisico op vaste schuld	2022	2023	2024	2025
1. renteherziening op huidige vaste schuld.	0	0	0	0
2. aflossingen op huidige vaste schuld.	1.420	1.372	1.161	1.168
3. renterisico op vaste schuld (1+2)	1.420	1.372	1.161	1.168
<i>Berekening renterisiconorm.</i>				
4a begrotingstotaal per 1 januari.	127.052	123.894	123.678	125.314
4b bij ministeriële regeling vastgesteld %.	20	20	20	20
4. renterisiconorm (4a*4b/100)	25.410	24.779	24.736	25.063
<i>* Toets renterisiconorm.</i>				
3. renterisico op vaste schuld.	1.420	1.372	1.161	1.168
4. renterisiconorm.	25.410	24.779	24.736	25.063
5. ruimte onder renterisiconorm (4-3)	23.990	23.407	23.575	23.895

Kredietrisico's

Dit betreft de risico's op een waardedaling van verstrekte kredieten ten gevolge van het niet (tijdig) na kunnen komen van de verplichtingen door de tegenpartij. Om deze risico's te beperken worden leningen en garanties alleen verstrekt aan organisaties die voldoen aan de "uitvoeringsregels publieke taak ten behoeve van het verstrekken van leningen en garanties door de gemeente Landgraaf". In het navolgende overzicht zijn de verstrekte geldleningen weergegeven.

Bedragen in €

Omschrijving verstrekte geldlening	Rente %	Boekwaarde 1-1-2022	Nieuw verstrekt	Aflossing 2022	Boekwaarde 31-12-2022	Jaar laatste aflossing
Geldlening SVN	1,00%	9.375		938	8.438	2031
Geldlening tennisvereniging UoW	1,00%	27.839		2.228	25.611	2032
Sociale Krediet- en Schuldhulpverlening.	-	59.999			59.999	Afl.vrij
Geldleningen zonnepanelen Landgraaf	2,12%	2.272.888		227.312	2.045.576	2030
Geldleningen zonnepanelen Parkstad	1,50%	4.331.752	713.276	415.563	4.629.465	2032
Geldleningen energie spaargarantie	1,00%	56.128		4.426	51.703	2034
Geldleningen Duurzaam Klimaat Fonds	1,00%	346.645		25.102	321.543	2035
Geldlening Stichting Slot Schaesberg	Nog te bepalen	588.000			588.000	2040
Geldlening Woonwijzerwinkel	4,00%	89.172	36.000		125.172	2035
Aandeelhoudersgeldlening Enexis Holding NV	2,15%	2.038.319			2.038.319	2080
Sportbedrijf Landgraaf BV	1,00%	88.0000		8.800	79.200	2031
Totaal		9.908.118	749.276	684.368	9.973.026	

In 2021 heeft de raad in de raadsvergadering van 16 juni het raadsvoorstel 52 vastgesteld, waarbij toestemming is verleend voor het verstrekken van een lening van € 200.000 aan FC Landgraaf. Tijdens de raadsvergadering heeft de raad te kennen gegeven de mogelijkheid te willen onderzoeken om het bouwkrediet te verhogen i.p.v. het verstrekken van een lening, vanwege de indexatie van de kosten van de bouw na het meerjarig uitstel. Van de lening is op het moment van opmaken van de begroting nog geen gebruik gemaakt en derhalve is deze lening nog niet verwerkt in bovenstaand schema.

- In 2015 heeft de fanfare Eendracht een geldlening verstrekt aan voetbalvereniging SVN. In het kader van het accommodatieplan Landgraaf is deze lening in 2016 aan de gemeente gecedeerd. Het raadsbesluit accommodatieplan is door de gemeenteraad vastgesteld op 4 november 2015.
- De geldlening aan de tennisvereniging Ubach over Worms is in 2018 verstrekt voor de aanschaf van energiebesparende LED-verlichting. De lening wordt in 15 jaar afgelost met een rentepercentage
- De sociale krediet- en schuldhulpverlening betreft een in 2005 verstrekte achtergestelde lening aan de Kredietbank Limburg in verband met deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling Sociale Kredietverlening en een aanvullende lening hiervoor in 2010. In 2011, 2012, 2014 en 2015 is op deze lening afgelost.
- In 2015 heeft de gemeente Landgraaf een project “zonnepanelen” gestart. Doel is om alle burgers de gelegenheid te bieden om zonnepanelen aan te schaffen. Voor de financiering verstrekt de gemeente leningen aan de burgers met een looptijd van 15 jaar die moeten worden afgelost in maandelijkse termijnen.
- In 2017 is het zonnepanelenproject Parkstad gestart. In navolging van het Landgraafse project worden leningen aan burgers verstrekt voor de aanschaf van een zonnepaneleninstallatie. De looptijd van de lening bedraagt 15 jaar.
- In 2017 is ook het energie spaargarantieproject opgestart. Burgers kunnen een lening aantrekken van 15 jaar. Doel van het project is om woonhuizen energiezuiniger te maken.
- In 2019 is het duurzaamklimaatfonds opgestart. Burgers kunnen zelf energiebesparende maatregelen, inclusief zonnepanelen, laten uitvoeren en hiervoor een lening aanvragen.
- Naar aanleiding van het businessplan Slot Schaesberg 2018-2026 is in 2019 besloten een achtergestelde lening met een uitgestelde aflossingsverplichting aan te gaan met de Stichting Landgoed Slot Schaesberg.
- Op 19 februari 2020 heeft de raad ingestemd met deelname in de Woonwijzerwinkel BV en het verstrekken van marktconforme leningen gedurende de eerste vijf jaren voor in totaal € 179.172. De geldlening heeft een looptijd van 15 jaar, de aflossing is lineair beginnende op 31 december 2025 en de rente bedraagt 4% per jaar.
- Op 25 juni 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met het verstrekken van een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding NV voor het versterken van het eigen vermogen van Enexis ten behoeve van investeringen voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. De looptijd is 60 jaar tegen een rentepercentage van 2,15 %, met een rentevaste periode van 10 jaar.
- Op 28 januari 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met het verstrekken van een geldlening aan het Sportbedrijf Landgraaf BV. De geldlening heeft een looptijd van 10 jaar, de aflossing is lineair en bedraagt € 8.800 per jaar beginnende op 28 januari 2022 en de rente bedraagt 1% per jaar.

Liquiditeitsrisico's

Dit betreft de risico's van mogelijke wijzigingen in de meerjaren-liquiditeitsplanning waardoor renteresultaten kunnen afwijken van de verwachtingen. De verwachte financieringsbehoefte voor 2022-2025 baseren we op de meerjaren-liquiditeitsplanning. Deze liquiditeitsplanning wordt periodiek geactualiseerd zodat tijdig op de te verwachten financieringsbehoefte kan worden geanticipeerd. In de meerjarenbegroting wordt voor zover nodig rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe vaste financieringsmiddelen en de rentelasten van deze financieringsmiddelen. Volgens die meerjaren-liquiditeitsplanning schatten wij de behoefte aan liquiditeiten als volgt in:

Bedragen x € 1.000

Jaar	Gemiddelde fin. behoefte	Max. limiet kort geld	Verwachte consolidatie nieuw lang geld	Gemiddelde fin. met kort geld
2022	12.938	10.000	15.000	-2.062
2023	14.219	10.000	10.000	4.219
2024	18.204	10.000		18.204
2025	17.843	10.000		17.843

Financieringsbehoefte

In de financieringsbehoefte wordt zoveel mogelijk voorzien door het aantrekken van kort geld tot maximaal de kasgeldlimiet. Uitgangspunt is dat wij gemiddeld 80% van de kasgeldlimiet ook daadwerkelijk benutten en dus hiervoor rentelasten verschuldigd zijn. De structurele overschrijding noodzaakt ons om in 2022 verder te consolideren en een nieuwe vaste geldlening van € 15 miljoen aan te trekken in 2022 en € 10 miljoen in 2023. Op deze wijze kan het volgende schema worden opgesteld voor de gecalculerde en toegerekende rentelasten en het renteresultaat in 2022-2025 overeenkomstig artikel 13 van het besluit Begroting en verantwoording (BBV):

Bedragen in €				
Omschrijving	2022	2023	2024	2025
A. Externe rentelasten				
Korte termijn	15.000	15.000	15.000	15.000
1. financiering				
Lange termijn	309.285	401.033	422.608	394.713
2. financiering				
Totaal externe rentelasten	324.285	416.033	437.608	409.713
B. Externe rentebaten	-198.631	-192.705	-185.757	-176.335
Totaal door te rekenen externe rente	125.654	223.328	251.851	233.378
C. 1. Rente die doorberekend moet worden aan de grondexploitatie	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Rente projectfinanciering die aan taakvelden wordt toegerekend	-69.366	-62.693	-56.266	-49.445
Saldo door te rekenen externe rente	-69.366	-62.693	-56.266	-49.445
D. 1. Rente over eigen vermogen	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0,00	0,00	0,00	0,00
De aan taakvelden toe te rekenen rente	56.288	160.635	195.585	183.933
E. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0,00	0,00	0,00	0,00
Renteresultaat op het taakveld treasury	56.288	160.635	195.585	183.933
F. Berekend renteomslag percentage	0,054	0,156%	0,199%	0,195%
Toegepast renteomslag percentage	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%

Koersrisico's

Dit betreft het risico dat de financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen. De financiële vlottende activa van de gemeente omvatten rekening-courant gelden en eventueel daggelden en deposito's. De vaste financiële activa bestaan enerzijds uit aandelenbezit en deelnames in gemeenschappelijke regelingen en anderzijds uit aan derden verstrekte leningen. Onderstaand overzicht bevat de boekwaarden per 1-1-2022 van het aandelenkapitaal van de gemeente.

Omschrijving	Aantal aandelen	boekwaarde in € Boekwaarde 1-1-2022
NV Bank Nederlandse Gemeenten	41.301	103.253
Bodemzorg Limburg B.V.	1.000	454
Enexis Holding N.V.	610.198	610.198
NV Reinigingsdienst Rd4	3.766	17.089
CSV Amsterdam B.V. (voorheen Claim Staat Vennootschap B.V.)	82	82
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	1	1
NV Waterleidingmaatschappij Limburg.	13	58.991
WoonWijzerWinkel B.V.	2.828	2.828
Sportbedrijf Landgraaf B.V.	100	10.000
Totaal		802.897

De aandelen zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs. Omdat er geen sprake is van op de beurs verhandelbare aandelen is het koersrisico beperkt tot een eventuele noodzakelijke afwaardering van de boekwaarde.

Bij de verkoop van het aandelenbezit Essent NV in 2009 is Landgraaf, samen met de overige aandeelhouders, ook aandeelhouder geworden van een reeks van nieuwe (tijdelijke) rechtspersonen. Momenteel zijn dit nog de CSV Amsterdam B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. Deze tijdelijke BV's (de zogenaamde Special Purpose Vehicles) kunnen worden geliquideerd, omdat ze hun doelstellingen hebben gerealiseerd. De verwachting is dat in 2022 beide BV's geliquideerd zijn. Uiteindelijk zal alleen Enexis Holding NV vanuit de verkoop Essent nog resteren.

Debiteurenrisico's

Dit betreft het risico dat we vorderingen op debiteuren niet kunnen innen en dus moeten afboeken. De gemeente kent duidelijk vastgelegde en vastgestelde invorderingsmaatregelen. Voor vorderingen die we, ook na aanmaning en ingebrekestelling, niet via het minnelijke traject kunnen innen, starten we een dwanginvorderingstraject. Publiekrechtelijke vorderingen (leges, marktgelden en lijkbezorgingsrechten) stellen wij in handen van de belastingdeurwaarder van BsGW. Civielrechtelijke vorderingen stellen wij in handen van een gerechtsdeurwaarder. Ter afdekking van mogelijke oninbare vorderingen hebben we een voorziening gecreëerd. Jaarlijks beoordelen we de debiteuren opnieuw en passen we de voorziening indien nodig aan. In de (meerjaren) begroting hebben we een structurele storting in de voorziening dubieuze debiteuren opgenomen.

Met betrekking tot de debiteuren Sociale Zaken vinden er bestandanalyses per debiteurengroep plaats en is een voorziening gecreëerd voor dubieuze debiteuren. Jaarlijks beoordelen we of de voorziening toereikend is om toekomstige oninbaarheid van vorderingen op te kunnen vangen.

Leningenportefeuille

Jaarlijks lichten we het gehele leningenbestand door op mogelijkheden tot vervroegde aflossing of herfinanciering tegen lagere rente. Afhankelijk van de aflossingsmogelijkheden van een lening, de rente van de bestaande lening, de boete bij vervroegde aflossing, de verwachte rente van een nieuwe lening bij herfinanciering en de ingeschatte financieringsbehoefte besluiten we een lening al dan niet vervroegd af te lossen of te herfinancieren. Het verwachte verloop van het leningenbestand is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 1-1-2022	Opname in 2022	Reguliere aflossing in 2022	Vervroegde aflossing 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Leningen o/g gemeente.	26.736	15.000	1.920	0	39.816
Totaal gemeentelijke vaste financiering.	26.736	15.000	1.920	0	39.816

In 2022 zijn er voor het huidige leningenbestand geen extra aflossingsmogelijkheden terwijl er ook geen renteherzieningen plaatsvinden. Op grond van de geactualiseerde liquiditeitenplanning is in 2022 sprake van een toenemende liquiditeitsbehoefte, m.n. veroorzaakt door voorgenomen investeringen en de inzet van reserves. In de begroting 2022 is rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe vaste geldlening van € 15 miljoen.

Kasbeheer

Dit betreft het beheer van saldi en liquiditeiten voor een periode korter dan één jaar. In overeenstemming met de bepalingen van de nota financieringsbeleid worden de volgende uitgangspunten en limieten gehanteerd:

- de kasgeldlimiet wordt niet overschreden;
- de toegestane korte termijnproducten zijn: rekening-courantkrediet, daggelden en kasgeldleningen;
- vastgestelde kredietlimieten op de diverse rekening-courantrekeningen;
- renteoptimalisering door compensatie bij de rekeningen bij de BNG.

Als uitgangspunt geldt verder, dat zoveel mogelijk het contante geldverkeer wordt beperkt en de elektronische betaalvormen worden gestimuleerd. Voor het beheer van de financiële middelen houdt de gemeente Landgraaf een rekening-courant aan bij de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank. De N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) fungeert als huisbank. De gemeente verricht haar betalingsverkeer volledig via elektronisch bankieren bij de BNG.

Economische verwachtingen ²²

Hoewel de Covid-19 pandemie (coronacrisis) bij het opmaken van deze begroting nog niet is bedwongen, is het Centraal Planbureau (CPB) optimistisch in de tekenen van het herstel nu het aantal besmettingen afneemt en de vaccinatiegraad toeneemt. De economie herstelt veerkrachtig, maar onzekerheid over Corona blijft. Conform de juniraming van het CPB zal de economie in 2021 in 2022 groeien met 3% per jaar. In de raming van augustus is de groei voor 2021 zelfs bijgesteld naar 4%. De werkloosheid zal licht oplopen tot 3,6% in 2022 na het wegvallen van de steunmaatregelen. Daarmee blijft sprake van krapte op de arbeidsmarkt. De augustusraming vormt voor het (demissionaire) kabinet het startpunt voor de afrondende besluitvorming over de begroting 2022.

Actualisatie verkenning middellange termijn 2022-2025

Naast de juniraming 2021 is tevens de actualisatie van de middellange termijnverkenning gepubliceerd. Deze kan worden gebruikt voor de doorrekening van het regeerakkoord. Het bbp-niveau komt in 2025 weliswaar 1,5% lager uit dan voor de coronacrisis werd voorzien, maar dat is gunstiger dan het negatieve effect van 3% waar eerder van werd uitgegaan. De permanente schade van de Covid-19 pandemie blijft dus naar verwachting beperkt. Het lager niveau komt vooral door een zwakkere trendmatige stijging van de arbeidsproductiviteit als gevolg van gemiste investeringen door de coronarecessie. Het effect is bijgesteld gezien de recente economische ontwikkeling, de gunstigere vooruitzichten voor de korte termijn en nieuwe analyses over de structurele effecten van de corona-uitbraak, waaronder die van het IMF en OESO. De economie toont momenteel opnieuw grote veerkracht na de versoepeling van de lockdownmaatregelen, wat een kleinere permanente schade aannemelijk maakt. Ook de aanhoudende gematigde werkloosheidsontwikkeling en het lage aantal faillissementen wijzen op beperkte permanente schade.

Rentevisie en 1% Rente-indicator

Het monetaire beleid van de ECB blijft zeer ruim. De lange rentetarieven lopen weliswaar een fractie op, maar blijven desondanks op een zeer laag niveau. Het leningenbestand van de gemeente bevat geen leningen waarvoor in de restant looptijden nog een renteherziening moet plaatsvinden. Voor het aantrekken van nieuwe vaste leningen is uitgegaan van lineaire leningen met een looptijd van 20 jaar en een renteniveau van 1,5 %. Een stijging van het renteniveau met 1% heeft de volgende gevolgen in de meerjarenbegroting voor de rentelasten, uitgaande van eenzelfde financieringsbehoefte;

Bedragen x € 1.000

Jaar	Volume nieuwe leningen	1% Extra rentelast	Budgettaire last begrotingsjaar *
2022	15.000	150	75
2023	10.000	100	98
2024			236
2025			224

* Voor de rentelast in de begroting gaan we uit van een half jaar rentelasten in het jaar waarin we de lening aangaan.

EMU-saldo

Sinds Nederland deel uitmaakt van de Economische en Monetaire Unie (EMU) wordt voor het begrotingssaldo een definitie gebruikt die binnen de gehele EMU hetzelfde is, namelijk het EMU-saldo. Met het EMU-saldo wordt het saldo van inkomsten en uitgaven van de totale overheid bedoeld. In het verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto

²² De economische verwachtingen zijn gebaseerd op de publicatie van het CPB in juni en augustus 2021.

Binnenlands Product (BBP) mag zijn. Het BBP is de totale (gelds-)waarde van alle in een land geproduceerde goederen (en diensten) gedurende een bepaalde periode (meestal een jaar).

Het EMU-saldo is gebaseerd op kasbasis. Omdat de sturing op basis van het baten- en lastenstelsel geschiedt, krijgt het EMU-saldo niet de aandacht in de begrotings- en verantwoordingscyclus die nodig wordt geacht. Voor gemeenten is het van belang te weten of de individuele referentiewaarden van het EMU-saldo die voor de individuele gemeenten berekend zijn, meerjarig overschreden worden. Omdat het consequenties heeft als de macronorm overschreden wordt, is het voor individuele overheden van belang om meerjarig op de individuele referentiewaarden te sturen.

Landelijk is bepaald dat het gezamenlijk aandeel van gemeenten, provincies en waterschappen in het landelijk EMU-tekort (van 3 %) maximaal 0,4 % van het BBP mag bedragen. Momenteel bekijkt de minister van Financiën of de referentiewaarde van 0,4% verder verlaagd kan worden naar 0,3%. Omdat gemeenten (nog) niet afgerekend worden bij overschrijding de referentiewaarde worden vanaf 2016 geen individuele referentiewaarden per gemeenten berekend. Wel is het mogelijk ons EMU-saldo aan de hand van de begroting te berekenen. Voorheen gebeurde dat door middel van de zgn. EMU-enquête. Vanaf het begrotingsjaar 2017 schrijft het nieuwe BBV voor dat de gemeente een geprognosticeerde balans moet opstellen en hieruit in vergelijking tot de beginbalans van het jaar het EMU-saldo dienen af te leiden. De gehanteerde berekeningswijze sluit aan bij de controle zoals het CBS c.q. het ministerie van Financiën zal uitvoeren na inlevering van de IV3-rapportage.

Uit de berekening zoals opgenomen in de hiernavolgende geprognosticeerde balans blijkt dat we voor 2022 tot en met 2024 een EMU-tekort verwachten en voor 2025 een overschot.

(x €)

Ontwikkeling EMU-saldo	EMU-mutatie 2022	EMU-mutatie 2023	EMU-mutatie 2024	EMU-mutatie 2025
Mutaties activa	0	0	0	0
Mutaties passiva	10.002.078	5.613.630	3.968.741	-39.365
Ontwikkeling EMU-saldo	-10.002.078	-5.613.630	-3.968.741	39.365

Geprognosticeerde balans (x€)

ACTIVA														
1. VASTE ACTIVA	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie
	01-01-2022	2022	31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024	2025	31-12-2025	2022	2023	2024	2025	
Kosten sluiten geldleningen / disagio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Kosten onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Bijdragen aan activa van derden	43.622	-6.232	37.390	-6.232	31.158	-6.232	24.927	-6.232	18.695					
Immateriële vaste activa	49.853	-6.232	37.390	-6.232	31.158	-6.232	24.927	-6.232	18.695					
Gronden en terreinen	3.571.976	0	3.517.976	0	3.571.976	0	3.571.976	0	3.571.976					
Woonruimten	184.479	-14.191	170.288	-14.191	156.097	-14.191	141.907	-14.191	127.716					
Bedrijfsgebouwen	32.604.533	-1.814.535	30.789.999	-1.566.695	29.223.304	-1.503.799	27.719.504	-1.552.291	26.167.213					
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	62.339.936	9.317.514	71.657.450	7.598.574	79.256.024	7.010.905	86.266.929	3.503.594	89.770.523					
Vervoermiddelen	829.883	-34.882	795.001	-153.789	641.212	41.611	682.823	-181.703	501.120					
Machines, apparaten en installaties	6.856.559	-269.608	6.586.951	-506.616	6.080.335	-566.975	5.513.360	-505.487	5.007.873					
Overige materiële activa	4.144.920	19.214	4.164.134	-328.812	3.835.322	-388.268	3.447.054	-334.330	3.112.723					
Materiële vaste activa	110.532.285	7.203.513	117.735.798	5.028.472	122.764.270	4.579.282	127.343.552	915.592	128.259.143					
Kapitaalverstrekkingen aan:														
a. Deelnemingen	623.109	0	623.109	0	623.109	0	623.1099	0	623.109					
b. Gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
c. Overige verbonden partijen	179.787	0	179.787	0	179.787	0	179.787	0	179.787					
Leningen verstrekt aan:														
a. Woningbouwcorporaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
b. Deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
c. Overige verbonden partijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0					

ACTIVA	Saldo 01-01-2022	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	Mutatie 2025	Saldo 31-12-2025	EMU- mutatie 2022	EMU- mutatie 2023	EMU- mutatie 2024	EMU- mutatie 2025
Overige langlopende leningen:													
a. Verstrekt aan openbare lichamen	59.999	0	59.999	0	59.999	0	59.999	0	59.999				
b. Overige langlopende leningen	7.801.000	64.907	7.865.907	-669.780	7.196.127	-679.395	6.516.232	-737.127	5.779.605				
Overige langlopende uitzettingen met een looptijd van langer dan 1 jaar:													
a. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Uitzettingen in Nederlands schuld papier	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Financiële vaste activa	10.702.213	64.907	10.767.121	-669.780	10.097.341	-679.395	9.417.946	-737.127	8.680.818				
TOTAAL VASTE ACTIVA	121.278.120	7.262.189	128.540.309	4.352.460	132.892.769	3.893.655	136.786.424	172.233	136.958.657				

ACTIVA													
	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie
VLOTTENDE ACTIVA	01-01-2022	2022	31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024	2025	31-12-2025	2022	2023	2024	2025
	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Grond- en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Onderhanden werk	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Gereed product	27.539	0	27.539	0	27.539	0	27.539	0	27.539				
Vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Voorraden	27.539	0	27.539	0	27.539	0	27.539	0	27.539				
Vlottende vorderingen op openbare lichamen	10.605.815	0	10.605.815	0	10.605.815	0	10.605.815	0	10.605.815				
Kasgeldleningen uitgeleend geld:													
a. Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Rekening courant met Rijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Rekening courant niet financiële instellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Overige vorderingen	2.706.320	0	2.706.320	0	2.706.320	0	2.706.320	0	2.706.320				
Overige uitzettingen met een looptijd van korter dan 1 jaar:													
a. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Uitzetting in Nederlands schuld papier	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Uitzettingen met een rent typische looptijd korter dan één jaar	13.312.136	0	13.312.136	0	13.312.136	0	13.312.136	0	13.312.136				
Liquide middelen	8.288	0	8.288	0	8.288	0	8.288	0	8.288	0	0	0	0,00

ACTIVA													
Liquide middelen	8.288	0	8.288	0	8.288	0	8.288	0	8.288				
Nog te ontvangen bijdragen van de EU	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	57.545	0	57.545	0	57.545	0	57.545	0	57.545				
Nog te ontvangen bijdragen van de overige overheid	5.581.648	0	5.581.648	0	5.581.648	0	5.581.648	0	5.581.648				
Overige overlopende activa	583.754	0	583.754	0	583.754	0	583.754	0	583.754				
Overlopende activa	6.222.947	0	6.222.947	0	6.222.947	0	6.222.947	0	6.222.947				
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	19.570.910	0	19.570.910	0	19.570.910	0	19.570.910	0	19.570.910				
TOTAAL ACTIVA	140.849.030	7.262.189	148.111.219	4.352.460	152.463.679	3.893.655	156.357.334	172.233	156.529.566	0	0	0	0

PASSIVA													
	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	EMU- mutatie	EMU- mutatie
VASTE PASSIVA	01-01-2022	2022	31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024	2025	31-12-2025	2022	2023	2024	2025
Algemene reserve	10.591.032	-2.349.166	8.241.866	122.595	8364.461	776.367	9.14.828	785.084	9.925.912				
Bestemmingsreserve ter egalisatie	34.324.800	-619.142	33.705.658	-1.503.305	32.202.353	-84.424	32.117.929	912.917	33.030.846				
Overige bestemmingsreserves													
Saldo van de rekening	0	0	0	0	0	-850.000	-850.000	-1.600.000	-2.450.000				
Eigen vermogen	44.915.832	-2.968.308	41.947.524	-1.380.710	40.566.814	-158.057	40.408.757	98.001	40.506.758				
Voorzieningen	17.723.494	228.419	17.951.913	119.540	18.071.453	82.971	18.154.424	113.597	18.268.021				
Voorzieningen	17.723.494	228.419	17.951.913	119.540	18.071.453	82.971	18.154.424	113.597	18.268.021				
Obligatieleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van pensioenfondsen en verzekeraars	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van banken en financiële instellingen	26.735.635	13.079.916	39.815.551	7.377.850	47.193.401	-2.910.926	44.282.475	-2.917.591	41.364.884	13.079.916	7.377.85	-2.910.926	-2.917.591
Leningen van bedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van overige sectoren:													
a. Onderhandse leningen van openbare lichamen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van buitenlandse instellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Door derden belegde gelden	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Waarborgsommen	9.383	0	9.383	0	9.383	0	9.383	0	9.383				

PASSIVA													
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer													
	26.745.018	13.079.916	39.824.934	7.377.850	47.202.784	-2.910.926	44.291.858	-2.917.591	41.374.267				
TOTAAL VASTE PASSIVA	89.384.344	10.340.027	99.724.371	6.116.681	105.841.051	-2.986.012	102.855.039	-2.705.993	100.149.046				
VLOTTENDE PASSIVA													
Kasgeldleningen opgenomen geld:													
a. Kasgeldleningen van openbare lichamen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Overige kasgeldleningen	7.000.000	0	7.000.000	0	7.000.000	0	7.000.000	0	7.000.000				
Bank- en giroaldi	23.895.869	-3.077.838	20.818.031	-1.764.220	19.053.811	6.879.667	25.933.478	2.878.226	28.811.704	-3.077.838	-1.764.220	6.879.667	2.878.226
Overige schulden	12.193.766	0	12.193.766	0	12.193.766	0	12.193.766	0	12.193.766				
Kortlopende schulden	43.089.635	-3.077.838	40.011.797	-1.764.220	38.247.576	6.879.667	45.127.244	2.878.226	48.005.469				
Vooruitontvangen bijdragen van de EU	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	3.612.750	0	3.612.750	0	3.612.750	0	3.612.750	0	3.612.750				
Vooruitontvangen bijdragen van de overige overheid	3.355.353	0	3.355.353	0	3.355.353	0	3.355.353	0	3.355.353				
Overige overlopende passiva	1.406.948	0	1.406.948	0	1.406.948	0	1.406.948	0	1.406.948				
Overlopende passiva	8.375.051	0	8.375.051	0	8.375.051	0	8.375.051	0	8.375.051				
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	51.464.686	-3.077.838	48.386.848	-1.764.220	46.622.627	6.879.667	53.502.295	2.878.226	56.380.520				
TOTAAL PASSIVA	140.849.030	7.262.189	148.111.219	4.352.460	152.463.679	3.893.655	156.357.334	172.233	156.529.566	10.002.078	5.613.630	3.968.741	-39.365
										EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie

PASSIVA					
	Ontwikkeling EMU-saldo	2022	2023	2024	2025
Ontwikkeling EMU-saldo	-				
Mutaties activa	Mutaties activa	0	0	0	0
Mutaties passiva	Mutaties passiva	10.002.078	5.613.630	3.968.741	-39.365
Ontwikkeling EMU-saldo	Ontwikkeling EMU-saldo	10.002.078	5.613.630	3.968.741	-39.365

2.2.4 Verbonden partijen

De gemeente heeft een deel van de uitvoering van het gemeentelijk beleid en taken ondergebracht bij zogenaamde verbonden partijen. Deze partijen spelen dan ook een belangrijke rol bij de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen. De gemeente blijft daarbij wel verantwoordelijk voor de uitvoering en het realiseren van het beleid en het behalen van de gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf besteden wij aandacht aan deze verbonden partijen.

Wat zijn verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft.

- Van een bestuurlijk belang is sprake indien de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen de verbonden partij, bijvoorbeeld door een zetel in het bestuur en/of door stemrecht.
- Van een financieel belang is sprake als de gemeentemiddelen aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van die partij of wanneer financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente.

Wanneer aan beide voorwaarden is voldaan, is er conform de regels van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) sprake van een verbonden partij. Voorbeelden zijn BV's, NV's, corporaties, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen.

Waarom samenwerkingsverbanden

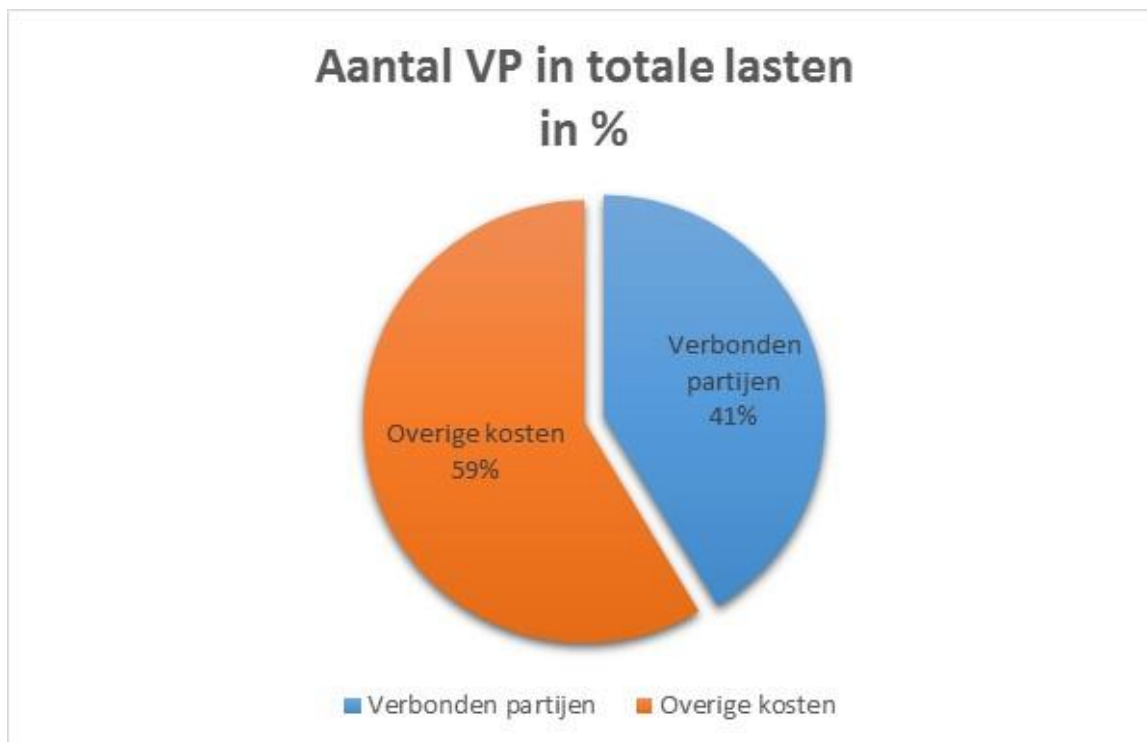
De gemeente kan diverse redenen hebben om samen te werken. Zo kan een gemeente samenwerken om bijvoorbeeld schaal- en efficiencyvoordelen te bereiken, kennis te delen, complexe en specialistische taken te laten uitvoeren, risico's te spreiden of om een maatschappelijk initiatief te ondersteunen. Ook uitbreiding van het aantal taken en de complexiteit ervan zijn overwegingen om samenwerking te zoeken en verbanden aan te gaan. Op een groot aantal terreinen, zoals sociale zaken, gezondheidszorg, brandweer en veiligheid, het sociaal domein (WMO, jeugdzorg en participatie), hebben gemeenten nadrukkelijk de samenwerking gezocht. Dit is vaak in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Aan de andere kant brengt samenwerken ook risico's met zich mee. Ondanks dat de gemeente een deel van de uitvoering van haar beleid bij een partner heeft ondergebracht, blijft zij wel verantwoordelijk voor het uitgevoerde beleid. Daardoor kan de gemeente aanzienlijke maatschappelijke, financiële en fiscale risico's lopen wanneer een partij in financiële problemen komt of zijn taken niet goed uitvoert.

Het is daarom van belang dat deze verbonden partijen goed functioneren en de doelstellingen binnen de gegeven financiële én beleidsinhoudelijke kaders realiseren. Vanuit gemeentelijk perspectief is de noodzaak om de verbonden partijen goed te monitoren en zo nodig bij te sturen dan ook groot. Voor de gemeenteraad is informatie over de verbonden partijen om twee redenen van belang:

- De partijen voeren taken uit die in het verlengde van de gemeentelijke doelstellingen liggen;
- Het functioneren van de partijen heeft consequenties voor de gemeentelijke begroting.

Vanuit het financiële perspectief is monitoring van en sturing op verbonden partijen van groot belang. Voor 2021 telt de begroting van de gemeente € 124,7 miljoen aan lasten. Daarvan gaat € 51,5 miljoen (dit is 41,3 % van het totaal) naar verbonden partijen. In onderstaande grafiek is dit weergegeven.

De behoefte om grip op verbonden partijen te hebben én te houden neemt toe. Dat geldt ook voor het versterken van de onderlinge samenwerking

Momenteel participeren wij, in de ontwikkeling van een samenwerking met het merendeel van de Parkstadgemeenten op het gebied van monitoring en sturing verbonden partijen. Deze participatie stond bekend als 'Zo doen wij dit in Parkstad'. Inmiddels hebben zich meerdere Zuid-Limburgse gemeenten bij dit initiatief aangesloten en is de naam gewijzigd naar 'Samen Grip op Verbonden Partijen'.

Hierbij neemt één gemeente, onder de aansturing van de secretaris de lead bij de contacten met een verbonden partij om te komen tot goede afspraken over de P&C-cyclus en de daarbij benodigde documenten. Daarbij wordt aandacht gegeven aan het verder ontwikkelen van het benodigde instrumentarium om ook de gemeenteraad in stelling te brengen. Speerpunten daarbij zijn:

- Het vooraf positioneren van de raad van de gemeente bij de aansturing van het beleid en de financiën van de gemeenschappelijke regelingen;
- Een goede integratie van de begroting en jaarrekening van de gemeenschappelijke regelingen in de begroting, jaarrekening en het jaarverslag van de gemeente;
- Beheersing van de toename van de kosten die voortvloeien uit de delegatie van de gemeentelijke taken aan de gemeenschappelijke regelingen;
- Beheersing van de risico's van de gemeenschappelijke regelingen en integratie van de risico's in de gemeentelijke risicoparagraaf, voor zover deze niet zelfstandig door de gemeenschappelijke regelingen worden gedragen.

Doel is de bestuurders (college en gemeenteraden) beter in stelling te brengen bij het krijgen en houden van grip op de verbonden partijen en de samenwerking ermee te verbeteren.

Een verder te ontwikkelen instrumentarium in dit kader is het vervroegen van de aanlevering van de algemene en financiële beleidskaders (AFBK) door de verbonden partij. In deze AFBK geeft de verbonden partij haar visie op de beleidskaders die de basis vormen voor de begroting. Volgens de regelgeving dient dit document samen met de begroting aan de gemeenten te worden aangeboden. Door het aanlevermoment te vervroegen, worden gemeenten eerder in de gelegenheid gesteld hierover een mening te geven. Hier kan de verbonden partij dan mogelijk rekening mee houden bij het opstellen van de begroting.

Landgraaf is adoptiegemeente van de gemeenschappelijke regelingen WSP en ISD BOL en plaatsvervangend adoptiegemeente voor de gemeenschappelijke regelingen WOZL, Kredietbank en Rd4.

Het zal duidelijk zijn dat intergemeentelijke samenwerking op het gebied van Verbonden Partijen een forse bijdrage kan leveren in het versterken van de positie van gemeenteraden. Ook de Rijksoverheid heeft dit onderkend en ziet het belang van meer grip op verbonden partijen.

Beleid

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is geborgd in de Nota Verbonden Partijen 2020. Doelstelling van dit beleid is dat het bestuur van de gemeente Landgraaf grip krijgt en houdt op alle aan haar bestuurlijk en/of financieel verbonden partijen. Dat start vanaf het moment dat tot toetreding wordt besloten. Van belang is dat het vastgestelde beleid daadwerkelijk wordt toegepast. Dit vergt een meer of mindere mate van sturing. Naarmate er minder maatregelen geëffectueerd zijn, zal de sturings- en beheersingsrelatie met die verbonden partij minder stevig zijn. Ook de feitelijke taak die de verbonden partij uit voert, het maatschappelijke belang van die taak, de hoogte van de gemeentelijke financiële bijdrage en de daaraan gelieerde financiële risico's zijn van invloed op de mate waarop grip noodzakelijk is. Vanuit het verleden was het instellen van verscherpt toezicht een van de instrumenten om grip te houden. In de praktijk bleek dit niet goed te werken, immers één enkele gemeente is niet in staat om een verbonden partij te “dwingen” iets te veranderen. Dat kan veel beter in gezamenlijkheid met alle of meerdere deelnemers in die verbonden partij. Daarom spreken we niet meer van verscherpt toezicht, maar wordt de oplossing gezocht in een nauwe samenwerking met de andere deelnemers. Hierbij is met name aandacht voor het gezamenlijk vroegtijdig onderkennen van en bijsturen ten aanzien van problemen.

Overzicht verbonden partijen

Op grond van het gewijzigde BBV zijn de verbonden partijen gesplitst in:

1. Gemeenschappelijke regelingen,
2. Stichtingen/Verenigingen (in deze categorie heeft Landgraaf geen verbonden partijen),
3. Coöperaties/Vennootschappen.

Ad 1. Gemeenschappelijke regelingen.

tabel x € 1.000

Nr.	Verbonden partij (gemeenschappelijke regeling)	Bijdrage exploitatie 2022	Programma
1	GR Anti Discriminatievoorziening (Maastricht)	€ 16	1
2	GR BsGW	€ 234	0
	GR BsGW	€ 334	7
3	GR/centrumgem. Heerlen verslavingszorg	€ 0	
4	GR/centrumgem. Heerlen Voortijdig Schoolverl.	€ 189	4
5	GR/centrumgem. Heerlen Opvang en beschermd wonen Wmo	€ 0	
6	GR/centrumgem. Maastricht inkoop jeugdzorg regio Z L	€ 7.052	6
7	GR GGD Zuid Limburg (Veilig Thuis)	€ 399	6
	GR GGD Zuid Limburg (basispakket)	€ 487	7
	GR GGD Zuid Limburg (jeugdgezondheidszorg)	€ 1.027	7
8	GR Het Gegevenshuis	€ 248	0
9	GR Informele zorg (gem. Heerlen)	€ 90	6
10	GR ISD BOL	€ 20.688	6
11	GR Kredietbank Limburg	€ 344	6
12	GR Omnibuzz	€ 1.240	6
13	GR Parkstad Limburg	€ 531	0
	GR Parkstad Limburg (regionale initiatieven)	€ 327	3
14	GR Parkstad IT – centrumgemeente Heerlen	€ 1.579	0
15	GR Rd4	€ 260	2
	GR Rd4	€ 3.436	7
16	GR Regionale Uitvoeringsdienst ZL	€ 224	7
17	GR Veiligheidsregio Zuid Limburg	€ 2.368	1
18	GR Werkvoorzieningschap OZ Limburg	€ 9.336	6
19	GR WSP	€ 1.096	6
	Totaal	€ 51.505	

Ad 3. Coöperaties/Vennootschappen

tabel x € 1.000

Nr.	Verbonden partij (vennootschap)	Bijdrage exploitatie 2022	Geraamd dividend	Programma
1	Bank Nederlandse Gemeenten NV	n.v.t.	€ 74	0
2	Bodemzorg Limburg BV	n.v.t.		7
3	Enexis Holding NV	n.v.t.	€ 305	0
4	IBA Parkstad BV	n.v.t.		8
5	Reinigingsdienst Rd4 NV	n.v.t.	€ 24	7
6	Special Purpose Vehicles, bestaande uit:			
	– CSV Amsterdam BV	n.v.t.		0
	– Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	n.v.t.		0
7	Sportbedrijf Landgraaf BV	n.v.t.		5
8	Verkoop Vennootschap BV	n.v.t.		0
9	Vordering Enexis BV	n.v.t.		0
10	Waterleiding Maatschappij Limburg NV	n.v.t.		0
11	Woonwijzerwinkel BV	n.v.t.		7
	Totaal	€ 0	€ 403	

Detailinformatie per verbonden partij

Voor een actueel overzicht van het openbaar belang, de gemeentelijke visie op de verbonden partij, de actuele beleidsvoornemens omtrent de partij, de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van het gemeentelijke belang en de financiële positie verwijzen wij naar de bijlage "Toelichting op de verbonden partijen".

2.2.5 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen die de gemeente in eigendom heeft, dienen we op een dusdanige wijze te beheren dat deze kapitaalgoederen hun functie op korte en lange termijn kunnen vervullen. Op korte termijn dient voldoende aandacht te zijn voor aspecten als veiligheid en risicoaansprakelijkheid, terwijl op langere termijn de duurzaamheid van het integraal onderhoud ertoe moet leiden dat er geen sprake is van kapitaalvernietiging ten gevolge van achterstallig onderhoud.

We maken binnen deze kapitaalgoederen navolgend een onderverdeling in:

- Wegen
- Groen
- Riolering en waterhuishouding
- Elementenbeheer
- Reiniging
- Gebouwen

De omvang van de kapitaalgoederen wordt door onderstaande gegevens weergegeven:

Soort kapitaalgoed	Omschrijving	Hoeveelheid
Wegen	Asfaltverhardingen in m2	1.029.629
	Elementenverhardingen in m2	1.097.596
Groen	Aantal bomen (straat- parkbomen)	9.007
	Openbaar groen - beplanting in m2	1.968.208
	Openbaar groen - grazige vegetatie in m2	1.523.068
	Bos en natuurterreinen in ha.	48,24
Elementenbeheer	Aantal lichtmasten	8.859
	Aantal banken en zitgelegenheden	240
Riolering	Aantal kolken	10.389
	Aantal pompen en gemalen	22
	Vrijval riool in km	217
	Persleiding in km	4,2
Reiniging	Zie de gegevens bij wegen en groen	zie wegen en groen
Gebouwen	Aantal gebouwen	
	-onderwijs	12
	-buitensport	9
	-binnensport	3
	-sociaal maatschappelijk	12

Artikel 12 van het BBV schrijft voor dat van de kapitaalgoederen moet worden aangegeven:

- Beleidskader
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Soort kapitaalgoed	Beheerplan c.q. raadskader	Looptijd	Kwaliteitsniveau	Financiële vertaling	Achterstallig onderhoud
Wegen	IBOR 2012 ¹⁾ Integrale Inspectie 2017	2017	B en C	nvt	nvt
Groen	Bomennota 2014	2020	B en C	Deels ²⁾	Nee
	Groenstructuurplan 2017	2024	Regulier	Ja	Nee
	Bestuursopdracht groen 2019 ³⁾	2025	B en C	Ja	Nee
	Bosbeheervisie 2020	2021	Veilig en duurzaam	Deels	Ja ⁵⁾
Riolering	ISW 2017	2020 ⁴⁾	Nvt	Ja	Nee
Elementen	Beleidsnota openbare verlichting 2016	2020	C	Ja	Deels ⁶⁾
Reiniging	Bestuursopdracht groen 2019 ³⁾	2021	B en C	Ja	Nee
Gebouwen	DMOP's 2021	2026	Klasse 2-3 (goed tot redelijk)	Ja	Nee

1) De nota integraal beheer openbare ruimte uit 2012 geeft een kapstok waaraan de andere beheerplannen zijn opgehangen. Actualisering van deze nota is afhankelijk gesteld van de analyse van de huidige en toekomstige benodigde budgetten in relatie tot de afname van de WSW'ers die in Landgraaf een voorname rol spelen in het op peil houden van de beeldkwaliteit van de openbare ruimte.

2) Ten opzichte van het becijferde bedrag in de nota van 2017 is met ingang van 2020 een bedrag van € 300 duizend euro bezuinigd. De intentie is om met aanbestedingsvoordelen en slimmere combinaties van werkzaamheden (bv. combineren van werkzaamheden of wachten tot wegreconstructies aan de orde zijn) deze bezuiniging te effectueren zonder dat dit leidt tot achterstallig onderhoud.

3) In de bestuursopdracht groen hebben we voor de kwaliteit van het openbaar groen en de reiniging van de openbare ruimte via een externe schouw laten onderzoeken welke kwaliteit de openbare ruimte heeft. Deze kwaliteit bleek met de beschikbare middelen hoger dan de door de raad vastgestelde kwaliteit, de vastgestelde kwaliteit varieert, maar is gemiddeld hoger dan de door de raad vastgestelde kwaliteitsniveaus C en B, het niveau B voor de Ruggengraat en de Centra.

4) Actualisatie van het ISW in 2021 is niet haalbaar gebleken en we trachten het ISW (plus kostendekkingsplan) te actualiseren in de loop van 2022.

5) Uit de inventarisatie van de bossen blijkt dat deze klimaatbestendig gemaakt dienen te worden. De budgetten daarvoor zitten in de begroting 2021. De volgende stap in het wegwerken van het achterstallig onderhoud kan daarna (na 2021) pas gezet worden. Die bedragen zitten nog niet in de meerjarenbegroting.

6) Voor het vervangen van masten zijn minimale budgetten beschikbaar welke uitsluitend toereikend zijn om de masten die gevaar op dreigen te leveren te vervangen.

Onderhoud wegen

Jaarlijks vindt er een externe inspectie plaats naar de staat van onderhoud van de verhardingen (wegen, trottoirs, rijwielpaden, parkeerplaatsen) waarbij de CROW-systematiek wordt gehanteerd. Het vastgestelde niveau is voor de Ruggengraat en de Centra-niveau B en voor de overige wegen en fietspaden niveau C. Daarnaast vindt er een jaarlijkse knelpuntenanalyse door de eigen dienst plaats. Op basis van de inspectiegegevens en de knelpuntenanalyse bepalen we het noodzakelijke onderhoud aan de verhardingen, rekening houdend met de beschikbare budgettaire ruimte en het vastgestelde kwaliteitsniveau. Dit gebeurt in nauw overleg met de andere vakdisciplines riolen, verkeersveiligheid e.d.

In haar brief van 24 maart 2015 inzake aandachtspunten begroting 2016 gaf de provincie aan dat het onderhoud wegen op de CROW-norm C moeten worden uitgevoerd. Deze CROW-norm betekent dat er geen sprake van achterstallig onderhoud mag zijn en dat onvoldoende onderhoud op termijn van 3-5 jaar moet worden weggewerkt. Ten einde op termijn aan die doelstelling te voldoen zijn in de begroting van 2016 en 2017 additionele incidentele middelen van € 1,175 miljoen middelen ter beschikking gesteld. De inspectie die we in 2017 hebben laten uitvoeren, heeft laten zien dat met deze middelen het achterstallig onderhoud onvoldoende afneemt om aan de opgave die de provincie ons gesteld heeft, te kunnen voldoen. De wegininspectie heeft uitgewezen dat er volgens het gehanteerde model een extra structureel budget voor onderhoud wegen nodig is van ca.

€ 600 duizend om uiteindelijk de kosten en het budget in evenwicht met elkaar te brengen. We denken dat er nog een correctie door de markt op de "modelprijzen" zal blijken, plus we hebben het oogmerk om nog meer dan voorheen effectiever reconstructies, verkeersveiligheidsprojecten en rioolprojecten af te stemmen met het onderhoud van de bovengrondse infrastructuur. Daarom is er vooralsnog voor de jaren 2019 en 2020 een verhoging van het budget van € 600 duizend doorgevoerd, waarna vanaf 2021 structureel

€ 300 duizend aan extra budget ten opzichte van de uitgangssituatie 2018 is doorgevoerd. De evaluatie eind 2020 heeft opgeleverd dat er nog altijd sprake is van een afname van het achterstallig onderhoud. We zien hierbij overigens een afvlakking van deze afname. We blijven de onderhoudstoestand jaarlijks monitoren.

Om het wegenonderhoud structureel beheersbaar te houden, zoeken wij overigens ook naar duurzame oplossingen, zoals het minder toepassen van asfalt in de woonwijken. Er wordt nu vaker gekozen om asfalt te vervangen door gebakken klinkers. Een rijbaan die bestaat uit gebakken klinkers behoeft slechts één keer in de 35 jaar te worden herstraat, terwijl asfalt intensiever onderhoud nodig heeft. Naast het jaarlijks onderhoud door scheurvulling en reparatievakken zal eens in de 17,5 jaar de toplaag vervangen worden en om de 35 jaar de complete asfaltconstructie. De investering voor het toepassen van gebakken klinkers is ten opzichte van asfalt iets hoger, maar deze wordt terugverdiend door lagere onderhoudskosten en de restwaarde (opnieuw toepassen) van het bestratingsmateriaal. Nog een voordeel is dat reparatievakken vrijwel onzichtbaar hersteld kunnen worden.

Vanaf 2020 is er nog een andere wijziging in de begroting verwerkt. Het betreft de financiële verwerking van het vervangen van complete asfaltconstructies. Deze vervangingsinvesteringen zijn tot en met 2019 als onderdeel van het onderhoudsprogramma direct ten laste van de exploitatie gebracht in het kader van onderhoud. Vanaf 2020 worden deze investeringen, die in omvang ca. 60% van het beschikbare totaalbudget voor onderhoud uitmaken, daadwerkelijk geïnvesteerd en afgeschreven. Er is hierdoor - zei het in afnemende mate - sprake van een ontlasting van de gemeentebegroting.

Met betrekking tot de recreatief-toeristische fietspaden in het buitengebied is vanaf begroting 2019 een extra structureel bedrag van € 65 duizend opgenomen. De eerste resultaten hiervan zijn in de loop van 2019 zichtbaar geworden en wij zullen met deze inhaalslag verder gaan.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Lasten wegen, trottoirs en fietspaden	2.149	2.209	2.244	2.261

Onderhoud groen

Het Groenstructuurplan (2003) geeft een lange termijnvisie (30 jaar, met actualisatie om de 10 jaar) op de gewenste ontwikkeling van het openbaar groen in de openbare ruimte binnen de bebouwde kom en het buitengebied van Landgraaf. Op basis van het Groenstructuurplan is door de raad in 2012 het integraal beheerplan openbare ruimte 2012–2017 vastgesteld. In het daaraan gekoppelde uitvoeringsplan is dit vertaald in twee beeld(kwaliteit)bestekken: wegbermen- en groenonderhoud. In 2017 is het nieuwe Groenstructuurplan vastgesteld met een looptijd tot 2025.

In 2014 is het bomenbeheerplan 'de bomennota' door de raad vastgesteld. Op basis hiervan wordt het volledig bomenareaal beheerd. De bossen zijn niet opgenomen in het bomenbeheerplan. Het beheer en onderhoud van de bossen is ondergebracht bij Stichting Bosbeheer Landgraaf (SBL). De mate waarin herplant en onderhoud van de bomen kan plaatsvinden buiten de minimale vorm (monitoren boomveiligheid en de daaruit voortvloeiende noodzakelijke werkzaamheden) waarin dat nu gebeurt, is afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen. Bij de begroting 2017 is hiervoor voor de jaren 2017 t/m 2019 jaarlijks additioneel € 50 duizend ter beschikking gesteld. Voor 2018 en 2019 zijn deze bedragen verhoogd tot € 65 duizend. Vanaf 2020 is het budget structureel met € 65 duizend verhoogd. Naast de structurele verhoging van het budget is incidenteel een bedrag van € 460 duizend verdeeld over de jaren 2018 en 2019 en ter beschikking gesteld voor het wegwerken van de achterstalligheid in het beheer en de herplant van bomen. De besteding van deze middelen kent een uitloop naar 2020.

In de begroting van 2019 zijn de areaaluitbreidingen als gevolg van de aanleg van de Buitenring Parkstad Limburg (groencompensatie) alsmede de areaaluitbreidingen als gevolg van het WOP NL verwerkt, waarmee het budgettair kader op orde zou moeten zijn. Er zijn twee ontwikkelingen die in samenhang met elkaar zorgen voor een verontrustend beeld over het groenonderhoud in relatie tot de budgettaire kaders, te weten de afname van de instroom van WSW'ers en de verboden op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen. Dit leek ten tijde van de begroting 2020 tot een noodzakelijke verhoging van het budget van – op termijn – € 1 miljoen te leiden. Uit deze zorg is een bestuursopdracht gevloeid waarvan de resultaten inmiddels aan de raad zijn gepresenteerd. De uitkomsten van deze bestuursopdracht laten zien dat er een bedrag van € 78 duizend structureel extra benodigd is. Dit bedrag is met ingang van de begroting 2021 dan ook in de begrotingscijfers opgenomen.

In de bossen heeft eind 2019 een inventarisatie plaatsgevonden. Deze inventarisatie laat zien dat we een inhaalslag moeten plegen om de bossen klimaatbestendig te maken en om aan de wettelijke verplichting te blijven voldoen (wet Natuurbescherming). Deze inhaalslag wordt uitgevoerd in de winters van 2020–2021 en de daaropvolgende winter 2021–2022. In de eerste winter worden de risicovolle bomen aangepakt en vervangen door klimaatbestendige boom- en struiksoorten. Hiervoor is eenmalig een bedrag van € 275 duizend benodigd, dit is in de begroting 2021 als investering opgenomen.

In de winter van 2021–2022 wordt de tweede fase van het bosherstel uitgevoerd, dit betreft het uitvoeren van dunningen. De laatste jaren heeft onderhoud voornamelijk uit calamiteitenbeheer bestaan als gevolg van het veranderende klimaat. Bomen die zich jarenlang gezond op een plek hebben kunnen ontwikkelen,

sterven af vanwege de droge en hete zomers. Voor de werkzaamheden in de winter 2021–2022 heeft uw raad in de begroting 2021 eenmalig een bedrag van € 250 duizend beschikbaar gesteld.

Na uitvoering van de dunningen kunnen we de bossen vanaf 2023 weer beheren door uitvoering van regulier onderhoud. Voor de duurzame instandhouding van de bossen vanaf 2023 is een structurele verhoging van het onderhoudsbudget nodig. Tijdens de uitvoering van de dunningen wordt bepaald in welke mate het structureel onderhoudsbudget voor de bossen verhoogd dient te worden vanaf 2023.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Lasten openbaar groen en groen in het buitengebied	1.642	1.664	1.680	1.682

Riolering en waterhuishouding

Het onderhoud aan riolering en hieraan gelieerde voorzieningen vindt plaats op basis van het Integraal Stedelijk Waterplan (ISW). Het ISW, dat een planperiode heeft van 4 jaar (2017–2020), is in oktober 2016 door de raad vastgesteld. Het nieuwe ISW is breder van opzet en omvat ook de hemelwater- en grondwaterproblematiek. Dit brengt in de komende jaren veel extra infrastructurele investeringen met zich mee, waardoor ook het areaal aan voorzieningen stijgt. Die inspanning is noodzakelijk gelet op vigerende wettelijke bepalingen en de ambitie van de gemeente om wateroverlast te beperken en de waterhuishouding te verduurzamen. Hierdoor neemt logischerwijs ook het noodzakelijke onderhoud meerjarig toe. Op basis van het ISW wordt een forse inspanning geleverd ten aanzien van de kwaliteit van het rioolstelsel en hieraan gelieerde voorzieningen. In het kader van klimaatadaptatie zal er een afstroomgebiedenkaart vervaardigd worden waar per afstroomgebied de maatregelen voor de afvoer van hemelwater, zowel bovengronds als ondergronds, worden voorgeschreven.

Als basis voor de kostenberekening dient het aan het ISW gekoppelde Kostendekkingsplan (KDP). Voor deze begroting geldt dit KDP nog steeds als basis. Wij trachten de bijstelling van het KDP als uitvloeisel van de actualisatie van het ISW cq. Watertakenplan in de loop van 2022 af te ronden. Voor deze begroting 2022 en de tarief bepaling voor de rioolheffing zijn we nog uitgegaan van het ISW 2017–2020.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Lasten riolen en waterhuishouding	2.795	2.875	2.944	3.022

Onderhoud elementenbeheer

Onder de noemer “elementen” verstaan wij het gemeentelijke areaal aan inrichtingselementen in de openbare ruimte zoals lichtmasten, verkeersregelinstallaties, verkeersborden, paaltjes, zitbanken e.d. Onderhoud voor een aantal elementen, zoals VRI’s en openbare verlichting, gebeurt op basis van onderhoudsprogramma’s. In januari 2016 is de nieuwe beleidsnota openbare verlichting door de raad vastgesteld. Daarin zijn o.a. maatregelen en activiteiten opgenomen om noodzakelijke vervangingen van lichtmasten mogelijk te maken en versneld conventionele verlichting te vervangen door LED-verlichting. Hiervoor wordt een deel van de door de nieuwe, lagere aanbesteding, vrijgekomen middelen ingezet.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Lasten elementen (openbare verlichting, vri's en bankjes)	544	545	5546	548

Reiniging

Alhoewel reiniging geen direct onderhoud aan kapitaalgoederen betreft, is dit onderhoud noodzakelijk voor een goed gebruik van de kapitaalgoederen en ter voorkoming van overlast. De gemeentelijke kapitaalgoederen staan immers ten dienste van de burgers en moeten door hen dan ook normaal gebruikt kunnen worden.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Lasten straatreiniging en onkruidbestrijding	333	341	359	365

Onderhoud gebouwen

In de jaren t/m 2016 is er voor de financiering van het onderhoud van gebouwen gewerkt met onderhoudsreserves. De reden hiervoor lag in de vroegere ombuigingen op het onderhoud waardoor er niet meer conform meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) kon worden gewerkt.

In haar brief van 24 maart 2015 inzake aandachtspunten begroting 2016 gaf de provincie m.b.t. het kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen aan dat er sprake is van een ondergrens voor wat betreft het vast te stellen onderhoudsniveau van kapitaalgoederen: het minimale niveau waarop nog geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. Daarbij werd tevens aangegeven dat de lasten van groot onderhoud op twee manieren verwerkt kunnen worden in de begroting:

- de lasten worden in het jaar van uitvoering direct ten laste van de exploitatie gebracht;
- de lasten komen ten laste van een vooraf gevormde voorziening (artikel 44 lid 1c BBV) in het geval de lasten gelijkmatig verdeeld worden over verschillende begrotingsjaren.

In 2016 is de aanpassing van de systematiek uitgewerkt. Als basis voor het onderhoud zijn voor de accommodaties nieuwe MOP's opgesteld. Het kleine, jaarlijkse onderhoud uit de MOP's is opgenomen in de exploitatie en voor het groot onderhoud zijn per accommodatie voorzieningen gevormd. Het restant van de voor onderhoud beschikbare budgetten wordt jaarlijks gestort in de onderhoudsreserve om niet-voorzien, en dus niet in de MOP's opgenomen onderhoudskosten/calamiteiten, te kunnen opvangen.

In de programmabegroting 2018 is de financiële vertaling de eerste keer tot uitdrukking gekomen. In 2019 is er opnieuw tegen het licht gehouden welk deel van het onderhoud via de onderhoudsvoorziening dient te lopen en welk gedeelte van de onderhoudswerkzaamheden via de exploitatie moet worden afgewikkeld op basis van de regelgeving. De verdeling tussen het jaarlijks terugkerend onderhoud en de stortingen in de voorziening voor het onderhoud wijzigde in 2019 wezenlijk, maar per saldo zijn de MOP's binnen het financieel kader vertaald. Daarbij dient aangetekend dat de geprognosticeerde stand van de voorzieningen voor de accommodaties afneemt. In 2020 heeft er een evaluatie plaatsgevonden van het accommodatiebeleid en heeft de raad de nota 'Evaluatie en vooruitblik accommodatiebeleid' vastgesteld.

In 2021 heeft het college voor alle maatschappelijke accommodaties DMOP's (duurzame meerjarenonderhoudsplannen) vastgesteld. We hebben in deze begroting geanticipeerd op positieve besluitvorming door uw raad over deze DMOP's en de daarbij gehanteerde uitgangspunten. Ten tijde van het opstellen van deze begroting was die besluitvorming nog niet afgerond. Mocht uw raad niet of niet volledig instemmen met het raadsvoorstel over deze verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed, dan zullen we de cijfers in deze begroting in 2022 aanpassen.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Onderhoudslasten accommodaties (stortingen in DMOP's)	284	272	252	252

2.2.6 Grondbeleid

Beleidskader

Het gemeentelijke grondbeleid is vastgelegd in de in 2021 door de raad vastgestelde geactualiseerde Grondnota. Hierin presenteren en analyseren we de ontwikkelingen op het gebied van beleid, planontwikkeling en vermogenspositie in een samenhangend geheel. Wij focussen daarbij op de volgende ruimtelijke speerpunten:

- Verbetering van de woon- en leefkwaliteit in de centra en de openbare ruimte,
- Herstructurering van buurten en bedrijventerreinen, en
- (vrijtijds)economie en evenementen.

Grondbeleid is een belangrijk instrument om doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economie, milieu en maatschappelijke versterking te realiseren.

De demografische ontwikkelingen en de gewenste versterking van de economische structuur voor de komende 30 jaar zijn daarbij leidend om de positie van de gemeente op de lange termijn te versterken. Het woningbouwprogramma maakt onderdeel uit van de regionale woonvisie Parkstad Limburg. Tevens zijn er binnen Parkstad afspraken gemaakt over de invulling van de herstructureringsopgave.

Een belangrijk instrument voor de uitvoering van het grondbeleid is de Grondexploitatiewet (GREX). Doelstelling van deze wet is een goede regeling voor kostenverhaal, binnen-planse verevening en locatie-eisen bij particuliere grondexploitaties. Belangrijk daarbij is dat het stelsel rechtszekerheid biedt en speculanten niet meer de kans geeft het kostenverhaal te ontwijken. De laatste jaren is een tendens zichtbaar dat de ontwikkelaars de risico's niet alleen willen dragen maar de gemeenten een aandeel nemen in de risico's. In de wet blijft vrijwillige samenwerking voorop staan, in welke vorm dan ook, omdat gebleken is dat gemeenten en particuliere eigenaren daar de voorkeur aan geven. Daarnaast zijn ook de Wet voorkeursrecht gemeenten en de Ontheffingswet instrumenten die wij, wanneer nodig, zullen inzetten.

Het besluit van de raad om de bestemmingsreserve gerealiseerde winsten grondexploitaties enkele jaren geleden op te heffen en het saldo toe te voegen aan de Algemene Reserve heeft gevolgen voor het gemeentelijke grondbeleid, aangezien er minder financiële ruimte is voor nieuw beleid.

Het saldo van voor- en nadelen van verspreide percelen worden nu verrekend met de Algemene Reserve.

De gemeente zit midden in een proces van transformatie. Deze opgave vindt onder andere zijn weerslag in de door de raad vastgestelde Wijkontwikkelingsplannen, de nota's Samen Slim sleutelen aan de Stad en de versie 2.0, waarin met name aandacht is voor de wijkacupunctuur en de projecten voortkomende uit de Regiodeal. Het betreft dan met name inbreidingsplannen die sluiten met een exploitatietekort.

Op basis van de kenmerken van deze 'regiodeal-projecten' is het instrument van grondexploitatie het geëigende middel om deze projecten van de grond te krijgen. De ervaring leert dat de overheid de regierol op zich dient te nemen indien er sprake is van een verhoogd risicoprofiel. In financiële zin zijn de financiële middelen die we via het Rijk hebben ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds, additioneel op de middelen uit de Regiodeal van eminent belang om onze opgaven ten uitvoer te brengen. Uiteraard is gemeentelijke cofinanciering noodzakelijk en zijn de middelen die we in deze begroting voor transformatie vragen (investeringen transformatie en reserve transformatie) noodzakelijk om de rijksmiddelen ook daadwerkelijk te kunnen matchen met gemeentelijke cofinanciering.

In dit kader is het van belang dat de gemeente ook in de toekomst over toereikende financiële middelen beschikt voor deze opgave.

Verwerving en beheer

De gemeente voert een strategisch aankoopbeleid met betrekking tot onroerende zaken. We kopen selectief aan, gericht op de realisering van ruimtelijke plannen zoals opgenomen in de wijkontwikkelingsplannen, de nota "Samen Slim sleutelen aan de Stad (2.0)", projecten voortkomende uit de Regiodeal, projecten die passen binnen de subsidie Kwaliteit Limburgse Centra en projecten die ingediend zijn bij de aanvraag voor het Volkshuisvestingsfonds.

Onderdeel van het aankoopbeleid is ook het op peil houden van de voorraad agrarische gronden. Bij gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zijn agrariërs vaak alleen bereid om de door de gemeente benodigde gronden te verkopen indien zij hiervoor ruilgronden terugkrijgen. Een adequate voorraad agrarische grond is ook noodzakelijk wanneer bij ruimtelijke plannen (bijvoorbeeld aanleg infrastructuurle voorzieningen) een natuurcompensatieplan dient te worden opgesteld en uitgevoerd.

In 2022 besteden wij ook verder aandacht aan strategische aankopen en aan het terugdringen van het onrechtmatig grondgebruik. Bij het terugdringen van het onrechtmatig grondgebruik wordt de oude situatie hersteld of, indien de situatie dit toelaat, worden de gronden verkocht of verhuurd. Daarnaast heeft de verkoop van openbaar groen onze aandacht.

Bij de controle van de jaarrekening 2018 werden we er door de accountant op gewezen dat er beter inzicht dient te komen in de omvang van onze eigendommen en de daaraan toe te rekenen waarde. We hebben deze grondadministratie op orde gebracht en we kunnen inmiddels stellen dat de doorgevoerde aanpassingen in de werkwijze hebben geleid tot een structurele verbetering van het inzicht in onze voorraad en de corresponderende waarde.

We zien geen aanleiding om de waarde van de gronden die voor strategische doeleinden zijn aangekocht voor Parkheide Zuid alsmede gronden gelegen aan de Moltweg, Kleikoeleweg en Grensstraat aan te passen. De strategische doelen zijn nog altijd valide.

Planontwikkeling

Bij ruimtelijke plannen maken wij een onderscheid tussen herstructureringslocaties en ontwikkelingslocaties.

Doelstelling van herstructurering is het kwalitatief verbeteren van de woonomgeving, de woningvoorraad en de centrum- en welzijnsfuncties. Deze locaties worden vaak gekenmerkt door een versnippering van eigendomsposities, waardoor het voeren van een eigen grondexploitatie grote risico's met zich meebrengt. In voorkomende gevallen kiest de gemeente er zo veel mogelijk voor om met een ontwikkelende partij een exploitatieovereenkomst aan te gaan. Rendement en risico van de exploitatie dragen we zo beide over aan de exploitant waarbij de gemeente de kosten voor de te treffen voorzieningen van openbaar nut toch kan doorberekenen aan de exploitant. Om planvorming in deze tijd toch mogelijk te maken nemen we in voorkomende gevallen in herstructureringslocaties grondexploitaties ter hand.

Vanwege de krimpopgave en de gemaakte afspraken binnen de regionale woonvisie Parkstad Limburg zijn er nu geen (grote) ontwikkelingslocaties. Binnen een ontwikkelingslocatie heeft de gemeente veelal al een substantiële eigendomspositie of kan zij haar positie binnen deze locatie versterken door gronden aan te kopen. Het voeren van een grondexploitatie brengt dan minder risico's met zich mee. In die gevallen kan de gemeente de grondexploitatie zelf ter hand nemen. Het ontwikkelrisico (afzet van de bouwrijp gemaakte kavels) blijft dan bij de gemeente, evenals het becijferde rendement op de ontwikkeling. De financiële vertaling van het risico (afzet en/of vertraging) wordt bij het opkomen ervan aan de Raad voorgelegd middels een bijgestelde exploitatieopzet.

Financieel kader

Met betrekking tot de prijsvorming bij aan- en verkopen gaan we uit van een marktconforme benadering, met dien verstande dat de aankopen plaatsvinden binnen de vigerende wettelijke kaders. Daarbij maken wij uiteraard gebruik van de geboden (wettelijke) instrumenten.

Bij de waardering van het gemeentelijke grondbezit maken wij onderscheid tussen grondexploitaties en de zogenaamde 'ijzeren voorraad' gronden.

- De grondexploitaties waarderen we volgens de historische verkrijgingsprijs waarop de bewerkingskosten en de opbrengst verkopen worden gesaldeerd. Voor toekomstige grondexploitaties is de verwachting dat deze verliesgevend zullen zijn gelet op de eerder geschetste opgave. Per project zullen we bezien of de middelen die beschikbaar zijn in het kader van de transformatie-opgave ingezet (kunnen) worden.
- De overige gronden, vnl. agrarische percelen (de 'ijzeren voorraad') worden eveneens gewaardeerd op de historische verkrijgingsprijs. Herwaardering is conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) niet toegestaan. De boekwaarde van de grond op de balans loopt in gevallen niet in de pas met de economische waarde. Het verschil komt pas tot uiting bij verkoop waarbij de saldi worden verrekend met de Algemene Reserve.

In 2022 hebben wij nog één lopende grondexploitatie: Fresh Valley, fase 1. Deze grondexploitatie wordt gezamenlijk met LHB (Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen)²³ gevoerd. De feitelijke werkzaamheden (sanering, sloop, infrastructuur) m.b.t. de grondexploitatie zijn nagenoeg afgerond. Er dienen nog twee kavels verkocht te worden. Er heeft in 2020 een eerste verrekening van de opbrengsten met LHB plaatsgevonden. Een en ander conform grondexploitatie.

We verwachtten initieel dat de grondexploitatie een tekort zou opleveren van € 100 duizend. Hiervoor is in 2016 een voorziening gevormd ten laste van de reserve gerealiseerde winsten grondexploitaties. Op basis van de geactualiseerde prognoses ten aanzien van nog te besteden en nog te ontvangen bedragen is bij de jaarrekening 2017 de voorziening in zijn geheel vrij gevallen. Het mogelijke verlies op deze grondexploitatie is gecompenseerd door een bijdrage van € 100 duizend van Parkstad Limburg voor het verlengen van de Vogelzankweg, onderdeel van de exploitatie. Dit bedrag is gestort in de reserve gerealiseerde winsten grondexploitaties, een reserve welke inmiddels is opgeheven en waarvan het saldo van ruim 3 miljoen euro ten tijde van deze opheffing is gestort in de algemene reserve. Daarmee is de grondexploitatie feitelijk kostendekkend.

De boekwaarde per 31 december 2020 bedraagt ruim € 218 duizend.

---

²³ Van oorsprong was LHB een onderdeel van LIOF/Provincie, maar is inmiddels opgegaan in de provincie.

2.2.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf beoordelen wij in de eerste plaats de mate waarin de benodigde weerstandscapaciteit groot genoeg is om de geïnventariseerde risico's af te dekken. De wijze van berekenen en de onderliggende definities zijn vastgelegd in de Nota weerstandsvermogen en risicomangement 2021 die door de raad eind 2020 is vastgesteld.

Als eerste presenteren we de weerstandsbehoefte. Dit betreft de totaalsom van alle geïnventariseerde majeure financiële risico's. Vervolgens presenteren we de weerstandscapaciteit. Dit is niet meer dan een selectie van de geraamde meerjarige stand van de reserves en voorzieningen uit bijlage 4. In de daaropvolgende weerstandsratio wordt de capaciteit vergeleken met de behoefte en afgezet tegen de door de raad vastgestelde normering. Tenslotte nemen we in deze paragraaf de verplichte BBV financiële kengetallen op. Samen met het formele en structurele meerjarensaldo zoals gepresenteerd in hoofdstuk 1 en de hier gepresenteerde weerstandsratio gebruiken we deze informatie om aan het eind van deze paragraaf te komen tot een oordeel over onze financiële positie.

Weerstandsbehoefte

De weerstandsbehoefte is per programma geïnventariseerd en in de 4eW van ieder programma toegelicht. Het restrisico per risico hebben we vastgesteld door de maximale financiële impact van een risico te vermenigvuldigen met een kanspercentage (%). Dat is de kans dat het risico op komt en de kans dat het risico, als het op komt, ook maximaal op komt. We hanteren hierbij de volgende indeling:

<i>Kans-inschatting</i>	<i>Percentage</i>
Zeer hoog	100%
Hoog	75%
Gemiddeld	50%
Laag	25%
Zeer laag	10%

Max impact * Kans% = Financieel rest-risico

Het inschatten van de maximale impact & kans per risico is geen exacte wetenschap. Dat betekent dat in de toelichting van de 4eW per programma een onderbouwing dient te worden gegeven over de aannames die zijn gedaan om te komen tot de kans inschatting (zeer) hoog, midden of (zeer) laag. Door periodiek telkens op dezelfde systematische wijze de risico's te inventariseren en de inventarisatie te bespreken met directie, management en college proberen we de inventarisatie van de weerstandsbehoefte, die deels gebaseerd is op subjectieve aannames, zoveel als mogelijk te objectiveren.

We passen de 80/20 regel toe bij het inventariseren van de risico's. Dat betekent dat 20% van de risico's 80% van de financiële impact kan hebben. Dat betekent tevens dat 80% van de niet op papier geïnventariseerde kleinere operationele risico's 20% financiële impact kunnen hebben. Door te focussen op de 20% majeure risico's leggen we op het bestuurlijke niveau de aandacht neer waar die moet liggen. We houden er dus rekening mee dat we i.h.k.v. de berekening van de weerstandsratio 20% van de weerstandsbehoefte niet hebben geïnventariseerd en tellen die 20% dus op bij het geïnventariseerde financiële restrisico. Tellen we aldus de som van de per programma geïnventariseerde restrisico's bij elkaar op en verhogen we dat met 20% voor de niet geïdentificeerde risico's dan hebben we het totaal van de benodigde weerstandsbehoefte.

(x € 1000)

Nr	Programma	Weerstandsbehoefte			
		2022	2023	2024	2025
0	Bestuur	2.593	3.157	3.718	4.281
1	Veiligheid				
2	Verkeer, vervoer en waterstaat				
3	Economie				
4	Onderwijs				
5	Sport, cultuur en recreatie				
6	Sociaal domein	220	1.153	1.847	1.783
7	Volksgesondheid en milieu	224	224	267	247
8	Volkshuisvesting , ruimtelijke ordening VHROSV	pm	pm	pm	pm
	Totaal weerstandsbehoefte programma's	3.037	4.534	5.832	6.311
	Opzetpercentage 20%	607	907	1.166	1.262
	Totaal weerstandsbehoefte	3.644	5.441	6.998	7.573

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit, ook wel genoemd het weerstandsvermogen indien dit zich beperkt tot vermogenscomponenten, betreft de omvang van de financieel beschikbare middelen op 31 dec van het jaar die we in kunnen zetten om de financiële gevolgen van de daadwerkelijk opkomende risico's in enig jaar op te kunnen vangen zonder dat dit per direct gevolgen heeft op het vastgestelde beleid. De vermogenscomponenten die we meenemen in de berekening van de weerstandscapaciteit beperken we tot:

- De algemene reserve
- De bestemmingsreserves
- De egalisatiereserves

Stille reserves²⁴, onderhoudsreserves en afschrijvingsreserves nemen we dus niet mee omdat die of niet altijd op korte termijn effectief vrij te maken zijn (stille reserves), beklemd zijn ter dekking van de afschrijvingslasten van een investering (afschrijvingsreserves) of omdat deze op termijn opgeheven worden (onderhoudsreserves).

De weerstandsratio

De indicator aan de hand waarvan we kunnen beoordelen of we in staat zijn risico's financieel op te vangen betreft de weerstandsratio. Die ratio is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit (teller) en de weerstandsbehoefte (noemer).

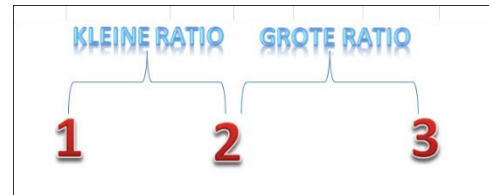
$$\text{RATIO} = \frac{\text{weerstandscapaciteit}}{\text{weerstandsbefoefte}}$$

²⁴ In de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2014 staat dat we de stille reserves wel mogen meenemen maar we doen dit al enkele jaren niet meer vanwege de niet realiseerbaarheid van de vrijval van die stille reserves op de termijn waarop die ruimte nodig is i.h.k.v. risico-afdekking.

Als weerstandsratio's hanteren we een kleine (r) en een grote ratio (R) waarbij in de kleine ratio alleen de algemene reserve (teller) wordt afgezet tegen de weerstandsbehoefte (noemer). In de grote ratio nemen we ook de bestemmingsreserves en de egalisatiereserves mee in de vaststelling van de omvang van de weerstandscapaciteit.

De normering van de ratio's.

De kleine ratio dient zich idealiter te bewegen tussen de 1 en de 2. De grote ratio tussen de 2 en de 3 aldus het Landgraafse beleid. De hoogte van de kleine (r) en grote (R) ratio kunnen we dus niet los zien van elkaar. Een grote ratio (R) van 4 lijkt erg hoog maar indien die gepaard gaat met een kleine ratio (r) van 0,4 is er wellicht toch reden tot zorg. Is het dan niet tijd kritisch te kijken naar de omvang en hoeveelheid van de bestemde reserves. Een grote ratio (R) van 4 is niet extreem hoog maar boven de signaleringsnorm. Als dat samen gaat met een kleine ratio die ruim onder de 1 ligt dan moeten we ons afvragen of het niet verstandig is de bestemmingsreserves en of egalisatiereserves nogmaals kritisch tegen het licht te houden.

Beide ratio's dienen daarom in samenhang met elkaar te worden beschouwd. Valt een score te laag of te hoog uit dan is dat in eerste aanleg reden tot nadere analyse. Of er bijgestuurd dient te worden op dat moment zal ook afhangen van de hoogte van de andere ratio. In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2021 is een handzame tabel opgenomen waarin de verschillende ratio scenario's en de mogelijke bijstuurmaatregel zijn opgenomen.

(x € 1000)

Weerstandsratio per 31/12	2022	2023	2024	2025
Weerstandscapaciteit klein	8.509	8.986	9.762	10.547
Weerstandscapaciteit groot	21.165	20.437	21.710	23.984
Weerstandsbehoefte	3.644	5.441	6.998	7.573
kleine ratio r	2,3	1,7	1,4	1,4
grote ratio R	5,8	3,8	3,1	3,2

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kleine ratio in 2022 ruim boven de signaleringsnorm ligt. Dit behoeft geen bijsturing want de stand van de reserves is bijgewerkt tot en met de 2^e financiële bijstellingsrapportage 2021. Uit de tussenrapportage 2021 is reeds gebleken dat we voor de jeugd en de Wmo voor 2021 nog forse onttrekkingen moeten doorvoeren. Die onttrekkingen zijn nog niet verwerkt in de hierboven verwerkte stand van de algemene reserve²⁵.

De grote weerstandsratio ligt zoals te doen gebruikelijk meerjarig boven de signaleringsbandbreedte van 3. Op het moment dat er risico's in enig jaar opkomen zullen die nagenoeg altijd gedekt dienen te worden uit de algemene reserve. Dat betekent dus ook dat de meerjarig geraamde stand van de reserves zoals weergegeven nog geen rekening houdt met die daadwerkelijk opkomende risico's. Tegelijkertijd komen er ook bijna ieder jaar voordelen op die de algemene reserve extra versterken. Ook die voordelen zijn, omdat ze nu niet bekend zijn, niet geraamd.

De voorlopige deelconclusie is dan ook dat de weerstandscapaciteit op dit moment nog aan de maat is ondanks de keuze om de structurele storting in de algemene reserve terug te brengen van €1,75 miljoen naar €750 duizend structureel.

²⁵ De verwachte onttrekking 2021 bedraagt ca. 3 miljoen. Indien we die onttrekking verwerken in bovenstaande staat van de reserve-ontwikkeling dan daalt de kleine r in 2022 naar 1,5 maar blijkt meerjarig net boven de 1.

Verplichte BBV Kengetallen

De set van financiële kengetallen is vastgelegd in een daartoe strekkende ministeriële regeling. Deze ratio's zijn in onderstaande tabel weergegeven. De provincie deelt de kengetallen in drie categorieën in, maar geeft hier geen kwalificatie aan, omdat de normering een eigen gemeentelijke keuze is. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetal	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Categorische indeling provincie		
							Cat.A	Cat.B	Cat.C
Netto schuldquote	25,6%	48,0%	56,6%	61,6%	64,4%	63,8%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	17,8%	39,2%	47,7%	53,2%	56,7%	56,7%	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	40,4%	31,9%	28,3%	26,6%	25,8%	25,9%	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	2,8%	2,9%	2,9%	3,0%	2,9%	2,9%	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,2%	-1,1%	-0,8%	-0,1%	0,1%	begr.pos.	begr.neutr.	begr. neg.
Belastingcapaciteit	109,1%	107,5%	109,1%	109,1%	109,1%	109,1%	<95%	95-105%	>105%

Netto schuldquote: De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast t.o.v. de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Hierbij wordt verschil gemaakt tussen de schuldquote in - en exclusief doorgeleende gelden (verstrekte leningen). Onze schuldquote stijgt verdergaand maar is wel nog steeds aan de maat (cat A). Dit is een direct gevolg van het meer moeten aantrekken van leningen o.a. t.b.v. de financiering van de investeringen en de duurzaamheidsleningen.

Solvabiliteitsratio: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onze solvabiliteitsratio blijft dalen maar bevindt zich nog steeds in de categorie B. Deze dalende trend kunnen we ombuigen door zodra mogelijk de stortingen in de algemene reserve weer op te hogen.

Grondexploitatie: Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. De boekwaarde van de grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Structurele exploitatieruimte: Hiermee wordt aangegeven hoe groot de structurele exploitatieruimte is door de totale baten te vergelijken met de structurele baten en lasten. Op grond van artikel 19 van het BBV wordt een overzicht van incidentele baten en lasten per programma gevraagd. Deze specificatie is opgenomen in hoofdstuk 3.3.2 Dit saldo afgezet tegen de totale baten geeft het gevraagde percentage. Zoals u ziet geeft de indicator aan dat er pas in 2025 sprake is van een structureel evenwicht in de begroting maar in dat evenwicht is nog geen rekening gehouden met het nadelige effect van de nog te besluiten herverdeling van het gemeentefonds. Dit is in lijn met de toelichting zoals gegeven in hoofdstuk 1 waarin wij u uitleg hebben gegeven over de ontwikkeling van ons formele en structureel, reëel exploitatiesaldo.

Belastingcapaciteit: Dit kengetal geeft een grove indicatie in welke mate de gemeente de gemeentelijke belastingopbrengsten kan verhogen om financiële tegenvallers op te vangen c.q. ruimte te creëren voor nieuw beleid. De indicatieve ruimte die de gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt berekend door de gemiddelde woonlasten van een gezin met een eigen huis in Landgraaf af te zetten tegen de gemiddelde woonlasten van een gezin in Nederland. De woonlast ligt hoger. Dit behoeft echter

nuancering. Kijken we naar de woonlasten in Parkstad dan zien we dat we binnen Parkstad een gemiddelde woonlast.

Geprognoseerde balans

De wijziging van de hiervoor genoemde ministeriële regeling heeft ook betrekking op het opnemen van de geprognoseerde begin- en eindbalans in de begroting en meerjarenraming, welke eveneens in de paragraaf moet worden opgenomen. Gelet op de sterke relatie van dit onderdeel met de paragraaf Financiering, in het bijzonder het EMU-saldo, hebben wij de berekening en specificatie van de geprognoseerde begin- en eindbalans opgenomen in de paragraaf financiering. Korthedshalve verwijzen wij naar deze paragraaf. De berekeningen van de meerjarige financiële kengetallen zijn, voor zover van toepassing, ook gebaseerd op deze meerjarige geprognoseerde balans, zoals weergegeven in de paragraaf financiering.

Analyse financiële situatie

Op basis van het beeld zoals weergegeven in deze begroting en dan met name op basis van de indicatoren weerstandsratio en structureel saldo lijkt de financiële situatie van de gemeente Landgraaf nog aan de maat. Deze beide indicatoren houden echter nog geen rekening met de nog te besluiten herverdeling van het gemeentefonds noch met de zeer stevige te besluiten onttrekkingen aan de reserves t.b.v. de Wmo en de Jeugd in 2021. Kijken we naar de trendmatige ontwikkeling dan zien we dat de ooit zeer sterke financiële positie van Landgraaf de afgelopen jaren langzaam maar zeker is afgekalfd.

Hoofdoorzaak hiervoor is het grote beslag op de reserves a.g.v. de stijgende lasten in het sociaal domein. Stijgende lasten die mede het gevolg zijn van overheidsbeleid. Hopen op verstandige besluiten van het nieuwe Kabinet (afschaffen abonnementstarief en structureel meer middelen voor gemeenten) zal niet genoeg zijn om deze negatieve financiële ontwikkeling een halt toe te roepen.

We zien een meerjarige trend zowel v.w.b. vermogenspositie alsook structureel exploitatiesaldo die ons dwingt tot het nemen van maatregelen. Maatregelen waarmee we het structureel saldo kunnen verbeteren op een dusdanige wijze dat we ook weer in staat zullen zijn om onze reserves op te hogen zodanig dat ook de daling van de solvabiliteitsratio kan worden gestopt.

Daarvoor gaan we een tweetal sporen volgen. Een gedegen zero based budgetting operatie en het doorvoeren van maatregelen die kunnen bijdragen aan normalisatie, zakelijkheid en beheersbaarheid van de Wmo zodat we de zorg aan de mensen die het hardste nodig hebben in onze gemeente kunnen continueren. Het eerste spoor zal vooral moeten zorgen voor vermindering van de lasten. Het tweede spoor zal primair gericht zijn op afvlakken van de alsmaar stijgende lasten Wmo.

3. Financieel

3.1 Overzicht van baten en lasten

3.2 Uitgangspunten van de ramingen

3.3 Financiële positie

Biodiversiteit in Landgraaf

Biodiversiteit, de soortenrijkdom, is van levensbelang voor plant, dier en mens. Denk hierbij aan bijen, vlinders en vele soorten insecten. U weet dat ze van belang zijn om onze fruitbomen te bestuiven, honing te produceren maar er zijn ook insecten die een rol spelen als natuurlijke vijand van de eikenprocessierups.

Bedreiging vormen chemische bestrijdingsmiddelen. Deze zijn inmiddels verbannen uit het onderhoud van ons openbaar groen. Insecten, bijen en vlinders verliezen ook hun leefgebied doordat de openbare ruimte vaak te netjes is!! Er is te weinig variatie en te weinig (wilde) bloemen en planten.

Op deze plek helpen wij de natuur door weer wilde planten en bloemen te zaaien. De ene soort bloeit erg uitbundig en weer een andere soort heeft een meer ingetogen verschijning. Alle hebben echter hun functie om een gunstig leefgebied te bieden.

Bij het onderhoud is belangrijk om dit leefgebied niet totaal te verstoren. Vandaar dat u zult zien dat uitgebloeide bloemen helemaal mogen afsterven zodat ze zaden kunnen produceren, insecten hun eitjes in kunnen leggen en mogelijk als overwinteringsplek dient.

Geniet van de bloemenpracht en vlinders!

Gemeente **Landgraaf**

3.1 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Met het vaststellen van de begroting autoriseert de raad het college van burgemeester en wethouders per programma tot de bedragen van het onderstaande overzicht voor het begrotingsjaar 2022.

Voor de vergelijkbaarheid zijn de reële cijfers 2020 en de bijgestelde ramingen 2021 toegevoegd.

(x € 1.000)

Programma	2020			2021			2022		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	93.697	24.094	69.603	91.673	22.063	69.610	92.215	20.461	71.754
1. Veiligheid	250	3.556	-3.306	286	3.798	-3.512	271	3.922	-3.651
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	786	6.369	-5.583	543	4.354	-3.811	634	4.397	-3.763
3. Economie	535	1.001	-466	765	1.446	-681	129	738	-609
4. Onderwijs	787	3.015	-2.228	1.363	3.788	-2.425	721	4.364	-3.643
5. Sport, cultuur en recreatie	316	6.256	-5.940	461	6.196	-5.735	365	6.298	-5.933
6. Sociaal domein	19.969	73.169	-53.200	16.518	68.799	-52.281	16.666	70.822	-54.156
7. Volksgezondheid en milieu	9.032	9.471	-439	9.922	10.067	-145	9.657	9.543	114
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	1.993	3.596	-1.603	714	4.277	-3.563	723	3.804	-3.081
Resultaat vóór bestemming	127.365	130.527	-3.162	122.245	124.788	-2.543	121.381	124.349	-2.968
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves	2020			2021			2022		
:									
0. Bestuur en ondersteuning	20.093	15.642	4.451	14.166	11.623	2.543	5.670	2.702	2.968
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	20.093	15.642	4.451	14.166	11.623	2.543	5.670	2.702	2.968
Resultaat na bestemming	147.458	146.169	1.289	136.410	136.411	0	127.051	127.051	0

Tabel: Meerjarige ramingen van de baten en lasten 2020 t/m 2022 per programma

De meerjarige ramingen van de baten en lasten voor 2023 tot en met 2025 zijn als volgt:

(x € 1.000)

Programma	2023			2024			2025		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	91.601	20.593	71.008	92.205	20.879	71.326	93.123	21.234	71.889
1. Veiligheid	254	3.982	-3.728	255	4.044	-3.789	255	4.112	-3.857
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	639	4.492	-3.853	644	4.576	-3.932	644	4.617	-3.973
3. Economie	131	745	-614	133	671	-538	136	678	-542
4. Onderwijs	444	2.832	-2.388	161	2.393	-2.232	161	2.394	-2.233
5. Sport, cultuur en recreatie	353	6.313	-5.960	334	6.353	-6.019	335	6.397	-6.062
6. Sociaal domein	16.685	69.944	-	16.708	69.500	-	16.729	69.636	-
			53.259			52.792			52.907
7. Volksgezondheid en milieu	9.853	9.727	126	10.422	10.197	225	10.619	10.386	233
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	598	3.311	-2.713	602	3.009	-2.407	607	3.060	-2.453
Resultaat vóór bestemming	120.558	121.939	-1.381	121.464	121.622	-158	122.609	122.514	95
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves :	2023			2024			2025		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	3.336	1.955	1.381	1.364	2.056	-692	1.106	2.801	-1.695
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	3.336	1.955	1.381	1.364	2.056	-692	1.106	2.801	-1.695
Resultaat na bestemming	123.894	123.894	0	122.828	123.678	-850	123.715	125.315	-1.600

Tabel: Meerjarige ramingen van de baten en lasten 2023 t/m 2025 per programma

3.2 UITGANGSPUNTEN VAN DE RAMINGEN

Bij het samenstellen van de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023–2025 zijn de navolgende uitgangspunten gehanteerd.

Kerngegevens

Voor het bepalen van de omvang van de algemene uitkering zijn kerngegevens als basisgegevens van groot belang. Specifiek het aantal inwoners speelt direct en indirect de belangrijkste rol daarin. Voor Landgraaf, dat al jaren een daling van het aantal inwoners laat zien, is het financieel noodzakelijk om de krimp te vertalen in de meerjarenraming van de algemene uitkering. De prognose van het aantal inwoners ontlenen wij aan de gegevens van het Etil, onderdeel NEIMED (Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp). De prognoses worden jaarlijks geactualiseerd.

Per 1 januari 2022 heeft Landgraaf naar verwachting 37.069 inwoners. Ten opzichte van 1 januari 2021 (37.236) een daling van 167 inwoners. Een trend die zich de komende jaren naar verwachting verder doorzet.

Navolgend de prognoses van inwoneraantallen:

Jaar	Aantal inwoners
2013	37.911
2014	37.573
2015	37.456
2016	37.465
2017	37.458
2018	37.604
2019	37.587
2020	37.434
2021	37.236
2022	37.069
2023	36.884
2024	36.693
2025	36.495

Tabel: Inwonersaantallen (per 1 januari van het jaar)

Indexering lasten

In de ramingen geldt voor het overgrote deel van de budgetten dat we die geïndexeerd hebben.

De provincie geeft zoals te doen gebruikelijk in de begrotingsbrief een duidelijke aanwijzing voor het reëel ramen van de lasten en de te hanteren loon- en prijscompensatie in de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023–2025. We houden rekening met de budgettaire effecten van de loonstijgingen, zoals opgenomen in de mei/juni circulaire, en de overige lasten dienen ten minste geïndexeerd te zijn overeenkomstig de prijsontwikkeling bruto binnenlandsproduct (bbp) zoals gehanteerd in de toe te passen meicirculaire 2021. Onderstaand de prijsindex percentages bbp, vermeld in de meicirculaire 2021, zoals toegepast in de ramingen van deze begroting waar relevant.

	2021	2022	2023	2024	2025
CEP mrt 2021 prijsindex	1,5%	1,9%	1,6%	1,6%	1,6%

Tabel: index CEP en meicirculaire 2021

Indexering verbonden partijen

Bij de verbonden partijen volgen we de vastgestelde meerjarige begrotingen met de daarin opgenomen indexering.

Indexering salarislasten ambtelijke organisatie

Voor de raming van de salarislasten hanteren we dezelfde meerjarige index zoals we die ook al hebben staan in de huidige meerjarenraming. Alhoewel de crisis zijn impact zal hebben op de werkelijke loonstijgingen waar we mee geconfronteerd gaan worden moeten we ook rekening houden met stijgende werkgeverspremies voor pensioenen.

Jaar	2022	2023	2024	2025
Indexering salarislasten in begroting 2022	3,0 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %

Tabel: Toegepaste indexering salarislasten

Omdat in het nieuwe laatste ramingsjaar de index nog niet is verwerkt heeft iedere nieuwe meerjarenraming altijd een opvallende stijging tot gevolg in het laatste nieuwe ramingsjaar. In de bijgestelde raming zijn verder een aantal kleinere mutaties doorgevoerd waaronder de doorwerking van het onderhoud functiebeschrijvingen in HR21.

Indexering professionele welzijnsinstellingen

In 2022 zijn de geraamde bijdragen in de vorm van subsidies aan de professionele welzijnsinstellingen meerjarig geïndexeerd, gebaseerd op de geactualiseerde BBP-index zoals opgenomen in de meicirculaire 2021.

Rente

Aan zowel de al gevoteerde investeringen alsmede de nog te voteren investeringen wordt geen rente toegerekend. Voor de aan te trekken geldleningen is uitgegaan van een rentepercentage van 1,5%.

Onvoorzien

Met het doel om in de begroting 2022 dekking te reserveren voor *onvoorziene incidentele* uitgaven is de stelpost “onvoorzien” opgenomen. Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording is het verplicht een post “onvoorzien” op te nemen, maar de omvang van die post is vrij. Voor 2022 is een bedrag van € 117.134 geraamd. Ten opzichte van 2021 is dit onveranderd gebleven.

Voor *onvoorziene structurele* uitgaven is in de begroting 2022 eveneens een stelpost structurele ruimte B opgenomen. Voor 2022 is deze € 83.235 groot. Meerjarig wordt jaarlijks ca. € 30.000 bijgeraamd. Deze stelpost structurele ruimte B kunnen we inzetten voor onvoorziene structurele uitgaven, uitgezonderd kapitaallasten.

Kostendekkendheid afvalstoffen en rioolheffing

Voor zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing gaan we uit van 100% kostendekking.

3.3 FINANCIËLE POSITIE

3.3.1 Financiële gevolgen bestaand beleid

In onderstaande tabellen worden de mutaties aangegeven in de lasten, baten en saldo van baten en lasten per programma tussen de meerjarenschijf 2022 zoals opgenomen in de begroting 20201 inbegrepen de doorwerking van besluitvorming in het 1^e halfjaar van 2021 en de nieuwe in deze begroting te presenteren begroting 2022.

(x € 1.000)

Omschrijving	2022 oud	Mutaties		2022 nieuw
		BATEN	begroting	
		Bestaand beleid	Nieuw beleid	
0. Bestuur en ondersteuning	90.908	1.308	0	92.216
1. Veiligheid	269	2	0	271
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	272	362	0	634
3. Economie	129	0	0	129
4. Onderwijs	721	0	0	721
5. Sport, cultuur en recreatie	235	130	0	365
6. Sociaal domein	14.988	1.678	0	16.666
7. Volksgezondheid en milieu	9.343	314	0	9.657
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	586	137	0	723
TOTAAL	117.451	3.931	0	121.382

Tabel: Baten begroting 2022 versus meerjarenschijf 2022 van de begroting 2021

(x € 1.000)

Omschrijving	2022 oud	Mutaties		2022 nieuw
		LASTEN	begroting	
		Bestaand beleid	Nieuw beleid	
0. Bestuur en ondersteuning	22.973	975	-785	23.163
1. Veiligheid	3.768	64	90	3.922
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.091	306	0	4.397
3. Economie	658	0	80	738
4. Onderwijs	4.314	50	0	4.364
5. Sport, cultuur en recreatie	5.893	405	0	6.298
6. Sociaal domein	63.769	6.641	412	70.822
7. Volksgezondheid en milieu	9.291	252	0	9.543
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	2.694	761	349	3.804
TOTAAL	117.451	9.454	146	127.051

Tabel: Lasten begroting 2022 versus meerjarenschijf 2022 van de begroting 2021

(x € 1.000)

Saldi van baten minus lasten	2022	2023	2024	2025
0. Bestuur en ondersteuning	6.787	5.349	4.092	3.652
1. Veiligheid	-152	-224	-261	-329
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	56	0	-46	-87
3. Economie	-80	-81	1	-3
4. Onderwijs	-50	605	593	592
5. Sport, cultuur en recreatie	-275	-296	-309	-352
6. Sociaall domein	-5.375	-4.857	-4.661	-4.776
7. Volksgezondheid en milieu	62	63	-50	-42
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	-973	-559	-209	-255
TOTAAL baten minus lasten	0	0	-850	-1.600

Tabel: Mutaties in saldi van baten minus lasten per programma 2022 t/m 2025 in vergelijking tot de meerjarenschijven behorende bij de programmabegroting 2021

+ = saldo gunstiger

- = saldo nadeliger

3.3.2 Overzicht geraamde incidentele lasten en baten

Voor het beoordelen van de financiële positie is het inzicht in de incidentele baten en lasten relevant. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de provincies hebben in het gemeenschappelijke financieel toezichtkader 2020 de begrippen "incidentele baten en lasten" nader aangegeven. In het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 geven de provinciale toezichthouders een uitleg van deze begrippen. De aard van de begrotingspost is in eerste instantie bepalend of een post als structureel of incidenteel aangemerkt wordt. Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Deze posten zijn tijdelijk c.q. hebben een eindig doel. Met andere woorden, er is een einddatum bekend. Drie of vier jaar opnemen van een raming is daarbij geen harde scheidslijn meer bij het bepalen of een begrotingspost structureel of incidenteel is. Wanneer de einddatum vier of vijf jaar ligt na het voor het eerst opnemen van een post, kan deze post nog steeds aangemerkt worden als incidenteel. Hoe verder de einddatum ligt na (het hulpmiddel van) drie jaar, hoe minder aannemelijk gemaakt kan worden dat er sprake is van een reële einddatum. Van een begrotingspost waarvan de einddatum over tien jaar ligt kan moeilijk aannemelijk gemaakt worden, dat deze post het begrotingssaldo incidenteel beïnvloedt. Waar de grens precies ligt is moeilijk aan te geven, aangezien het BBV geen scherpe definitie geeft wat structureel of incidenteel is. Het BBV laat ruimte aan de decentrale overheden omdat dit past bij de eigen beoordeling van de lokale omstandigheden. Onlangs hebben de toezichthouders van de twaalf provincies de handreiking verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten gepubliceerd. Deze handreiking is bedoeld als een meer praktisch instrument om te bepalen hoe de baten en lasten moeten worden opgenomen in de begroting. De wijzigingen in de nieuwe BBV-regels van 2016 zijn gericht op een versterking van de transparantie van begroting en meerjarenraming. Relevant daarbij zijn de bepalingen dat voor zowel de (meer)jarenbegroting als de jaarrekening:

- een overzicht van incidentele baten en lasten meerjarig per programma wordt gegeven en per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd;
- een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves meerjarig wordt opgenomen.

Met de navolgende tabellen bieden wij deze voorgeschreven inzichten.

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2022		Baten 2022		Lasten 2023		Baten 2023	
	i	s	i	s	i	S	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	1.261	20.461	1.351	-93.400	489	23.745	1.344	-89.016
1. Veiligheid	24	3.608	24	-302	24	3.651	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	107	3.694	107	-376	107	3.686	107	-376
3. Economie	0	608	80	-219	0	614	80	-221
4. Onderwijs	1.180	1.347	1.180	-1.308	0	2.484	0	-121
5. Sport, cultuur en recreatie	146	5.628	20	-294	146	5.491	20	-284
6. Sociaal domein	435	63.406	1.610	-15.987	587	60.557	468	-14.835
7. Volksgezondheid en milieu	23	8.723	46	-8.984	21	8.878	46	-9.137
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	286	2.336	348	-839	160	2.053	354	-845
TOTAAL	3.462	109.811	4.766	-121.709	1.534	111.159	2.443	-115.137

Tabel: Overzicht incidentele en structurele lasten en baten per programma voor 2022 en 2023

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2024		Baten 2024		Lasten 2025		Baten 2025	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	589	23.285	392	-87.849	1.338	22.821	134	-86.390
1. Veiligheid	24	3.803	24	-302	24	3.791	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	107	3.733	107	-376	107	3.777	107	-376
3. Economie	0	618	0	-143	0	623	0	-145
4. Onderwijs	0	3.786	0	-121	0	2.989	0	-121
5. Sport, cultuur en recreatie	146	5.542	20	-284	146	5.546	20	-284
6. Sociaal domein	271	59.469	0	-14.372	271	58.755	0	-14.375
7. Volksgezondheid en milieu	19	8.973	0	-9.263	17	9.063	0	-9.404
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	160	2.133	0	-490	160	2.175	0	-491
TOTAAL	1.316	111.342	543	-113.200	2.063	109.540	285	-111.888

Tabel: Overzicht incidentele en structurele lasten en baten per programma voor 2024 en 2025

(x € 1.000)

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Resultaat begrotingsjaar	0	0	-850	-1600
Correctie eenmalige baten (-)	-4.766	-2.443	-543	-285
Correctie eenmalige lasten (+)	3.462	1.534	1.316	2.063
Gecorrigeerd saldo (structurele ruimte)	-1.304	-909	-77	178

Tabel: Overzicht structurele meerjarensaldi

Specificatie incidentele lasten en baten 2022–2025

In navolgende tabel worden meerjarig de incidentele *baten* per programma gespecificeerd:

Progr	Omschrijving baten	incidentele	2022	2023	2024	2025	Toelichting
0	Aanwending algemene reserve		346	221	10	1	<p>Betreft de dekking ten laste van de algemene reserve van de volgende ruimtevragen :</p> <ul style="list-style-type: none"> - begroting 2020 RVC expl. 22 – deelname traineetraject provincie (€ 42 duizend) - begroting 2020 RVC expl. 18 – toename kosten MOB (€ 63 duizend) - begroting 2022 RVC expl. 11 – uitbreiding formatie services Fac. Bedrijf - begroting 2022 RVC expl. 18 – formatie Communicatie 1,3 fte - begroting 2022 RVC expl. 12 – formatie bureauhoofd BOR <p>Daarnaast wordt het afronden van de begrotingssaldi verrekend met de algemene reserve. Dit betreft een bedrag van afgerond € 21 duizend voor 2022, € 10 duizend voor 2024 en € 1 duizend voor 2025.</p>
0	Aanwending egalisatiereserve compensatie wegvallende dividendopbrengst Essent		168	133	133	133	De wegvallende rentebaten wegens versnelde aflossing van de beleggingen van de Essentgelden worden gecompenseerd door aanwending van deze egalisatiereserve.
0	Aanwending egalisatiereserve algemene uitkering		837	990	249	0	De aanwendingen van de egalisatiereserve algemene uitkering geschieden om het budgettaire effect van de algemene uitkering te egaliseren. De schommelingen in de algemene uitkering worden opgevangen.
1	Aanwending reserve evenementen		24	24	24	24	Ter dekking van de subsidieaanvragen voor A- en B evenementen wordt de reserve evenementen aangewend.
2	Aanwending egalisatiereserve onderhoud binnenring		107	107	107	107	Dekking van het jaarlijks geraamd groen- en wegonderhoud van de Binnenring geschiedt door aanwending van de betreffende egalisatiereserve.

3	Aanwending algemene reserve	80	80	0	0	Betreft de lasten van de ruimtevraag college (RVC) 02 – werkbudget vrijetijdseconomie. De lasten van deze ruimtevraag zijn voor de jaren 2022 en 2023 geraamd en gedekt via aanwending van de algemene reserve.
4	Aanwending algemene reserve	1.180	0	0	0	De aanwending van de algemene reserve betreft de dekking van de incidentele lasten voortvloeiende uit het extra afschrijven van de boekwaarde van de "oude" school van het Eijkhagencollege.
5	Aanwending reserve onderhoud sociaal culturele accommodaties, instandhouding religieus erfgoed en toekomstbestendig accommodatiebeleid	20	20	20	20	De aanwending van de reserves onderhoud sociaal culturele accommodaties , instandhouding religieus erfgoed en toekomstbestendig accommodatiebeleid ter dekking van de onderhouds-, instandhoudings- en overige lasten van de betreffende accommodaties.
6	Aanwending reserve verbinden en samenwerken	119	80			De reserve stimulering verbinden en samenwerken wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten van innovatieve projecten op het gebied van samenwerking binnen het sociaal domein.
6	Aanwending reserve jeugd preventieplan	316	316			Ter dekking van de incidentele lasten voortvloeiend uit het Jeugd preventieplan wordt de betreffende reserve aangewend.
6	Aanwending algemene reserve	325	71			Ter dekking van de lasten voortvloeiend uit de volgende ruimtevragen wordt de algemene reserve aangewend: - jeugdcapaciteit versus wachtlijsten € 110 duizend – RVC expl. 03 - Praktech voortzetting pilot € 100 duizend – RVC expl. 08 - uitbreiding capaciteit participatiecoach € 70 duizend – RVC expl. 10 (€ 71 duizend voor 2023)

6	Aanwending algemene reserve	850							- Project Less is More € 45 duizend – RVC expl. 04
7	Aanwending reserve Gezond in de Stad	46	46						De lasten van de incidentele aanvullende bijdrage aan JeNS alsmede van het "on hold" zetten van de toegang tot JeNS van in totaal € 850 duizend worden gedekt via aanwending van de algemene reserve.
8	Aanwending reserve Transformatie	348	354						Via een decentralisatie-uitkering worden middelen ontvangen in het kader van het project Gezond In De Stad (GIDS). Deze incidentele middelen worden gestort in de reserve GIDS. De geraamde projectlasten worden gedekt via aanwending van deze reserve.
	Totaal	4.766	2.443	543	285				Ter dekking van de ruimtevraag "tijdelijke formatie ROG en KCC" (RVC expl 17) wordt de algemene reserve aangewend.

Tabel: *Overzicht incidentele baten*

Op grond van de BBV-voorschriften vinden de ramingen en boekingen van mutaties in reserves allemaal plaats via taakveld 010 en dus binnen programma 0 Bestuur en ondersteuning. In bovenstaande tabel hebben wij voor de betreffende mutaties aangegeven in relatie tot welke lasten in welk programma deze onttrekkingen staan.

In navolgende tabel worden meerjarig de incidentele *lasten* per programma gespecificeerd:

(x € 1.000)

Progr	Omschrijving incidentele lasten	2022	2023	2024	2025	Toelichting
0	Storting in de algemene reserve	30	98	35	35	Als gevolg van het BBV-proof maken van de onderhoudsvoorzieningen van het Burgerhoes en Emile Erensplein 55, kan de jaarlijkse storting in deze voorzieningen gedurende de looptijd van het nieuwe meerjaren onderhoudsplan worden verlaagd. Dit budgettaire voordeel wordt gestort in de algemene reserve. Daarnaast wordt het afronden van de begrotingssaldi verrekend met de algemene reserve.
0	Storting in de egalisatiereserve algemene uitkering	1.178	338	501	1.250	De stortingen in de egalisatiereserve algemene uitkering geschieden om het budgettaire effect van de algemene uitkering te egaliseren. De schommelingen in de algemene uitkering worden opgevangen.
0	Incidentele lasten in kader van Wet Open Overheid	53	53	53	53	Betreft de incidentele lasten die geraamd zijn in het kader van de Wet Open Overheid. Wij ontvangen hiervoor voor de periode 2022 tot en met 2026 incidentele middelen via een decentralisatie-uitkering.
1	Storting in reserve evenementen	24	24	24	24	In de reserve evenementen worden middelen gestort teneinde de reserve op peil te houden om de lasten van de subsidieaanvragen voor A- en B evenementen te kunnen dekken
2	Storting in egalisatiereserve Binnenring	107	107	107	107	In de egalisatiereserve Binnenring worden middelen gestort teneinde het groen- en wegonderhoud van de Binnenring te kunnen dekken

4	Lasten extra afschrijving Eijkhagencollege	1.180				In verband met de nieuwbouw van het Eijkhagencollege wordt de boekwaarde van de "oude" school extra afgeschreven. Deze incidentele lasten worden gedekt door de algemene reserve aan te wenden
5	Storting in reserve monumenten teneinde de lasten van	13	13	13	13	In de reserve monumenten worden middelen gestort teneinde de fluctuerende lasten van monumenten te kunnen dekken.
5	Storting in reserve instandhouding religieus erfgoed	7	7	7	7	In de reserve instandhouding religieus erfgoed worden middelen gestort teneinde de lasten van instandhouding van het religieus erfgoed te kunnen dekken.
5	Storting in reserve onderhoud sociaal culturele accommodaties	5	5	5	5	In de reserve onderhoud sociaal culturele accommodaties worden middelen gestort teneinde de fluctuerende onderhoudslasten te kunnen dekken.
5	Incidentele lasten in het kader van de Brede Impuls Combinatiefunctionarissen/buurt sportcoaches	121	121	121	121	Betreft de incidentele lasten die geraamd zijn in het kader van de Brede Impuls Combinatiefunctionarissen/buurt sportcoaches. Wij ontvangen hiervoor tijdelijke middelen via een decentralisatie-uitkering.
6	Storting in reserve inkomensdeel WWB	119	271	271	271	De verschillen tussen de het te ontvangen budget voor het inkomensdeel WWB (BUIG) en de geraamde gemeentelijke lasten in dat kader wordt gestort dan wel onttrokken aan de reserve inkomensdeel WWB.
6	Incidentele lasten in het kader van het Jeugd	316	316			In het kader van het Jeugd Preventieplan heeft de raad besloten om

	preventieplan				3 jaar € 600 duizend per jaar te voteren. Deze middelen zijn in de reserve Jeugd preventieplan gestort. In 2022 en 2023 wordt het restant van de reserve gelijkelijk ingezet en wordt incidenteel een bedrag van ruim € 316 duizend aan lasten geraamd.
7	Storting in reserve zonnepanelen	23	21	19	17 Het verschil tussen het door de gemeente te betalen rentebedrag voor aangetrokken geldleningen voor duurzaamheidsprojecten en het door de gemeente te ontvangen rentebedrag voor verstrekte geldleningen voor duurzaamheidsprojecten wordt gestort in de reserve zonnepanelen.
8	Storting in reserve Transformatie	80	80	80	80 Betreft de jaarlijkse storting in de reserve Transformatie van de voorheen in de (opgeheven) reserve ISV gestorte middelen.
8	Storting in onderhoudsreserve af te stoten panden	169	43	43	43 Ter dekking van de fluctuerende onderhoudslasten van af te stoten panden wordt de betreffende onderhoudsreserve jaarlijks gevoed.
8	Storting in reserve onderhoud woonwagencentra	37	37	37	37 Betreft de jaarlijkse storting in de reserve onderhoud woonwagencentra ter dekking van de fluctuerende lasten van correctief onderhoud
	Totaal	3.462	1.534	1.316	2.063

Tabel: Overzicht incidentele lasten

Specificaties structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2022–2025

In navolgende tabel worden meerjarig per programma de structurele toevoegingen (stortingen) aan reserves aangegeven.

(x € 1.000)

Progr.	Structurele toevoeging aan reserve	2022	2023	2024	2025
0	Algemene reserve (vaste storting t.l.v. exploitatie)	750	750	750	750
0	Accommodatiereserve Emile Erensplein 55	24	24	24	24
0	Accommodatiereserve Burgerhoes	137	137	137	137
	Totaal	911	911	911	911

Tabel: Structurele toevoegingen aan reserves

In navolgende tabel worden meerjarig per programma de structurele onttrekkingen aan reserves aangegeven.

(x € 1.000)

Progr.	Structurele onttrekking aan reserve	2022	2023	2024	2025
0	Afschrijvingsreserve accommodatie Burgerhoes	5	5	5	5
2	Afschrijvingsreserve Pollar Bachlaan	4	4	4	4
2	Afschrijvingsreserve LED-informatiewagens	3	3	3	3
2	Afschrijvingsreserve Knopen lopen	4	4	4	4
2	Afschrijvingsreserve sfeerverlichting 3 centra	10	10	10	10
4	Afschrijvingsreserve investeringen binnenklimaat gebouwen	71	71	0	0
5	Afschrijvingsreserve sportkooi Brandenburg	14	14	14	14
5	Afschrijvingsreserve toplaag kunstgrasveld Strijthagen	27	27	27	27
5	Afschrijvingsreserve complex VV Schaesberg	75	75	75	75
5	Afschrijvingsreserve kunstgras Heigank	33	33	33	33
5	Afschrijvingsreserve doelgroepenbad	172	172	172	172
5	Afschrijvingsreserve natuurgras Ter Waerden	20	20	20	20
5	Afschrijvingsreserve accommodatie Sport & Leisure	15	15	15	15
5	Afschrijvingsreserve vervanging hekwerk Strijthagen	1	1	1	1
5	Afschrijvingsreserve speelplek Veeweg	1	1	0	0
5	Afschrijvingsreserve buurtontmoetingsplek Ter Waerden	4	4	4	4
5	Afschrijvingsreserve Kennis Informatie en Adviesplein	161	161	161	161
5	Afschrijvingsreserve schuifwand buurtcentrum Aan de Koel	3	3	3	3
5	Afschrijvingsreserve drainage sportpark Strijthagen	2	2	2	2
5	Afschrijvingsreserve waterleiding sportpark Strijthagen	1	1	1	1
5	Afschrijvingsreserve veldverlichting sportpark Strijthagen	1	1	1	1
5	Afschrijvingsreserve drainage veld 4 sportpark Strijthagen	3	3	3	3
5	Afschrijvingsreserve veldverlichting sportpark Heigank	5	5	5	5
5	Afschrijvingsreserve hekwerken hoofdveld sportpark Heigank	1	1	1	1
6	Afschrijvingsreserve accommodaties voor de 21e eeuw	38	38	38	38
6	Afschrijvingsreserve doorstroomlocatie Gravenrode	2	2	2	2
6	Afschrijvingsreserve toekomstbestendige accommodaties	10	10	10	10
6	Afschrijvingsreserve accommodatie wijkcentrum Aan de Koel	115	115	115	115
7	Afschrijvingsreserve ondergrondse afvalcontainers	12	0	0	0
8	Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 1/1A	3	3	3	3
8	Afschrijvingsreserve Kloosterstraat 3	6	6	6	6
8	Afschrijvingsreserve herinricht. buitengebied wijkcentr. Aan de Koel	7	7	7	7
8	Afschrijvingsreserve Streeperstraat 42-46	3	3	3	3
8	Afschrijvingsreserve politievleugel	73	73	73	73
	Totaal	905	893	821	821

Tabel: Structurele onttrekkingen aan reserves

Recapitulatie begrotingsevenwicht 2022

Onderstaand treft u de verplicht voorgeschreven recapitulatiestaat begrotingsevenwicht voor de begroting 2022 en de bijbehorende meerjarenschijven 2023 tot en met 2025 aan.

(x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2022			Begroting 2023		
	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel
Baten programma 0	92.215		92.215	91.601		91.601
Baten programma 1	271		271	254		254
Baten programma 2	634		634	639		639
Baten programma 3	129		129	131		131
Baten programma 4	721		721	444		444
Baten programma 5	365		365	353		353
Baten programma 6	16.666		16.666	16.685		16.685
Baten programma 7	9.657		9.657	9.853		9.853
Baten programma 8	723		723	598		598
Totaal baten programma's	121.381	0	121.381	120.558	0	120.558
Lasten programma 0	20.461	53	20.408	20.593	53	20.540
Lasten programma 1	3.922		3.922	3.982		3.982
Lasten programma 2	4.397		4.397	4.492		4.492
Lasten programma 3	738		738	745		745
Lasten programma 4	4.364	1.180	3.184	2.832		2.832
Lasten programma 5	6.298	121	6.177	6.313	121	6.192
Lasten programma 6	70.822	316	70.506	69.944	316	69.628
Lasten programma 7	9.543		9.543	9.727		9.727
Lasten programma 8	3.804		3.804	3.311		3.311
Totaal lasten programma's	124.349	1.670	122.679	121.939	490	121.449
Saldo programma's vóór bestemming	-2.968	-1.670	-1.298	-1.381	-490	-891
Onttrekkingen aan reserves	5.670	4.765	905	3.336	2.443	893
Stortingen in reserves	2.702	1.791	911	1.955	1.044	911
Geraamd resultaat	0	1.304	-1.304	0	909	-909
Totaal structurele baten	127.051	4.765	122.286	123.894	2.443	121.451
Totaal structurele lasten	127.051	3.461	123.590	123.894	1.534	122.360
Saldo structurele baten - lasten	0	1.304	-1.304	0	909	-909

Tabel: Recapitulatiestaat structurele en reële baten en lasten 2022 en 2023

(x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2024			Begroting 2025		
	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel
Baten programma 0	92.205		92.205	93.123		93.123
Baten programma 1	255		255	255		255
Baten programma 2	644		644	644		644
Baten programma 3	133		133	136		136
Baten programma 4	161		161	161		161
Baten programma 5	334		334	335		335
Baten programma 6	16.708		16.708	16.729		16.729
Baten programma 7	10.422		10.422	10.619		10.619
Baten programma 8	602		602	607		607
Totaal baten programma's	121.464	0	121.464	122.609	0	122.609
Lasten programma 0	20.879	53	20.826	21.234	53	21.181
Lasten programma 1	4.044		4.044	4.112		4.112
Lasten programma 2	4.576		4.576	4.617		4.617
Lasten programma 3	671		671	678		678
Lasten programma 4	2.393		2.393	2.394		2.394
Lasten programma 5	6.353	121	6.232	6.397	121	6.276
Lasten programma 6	69.500		69.500	69.636		69.636
Lasten programma 7	10.197		10.197	10.386		10.386
Lasten programma 8	3.009		3.009	3.060		3.060
Totaal lasten programma's	121.622	174	121.448	122.514	174	122.340
Saldo programma's vóór bestemming	-158	-174	16	95	-174	269
Onttrekkingen aan reserves	1.364	543	821	1.106	285	821
Stortingen in reserves	2.056	1.145	911	2.801	1.890	911
Geraamd resultaat	-850	-776	-74	-1.600	-1.779	179
Totaal structurele baten	122.828	543	122.285	123.715	285	123.430
Totaal structurele lasten	123.678	1.319	122.359	125.315	2.064	123.251
Saldo structurele baten - lasten	-850	-776	-74	-1.600	-1.779	179

Tabel: Recapitulatiestaat structurele en reële baten en lasten 2024 en 2025

Financieel toezicht

Elk jaar besluiten Gedeputeerde Staten van Limburg voor aanvang van het begrotingsjaar of repressief of preventief toezicht voor onze gemeente van toepassing is. Dit is gebaseerd op artikel 2013 van de Gemeentewet. Repressief toezicht is regel en houdt in dat we de begroting en de begrotingswijzigingen direct kunnen uitvoeren (zonder voorafgaande goedkeuring).

Op 7 juli 2020 heeft het college van Gedeputeerde Staten van Limburg het financieel verdiepingsonderzoek 2020 gemeente Landgraaf vastgesteld. Het verdiepingsonderzoek is een belangrijk onderdeel van de wijze waarop het financieel toezicht bij de Provincie Limburg sinds 2005 wordt uitgevoerd. Dit onderzoek gaat verder dan het traditionele (jaarlijkse) begrotingsonderzoek.

Er wordt als het ware een foto gemaakt van de financiële positie en financiële functie. De provincie gebruikt het verdiepingsonderzoek om de toezichtvorm voor in principe vier jaar te bepalen, en in dit geval voor de periode 2020–2023. Op basis van dit onderzoek heeft de provincie vastgesteld dat de gemeente Landgraaf aan de voorwaarden van meerjarig repressief toezicht voldoet.

Evenwicht in de begroting

Vanwege het belang van de horizontale verantwoording en het verticale toezicht is de Gemeentewet in 2015 gewijzigd en wordt het begrip “evenwicht” nader gepreciseerd in die zin dat het een “structureel en reëel evenwicht” is. Indien de begroting 2022 niet structureel en reëel in evenwicht is, geldt als basisregel dat uiterlijk dit evenwicht in 2025 tot stand zal worden gebracht

Structureel begrotingsevenwicht

Met het begrip “structureel” evenwicht wordt bedoeld dat in de begroting:

- de structurele baten tenminste alle structurele lasten dekken,
- de incidentele baten alleen incidentele lasten dekken.

De structurele baten zijn voor het begrotingsjaar 2022 en de meerjarenschijven 2023 en 2024 lager dan de structurele lasten, waardoor voor die jaren geen sprake is van structureel begrotingsevenwicht. Voor de meerjarenschijf 2025 zijn de structurele baten wel hoger dan de structurele lasten. Daarnaast dekken de incidentele baten alleen de incidentele lasten. Daarom is de meerjarenschijf 2025 wel structureel in evenwicht

Reëel begrotingsevenwicht

Het reëel begrotingsevenwicht houdt in dat de provincie onderzoek doet naar de realiteit van de ramingen in de begroting. Daarbij dienen de begroting en de meerjarenramingen alle ramingen volledig te bevatten. De beoordelingsaspecten van de provincie richten zich meer specifiek op de raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, de loon- en prijscompensatie voor 2022 en volgende jaren, de hardheid en haalbaarheid van opgenomen taakstellingen/bezuinigingsmaatregelen, verliesgevend grondexploitaties, de algemene reserve en de post onvoorziene uitgaven.

3.3.3 Investerings

De voorgenomen investeringen voor het jaar 2022 bedragen afgerond in totaal € 11,5 miljoen en zijn als volgt over de programma's verdeeld:

(x € 1.000)

Programma	2022
0. Bestuur en ondersteuning	413
1. Veiligheid	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.480
3. Economie	0
4. Onderwijs	0
5. Sport, cultuur en recreatie	250
6. Sociaal domein	0
7. Volksgezondheid en milieu	5.908
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	3.500
Totaal investeringen programma's	11.551

Tabel: Investeringskrediet per programma

Voor een gedetailleerd overzicht van de vervangings- en uitbreidingsinvesteringen 2022 verwijzen wij naar [bijlage 3](#). De investeringen kunnen in de volgende clusters worden verdeeld:

Rioolinvesteringen

De investeringen m.b.t. riolen zijn gebaseerd op het in oktober 2016 vastgestelde ISW. De investeringen voor riolen voor 2022 bedragen afgerond € 5,9 miljoen (ten opzichte van 2021: € 5,8 miljoen). De structurele lasten voortvloeiende uit de rioolinvesteringen worden gedekt via de tarieven voor de rioolheffing.

Uitbreidings- en vervangingsinvesteringen (exclusief rioolinvesteringen)

Voor 2022 bedraagt de omvang van de noodzakelijke uitbreidings- en geplande vervangingsinvestering (niet zijnde rioolinvesteringen) afgerond € 5,6 miljoen. Hierin is afgerond € 0,4 miljoen opgenomen voor investeringen in de bedrijfsvoering. Op grond van de nieuwe BBV-voorschriften valt bedrijfsvoering onder programma 0 (bestuur en ondersteuning)

Dekking kapitaallastruimte

Jaarlijks wordt een vaste ruimte in de begroting "geormerkt" ter dekking van de kapitaallasten die voortvloeien uit de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Voor de periode 2022-2025 is, evenals voorgaande jaren ruimte in de meerjarenbegroting vrijgemaakt voor de structurele (kapitaal)lasten (de afschrijving) voortvloeiende uit de overige uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Deze ruimte is opgebouwd uit afgerond € 148 duizend voor lasten voortvloeiende uit de noodzakelijke vervangings- en geplande uitbreidingsinvesteringen in de programma's en € 66 duizend ten behoeve van investeringen in de bedrijfsvoering.

3.3.4 Reserves en voorzieningen

Navolgende tabel biedt inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen van de balans. Gestart wordt met het jaar 2021, waarin tevens rekening is gehouden met het resultaat van de jaarrekening 2020. Vervolgens wordt het begrote verloop per 1 januari t/m het jaar 2026 weergegeven.

(x € 1.000)

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	8.802	10.509	8.509	8.986	9.762	10.547
Egalisatiereserves	4.441	3.886	4.178	3.664	4.057	5.445
Afschrijvingsreserves	19.308	20.348	19.604	18.872	18.212	17.556
Onderhoudsreserves	894	989	1.195	1.275	1.354	1.434
Overige bestemmingsreserves	12.726	9.201	8.478	7.787	7.891	7.992
Totaal reserves	46.171	44.933	41.964	40.584	41.276	42.974
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	5.307	5.160	5.038	4.954	4.868	4.780
Onderhoudsvoorzieningen	2.709	2.337	2.208	1.985	1.800	1.684
Voorzieningen met relatie heffingen	9.846	10.226	10.706	11.133	11.487	11.804
Totaal voorzieningen	17.862	17.723	17.952	18.072	18.155	18.268
Totaal reserves en voorzieningen	64.033	62.656	59.916	58.656	59.431	61.242
Totaal begrote lasten		127.052	123.894	123.678	125.314	

Tabel: Meerjarige ontwikkeling reserves en voorzieningen

De totale omvang van alle reserves daalt in de meerjarenbegroting 2022–2025 in 2022 met ca. € 3 mln. en stijgt in de jaren 2023 t/m 2025 met ca. € 1 miljoen.

De algemene reserve blijft vanaf 1 januari 2022 in de meerjarenbegroting 2022–2025 tot 31 december 2025 nagenoeg gelijk.

De algemene reserve wordt structureel gevoed door een jaarlijkse storting ten laste van de exploitatie van € 0,75 mln. voor de periode 2022–2025.

De omvang van de totale voorzieningen in het meerjarig verloop volgens de meerjarenbegroting 2022–2025 blijft nagenoeg gelijk.

3.3.5 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De gemeente heeft als werkgever naast verplichtingen voor het huidige personeel ook verplichtingen ten aanzien van het voormalige personeel.

Het betreft uitkeringen in relatie tot:

- Verlofrechten;
- Vakantierechten;
- Wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders;
- Pensioenverplichtingen wethouders;
- WW-verplichtingen;
- WAO/WIA/WGA-verplichtingen.

De financiële gevolgen van bovenstaande rechten en verplichtingen zijn, indien van toepassing, verwerkt in de exploitatie. Voor de pensioenverplichtingen van wethouders en wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders zijn separate voorzieningen in gebruik die jaarlijks op basis van de actuariële berekeningen

wordt bijgesteld. Ook de WIA- en oude WAO-verplichtingen worden jaarlijks bijgesteld. In het kader van de WIA is de gemeente eigen risicodragers.

3.3.6 Algemene baten en lasten

In deze paragraaf worden de baten en lasten van de navolgende taakvelden die onderdeel uitmaken van programma 0 nader uitgesplitst.

- Overhead (040)
- Treasury (050)
- OZB-woningen (061)
- OZB niet-woningen (062)
- Belastingen overig (064)
- Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds (070)
- Overige baten en lasten (080)
- Vennootschapsbelasting (090)

Deze baten en lasten omvatten financieel gerelateerde zaken en hebben een algemeen karakter.

(x € 1.000)

I. Baten	2022	2023	2024	2025
<u>A. Taakveld Overhead (040)</u>				
- Personeel	-214	-214	-214	-214
- Huisvesting personeel	-220	-223	-223	-223
- Facilitaire middelen	-631	-633	-634	-634
- Overig	-4	-4	-4	-4
<u>B. Taakveld Treasury (050)</u>				
- Dividend	-397	-397	-397	-397
- Ontvangen rente	-204	-198	-191	-181
- Toegerekende rente	-70	-63	-56	-49
<u>C. Taakveld OZB woningen (061)</u>				
- OZB eigenaar	-5.760	-5.869	-5.963	-6.058
<u>D. Taakveld OZB niet woningen (062)</u>				
- OZB eigenaars	-1.190	-1.213	-1.232	-1.252
- OZB gebruikers	-819	-834	-847	-861
<u>E. Taakveld Belastingen overig (064)</u>				
- Hondenbelasting	-405	-413	-420	-427
- Precariobelasting	-29	-30	-31	-31
<u>F. Taakveld Algemene uitkering en ov. Uitk. Gemeentefonds (070)</u>				
- Algemene uitkering gemeentefonds	-78.221	-78.082	-78.747	-79.766
- Integratie-uitkering sociaal domein jeugd	-3.704	-3.073	-2.885	-2.659
Totaal algemene baten	-91.868	-91.247	-91.845	-92.757

Tabel Algemene baten 2022-2025

(x € 1.000)

II. Lasten	2022	2023	2024	2025
<u>A. Taakveld Overhead (040)</u>				
- Personeel	6.357	6.236	6.340	6.471
- Huisvesting personeel	916	928	933	977
- Facilitaire middelen	4.638	4.695	4.691	4.754
- Bedrijfsvoering	2.970	3.020	2.964	2.967
- Tractie	533	534	535	536
- Overig	108	108	108	108
<u>B. Taakveld Treasury (050)</u>				
- Korte-termijn financiering	15	15	15	15
- Lange-termijn financiering	312	404	425	397
<u>C. Taakveld OZB woningen (061)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	121	124	127	130
- Bijdrage aan Waarderingskamer	6	6	6	6
<u>D. Taakveld OZB niet woningen (062)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	91	93	95	98
<u>E. Taakveld Belastingen overig (064)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	6	7	8	8
<u>F. Taakveld Overige baten en lasten (080)</u>				
- Stelpost onvoorziene uitgaven (incidentele lasten)	117	117	117	117
- Stelpost ruimte B (onvoorziene structurele lasten)	83	113	143	173
- Structurele ruimte A (stelpost kapitaallasten investeringsplannen)	0	0	181	362
- Stelpost personele kosten (promotiebeleid en knelpunten)	262	268	275	282
- Jaarlijkse structurele taakstelling van 2 fte's	-366	-538	-717	-905
- Taakstelling urenrekening aan projecten	-250	-250	-250	-250
- Stelpost duurzame aanbesteding gas en Electra	34	49	47	47
- Stelpost toename afschrijvingen door activeren uren naar projecten	0	0	0	7
- Voormalige wethouders	49	49	49	49
- Lasten algemene uitkering	393	462	522	545
- ICT plan	0	16	16	16
<u>G. Taakveld Vennootschapsbelasting (090)</u>				
- Vennootschapsbelasting	10	10	10	10
Totaal algemene lasten	16.405	16.466	16.640	16.920

Tabel Algemene lasten 2022-2025

3.3.7 EMU-saldo

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in een begrotingsparagraaf. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte.

Omdat gemeenten (nog) niet afgerekend worden bij overschrijding van de referentiewaarde worden vanaf 2016 geen individuele referentiewaarden voor het EMU-tekort per gemeente berekend. Wel is het mogelijk ons EMU-saldo aan de hand van de begroting te berekenen. Voorheen gebeurde dat door middel van de zgn. EMU-enquête. Vanaf het begrotingsjaar 2017 schrijft het nieuwe BBV voor dat de gemeente een geprognosticeerde balans moet opstellen en hieruit het EMU-saldo moeten afleiden.

In de paragraaf Financiering (hoofdstuk 2, paragraaf 2.2.3) treft u een overzicht aan van de geprognosticeerde balans en een berekening van het EMU-saldo aan. Uit de berekening zoals opgenomen in de paragraaf financiering – geprognosticeerde balans blijkt dat we voor de jaren 2022 tot en met 2024 een EMU-tekort en voor 2025 een EMU-overschot verwachten.

3.3.8 Beoordeling financiële positie

Naast een beoordeling van het exploitatiesaldo maakt ook een aantal verplicht voorgeschreven financiële kengetallen en de weerstandratio onderdeel uit van de beoordeling van de financiële positie. Deze kengetallen en de weerstandratio's zijn uitgewerkt in de paragraaf weerstandvermogen en risicomanagement. Op basis van de weerstandsratio en het structureel exploitatiesaldo lijkt de financiële situatie van de gemeente Landgraaf nog aan de maat. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de gevolgen van de nog te besluiten herverdeling van het gemeentefonds.

We zien echter een meerjarige trend zowel v.w.b. vermogenspositie alsook structureel exploitatiesaldo die ons dwingt tot het nemen van maatregelen. Maatregelen waarmee we het structureel saldo kunnen verbeteren op een dusdanige wijze dat we ook weer in staat zullen zijn om onze reserves op te hogen zodanig dat ook de daling van de solvabiliteitsratio kan worden gestopt.

Uit de kengetallen die direct of indirect een relatie hebben met onze vermogens- en schuldpositie valt te concluderen dat onze vermogens- en schuldpositie de afgelopen jaren is verminderd.

Die vermindering zet zich in de komende jaren voort. Tegelijkertijd zien we in 2025 wel een langzaam herstel optreden. De stijging van de schuldindicatoren is het gevolg van het moeten aantrekken van meer leningen. De daling van de solvabiliteit ook door het relatieve groot aantal onttrekkingen aan de algemene reserve de voorbije jaren alsmede in 2022. Dankzij onze structurele storting in de algemene reserve, ondanks de verlaging hiervan van € 1,75 naar € 0,75 mln. per jaar, herstelt zich echter ook de reservepositie meerjarig weer wat direct van invloed is op de solvabiliteit en de weerstandsratio

Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente landgraaf;

Besluit:

1. De programmabegroting 2022 met bijlagen en de meerjarenschijven 2023–2025 vast te stellen;
2. De navolgende investeringskredieten vast te stellen:

A. Uitbreidingsinvesteringen 2022

1.	Transformatie investeringsbudget (RVCinv-03)	€ 3.500.000
2.	Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat (RVCinv-01)	€ 500.000
3.	Verkeersveiligheidsprojecten (RVCinv02)	€ 50.000
4.	Klimaatbestendige bossen (RVCinv-04)	€ 250.000

B. Vervangingsinvesteringen 2022

1.	Reservering ICT plan	€ 81.416
2.	Airco's	€ 25.443
3.	Datacommunicatie	€ 20.354
4.	Bouwkundige aanpassingen	€ 25.443
5.	Werkplekken	€ 45.797
6.	Digitaal werken en licenties	€ 91.593
7.	Gedeelte wagenpark BOR	€ 104.043
8.	Daken Emile Erensplein	€ 19.373
9.	Vervanging openbare verlichting-armaturen (RVCinv-07)	€ 230.000
10.	Vervanging openbare verlichting-lichtmasten (RVCinv-06)	€ 10.000
11.	Vervangingsinvesteringen wegen (RVCinv-05)	€ 589.877

C. Investeringsriolen en ICT-plan 2022

1.	Riolen (afschrijving 15 jaar)	€ 6.000
2.	Riolen (afschrijving 35 jaar)	€ 141.000
3.	Riolen (afschrijving 70 jaar)	€ 5.761.000

3. De incidentele en structurele lasten en baten per programma vast te stellen als volgt:

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2022		Baten 2022		Lasten 2023		Baten 2023	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	1.261	20.461	1.351	-93.400	489	23.745	1.344	-89.016
1. Veiligheid	24	3.608	24	-302	24	3.651	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	107	3.694	107	-376	107	3.686	107	-376
3. Economie	0	608	80	-219	0	614	80	-221
4. Onderwijs	1.180	1.347	1.180	-1.308	0	2.484	0	-121
5. Sport, cultuur en recreatie	146	5.628	20	-294	146	5.491	20	-284
6. Sociaal domein	435	63.406	1.610	-15.987	587	60.557	468	-14.835
7. Volksgezondheid en milieu	23	8.723	46	-8.984	21	8.878	46	-9.137
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	286	2.336	348	-839	160	2.053	354	-845
TOTAAL	3.462	109.811	4.766	121.709	1.534	111.159	2.443	115.137

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2024		Baten 2024		Lasten 2025		Baten 2025	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	589	23.285	392	-87.849	1.338	22.821	134	-86.390
1. Veiligheid	24	3.803	24	-302	24	3.791	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	107	3.733	107	-376	107	3.777	107	-376
3. Economie	0	618	0	-143	0	623	0	-145
4. Onderwijs	0	3.786	0	-121	0	2.989	0	-121
5. Sport, cultuur en recreatie	146	5.542	20	-284	146	5.546	20	-284
6. Sociaal domein	271	59.469	0	-14.372	271	58.755	0	-14.375
7. Volksgezondheid en milieu	19	8.973	0	-9.263	17	9.063	0	-9.404
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	160	2.133	0	-490	160	2.175	0	-491
TOTAAL	1.316	111.342	543	-	2.063	109.540	285	-
				113.200				111.888

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Landgraaf d.d. 4 november 2021.

De griffier,

De voorzitter,

